

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

NEHİR AYDIN GÖKDUMAN'IN ÇOCUK KİTAPLARININ
İZLEKSEL VE KURGUSAL DÜNYASI

Ayşe Nur YAYLACI

144201001001

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ SENA KÜÇÜK

KONYA -2019

**T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü**

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı : Ayşe Nur YAYLACI

Numarası 144201001001

Ana Bilim / Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı/ Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı

Programı Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

Tezin Adı NEHİR AYDIN GÖKDUMAN'IN ÇOCUK KİTAPLARININ
İZLEKSEL VE KURGUSAL DÜNYASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

A. Yayılcı

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	AYŞE NUR YAYLACI		
	Numarası	144201001001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı/Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi SENA KÜÇÜK		
Tezin Adı		NEHİR AYDIN GÖKDUMAN'IN ÇOCUK KİTAPLARININ İZLEKSEL VE KURGUSAL DÜNYASI		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan NEHİR AYDIN GÖKDUMAN'IN ÇOCUK KİTAPLARININ İZLEKSEL VE KURGUSAL DÜNYASI başlıklı bu çalışma 12/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Abdullah Harmanlı	Üye	
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman UZKUG	Üye	
Dr. Öğr. Üyesi Sena Küçük	Danışman	

ÖN SÖZ

Edebiyat bireylerin kendilerini ve çevrelerini tanımada ve yaşamlarını anlamlandırmada birincil etmenler arasındadır. Kişi edebiyatla ne kadar erken bağ kurarsa hayata bakışı o denli tutarlı olur. Bu bakımdan çocuk edebiyatının önemi giderek artmaktadır. Değişen dünya, gelişen teknoloji ile çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak, onların gelişimine destek verecek, onları iyiye ve doğruya yönleltecek, hatta onları sosyalleştirecek ve mutlu etmeye vesile olacak bir çocuk edebiyatı bilinci gelişmektedir.

Son dönem çocuk edebiyatı yazarlarından Nehir Aydın Gökdoğan çalışmalarını çocuk edebiyatı üzerine yoğunlaştırmıştır. Gerek dili, gerek kurgusu, gerekse düşsel dünyası ile edebiyata yeni bir alan açar. Yazar çocuğa görelilik ilkesini benimseyerek eğlendirerek eğitime amacı güder. Bu amaç eserlerinin esas dokusunu oluşturur.

“Nehir Aydın Gökdoğan’ın Çocuk Kitaplarının İzleksel ve Kurgusal Dünyası” başlığını taşıyan yüksek lisans tezimizde, geniş bir yazma faaliyeti sürdüren yazarın bilhassa çocuk edebiyatı açısından önemi ele alınmaya çalışılmıştır. Nehir Aydın Gökdoğan bu alanda masal ve öykü türünde bir hayli eser kaleme almıştır. Bu eserler öncelikle “çocuğa görelilik” ilkesi açısından ele alınmıştır. Bu doğrultuda incelememize esas olan eserlerin çocuğun hayal dünyasına uyumluluğu, dil gelişimine katkısı, psikolojik ve sosyolojik hususlar üzerinde durulmuştur.

Çocuk edebiyatı üzerine çalışmalar bizde yeterli düzeyde değildir. Çocuk edebiyatının daha nitelikli eserlere kavuşması için, alanın sorunları ve yapılması gerekenler Gökdoğan’ın eserleri temel alınarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Türk edebiyatına yeni bir soluk getiren yazarın, dokuz masal, on altı öykü kitabı vardır. Öykülerden seri olanlar da mevcuttur. Bunlardan beşi on kitaplık, üçü beş kitaplık setlerden oluşur. Öyküler iç içe geçmiş veya her biri kendi içinde bağımsız şeklindedir. Eserlerden sadece bir tanesi bölümlerden oluşmaz.

Çalışmamız dört bölüm, sonuç, kaynakça ve eklerden oluşmaktadır.

Birinci bölümde yazarın hayatı ve sanatçı kişiliği ele alındı. Başta kendi konuşmalarından, bazı gazetelere ve dergilere verdiği röportajlardan yararlanılarak

yazarın doğumu, çocukluğu, eğitim hayatı, evliliği, ailesi, çalışma hayatı ve yazma serüveni verildi.

İkinci bölümde, sanatçının eserleri üzerinde duruldu. Kırka yakın eserinin konusu, bölümleri, ilk yayımlandığı yıl, daha sonraki baskıları, hangi yayınevinden çıktığı aktarıldı.

Üçüncü bölümde masallar, dördüncü bölümde öyküler üzerinde duruldu. Masalın ve öykülerin türleri hakkında kısa bilgiler verildikten sonra izleksel temelleri “ahlaki değerler, sosyal tutumlar ve kültürel kazanımlar” başlıkları altında sunuldu. Ardından masallardaki ve öykülerdeki kişiler incelendi. Masal ve öykülerin yapıları her yönüyle ele alınmaya çalışılırken yazarın kullandığı anlatım teknikleri, kalıpları örnekleriyle sunuldu. Zaman ve mekân unsurları yüklendikleri anlamlar ve görevler açısından değerlendirildi. Ayrıca yazarın tercih ettiği dil ve biçimler irdelendi. Eserler, çocuk edebiyatında temel ölçütlerden otoriter ve anti-otoriter yaklaşım tarzları açısından da ele alındıktan sonra masalların ve öykülerin eğitici işlevleri verildi.

“Sonuç” kısmında ise Gökdoğan’ın masal ve öykülerinden ulaştığımız genel yargılar ana hatlarıyla belirtildi, sanatçının çocuk edebiyatına katkıları sunuldu.

Tezimizin “Kaynakça” kısmı ise iki başlıktan meydana geldi: “İncelenen Kaynaklar” başlığında yazarın eserleri yer alırken, “Yararlanılan Kaynaklar” başlığında çalışmada başvuru kitaplar, makaleler, ansiklopediler, dergiler, tezler ve internet kaynakları sunuldu.

“Ekler” kısmında sanatçının bazı fotoğrafları, kitaplarının resimleri ve bazı söyleşileri aktarıldı.

Bu yoğun, yorucu ve zahmetli çalışma destekler ile oluştu. Öncelikle her konuda bana destek olan ve her zaman yanımda olan çok sevgili aileme ve eşime teşekkürü bir borç bilirim. Yönlendiriciliği ile tezimizin sonuçlanmasında büyük katkısı olan değerli Hocam Dr. Öğr. Üyesi Sena Küçük’e şükranlarımı sunuyorum. Son olarak hayatıma kattığı ve katacakları için mucizeme minnettarım.

KONYA/2019

AYŞE NUR YAYLACI

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET.....	viii
SUMMARY	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: HAYATI VE SANATÇI KİŞİLİĞİ	7
2.BÖLÜM: ESERLERİ	13
3.BÖLÜM: MASALLAR	18
3.1. MASAL NEDİR?.....	18
3.2. NEHİR AYDIN GÖKDUMAN MASALLARININ OTURDUĞU İZLEKSEL/DÜŞÜNSEL TEMELLER.....	29
3.2.1. AHLAKİ DEĞERLER	31
3.2.2. SOSYAL TUTUMLAR.....	62
3.2.3. KÜLTÜREL KAZANIMLAR	94
3.3.FİKİR/İLETİ	101
3.4. KİŞİLEŞTİRME	118
3.5. MASALLARIN KURGUSAL/ANLATISAL BOYUTLARI.....	125
3.5.1. MASALLARIN BİÇİMBİLİMİ	127
3.5.2.YAPI/OLAY ÖRGÜSÜ	134
3.5.2.1.Masalı Başlatma Biçimleri	135
3.5.2.2.Kurgulama Biçimleri	138
3.5.2.3.Çatışma	141
3.5.2.4.Merak Unsuru/Düğüm Noktaları.....	148
3.5.2.5.Masalı Bitirme Biçimleri	148
3.5.3.ANLATICI VE BAKIŞ AÇISI	150
3.5.4.ANLATIM TEKNİKLERİ	153
3.5.5.DÜŞLEM.....	160
3.5.6. MASALLARIN DİLİ VE BİÇİMİ	168
3.5.7.OTORİTER X ANTİ-OTORİTER YAKLAŞIM BİÇİMİ.....	185
4. BÖLÜM: ÖYKÜLER	188
4.1. ÖYKÜ NEDİR?	188
4.2. NEHİR AYDIN GÖKDUMAN ÖYKÜLERİNİN OTURDUĞU İZLEKSEL/DÜŞÜNSEL TEMELLER.....	195
4.2.1. AHLAKİ DEĞERLER	195
4.2.2. SOSYAL TUTUMLAR.....	219
4.2.3. KÜLTÜREL KAZANIMLAR	237

4.3. FİKİR/İLETİ.....	243
4.4. KİŞİLEŞTİRME	254
4.5. ÖYKÜLERİN KURGUSAL/ANLATISAL BOYUTLARI.....	265
4.5.1. KURMACA.....	265
4.5.2. YAPI/OLAY ÖRGÜSÜ	269
4.5.2.1. <i>Başlangıç</i>	269
4.5.2.2. <i>Kurgulama Biçimleri</i>	273
4.5.2.3. <i>Çatışma</i>	275
4.5.2.4. <i>Merak Unsuru/Düğüm Noktaları</i>	281
4.5.2.5. <i>Sonlandırma</i>	284
4.5.3. ANLATICI VE BAKIŞ AÇISI	286
4.5.4. ANLATIM TEKNİKLERİ	289
4.5.5. ZAMAN VE MEKÂN	297
4.5.6. ÖYKÜLERİN DİLİ VE BİÇEMİ	303
4.5.7. OTORİTER X ANTİ-OTORİTER YAKLAŞIM BİÇİMİ.....	315
SONUÇ	317
KAYNAKÇA	325
EKLER	339

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	AYŞE NUR YAYLACI		
	Numarası	144201001001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı/Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi SENA KÜÇÜK		
Tezin Adı		NEHİR AYDIN GÖKDUMAN'IN ÇOCUK KİTAPLARININ İZLEKSEL VE KURGUSAL DÜNYASI		

ÖZET

Çocukluk dönemi insanoğlunun hatırladığı veya hatırlamak istediği en özel anıları barındırır. Çocuk edebiyatı son dönemlerde üzerinde durulan ve durulmaya çalışılan bir alandır. Nehir Aydın Gökdoğan son dönem çocuk edebiyatı yazarları arasında isminden sıkça bahsedilen bir sanatçıdır. Gökdoğan çocuklar için masal ve öyküler kaleme alan, çocukların seviyesine inebilen ve onları kitabın dünyasına çekebilen bir yazardır.

Çocuklar için kaleme aldığı eserlerde sosyal, ahlaki ve kültürel değerlere önem veren, bu değerleri örnek karakterlerin aracılığıyla çocuklara aktaran yazar, aynı zamanda Türkçeyi de eserlerinde etkin olarak kullanmaya gayret gösterir. Gökdoğan eserlerinde kurguyu sağlam bir zemine oturtturarak gerçeklikle bir bağ kurar. Bu bağ anlatımında, cümlelerinde ve örnek davranış temsilcilerinde yansır. Böylece yazar, çocuk-edebiyat kavramını bir düzlemde okuyucuya aktarır.

Masal Kaçkını eseriyle masalı ve romanı birleştirerek edebiyat dünyasında ilk örneğini veren yazar, kaleme aldığı seri öyküleriyle çocuk edebiyatına yeni bir nefes getirir.

Bu çalışma ile Nehir Aydın Gökdoğan'ın masal ve öyküleri ele alınarak yazarın kurgusal ve izleksel dünyasının temelleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nehir Aydın Gökdoğan, Çocuk Edebiyatı, İzleksel, Kurgusal, Değerler.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	AYŞE NUR YAYLACI		
	Numarası	144201001001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı/Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi SENA KÜÇÜK		
Tezin İngilizce Adı		NEHİR AYDIN GÖKDUMAN'S CHILDREN'S BOOKS THEMATIC AND FICTIONAL WORLD		

SUMMARY

Childhood contains the most special memories that human beings remember or want to remember. Children's literature is an area that has been emphasized and tried to be emphasized in recent times. Nehir Aydın Gökduman is an artist frequently mentioned among the authors of the last period children's literature. Gökduman is a writer who writes tales and stories for children, descends to children's level and draws them into the world of the book.

The author, who pays attention to social, moral and cultural values in his / her works written for children, conveys these values to children through sample characters and also tries to use Turkish effectively in his works. Gökduman establishes a connection with reality by placing the fiction on a solid ground. It reflects this connection in its narrative, in its sentences and in the representative representatives. Thus, the author transfers the concept of child-literature to the reader in a plane.

The writer, who gave the first example in the world of literature by combining the tale and novel with his work on *Masal Kaçkını*, brings a new breath to children's literature with the stories he penned.

In this study, the fiction and stories of Nehir Aydın Gökduman and the fictional and the realm of the author's world were determined.

Keywords: Nehir Aydın Gökduman, Children's Literature, Thematic, Fictional, Values.

KISALTMALAR

Ans.	: Ansiklopedisi
bas.	: Baskı, basım
bk.	: bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Doç. Dr.	: Doçent Doktor
Hzl.	:Hazırlayan
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
T.C.	:Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri, benzerleri
Yrd. Doç.	: Yardımcı Doçent
Yay.	: Yayınları
YLT	: Yüksek Lisans Tezi

GİRİŞ

Çocuk ve çocukluk kavramı toplumdan topluma, çağdan çağa farklılık gösterir. Bu anlamda toplumun değer yargıları, inançları, düşünce tarzları, sosyo-kültürel ilişkileri, teknolojik gelişmelerin her biri değerlendirilmesi gereken unsurlardır. Genel olarak kabul edilen çocukluk dönemi şöyledir: *İlk Çocukluk Çağı (oyun çağı): 2–6 yaş arası, İkinci Çocukluk Çağı (okul çağı): 6–10 veya 6–12 yaş arası; Son Çocukluk Çağı (erinlik çağı): 10–13 veya 12–14* (Oğuzkan, 2010: 2).

Çocuk bir ailenin temel taşı, toplumun geleceğidir. Gelişen ve sürekli değişen bilim, insana kendini tanımada yeni imkânlar sağlar. Bu anlamda psikoloji biliminin gelişmesi çocuk psikolojisinin de bir disiplin olmasına zemin hazırlar.

Çocuk edebiyatının belirli bir çerçevesi vardır. Çocuk, kendini her anlamda merkeze alarak çevresini de bu anlamda çözmeye çalışır. Önce kendinde ve çevresinde güzellikler arayan çocuk, daha sonra sanatta ve edebiyatta da bu güzellikleri arama eğilimine girer. Böylece çocuğun estetik duygusu gelişir. Yani “...duygusal anlamda çocuğun istek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yazılan her bir metin, çocuk okurun estetik duygusunun gelişmesini sağlar.” (Can, 2014: 32).

Çocuk edebiyatı, henüz kavramsal olarak netliğe kavuşmamıştır. Çocuğun dünyasını ve onun hayallerini yansıtan edebî eserlerin çocuk edebiyatına girdiği bilinmektedir. Hedeflenen kitle okuyucu bazen çocukken bazen yetişkin olabilir. Ancak ana karakterler genellikle çocuklardır. Önemli olan burada eserin çocuğu ve onun dünyasını yansıtmasıdır.

Çocuk edebiyatı sadece okul çağındaki çocuklar için değil aynı zamanda okul öncesi çocuklar için de ihtiyaç olan özel bir alandır. Okul öncesi dönemde kitaplarla tanışan çocuğun hayal dünyası gelişecek, yaşama sevinç ve umutla bakacak, güzel vakit geçirecek ve eserlerde geçen kahramanlarla özdeşim kurarak dünyayı farklı yorumlayacaktır. Böylece sosyalleşme sürecine giren çocuk, kendini, çevresini anlamlandırarak yaratıcı düşünme gücünü artıracaktır.

Çocuk edebiyatı ile edebiyat arasında bir bağ olsa da ayrılan yönleri de mevcuttur. Çocuk edebiyatı üzerine pek çok tanım ve araştırma yapılmıştır. Genel bir değerlendirme yapılmak gerekirse:

Çocuk edebiyatı, çocuğa hitap eden edebiyattır. Çocuk edebiyatı, edebiyat zevkini çocuğa aşıl原因 ve çocukta edebî esere karşı farkındalık uyandıran nitelikte bir edebiyattır. Bu nedenle çocuk edebiyatı estetik özellik taşır. Çocuk edebiyatı, çocukların duygu ve düşünce dünyasına hitap edecek nitelikte eserler yazılmasını öngördüğü için “amaçlı” bir edebiyattır. Çocuk edebiyatı, çocuklara kendi çocukluğunun dışarıdan nasıl görüldüğünü anlatan bir edebiyat değil; onları yaratıcı düşünmeye davet eden ve onların ufkunu açan; bu nedenle geleceğe yönelik özel bir işlevi olan edebiyattır. Çocukların gelişim süreçleri yetişkinlerinkine benzemeksizin oldukça hızlıdır. Zihinsel, duygusal, sosyal ve dilsel bakımdan sürekli gelişim ve kendini yenileme durumunda bulunan çocuk, bu süreçte kendi yeteneklerini keşfetmekle meşguldür. Çocuk edebiyatı bu nedenle çocuğun kendi yeteneklerini ortaya çıkardığı ve çocuğun kendini bulduğu bir edebiyattır. Çocuk edebiyatı süregelen bütün materyallerle - gerek sözlü gerek yazılı gerek görsel - güçlü bir ilişkisi olduğu için geçmiş, bugün ve gelecek arasında özel bir bağlantı kurar. Çocuk edebiyatı bir neslin yetişmesinde, özel ve önemli bir işlevi olduğu için oldukça seçici ve çağdaş, yani bir anlamda yaşamı yakalayan bir edebiyattır. Çocuk edebiyatı teorik bir düzleme dayanan, başka bir ifadeyle, kendi içinde kuralları olan bir edebiyattır. Çocuk edebiyatı dil, tarih, gelenek, görenek ve din, kısacası bir milleti millet yapan unsurları barındırdığı için bir tür kültür taşıyıcısı işlevine sahip olan bir edebiyattır. Çocuk edebiyatı, diğer bütün disiplinlerle ortak çalışmayı ve hareket etmeyi gerektiren bir edebiyattır. Bu anlamda disiplinler arası yapısı olan bir edebiyattır. Çocuk edebiyatı, yalnızca edebiyatın en dikkat çekici alanlarından biri değil aynı zamanda en işlevsel alanlarından biri olarak kabul edilmektedir. Çocuk edebiyatı, çocuklar tarafından olduğu kadar yetişkinler tarafından da büyük beğeni toplayan bir edebi alandır. Çocuk edebiyatı okumaya, tartışmaya ve düşünmeye değer bir alandır; farklı becerileri, farklı ihtiyaçları ve farklı okuma tercihleri olan, tamamen farklı bir okur kitlesi için yazılan bir edebiyattır (Gökşen, 1985: 9; Oğuzkan, 2010: 2-3; Yalçın-Aytaç, 2016: 5-6).

Görüldüğü üzere çocuk edebiyatı özel bir alandır. Çocuğu her yönüyle ele alan, geçmiş ve gelecek arasında köprü kuran, farkındalık oluşturan edebiyattır.

Çocuk edebiyatı edebiyatın pek çok türüyle yakından ilgilidir. Özellikle çocukların zihinsel, duygusal ve dilsel gelişiminde masal ve öykü türleri çocuk edebiyatının temel taşlarındandır.

Masal sadece çocuklar için üretilmiş olmamakla beraber günümüzde çocuk edebiyatı kapsamında ele alınmaktadır. Masallar halkın oluşturduğu, nesilden nesle ve ağızdan ağza aktarılan, olağanüstü olayları içeren ve olağanüstü kahramanları barındıran bir türdür. Kahramanları bazen hayvanlar olabilen bir türün kendine has bir yapısı vardır. Masallar didaktik bir nitelik taşır. Bu da masalların eğitici yönünü gösterir. Masallarda olaylar, kişiler, yer ve zaman hayaldir ve gerçeğe dayandırılma özelliği yoktur. Bu nedenle sanatçının hayal dünyasının genişliği esere yansır. Bu yansıma okuyucuya aktararak okuyucunun hayal dünyasının yaratıcılığa dönüşmesine vesile olur.

Öykü ele aldığı konuyu belli bir plan içinde işleyen bir türdür. Bu tür, gerçeklikle yakından ilgilidir. Kişi, yer, zaman ve ele alınan olayın çocuğun dünyasında da yer almasına özen göstermek gerekir. Çünkü çocuk yaşadığı dünyanın farkındadır. Öyküler çocuğa duyguları anlamlandırmak, ifade edebilmek, olayları analiz etmek gibi durumlarda deneyim kazandırır. Öyküler kısa, yalın ve duru bir anlatıma sahiptir. Seri öyküler çocuklar için vazgeçilmez ve en çok tercih edilen bir başka alandır. Bu tür eserlerde kahramanlar ana hatlarıyla belirlidir ve okuyucu o karakterlerin yaşadıklarını merakla okur, merak ögesi etkin bir şekilde kullanılır. Bu, çocuğa kitap okuma alışkanlığı kazandırmasına da yol açar.

Yaş gurubuna uygun olmayan bir çocuk edebiyatı eserinin bir değer sunmak yerine, yıkıcı ve uzaklaştırıcı bir etkide bulunması muhtemeldir. Kesin ayrımlarla çocuğun yaş guruplarından bahsederek değiştirilmez, esnetilemez kitap seviyelerini söz konusu etmek de yanlıştır. Çünkü her çocuğun ayrı bir gelişimi vardır ve genel kategoriler içerisinde bunu dikkate almak gerekmektedir. Bu noktada “çocuğun takvim yaşı” ile “okuma yaşı” kavramlarına başvurmak, yaşanacak sorunları gidermek adına önemlidir.

Birçok araştırmacı yaş guruplarıyla ilgili temelde benzer ama birçok hususta da farklı ayrımlar ve değerlendirmeler yapar. Çocuğun takvim yaşı, yaş dönemi, devam ettiği sınıf, okuyacağı edebi türler, edebi türlere yönelik bazı tarzlar, metnin cümle yapısı, tema, yazım tarzı, (el yazısı, matbu) metni anlamaya yönelik sorular

vb. durumların her birinin etki ettiği görülmektedir. Çocuk gelişim süreçlerinde tür ilişkileri üzerinde duran Hasan Gülerüz, çocuk kitaplarını türlere göre tasnif eder. Bu tasnifte “masal çağı” ve “okul dönem”leri yer alır. Masal çağını çocuğun 3-9 yaşları arasındaki dönemi olarak belirleyen Gülerüz, okul öncesi dönemi ve ilkokulun 1, 2, 3. sınıf çağını bu dönem içinde değerlendirir. Ayrıca Gülerüz, türsel ayrımı, içerik ve tarz açısından da, “ilk evre”, “gerçeklere yönelme çağı” (9-12), yaratıcılığın ön planda olduğu “serüven çağı” (12-...) ve “soyut düşünme çağı” (yaratıcılık) olarak dört kategoriye ele alır (Gülerüz, 2002: 214-217). Görüldüğü üzere, tasnifi çeşitlendirmek ve geliştirmek mümkündür.

Çocuk kitaplarının nitelik ve nicelik yönünden kaliteli olması için şu tavsiyede bulunulur: Çocuk kitaplarında, çocuğun bakış açısını genişletecek, merak ve keşfetme duygusunun gelişmesini sağlayacak, yaratıcılığına katkıda bulunacak, bilimsel okuryazarlığını geliştirecek yeni ve farklı konulara yer verilmesi sağlanabilir. Yazar kitapta yönlendirmelerden ve önyargılardan uzak bir üslup benimsemelidir. Argo ve müstehcen ifadelerden kaçınmalıdır. Çocuk kitaplarının kelime öğretimine en etkili katkıyı sağladığı göz önüne alındığında, kitaplarda yer alan yaş ve gelişim düzeyinin üzerindeki kelimelerin doğrudan öğretiminin gerçekleşmesi için kitapların arkasında, kitapta yer alan kelimeleri içeren küçük bir sözlüğe yer verilebilir (Gönen, 2011: 264).

Ele alınan ve bazı varılan sonuçlara göre şu yaş grupları belirlenebilir:

“1-3 Yaş Grubu” için kitabın çocuk algısındaki ilk izlenimleri nesne boyutunda değerlendirilmelidir. Çünkü çocuk, bu yaş diliminde çeşitli fiziksel becerileri kazanmış olarak oldukça hareketli bir konumdadır ve kitap ona kaldırabileceği, dokunmaktan zevk alacağı ve renklerinden haz alacağı bir nesne olarak görünmektedir. Dilsel olarak gelişimin atacağı bu zaman diliminde şarkılı ve sesli kitaplar, ses tekrarlarından oluşan minik tekerlemeler, sözcük tekrarlarına dayalı uyaklı şiirler çocuğun ilgisini çekmektedir. Ayrıca bu yaş gurubundaki kitapların belli bir oranda $\frac{3}{4}$ 'ü resim, $\frac{1}{4}$ 'ü de yazıdan oluşmalıdır (Akbayır ve Şahin, 2005: 191). **“4-6 Yaş Grubu”** masal ve öykü okuma/anlatma dönemi (Akbayır ve Şahin, 2005: 192) olarak belirlenir. Çocuk, kendisi ve yaşamı dışındaki farklı kurgulara yönelmiş ve böylece ilişki kurmayı öğrenmiş olur. Bu yaş gurubu çocuklarında aynı masalı veya öyküyü tekrar tekrar dinleme eğilimi görülür (Çiftçi, 2013: 132). **“6-8**

Yaş Grubu” okumanın artık okul düzeyinde gerçekleştiği bir yaş gurubudur. Bu yüzden okul bünyesi içerisindeki kitapların bu yaş grubu kategorisinde değerlendirilmesi mümkündür. Çocuğun kendi yaşam alanını içeren muhtevaya sahip kitaplarla bu dönemde karşılaşması, onda kitap bağlılığını oluşturacaktır. Ayrıca bu yaş gurubu kitapları, birtakım ahlaki ve toplumsal davranışın kazandırılmaya çalışıldığı bir içeriğe de sahip olmalıdır. Bu içerik, çocuğa dayatılan ve kabaca işaret edilen bir tarzda olmamalıdır (Çiftçi, 2013: 132-133). **“8-10 / 9-11 / 11-12 Yaş Grupları”** nda çocuğun kendi cinsinden arkadaşlara yöneldiği bu dönem, bu yönelmenin nabızı tutularak bu durum bir imkâna dönüştürülmelidir. Erkeklerin bu yaştan itibaren serüven ruhu gelişirken, kızlarda daha çok düşsel öğelerle romantizm baskın bir hal alır (Akbayır ve Şahin, 2005: 192). **“13-15 Yaş Grubu”** çocuğun gençlik dönemine adım attığı bu ilk yıllar, genellikle içe kapanma ve isyankârlık eğilimlerinin arttığı görülen bir dönemdir. Çocukta oluşan fikri arayışların ve gözlemlenen durumlarla oluşan memnuniyetsizliklerin uzun sürmesi halinde bazı sıkıntılar baş gösterebilir. Arayış döneminde olan çocuklara, bu dönemde biyografi tavsiye etmek faydalı olabilir (Akbayır ve Şahin, 2005: 194). İlköğretim çağı (6-12 yaş) çocuklarının gelişim özelliklerine bakıldığında; dil gelişiminin hızlandığı, mantıksal düşünme, zaman, mekân, boyut gibi kavramların yerleştiği, anne ve babanın dışında öğretmen ve arkadaşların iletişim çevresine eklendiği, aileden kazandığı değerlerin yanında kendi değerlerini oluşturmaya başladığı, eleştirel düşüncenin arttığı gözlenmektedir (Dursunoğlu, 2007: 4). Çocuk kitaplarının en önemli işlevlerinden biri, çocukta dil becerilerini geliştirme ve dile yönelik duyarlılık kazandırmadır. Çocuğun yeni kavram ve kelimeleri doğrudan öğrendiği kitaplar dilin doğasına ve kurallarına yönelik farkındalık kazanmasını sağlar. Çocuk kitapları gerek içerik gerek fiziki ve duygusal gelişim açısından farklı yaş gruplarına ayrıştırılabilir. Burada şunu söylemek gerekir ki, her ne kadar belirli bir kıstas doğrultusunda eserler yaş gruplarına ayrılrsa da, çocuğun tercihleri göz ardı edilmemelidir.

Çocuk edebiyatı alanı özel ve üzerinde hassasiyetle durulması çocuğun kişilik kazanmasında ve hayata hazırlanmasında temel işleve sahiptir. Çocuklar okuduğunu irdeleme/eleştirme yetisinden yoksun oldukları için onlara yönelik eserlerin tema ve kurgu açısından sağlam olması zorunludur.

Bizde de özellikle son dönemlerde çocuk edebiyatı ön plana çıkmaya başlar. Çocuk edebiyatı yazarları arasında Cahit Zarifoğlu, Gülten Dayıoğlu, Kemalettin Tuğcu, Mevlâna İdris Zengin, Mustafa Ruhi Şirin, Muzaffer İzgü, Sevim Ak, Tarık Dursun K. vb. sayılabilir. Nehir Aydın Gökdoğan da çocuk edebiyatı yazarıdır. Yazar ağırlıklı olarak masal ve öykü türünde eserler verir.

1.BÖLÜM: HAYATI VE SANATÇI KİŞİLİĞİ

Hayatı¹

Nehir Aydın 18 Nisan 1969'da Çanakkale'nin Yenice ilçesinde dünyaya gelir. Annesinin adı Medine Çakır, babasının adı Etem Aydın'dır. Annesi ile babası daha sonra ayrıldıklarından dolayı soy isim farklılığı vardır. Babası serbest meslekle ilgilenir, şoförlük yapar ve annesi ev hanımıdır.

Adını teyzesi koyar. Yaşadığı köyde çok sevdiği bir ilkokul öğretmeninin adı olup onun gibi bilgili olması için bu ad verilir.

İlkokul, ortaokul ve lise yıllarında düzenlenen öykü, öykü, şiir üzerine kompozisyon yarışmalarında okul ve Bandırma genelinde derecelere giren yazar, genellikle ikincilik ve üçüncülükleri ile ön plandadır. O yıllardan beri de aktif olarak yazı yazmaya başlar. O dönemde dereceye girdiğinde verilen hediye kitapları hâlen kitaplığında muhafaza eder.

Gökdoğan yatılı okuduğu Bursa Sağlık Meslek Lisesi'nin ardından 19 Mayıs Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nu bitirir. Üniversiteyi bitirdikleri yıl yakın dostlarının aracılığıyla tanıştırılan Nehir Hanım ile Yüksel Bey, üç ay içinde evlenmeye karar verir. Yirmi altı senelik evli olan çiftin, üç çocukları vardır. Yüksel Gökdoğan Endüstri Meslek Lisesi'nde elektrik- elektronik öğretmenidir. Mücahit Gökdoğan, yirmi beş yaşında olup doktordur. Tarık Gökdoğan yirmi yaşında ve liseyi bitirir. Otizmli olan Tarık, hastalığı ağır düzeyde olmasa da topluma karışamaz. Konuşabilmekte, ailesiyle iletişim kurabilmektedir. Aile içinde bakmakla yükümlü olunan bir bireydir. Elif Gökdoğan on üç yaşında, ortaokul yedinci sınıf öğrencisidir.

Yazarın edebiyatla tanışması kitaplarla tanışmasıyla gelişir. İlkokul yıllarında özellikle öykü, masal türlerini okumayı çok seven yazar, eline geçen her kitabı

*Nehir Aydın Gökdoğan ile çalışma hakkında ilk görüşmeler 24.10.2017 tarihinde yapılır. Bu süreçte hakkında yeterli verilere ulaşabilmek adına yapılan röportajlar kendi arşivinde olduğu için yazar tarafından şahsıma ulaştırılır. Ulaşılamayan veya nerede yayımlandığı bilinmeyen röportajların verileri 24.10.2017 olarak belirlenmiştir. Diğer konularda için yazarla Konya'da 24-25 Mart 2018 de birebir görüşülüp çalışma için röportaj yapılmıştır.

defalarca okur. Anadolu masalları, dünya masaları, Andersen, La Fontaine, Grimm Kardeşler, Mevlâna'nın Mesnevisinin masalımsı anlatıldığı eserler gibi metinleri okumayı çok sever. Hatta büyüklerinden masal dinlemeye ayrı bir önem verir. Birisi güzel masal anlatıyor denildiği zaman o kişiyi arayıp bulan Gökdoğan, mutlaka o kişiden o masalı dinler. Beş altı yaşlarında köydeki tüm ninelerin kapısını çalarak masal isteği bile olmuştur. Yaşadığı dönemde yerli yazarlara ulaşmak mümkün değildir. Öğrenim gördüğü okulda şimdi de bazı okullarda uygulanan "100 Temel Eser" okutulur. Daha çok dünya klasiklerini, yerli yazarlardan da Kemalettin Tuğcu, Ömer Seyfettin gibi isimleri okur. Dünya edebiyatından yazarı çok etkileyen eserler: *Pall Sokağı Çocukları*, *Pollyanna*, *Gulliver'in Gezileri* olur. Yazar, Beti Smit'in *Bir Genç Kız Yetiştiriyor* eserinin üzerinde bıraktığı etkiyi şöyle anlatır:

"Yine katıldığım yarışmalardan birinde, Türkçe öğretmenimiz bana bu kitabı hediye etmişti. Belki yaşıma göre hacimli ve ağır bir kitaptı. Bir solukta okuduğumu ve emin olmamakla birlikte yazarın kendi hayat öyküsünden çokça esinlendiğini aklıma kodladığım hatırlıyorum. 1900'lerin başında, İrlanda'dan Amerika'ya göç eden bir ailenin küçük kızı Franklin karakterinden temellenen romanın hayli etkisinde kaldığımı, bir çocuğun/genç kızın umutları, hayalleri, geçmişi ve geleceğini anlama ve anlamlandırmada kendimle özdeşleştirdiğimi söyleyebilirim. Kitapta yoğun olarak işlenen yoksulluk teması, alkolik babanın sıkça yarattığı gerilim ve sorumsuzluk, annenin fedakârlıkları, aşk ve ölüm teması aklımda en çok kalanlar. Mesela unutmadığım sahnelerden biri, çoğu zaman evde ekmek bile bulamayacak kadar yoksul günler geçiren Franklin, ailenin hali vakti biraz düzelince kendine bir kahve yapar ve acı bulduğu için içemeyerek lavaboya döker. Ve bunu yaparken bir içeceği sevmediği için dökebilme zevkini yaşadığı için mutlu olduğunu söyler. Öykü Newyork'un Brooklyn semtinde geçiyordu. O dönemin Amerikasını anlama ve bugünün Brooklyn'iyle kıyaslamada da epey perspektif sunmuştu bana." (nehiraydingökdoğanröportajları.rar\rtajlar 24.10.2017). Yazar ağırlıklı olarak klasik tarzda eserlere yönelmiş, ancak yeni eserleri de okumaya çalışmıştır. Kitapları eline aldığı anda her yönden incelemeye çalışır. İyi bir okuyucu olduktan sonra eserleri değerlendirmeye başladığını belirtir. Yakın zamanda takip ettiği isimleri ise şöyle anlatır:

"Şimdilerde Michael Ende, David Hanry Wilson, Asa Lind, George orwell severek takip ettiğim çocuk yazarlarından bazıları. Yerli yazarlar da var tabii."

Mevlana İdris'i ilgiyle okuduğumu söyleyebilirim...Yetişkin edebiyatta ise dünya klasiklerini ve komşu ülkelerin düşünür ve edebiyatçıları sayabiliriz. Rus edebiyatından Dostoyevski, Mısır denince Seyyid Kutup, İran denince Ali Şeriatî değinmeden geçilemeyecek isimler. Mısırlı Edebiyatçı Necip Mahfuz, Lübnan'ın Halil Cibran'ı edebi yönleriyle takip ettiğim isimlerden birkaçı.” (nehiraydingökdumanröportajları.rar\rtajlar 24.10.2017). Yazarı yaşantısıyla, edebî eserleriyle, bakış açısıyla en çok etkileyen Mehmet Akif Ersoy'dur.

Edebiyatla ilgilenen herkesin aktif okumasını öneren yazar, önyargılardan arınarak okumanın altını çizer. Kişinin kendi dünyasına yönelmesini de ister. *“Okumak edebiyatın mihenk taşıdır”* (nehiraydingökdumanröportajları.rar\rtajlar 20.10.2017) der. Yazar, okumanın dışında en çok gözlemlerinden esinlenir. Toplum içinde olan ne varsa bazen bir ağaç, yağın bir yağmur, sokaktaki bir kedi, ya da âciz bırakılan bir hayvan, bir çocuğun gülüşü, insanların seyahatteki hâlleri, evdeki durumları, komşuluk ilişkileri, hayattaki her şey, gözlemlediği ve seyahate çıktığındaki her durum yazarı besler. Yazar, bu konuyu;

“Gözlem önemli ama her şey değil tabi ki. Okumalarım kalemime yön veren belki de en büyük etkindir diyebilirim. Okuduğum iyi bir öykü ya da bir haber başlığı yeni metinler oluşturmama vesile olabilir. Özellikle çocuk edebiyatına yöneldiğim ilk zamanlarda kendime şöyle bir şiar edinmiştim: Hayatın her karesini çocuk gözüyle yorumlamayı öğrenmek. En ciddi meseleleri bile çocuk kalbiyle algılamaya çalışmak. Çocuklarla söyleşmek ve onların duygu ve düşünce dünyasına girebilmek... Yol haritamı böyle belirleyince, kaleme dökmek işin eğlenceli tarafı oldu.” (nehiraydingökdumanröportajları.rar\rtajlar 24.10.2017) şeklinde ifade eder. Edebî metin için gözlem yapmayı önemser. Dünya ve Türkiye üzerindeki toplumsal olaylar da yazarı etkiler. Aile, çevre, çocuklar, eş, arkadaş, dostlarla ilişkilerde yazarın kalemine yön veren son merhaledir.

Sanatçı Kişiliği

Yazar, ilkokuldan beri yazma serüveni içindedir. İlkokul üçüncü sınıfta öğretmenin herkesten bir şiir istemesi üzerine Gökdoğan ilk derste bir şiir yazar. İkinci derste öğretmen yazılan şiirleri okutur. Sanatçının şiirinden sonra öğretmen; *“Nehir arkadaşınızda geleceğin yazarı veya şairi olma özelliği görebiliyorum.”* (nehiraydingökdumanröportajları.rar\rtajlar 20.10.2017) der. Yazar da o günden

sonra ne olmak istediğini soranlara yazar veya şair olmak istediğini söyler. Ortaokulda açılan her öykü yarışmasına katılır. Altı dönem boyunca öykü dalında altı ikinciliği var (nehiraydıngökdumanröportajları.rar\rtajlar 24.10.2017). Bandırma’da ortaokullar arasında açılan şiir yarışmasında üçüncülük ödülü alır. *Haksöz* dergisinin açtığı öykü yarışmasını kazanır (Işık, 2006:1460). Bu ve buna benzer törenler, teşvikler sanatçıyı yazmaya iter. Yazma serüveni hemen hayat bulmaz. Yazar önce ailesinin istediği okulları okur. Hemşirelik Meslek Yüksekokulu’nu bitirir. Daha sonra da meslekten ayrılarak çocukluk hayali olan yazarlığın peşinden gider. Yirmi iki yaşında yazarlığın içine giren, kendinden emin olan yazarın bu alana yönelmesinin temel sebebi de çocukken yazmaya duyduğu merak, edebiyata ilgisi, aldığı ödüller, kitaba olan sevgisi olur. Kitaba karşı küçüklüğünden beri bir ilgisi vardır. Bir gün Bandırma’da pazardan dönerken babasını bir kırtasiyeye sokarak kendine kitap aldırır. İlk edebiyat hayatı dokuz on yaşlarında; ilk profesyonel yazı hayatı ise yirmi iki yaşında üniversiteyi bitirdikten sonra başlar. İlk kitabı yayımlandığında yirmi dört yaşındadır.

Yaptığı işi en iyi şekilde yapmaya çalışır ve bunun bir zorunluluk olduğunu belirtir: “*Çünkü kadim bir geçmişe sahip bir toplum, çok güzel topraklarda yaşayan insanlarız. Türkiye’nin geçmişi ve geleceği takdire şayandır. Burada yaşayan insanlar olarak da her alanda en iyisi olmalıyız*” (nehiraydıngökdumanröportajları.rar\rtajlar 20.10.2017) şeklinde düşüncelerini ifade eder. Çocuk edebiyatını en iyi yerlere getirmek, bu alana kalemiyle en güzel hizmeti sunabilmek adına temennileri, umutları vardır.

Yazar, eserlerinde özel hayatını paylaşmak istemese de yer yer yaşantısını metne aktardığı da görülür. Bu durumu Gökdoğan şöyle anlatır:

“*Çok özelinizi açmadığınız sürece bu keyif veriyor tabii. Birebir özdeşleştirmesem de, kendimden, çocuklarımdan kesitler yansıttığım çok metnim var. Yazmak bir nevi, iç dünyamızın resmi, kalbimizin aynası... O yüzden yazdığım yazıların ortasında gülmeye başladığım ya da ağladığım çok anlar olmuştur. Birebir yaşayarak yazmak çok özel bir duygu... Ve bunu kim okursa okusun anlar. Bunu yalnızca kendimde değil, başka yazarların metinlerini okurken de anlayabiliyorum.*” (nehiraydıngökdumanröportajları.rar\rtajlar 24.10.2017). Eserlerine bakıldığında özellikle *Öyküye Ağıt*, *Eylülle Gelen*, *Bir Yıldız Tut* kitapları yazarın gençlik

anılarını, heyecanlarını, ailesi ile olan çatışmalarını, 28 Şubat döneminin kendisine ve çevresindekilere etkilerini kaleme alır. “Benimki de Kalesko!” (Gökdoğan, 2011: 75-85) öyküsündeki Mücahit ve Tarık adlı kahramanları da, yazarın çocuklarını esere yansıttığını göstermektedir.

Gökdoğan, ilk kitabının edebî anlamda nitelikli olduğunu düşünmez. Büyük bir heves ve istekle, aşkla genç bir yazarın ortaya koyduğu istekleri, düşünceleri, hayalleri vardır. Yazılan bir metnin ele geçmesi, yazmaya olan sevgi ve tutku da tescillenmiş olur. Kendini bir yazar olarak hisseder. Yazarlığa yetişkin edebiyatıyla başlar. Bir buçuk yıl kadar uğraşır. *Şimdi Dirilmek Vaktidir* o dönemlerde Mektup Yayınları’ndan çıkar. Şimdi de basımını Ravza Yayınları üstlenir. Sanatçı: “*O dönem İslamî düşünce adına bir mücadele, direniş vardı. Benimki de o tarz bir eserdi. 1994 yılında basıldı.*” (nehiraydingökdoğanröportajları.rar\rtajlar 24.10.2017) şeklinde durumu anlatır.

Yedi romanı, iki öykü kitabının baskı aşamasında olduğunda yazar, yirmi sekiz yaşındadır. Son dönemlerde ise *Öyküye Ağıt, Eylülle Gelen, Düşler, Ümitler ve Yarınlar, Güller Ağlar Ülkemde, Harbiyeli, Prangalar Denizi* baskısını durdurur. Gerek içerik, gerek anlatım gerekse editör çalışmasının olmaması sebebiyle bulunan eksiklikler ve yanlışlardan dolayı basımını kendisinin durdurduğunu ifade eder. O dönemlerde imam hatiplerde, ortaokullarda kitapları okunur. O döneme hitap ettiğini düşünür. Günümüzde ise gelişen teknoloji ve edebiyatın geldiği nokta itibarıyla da eserlerinin yeniden düzenlenmesini planlar. İleride yetişkin romanına geçerse bu romanlarla değil ancak başka eserlerle yol alabileceğini de ifade eder. Ancak Eylül 2018’de *Harbiyeli* eseri ekleme ve çıkarımlarla tekrar basılır.

Yazarın eserlerinin vücut bulmasında kimsenin etkisi yoktur. Küçüklüğünden beri akıl danıştığı, fikir aldığı kimseler elbette vardır. Türkçe ve edebiyat öğretmenleri bunların başında gelir. Bunun yanında yazıya meraklı olan arkadaşları ile de hâlen kitap paylaşımında bulunurlar, isim arayışına girdiklerinde birbirlerine rehberlik ettikleri arkadaşları her zaman vardır. Ailesi, çocukları ve eşi, yaptığı işe her zaman saygı duyar ve yardımcı olmaya çalışırlar. Kitaplarını okur, fikirlerini beyan ederler. Genelde tüm eserlerini kendi yazar. Her yazdığı eseri en az yedi veya sekiz kere okumadan, onu demlenmeye bırakmadan yayıncıya sunmadığını dile getirir. İşin tüm yükü yazarın kendindedir.

Yazarın dikkatini çeken büyük ve farklı düşünceler veya yaşadığı büyük bir gerilim yoksa kalem kâğıtla buluşmuş olmaz. Genelde planlı, programlı çalışan, hedefine ulaşmaya gayret eden, bunu yapmadığı zamanda rahatsız olan, yazıya karşı minnet borcu duyan bir yazardır. Bunaldığı, ara verdiği dönemler de vardır.

En beğendiği ve kendini yansıtan eserleri son dönemde yazdıklarıdır. Bunu özellikle okul etkinliklerinde gözlemlemektedir. *Fikri ile Fahri*, *Fikri Bol Fikri*, *Süper İkizler*, *Alican'ın Günlüğü* gibi çok okunan, eğlenceli, aynı zamanda olumlu mesajlar içeren, ahlaka, dinî ve millî kültüre hizmet eden eserlerin okunması yazarı ayrıca mutlu eder. Bunun yanında *Yıldızlı Öyküler* yarı fantastik, hayal dünyasının sınır tanımadığı, gerçek karakterlerin olduğu eser de çok okunanlar ve beğenilenler arasındadır. Yazar hepsinin üstünde ise *Masal Kaçkını*'nı zikreder. Bu, ülkemizde tür olarak masal dilinde yazılmış bir romandır. Farklı bir türdedir ve bizim edebiyatımızda bu türün ilk örnekleri arasındadır. Yazar, okuyuculardan gelen istek üzerine kız karakterlerin ön planda olduğu bir seri kitap üzerinde de çalışmaktadır.

Yirmi eser Damla Yayınları tarafından Endonezya diline, İngilizce ve Arapçaya çevrilir. *Ramazan Yağmuru* İngilizceye, Arapçaya, Endonez diline çevrilir. *Benim Sevgili Peygamberim*, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, *En Güzel Örneğim Peygamberim* Erkam Yayınları tarafından Arapça, İngilizce, Fransızca, Rusça ve Almancaya çevrilir. Aktif olarak otuza yakın eseri dünya dillerine çevrilir. Afrika'da da bu kitapların ders kitabı olarak okutulduğu bilinmektedir.

2.BÖLÜM: ESERLERİ

Romanları

Prangalar Denizi: Ravza Yayınları'ndan 1996 yılında yayımlanır. Dilhan adındaki karakterin çevresine, değişen dünyaya ve farklılaşan bakış açılarına rağmen İslamiyet'i yaşama ve yaşatma mücadelesi ele alınır.

Güller Ağlar Ülkemde: 1996 yılında Ravza Yayıncılık'tan çıkan eser sekiz baskısı yapar. Ülkede yaşanan ve istenmeyen, artık son bulması istenen kargaşalar konu edinir. Eser bazı ekleme ve çıkarmalarla Ensar Neşriyat'tan 2018'de tekrar yayımlanır.

Düşler, Ümitler ve Yarınlar: 1998 yılında Ravza Yayınları'ndan çıkar. Anadolu'nun yoksul köy ortamından İstanbul'a okumak için gelen ancak terör örgütüne katılan Kürşat ile lise arkadaşı Dilhan'ın dramatik öyküsü anlatılır. Eser *Prangalar Denizi*'nin devamı niteliğindedir.

Harbiyeli: Ravza Yayınları'ndan 2002 yılında yayımlanan eserde bir köylünün hayat mücadelesi konu alınır.

Öyküleri

Eylülle Gelen: 2005'te ilk baskısını, 2011'de ikinci baskısını yapan eser, Pınar Yayınlarından çıkar. On bir öykünün yer aldığı kitap, yazarın ilk öykü eseridir. Yazarın kendi hayatından kesitler sunan öykülerde daha çok 28 Şubat döneminin psikolojik etkileri üzerinde durulur. Yazarın ve çevresinin kırılma dönemleri, hayata bakış açılarının işlendiği öykülerde, güncel durumlara da eleştiriler mevcuttur.

Bir Yıldız Tut: Pınar Yayınları'ndan 2015 yılında yayımlanan eser, birinci, ikinci ve üçüncü baskılarını *Öyküye Ağıt* başlığıyla okuyucuyla buluşmuştur. Sadece başlığı değişen kitaptaki öyküler aynıdır. Eser, "Oğlum Mücahit'e" ifadesiyle başlar. Yirmi bir öykünün yer aldığı kitapta yazarın hayatından kesitler sunulur. Özellikle yazarın öğrencilik yılları, meslek hayatı, okuma mücadelesi ve hayallerinin etkileri okuyucuya sunulur.

Çocuk Öyküleri

Fesleğen Sokağı: Eser Diyanet İşleri Bakanlığı tarafından 2000 yılında yayımlanmıştır. 2.Baskısı yapılan kitabı resimleyen Murat T. Yılmaz’dır. Beş farklı öyküyü içeren eser, aynı zamanda yetişkinlerin de okuyabileceği seviyededir. Helal kazancı, eski dostlukları, gerçek sevgiyi, samimiyeti ve bunun gibi erdemleri ele alır.

Büyüteç Gözlüklü Kız: Birinci baskısını 2008, ikinci baskısını 2012’de yapan eser, Salıncak Yayınları’ndan çıkar. Can Özal’ın resimlediği kitapta sekiz öykü vardır. Bunlarda daha çok tasarruf, özgürlük, umut, sağlıklı beslenme konuları üzerinde durulur.

Alican’ın Günlüğü: 2010 yılında Damla Yayıncılık’tan on set halinde çıkan kitaplar 2011 yılında üçüncü baskısını yapar. Her kitapta bir öykü anlatılır. Yazar işlediği genel temaları eserin baş kısmına yazar. Renkli resim ve simli kapak çocukların ilgisini çekecek özelliktedir. İkinci ve üçüncü sınıflara yönelik olan öyküler, macera yüklüdür.

Bitmeyen Macera: 2011 yılında Bizim Bahçe Yayınları’ndan çıkan eserleri İsmail Özen resimler. Beş kitaptan oluşan sette “Boncuk Ayşe” adındaki küçük yazarın gözünden öyküler anlatılır. Her kitapta “Takdim” kısmından sonra on bir farklı öykü anlatılır. Yazarlık macerasının temel alındığı eserlerde Ayşe’nin ağabeyleri olan Selami ve Cumali adlı ikizler de ana karakterler arasındadır.

Dedem Eve Dönüyor: Diyanet İşleri Başkanlığı’ndan 2012 yılında yayımlanır ve 2017 yılında üçüncü baskısını yapar. Dede imgesi üzerinde durulan eseri İlknur Salman resimler. Konuları ele alan öyküde, bir çocuğun gözünden yaşananlar anlatılır. Büyüklere saygının ve sevginin anlatıldığı eser, farkındalık oluşturmaları açısından önemlidir.

Bulut Otobüs: Nesil Çocuk Yayınları’ndan 2013’te basılan eseri İbrahim Çiftçi resimler. Yazarın kızı Elif’e ithafıyla başlayan eserde beş bölüm vardır. Eser gerek bulmacalarla gerek “Okuduğumuzu Anlayalım” bölümüyle eğlenceli hâle getirilir. Harf öğretimi, renkler, boyutlar gibi algılayıcı öğelerin verildiği eserde öğreticilik ön plana çıkar.

Moritos Adası: İbrahim Çiftçi'nin resimlediği kitap 2013 yılında Nesil Yayıncılık'tan çıkmıştır. Nehir Aydın Gökdoğan bu eseri oğlu Tarık'a ithaf eder. Beş öyküden oluşan eser, "Okuduklarımızı Hatırlayalım!" bölümüyle son bulur. Çocukların hayal dünyasını harekete geçirmeye çalışan, hayalî öğeleri kullanan yazar, kitapta çocuklara masal yazmaları için bir sayfa açar.

Fikri ile Fahri: Düş Değirmeni tarafından 2015 yılında yayımlanan beş serilik set beşinci baskısını 2017 yılında yapar. Daha çok çizgi roman havası taşıyan eserleri Büşra Kaygın resimler. *Fikri Bol Fikri* ile aynı düzlemde olan ve aynı temalar üzerinde durulan eserlerin işlediği konular farklılık gösterir.

Kaf Dağı'ndan Mektup Var: Beyaz Panda Yayınları tarafından 2015'te yayımlanır. Eser, Tarık Emre adındaki küçük bir çocuğun gittiği kamptan ailesine, arkadaşlarına yazdığı on altı mektuptan oluşur.

Fikri Bol Fikri: Büşra Kaygın'ın resimlediği, Düş Değirmeni Yayınları'ndan 2016'da çıkan dört serilik kitaplardır. Kitaplarda Fikri adındaki karakterin en yakın arkadaşı Fahri ile hayata bakış açıları, ürettikleri fikirler, karşılaştıkları sorunlara buldukları çözüm önerileri üzerinde durulur. Gerçek arkadaşlığın kardeşlik olarak yansıtıldığı eserler değerler eğitimi açısından önemli bir yere sahiptir.

Süper İkizler: Damla Yayınevi'nden 2016 yılında basılır. *Bitmeyen Macera* serisinin bazı öykülerinin çıkarıldığı, ikizlerin isimlerinin değiştirildiği ve on kitap şekline büründüğü settir.

Yıldızlı Öyküler: Erdem Çocuk'tan 2017 yılında yayımlanan eser, ikinci sınıf çocuklarına yönelik etkinlikleri olan özel bir çalışmadır. Eser Mümine Yeşilmen tarafından resimlendirilir. *Büyüteç Gözlü Kız* eserindeki öykülerle benzerlik göstermektedir. Set on farklı eserden oluşmaktadır.

Masal Kitapları

Masal Saati: 2009 yılında Damla Yayınevi tarafından çıkarılan masal kitabını Mustafa Kocabaş siyah-beyaz resimler. Yüz yirmi dört adet masaldan oluşan eser fabl tarzındadır. Masal formelleri sadece kitabın giriş kısmında verilir. Her masal üç sayfadır. Masallarda dayanışma, yardımseverlik, sevgi, merhamet, cömertlik, kendini bilme gibi değerler üzerinde durulur.

Masal Devi Şigibo: Nesil Çocuk Yayınları tarafından 2013 yılında basılan eseri Sevgi Gamgam resimlemiştir. Kitap Şigibo adındaki devin kaybolan küçük bir kediyi bulması ve onu avutmak için anlattığı otuz masaldan oluşur. Bir devin gözünden insanları, hayvanları, dünyayı ele alan masallarda yardımlaşma, sevgi, aile, birlik ve beraberlik temalarına ağırlık verilmiştir.

Çikolatalı Masallar: 2015 yılında Timaş Yayınları tarafından yayımlanır. Eser Mevlâna, Ezop, Andersen, La Fontaine gibi isimlerin bazı masallarının derlenip uyarlanmasından oluşur.

Ağaçtaki Çıngırak: Salıncak Yayınları tarafından 2017 yılında yayımlanır. On yedi masal barındırır.

Aya Uzayan Burun: 2017 yılında Salıncak Yayınları tarafından yayımlanır. Yirmi dört masalı okuyucuyla buluşturur.

Masal Kaçkını: Erdem Çocuk'tan 2017'de yayımlanan eser, “Cesaret ve umut en zor kaleleri yıkar.” ifadesiyle başlar. Birbirine bağlı on yedi bölümden oluşur. Masallardaki olumsuz dev imgesinin zıddı yansıtılır. Ayrıca kitap yetişkinlere de hitap etmesi açısından önemlidir.

Masal Kitabım: 2017 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları'ndan çıkan eseri Murat Tanhu Yılmaz resimler. Seksen masalın bulunduğu eser, renkli resimlerle desteklenir. Masallarda çalışma, sorumluluk, işini sevmek, duyarlılık, yardımseverlik, umut etme gibi temalar üzerinde durulur. Genel olarak fabl şeklinde olan masallarda, öğreticilik ön plandadır.

Sihirli Değirmen: 2017'de Salıncak Yayınları tarafından basılır. On iki masaldan oluşur.

Diğerleri

Sevap Yağmuru: Salıncak Yayınları'ndan 2006'da yayımlanan eser, yedi öyküden oluşur. Volkan Akmeşe'nin resimlediği eser, Oruç Günleri Dizisi'nin üçüncü kitabıdır. Ramazan ayının inceliklerini ve güzelliklerini konu alan öykülerde birlik, beraberlik, aile, dayanışma, sorumluluk gibi konular üzerinde durulur.

Lipo-Değerler Eğitimi: 2012’de Salıncak Yayınları’ndan çıkan eser, on kitaptan oluşur. Her kitap kendi içinde bir öyküyü ele alır. Eserleri Mustafa Kocabaş resimlerken, psikolog Fatma Ülger’in eseri pedagojik açıdan değerlendirdiği ifade edilir.

Peygamberimiz’in Küçük Dostları: 2016 yılında Damla Yayınları’ndan çıkan eser üç yüz seksen dört sayfadan, on öyküden oluşur. İçinde Hasan ile Hüseyin, Enes Bin Malik, Zeyd Bin Harise, Abdullah, Ebu Umeyr, Zeyd Bin Sabit, Rafi, Amr Bin Seleme ve Üname gibi Sahabelerin hayatları ele alınır. Her öyküden sonra “Okuduğumu Anladım” başlığı ile çocuklara o konu ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Ayrıca her bölüm sonuna “Bunları Biliyor Musunuz” başlığı altında dinî bilgiler verilmiştir.

Ramazan Yağmuru: 2016 yılında Genç Damla Yayınları tarafından yayımlanan eser, Ramila Aliyeva tarafından resimlendirilir. Her öykü bir çocuğun öyküsü olarak ele alınır. Bu özelliğiyle her çocuk öyküdeki kahramanla kendini özdeşleştirme imkânı yakalamış olur. Ramazan ayını öykülerle anlatan yazar, ramazan ayının güzelliklerini eğlendirerek öğretir.

3.BÖLÜM: MASALLAR

3.1. Masal Nedir?

Masal bir milletin geçmişini, gelenek ve göreneklerini barındıran, kültürünü yansıtan, sosyal ve psikolojik olarak derin etkiler uyandıran ilk ve en önemli edebî metinlerdir. Masal kelime olarak Arapça “*mesel*”, öztürkçe “*ötkünç*”, Uygurca “*öd, öğüt*”, Çağatayca “*tutmak*”, Kırgızca “*ezteg*” (Şener, 2011: 141) kelimeleriyle karşılaşılır. “*Misalden galat, çocuklara söylenen öykü; inanılmayacak öykü,* (Şemseddin Sami, 2004:1357), “*örnek, benzer, numune, dokunaklı ve manalı söz, terbiye ve ahlâka faydalı olan öykü*” (Devellioğlu, 2012: 625) diye tanımlanır.

Bir eğitim aracı olan masalların, insanlara fayda sağlayacak, topluma ayna tutacak birer örnek, yani mesel olarak görüldükleri sonucuna varılabilir. “*Masal için bir bakıma; insanlığın gelişim aşamaları bir çocuğun gelişim aşamalarıyla özdeşleştirildiğinde, toplumların çocukluk dönemi ürünleridir de denilebilir.*” (Kıbrıs, 2010: 79). Nitekim bir toplumu en iyi ve net olarak ifade eden, o toplumun masallarıdır.

Masallar genel olarak sözlü edebiyat ürünleridir. İnsan sözlü veya yazılı edebiyat yoluyla her çağda kendini gerçekleştirmeye, hayal kurmaya, iyinin veya kötünün tarafında saf tutmaya, örnek alabileceği metinlerin dünyasına girmeye ihtiyaç duymuştur. Masal, “*Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde, dinleyicileri inandırabilen, bir sözlü anlatım türüdür.*” (Sakaoğlu, 2002: 2). Taşeli Masalları adlı eserinin ön sözünde, Ali Berat Alptekin, masalı şöyle tarif eder: “*Masal nesirle söylenmiş ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası olmayan, tamamı ile hayal mahsulü olan mensur bir türdür.*”(Alptekin, 2002: ii). Esmâ Şimşek, Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırmaları adlı eserinde masallarla ilgili geçmiş dönemlerde yapılan tariflerini verdikten sonra, kendisi de; “*Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür.*”(Şimşek, 2001: 3) şeklinde masal tarifi yapar. Sözlü gelenekte masal anlatıcıları/masal anaları ekseninde gelişen bu tür, zamanla yazıya geçirilerek yazılı edebiyatın da temel taşlarını oluşturmuştur. “*Yetişkinler, masallarını*

çocuklara devretmiş ve hissettikleri boşluğu fantastik eebiyatla doldurmağa çalışmış olsalar da masalın eksikliğini hep hatırlarlar. Sanat masalcılığı bir taraftan çocukları beslerken diğer taraftan da yetişkinlerin masal ihtiyacını telâfi etmeye çalışır (Özgül, 2003: 196). Masal, her dönemin en temel ihtiyacı olarak karşımıza çıkar.

Masal üzerine çalışma yapan pek çok isim masalın tanımını yapmaya çalışır. Bu isimlerin başında dünya edebiyatında İgnazz Kunoş gelir ki masalı şöyle ele alır: *“Masallar hem eski çağların dinini ve dillerinin nasıl olduklarını, hem de geçmiş zamanda yaşayanların edebiyatını, felsefesini, tarih kitaplarından fazla anlatırlar. Masal dediğimiz şey, her milletin döner aynasıdır. Bu aynaya bakacak olursak, hem eskilerin ibadetlerini, hem de eski çağların ahlakını görmüş oluruz.”* (Kıbrıs, 2010: 80). Sakaoğlu masalı şöyle tanımlar: *“Kahramanlarından bazıları hayvan ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinden cereyan eden, hayâl mahsulü olduğu halde, dinleyicileri inandırabilen, bir sözlü anlatım türüdür.”* (Sakaoğlu, 1973: 4).

Masallar olağanüstülükler ile gerçeği ele alış tarzlarıyla insanı, insanın çevresinde gelişen olayları, bu olayların aktarımını, çıkarılan hayat derslerini konu edinir. Hayvanlara, olağanüstü varlıklara insani özellikler verilerek anlatıcının veya dinleyicinin olaylara dışarıdan bakması sağlanır. Bu sayede olayların değerlendirilmesi ve kişinin dinlediği/anlattığı olaydan kendince bir ders çıkarmasına olanak tanınır. Bu anlamda masal sadece çocuklara yönelik bir tür değil her insanın mutlaka kendi hayatından izler bulabileceği ve sembolleri anlamlandırdığı takdirde hayatına yön verebileceği bir türdür.

“Masallar öncelikli olarak bir özlemi ifade eder.” (Şener, 2011: 141). Bu özlem; insanın gerçek hayatta olayları istediği şekilde gerçekleştiremediği, başkalarıyla mücadeleyi kazanamadığı, uğraşarak kendi lehine sonuçlandırmasıdır. Masallar insanların geçmişteki duygu, düşünce ve hayallerinin dışa vurulmuş, somutlaştırılmış şekilleridir. Bu açıdan bakıldığında bir milletin kültürel bakımdan en zengin türü masallardır.

Masalın Kökleri

Masalların Hindistan'da doğduğu ve oradan yayıldığı görüşü ileri sürülmektedir. Ancak bu görüş kesinlik taşımaz. (Gökşen, 1993: 54; Nas, 2002: 140). Masalı her milletin ortak ürünü saymak da yanlıştır. Çünkü her millet benzer olay veya durumlarla karşılaşmış olabilir. Masalları bir millete ait kılmak için sadece dil ve anlatım bakımından incelemek gerekir (Gökşen, 1993: 54). Çünkü dil ve anlatım bir milleti en iyi şekilde çözümler ve aydınlatır.

Masalları kaynak bakımından Macar araştırmacı İgnazz Kunoş kökü Hindistan'a uzanan masallar ve ulusal masallar şeklinde ikiye ayırır.

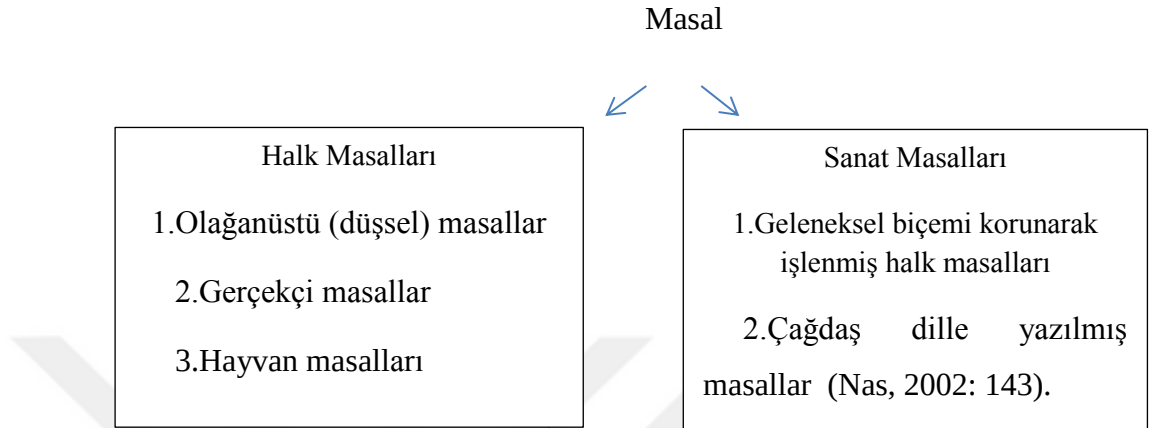
Grimm Kardeşler'in görüşlerine dayanarak Vonder Leyen adlı Alman yazar ise masalların kökenini üçe ayırır. Masalları çok eski mitoloji ve kahramanlık öykülerinin kalıntıları veya İndo Germenlere ait bir tür olarak değerlendirir ve masalların bazı durumlarda bir halktan diğerine yayılmış olabileceğini belirtir. (Gökşen, 1993: 55-55; Kıbrıs, 2010: 79).

Görüldüğü üzere masalların kaynakları hakkında kesin bir görüşe varılmamıştır. Masallar konusunda tartışmasız tek gerçek ise, masalların anlatıldığı milleti temsil ettiğidir. Masallar tüm insanlığın ürünüdür. Bir millete veya bir kavme atfetmek masalı kısırlaştırmaktır. Bu bakımdan masallar evrenseldir ve her millet veya her insan masallarda kendinden unsurlar bulabilir. Bulunan her unsur insanlarda farklı şekilde yorumlanır. Bu sebeple masallar, aktarıcının dünya görüşüne bağlı olarak da farklılık gösterir.

Evrenin oluşumu ve insanlığın tarihine bakıldığında yazıyı çok sonra bulan insanlık, bu evrede masalları sözlü olarak diri tutar. Yazının bulunması ardından sözel olarak ifade edilen masallar, yazıya geçirilir. Bu açıdan masalların önce sözlü daha sonra yazılı olarak meydana geldiği netlik kazanır.

Masal Çeşitleri

Masallar halk masalları ve sanatsal masallar olarak iki ana başlıkta incelenmektedir. Bu iki ana başlığın alt başlıklarında ise ortak varılmış bir sonuç yoktur.

Masallar sanat masalları ve halk masalları olmak üzere iki ana başlıkta toplanır. Ancak bazı araştırmalara göre halk masalı ve sanat masalları alt başlıkları farklı isimlendirilebilmektedir. Bazı halk masalları olağanüstü, gerçekçi, hayvan masalları olarak ele alınırken bazısı işlenmiş ananevi halk masalı, çağdaş dille işlenmiş öykü halk masalı ve masalımsı masal olarak sınıflandırılır. Sanat masalları da aynı şekilde netliğe kavuşmaz. Kimisi sanat masallarını sözlü ve yazılı olarak tasnif ederken kimisi olağanüstü, geleneksel biçimi korunarak işlenmiş, masalımsı ve manzum masal olarak ele alır. Masallardaki bu çeşitlilik elbette pek çok farklı masalın oluşunu ve hepsini tek bir kategoriye alamayışı yansıtır. Çeşitliliğin çok oluşu aynı zamanda masallar üzerinde çok farklı ve çok yönlü araştırmaların yapıldığını da yansıtır.

Sanatsal/Yazma/Yapay/Yazınsal Masallar

Çocukları eğitmek amacıyla anlatılan/okunan masallar, zamanla halk masallarından esinlenerek, yazarın döneme uygun, düş gücünün de katılarak, yeniden kaleme alınan sanatsal masalları meydana getirir. Bu masallara yapma masal denildiği gibi, yazınsal nitelikli masallar (Kıbrıs, 2010: 81) veya sanatsal masalları, yazma masallar (Yüce, 2012: 171) da denir.

Yazınsal masallar genel itibarıyla içinde bulunan topluma uygun, güncel, teknolojik yeniliklere açık nitelikler taşır. Yazar halk masallarından yola çıkabileceği

gibi tamamen hayal ürünü eserler de ortaya koyabilir. Bu masallarda yer yer toplumun gülünç ve çelişkili durumları ele alınabilir.

Sanatsal masallarda yazarın, okuyucuya aktarmak istediği bir mesajı, ahlakî bir amacı vardır. Bu düşüncesini tasvirlerle, sanatsal ifadelerle, somut anlatımlarla, kısaca edebî ustalıklarla vermeye çalışır. Bu anlamda da yazarlar sanatsal masallara çok daha fazla özen göstermeli ve okuyucuya aktarılacak istene mesajın gerçekliği ve doğruluğu açısından gerçek bir mücadele vermelidir.

Sanatsal masal yazarları arasında dünya edebiyatının ünlü isimlerinden Hans Christian Andersen (1805-1875), Oscar Wilde (1854-1900), Jonathan Swift (1667-1745), Lewis Carroll (1832-1898), Selma Lagerlöf (1850-1940), Alphonse Daudet (1840-1897), Charles Perrault (1628-1703), Jacop-Wilhelm Grimm (1785-1863/1786-1859) çocuk edebiyatı türünde yazanlar arasında yerlerini alırlar (Oğuzkan, 2010: 22; Kıbrıs, 2010: 80).

Türk edebiyatında ise Orhan Şaik Gökyay (1902-1994), Eflatun Cem Güney (1856-1981), Prof. Ahmet Caferoğlu, Pertev Naili Boratav, Oğuz Tansel (1915-1994), Naki Tezel (1915-1980), İbrahim Zeki Burdurlu (1922-1984), Tarık Dursuk K. (1931-2015), Ülkü Tamer (1937-2018), Güngör Dilmen (1930-2012), 1980 sonrasında Gülten Dayıoğlu (d.1935), Aytül Akal (d.1952), Hasan Latif Sarıyüce (d.1929), Mevlana İdris Zengin (d.1966), Mustafa Ruhi Şirin (d.1955) sayılabilir (Oğuzkan, 2010: 22-24; Kıbrıs, 2010: 80; Gönen, 2013: 99).

Masalların Sınıflandırılması

Masallar farklı tasniflere tâbi tutulursa da, en çok kabul göreni; Anti Aarne'nin 1910'da yaptığı ve S. Thompson tarafından 1928'de tamamlanan "The Types of the Folktale" "Masalların Tip Kataloğu" adlı bildiri uluslararası masal tasnifidir.

Ana çerçeve olarak bu tasnif; "hayvan masalları, asıl halk masalları, nükteli fıkralar, zincirleme masallar ve sınıflandırılmamış masallar" şeklindedir (Şener, 2011: 143-144; Gönen, 2013: 95-97;). Türk masallarının bazıları bu sınıflandırmanın dışında kalmıştır. Wolfram Eberhard ile Pertev Naili Boratav tarafından 1953 yılında yayımlanan *Typen Türkischer Volksmärchen (Türk Masallarının Tip Kataloğu)* adlı

çalışma ile incelenen 2536 Türk masalıyla üç yüz yetmiş sekiz masal tipine ulaşılır (Şener, 2011:145).

Yalçın ve Aytaş (2016) masalları çocuk edebiyatında kullanılabilirmeleri bakımından kendi içinde ele aldığı konular ve ana kahramanların durumuna göre dört grupta sınıflandırır: hayvan masalları, olağanüstü yaratık masalları, saf insan masalları, sihir, büyü ve olağanüstülüklerden söz eden masallar (Yalçın ve Aytaş, 2016: 129-133).

Buradan anlaşılacağı üzere masallar konu veya karakterlere göre farklı sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Çocuk edebiyatı içinde ele alınan masallar daha çok yapısal özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Her tasnifte ilk ve öncelik verilen “hayvan masalları” olmuştur. Masalların hayvanlar üzerinden sembolize edilişi, hayvanlara insanî özellikler yüklenmesi ve hatta kendi içinde “fabl” denilen türü oluşturması bakımından hayvan masalları önemli bir yere sahiptir.

Eski yazılı masallar olarak da bilinen fabllar çocuk edebiyatının ilk yazılı eserlerini oluşturur. İlk yazılı ürünlerden olmasının temel sebebi, M.Ö. 2000 yıllarında Sümerler tarafından oluşturulan çivi yazısı kitabelerine dayanır (Can, 2014: 72). Kaynağını Latince “fabula” (öykü) kelimesinden alan (Arıcı, 2016: 75) fabl, *amacı somut bir ahlaki ders vermek olan, hayal ürünü, kısa ve hareketli kahramanları genellikle hayvanlardan oluşan öyküler* olarak tanımlanır (Oğuzkan, 2010: 64). Orhan Veli'nin tanımına göre ise; hayvanlar aracılığı ile insanların hata ve zayıf yönlerini gösteren yazılara fabl denmektedir (Kanık, 2007: 12). Yani, fabl için hayvanların temsilinde insanların değerlendirildiği/eleştirildiği, kısa ve net öyküler denilebilir.

Fabl türünü adlandıran Heinrich Steinhövel (1412-1478)'dir. Fablın geniş kitlelere yayılmasında Martin Luther (1483-1546) etkili olur. Fabl'a özdeşleşen isim ise Lafontaine (1621-1695)'dir. Fabl tartışmalarını başlatan La Motte (1777-1843) olur. Christian Wolff (1720-1739) fablla felsefe bağlamında ilgilenir. Wolff'a göre fabl bilgilenme aracıdır. Johann Christoph Gottsched (1700-1766) edebiyat için geçerli tüm ilkeleri fabl için de geçerli sayar. Doğayı taklit ederek insanları eğlence aracılığıyla eğitmesini temel alır. Johann Jacob Breitinger (1701-1776) fablın alegorik olduğunu düşünerek onun eğlendiricilik vasfı üzerinde durur. Johann Gtffried Herder (1744-1803) fabl hakkındaki düşüncelerini iki dönemde şekillendirir.

Birinci dönemde antik mitolojinin modern fabl yazarları için incelenmesi gerektiğini savunur. İkinci döneminde ise fablı sınır bölgelere sürükler. Jacob Grimm (1785-1863) fablı halk kültür ürünü olarak savunur. Bu anlamda öne çıkan ve fabl türü üzerine çeşitli eleştiriler kaleme alan, fabl üzerine araştırmalar yapan belki de en önemli isim Gotthold Ephraim Lessing (1729-1781)'dir. Lessing fablın yazınsal tür olarak kullanımı ve sınırlarının çizilmesi üzerinde durur. Lessing'in fabl ile uğraşması iki döneme ayrılır: İlk dönem manzum fabllarla uğraşırken ikinci dönemde mensur fabllara yönelir ve mensur fabllar üzerinde önemli çalışmalara imza atar (Tepebaşılı, 2011: 27-40). Lessing fablları “yalın ve birleşik fabl” olarak ayırır. Üslup açısından da Ezop Tarzı, Lafontaine Tarzı, Phädrus Tarzı olarak ayırır (Tepebaşılı, 2011: 63-66).

Fablların en temel özellikleri hayvanların konuşturulmasıdır. Hayvanlara yüklenen insani konuşma, davranış özellikleri ile ahlaki bir ders verme gayesi güdülür. Karakter hayvan veya bitki, cansız varlık olabilir. Fabl aslında bir masal türüdür (Arıcı, 2016: 75). Klasik masaldan ayrılan yönleri ise eğitici bir tür olması, öğüt vermesidir. Ahlaki ders genellikle anlatının sonunda vurgulanır (Can, 2014: 72). Okura evrensel bir olay sunularak, okuyucunun olayı değerlendirmesi sonucunda vardığı gerçek, ahlaki bir derstir. Hayvanlara insan özelliklerinin yüklenmesi hayvanların sembolik olduğunun kanıtıdır. Yazar/anlatıcı basitçe fakat etkili bir şekilde, bu simgelere, istediği yönde anlamlar yükler. Fabl üzerinden yansıtılan çocuklara yönelik bir tür gibi algılsa da ormanla sınırlandırılmayan hayvanlar gerçeklik algısıyla ve hayvanlara yüklenen simgesel anlamlarla aslında topluma ayna tutan birer sosyo-kültürel ilişkiler sergilenir. Bu bakımdan yetişkinlere de seslenir.

Fabllarda kazandırılmak istenen davranışlar açık ve net olarak ortaya konulur; kapalı bırakılmaz hatta bu istendik davranışlarla örtüşen deyim, atasözü, özlü sözler açıkça ifade edilir. Fabllar genelde manzum olsa da mensur olarak kaleme alınanlar da mevcuttur.

Fabllarda soyut konular somutlaştırılır. Bu yapılırken de çatışma şeklinde sunulur ki okuyucu hem iyiyi hem kötüyü görerek doğru yolu ve doğru yolun sonundaki mutluluğu kavrayabilsin. Genellikle iki kahramanın dışındaki unsurlara dikkat çekilmez ve ele alınan konu bağlamında karakterler çözülür. Olaylar her

an başımıza gelebilecek niteliktedir. Bu sebeple de olay karşısında ne yapılacağı, ne yapılması gerektiği hakkında fikir verir.

Fabllar giriş, gelişme, sonuç ve ders/kıssadan hisse bölümlerinden oluşur (Oğuzkan, 2010: 65; Şener, 2011: 167; Arıcı, 2016: 76-77).

Ezop Masalları, Panchatarantra Masalları, Jakata Masalları ve La Fontaine Masalları, Kelime ve Dimme, Gülistan bu türe örnek olarak gösterilebilir.

Türk edebiyatında *Nuhbetü'l-Etfâl* (1858) eseriyle Kayserili Rüştü bu alanda ilk isim olarak zikredilmektedir. Ahmet Mithat Efendi (1844-1912), Şinasi (1826-1869), Recaizade Mahmut Ekrem (1847-1914), Nabizade Nâzım (1862-1893), İ.Alaattin Gövsa (1889-1949), Siracettin Hasırcıoğlu (1877-1937), A. Ulvi Elöve (1881-1975), M. Fuat Köprülü (1890-1966), Nurullah Ataç (1898-1957), Ömer Rıza Doğrul (1893-1952), Eflatun Cem Güney (1896-1981), Pertev Naili Boratav (1907-1998), Vasfi Mahir Kocatürk (1907-1961), Sabahattin Eyuboğlu (1908-1972), Kemal Demiray (1912-1991), O. Veli Kanık (1914-1950), Naki Tezel (1915-1980), Tahir Alangu (1915-1973), Tarık Dursun K. (1931-2015), Saim Sakaoğlu (d.1939), Bilge Seyidoğlu (1941-2014), Umay Günay (d.1943) bu alana hizmet eden diğer önemli isimlerdir (Gökşen, 1993: 91-92; Oğuzkan, 2010: 68).

Masal konusunda yapılmış akademik çalışmaların çoğunun adlarını ve içeriklerini Sakaoğlu'nun *Masal Araştırmaları* eserinde buluruz (Sakaoğlu, 1999: 24-34). Allan Ramsey ve F. McCullagh'ın meddah geleneğinden seçtikleri masal, latife ve efsaneleri içeren *Tales From Turkey* (1914), Sebastian Beck'in bazı masal ve öyküleri Almancaya çevirdiği kitapları *Ahmeds Glück* (1917), *Tscengi Dilawar* (1918) ve *Die Geschichte vom Räuber und dem Herrn Richter* (1920), Theodor Menzel'in Türk Masalları serisinin iki kitabı *Billur Kösch* (1923) ve *Der Zauberspiegel* (1924), Fredrich Giese'nin üçü derleme olup diğerleri *Billur Köşk, Türk Masalları, Tûtinâme, Hümâyunnâme, Kırk Vezir* adlı kaynaklardan alınan 66 masalımızı içeren *Türkisch Märchen* (1925); Margery Kent'in, Naki Tezel'in *İstanbul Masalları* adlı eserinden 32 tanesinin İngilizce çevirilerine yer verdiği *Fairy Tales From Turkey* (1960), Elsa Sophie Von Kamphoevener'in Türk göçebelerinin masal ve öyküleri *Märchen und Geschichten Altürkischer Nomaden* (1956) ve 17 masal metninin yer aldığı *Der Zedernbaum* (1966), Şekibe Yamaç ile Slaveyko Martinof'un *Türk Masalları* (1957)

adıylayayımladıkları 12'si masal olan 16 metin, Xavier de Planhol'un *Contes et Legendes des Pueples Turc* (1958), Warren Walker ve Ahmet Edip Uysal'ın ortak çalışmalarının sonuçları olan eserleri *Tales Alive in Turkey* (1966), *More Tales Alive in Turkey*(1992), *A Turkish Folktale/The Art of Beh çet Mahir*, eşi gibi Türk masallarıyla yakın ilişkisi bulunan araştırmacıBarbara Walker'ın *Once There Was and Twice There Wasn't* (1968), *A Treasury of Turkish Folktales for Children* (1988), *Turkish Folktales for Children* (1989) ve *The Art of TurkishTale* I, II (1990,1991), Otto Spies'in 60 masala yer verdiği *Türkisch Märchen* (1967), Adelheid Uzunoğlu Ocherbauer'in beş kaynaktan seçtiği 23 masalı içeren *Türkische Märchen* (1982), Barbara Pfliegerl'in masal kitaplarından seçtiği 34 masala yer verdiği *Es War Einmal, Es War Keinmal/Türkische Volksmärchen* (1992), Sakaoğlu'nun andığı akademik çalışmalardan bazılarıdır.

Masal derlemelerine büyük emeği geçenlerden bir diğer isim Naki Tezel'dir. Tezel, ilk kitabı *Keloğlan Masalları*'nda (1936) daha önce yayımladığı masalları bir araya getirir. Aynı yıl bastırdığı *İstanbul Masalları* adlı kitabında da yetmiş iki masal yer alır. Masallar üzerine ilk ilmî çalışmalar Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde kurulan Halk Edebiyatı kürsüsünde başlar (Günay, 1975: 14). Kısa ömürlü olan bu kürsüde yapılan iki tez çalışması vardır. Bunlar, Cemal Yücememiş'in *Türk Edebiyatında Hayvan Masalları* (1940) ve Salahattin Tansel'in *Kavakdibi Masalları Üzerine Bir Derleme* (1948) başlıklı çalışmalarıdır. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümündede 1967 yılından beri masal konulu tez çalışmaları yapılmaktadır. Bunlardan bazıları Rahmi Altunbilek'in *Erzincan ve Yöresinden Derlenmiş Bazı Masallar Üzerine Tahlil Denemesi* (1967), Kamber Aray'ın *Iğdır Masalları Üzerine Bir İnceleme* (1968), Rezzan Baytop'un *Elazığ Masalları Üzerine Bir Araştırma* (1969), Burhanettin Keteci'nin *Çöğenler Köyü Masalları Üzerinde Bir Araştırma* (1970) adlı çalışmalarıdır. Pertev Naili Boratav'ın Türk Halk Edebiyatı alanındaki çalışmaları büyük önem taşır. Boratav'ın doktora tezinin konusu bütünüyle masal olması bakımından ilktir (Sakaoğlu, 1999: 57-58).

MASALLARDA ARANAN NİTELİKLER

Masallar, insanların çocuksuluğunun dışa yansıyan şeklidir. Hayal dünyasının ne kadar geniş, duyarlılığının ne kadar üst seviyelerde olduğunun bir kanıtıdır. Masallarda yer alan hayal ürünleri, semboller, alegorik ifadeler söylenmek istenen sözün farklı bir şekilde dile getirilmesidir. Bu yüzden masallar aslında insanoğlunun iç dünyasına ayna tutan bir gerçekliktir.

Masalların eğitimdeki görevleri zıt kutupları bir arada vererek çocuğu iyiye yöneltmesi ve kötüye yöneldiğinde karşılaşılabileceği sonuçlar sergilemesidir. “Masalların genellikle mutlu sonla bitmesi, çocuğun dünyasında olumlu etkiler yaratmakta, adalet ve dürüstlük düşüncesinin küçük yaşlarda yerleşmesini sağlayarak ahlak gelişiminin vazgeçilmez unsurları arasında yer almaktadır.” (Yalçın ve Aytaç, 2016:122). Masallar çocukların yaşadığı kültürün de bir yansıması olduğundan içinde yaşanan toplum, değer yargıları, tutumları hakkında da bilgi verir. Diğer yandan çocukların kendilerine yakın buldukları kahramanlarla özdeşim içinde olmaları da sağlıklı cinsiyet algısı kazanmalarına yardımcı olur. Belki de masalların çocuklar üzerinde en önemli etkisi çocuğun kendini ifade edebilmesi ve başkalarına karşı duyarlı olmayı öğrenmesidir.

Masalların çocukların gelişimine katkıda bulunabilmesi ve istendik yönde davranış değişikliği, gelişimi sağlayabilmesi için adına bazı niteliklere sahip olması gerekir. Bunlar şöyle sıralanabilir:

1. Yalın bir dille açık ve akıcı bir anlatımı olmalıdır.
2. Olaylar canlı ve hareketli olmalı, konuşmalara da yer verilmelidir.
3. Düğüm bölümü ustaca işlenmeli, olaylar beklenmedik bir sonla bitmelidir.
4. Eğiticiiliğinin yanında eğlendiricilik vasfı da olmalıdır.
5. Tasvirler, betimlemeler kahramanların davranışları ve tutumları çocuklarda iyilik, güzellik, yardımseverlik, dayanışma gibi iyilik ve güzellik duygusunun gelişmesine yardımcı olmalıdır.
6. Masallarda sunulan gerçeklik çocuğun içinde bulunduğu yaşamdan kopuk olmamalıdır.
7. Sınıf ortamına uygun olmalı ve argo, küfür içermemelidir.

8. Konu ve kahraman bakımından korkutucu ve üzücü olmamalıdır.

9. Yozlaşmış, çocuğun düş kurma gücünü kötü yolda etkileyecek örnekler, çocukların ruhsal durumlarını olumsuz etkileyecek karakterler içermemelidir.

10. Çocukları uyuşukluğa, boş inançlara, yazgıcılığa sürükleyen ve toplumun inançlarına ters düşen, telkinlerde bulunmamalıdır.

11. Ulusal ve evrensel değerlere ters düşmemelidir (Oğuzkan 2010: 26-27; Kıbrıs, 2010: 84; Gönen, 2013: 105).

Gökdoğan, masallarını büyük bir titizlikle ve ulusal değerlere ayrı bir özen göstererek kaleme alır. Yazarın dayandığı temelleri izleksel ve düşünsel boyutlarda sınıflandırırken ulusal ve kültürel değerlerin ağırlığı gözler önüne serilecektir.

3.2. NEHİR AYDIN GÖKDUMAN MASALLARININ OTURDUĞU İZLEKSEL/DÜŞÜNSEL TEMELLER

İnsan geçmişini içinde barındıran ve geleceğe ışık tutan, fakat bugünü yaşayan bir varlıktır. Yani geçmiş, bugün ve gelecek birlikte idrak edilir. Edebî metinlerin de dayanak noktası insandır. İnsanı duygu, düşünce, hayal, fikir, ruh ve estetik açıdan ele alan eserler bu bağlamda insanı yaşamışlıklarla/yaşanabilirliklerle yorumlamaya, değerlendirmeye ve yargılamaya çalışır. Edebî eserler öncelikle zengin anlatımlar dünyasıdır. Bu bakımdan konu, tema, ileti, ana fikir gibi içeriksel kavramlar birincil önemdedir.

Konu yazarın söylediği, aktarmaya çalıştığı, kaleme aldığı tümüdür. Metnin ana yapısını kurgu oluşturur. Kurguyu oluşturan unsur izlektir. İzlek ana hatlarıyla şöyledir:

“İzleğe, theme, tema, tem, ana düşünce, ileti, mesaj, öz, gibi karşılıklar da önerilmiştir. İzlek, romancının romanında söz konusu ettiği gerçek ya da kurgusal ama özel, tekil bir olaydan genel için geçerli olduğunu iddia ettiği bir hükümdür. İzlek, romanın üzerine temellendiği konunun yazarın duygu ve düşüncesinde öznel bir yargı halinde ortaya konan sentezi olup, romanın nihai hedefi ve romancının asıl amacıdır. Romanın derin yapısını oluşturan unsurlardan birisi olan izlek, nesnel bir konunun farklı yazarlara göre öznel bir biçimde yorumlanmasıdır.” (Çetin, 2009: 121). Bir diğer tanım ise şöyledir: *“Bir şiir veya nesir yahut musiki eserinde işlenen, geliştirilen bir buluş, bir görüş veya düşünüşdür.”* (Cuddon, 1999: 913; akt. Çıkla, 2012: 76). Konuyu her yazar ele alabilecekken, izlek şahsa hastır. Bir konunun farklı duygu ve düşünceler süzgecinden geçerek, yazarın okuyucusuna gösterdiği yolun adres tarifi şeklindedir. Ana iskelet konu, iskeletin kişiye has doldurulma yöntemi ise izleği oluşturmaktadır.

Konu, evrensel olabilirken izlek yazara özgüdür. İzlekten yola çıkarak yazarın duygu, düşünce dünyası hakkında bilgi edinilebilir. İzlek Türkçede “iz” sözcüğünden türeyen, Türkçe sözlüklerde *“keçiyolu, patika”* olarak verilen, edebî eserlerde ise *“Bir yazın ya da sanat yapıtında işlenen, geliştirilen konunun anlamca ortaya koyduğu ana yönelim”* (tema=izlek) (Tdk, 2011: 1240) şeklinde açıklanır.

Duygu ve düşünce birbirinden ayrılamayan bir bütünlüğü oluşturur. Konu ve tema da aynı şekilde sentezlendiğinde karşımıza izlek çıkar. Ayrıca bu tanıma mutlaka kişinin yorumlarının da katılması gerekir. “*İzleğin belli bir biçim almasında en büyük etki, romancının dünya görüşü ve inancıdır.*” (Çetin, 2009: 124). Yazarın kendi hayal dünyasından hareketle kurguladığı ve okuyucuya ulaştırdığı yol izleği meydana getirir. Yani, “*Sanatçının belli bir anda duygu ve düşünce evreninde canlanan bir hâlinin, bir yaşantısının, bir duygu veya düşüncesinin ifadesi*” bize temayı yansıtır. İzlek veya tema, “*Yazar veya şairin ele aldığı konuya baktığını gösterir. O sebeple tema, sanatkarın dünya görüşüne, sanat anlayışına, hayat felsefesine dair çıkarımlar yapmak noktasında önemli bir araçtır.*” (Çıkla, 2012: 78-80).

“Düşünsel” kelime olarak, “*Düşünce ile ilgili, düşünce sonucu ortaya çıkan, düşünceye dayanan, fikrî.*”(TDK,2011:743) anlamlarında kullanılır. Rasim Özdenören düşünseli şöyle açıklar: “*Biz, bir şeye baktığımızda ona bir anlam yüklüyorsak, bu anlam, doğrudan bizim zihnimizin düşünsel duruşu ile ilgilidir. Düşünsel duruşumuz ise içinde yer aldığımız kültürel ortam tarafından oluşturulur. Bu kültürel ortamın bize talep ya da reddettirdiği hususlar düşünsel duruşumuzun ortamını hazırlar.*” (Özdenören, 2017: 10-11). Fikir (idea) insanı diğer varlıklardan ayıran ve insanları da kendi içinde farklı kılan temel vasıflardan biridir. Özellikle hayatın edebiyata yansıyan her alanında verilmek istenen bir düşünce, kavratılmak istenen bir fikir mevcuttur. Yani bir başka ifadeyle yazar/sanatçı yapıtlarını öylesine, alalede yazmaz. Mutlaka aktarmak istediği ve savunduğu bir düşüncesi vardır. Bunu bazen direkt olarak vermez de sezdirerek kavratmaya çalışır. Bu sebeple de yazar, vermek istediği düşünceleri önceden analiz edip süzgeçten geçirir ve belli bir plan dâhilinde eserine yansıtır.

Düşünsel olarak eserlere yaklaşıldığında mutlaka bir temel fikir noktası vardır. Yazar veya sanatçı ele aldığı kişiyi, çevreyi, zamanı farklı düşünceler ekseninde kurgulayarak olayları kendi gözünden aktarır. Okuyucu da eserlerden aldığı fikirleri belleğinde tutar ve yeri geldiğinde gerçek hayatta kontrollü bir şekilde uygulamaya koyar. Bu yüzden ele alınan eserlerdeki düşünsel yapı -özellikle de pedagojiden ayrı düşünölemeyen çocuk edebiyatı için- son derece önemlidir ve özellikle üzerinde durulması gereken bir bölümdür.

Hiçbir çocuk nasihat dinlemek istemez ve her nasihat aslında çocuk açısından büyük bir eziyettir. Yetişkinler çocuklarla konuşmayı sadece öğüt vermek olarak algıladıklarında büyük bir çatışmaya meydan hazırlanır. Ancak çocukların farkında olmadan öğrendikleri, yetişkinlerin de bilinçli olarak aktardıkları nasihatler esasında yazarın düşünsel yapısının analizidir. Örnek vermek gerekirse “yalan söylemek kötü bir davranıştır” denilerek çocuğa doğrudan bir öğüt verildiğinde çocuk bunu çok önemsemediği gibi aksi davranışlarda da bulunmaya yeltenecektir. Ancak bu söz bir masal veya öykü ile desteklenir ve bu nasihati çocuk kendi kendine çıkartabilirse o an istenilen yönde davranış şekillenecektir.

Gökdoğan, masallarını çeşitli düşünsel ve izleksel temellere dayandırır. Okuyucu her bir masalda farklı bir düşünce ile karşılaşır. Bu olaylar günlük, sıradan, herkesin başına gelebilecek, başına gelmese bile dışarıda gözlemlenebilecek türdendir. Masalların izleksel/düşünsel temellerinin dayandığı noktaları ahlaki değerler, sosyal tutumlar ve kültürel kazanımlar olarak sınıflandırmak mümkündür.

3.2.1. AHLAKİ DEĞERLER

Ahlâk bir insanın sahip olması gereken güzel huy ve davranışlar bütünüdür. Değer ise bireylerin insan, fikir, durum, davranış ve eşya hakkında iyi-kötü, doğru-yanlış, istenen-istenmeyen gibi yargıları oluşturmalarını sağlayan ilkeleri ifade eder. Ahlaki değerler kişiden kişiye değişmediği gibi ülkeden ülkeye de çok nadir değişir. Çünkü ahlak insanları bir arada tutan, nesilden nesile aktarılan duygu, düşünce ve davranış olgunluğudur. Ahlaki değerler bir insanın bir durum karşısında neyi nasıl yapacağını kılavuzu mahiyetindedir.

Masalların ahlaki değerleri yazarın ele aldığı izleksel ve düşünsel temellere dayanır. Yazar, elde edilen verileri ahlaki değerlere uyarlayarak okuyucuya sunar. Kişinin önce kendini gerçekleştirmesi, ardından çevresine odaklanması, geleceğe yönelmesi ve kültürünü yaşatması söz konusudur. Bu sebeple öncelik her zaman kişinin kendisidir. Ahlak kelimesini, kişinin eriştiği olgunluk seviyesi ve hayata karşı sergilediği tutum şeklinde de tanımlamak mümkündür. Burada asıl ve kritik eşik ise kişi nerede olursa olsun, hangi toplumla sosyal ilişkiler içine girerse girsin kabul gören ve takdir edilen evrensel davranışlar bütünü ahlaki değerler başlığı altında sunmaktır.

Nehir Aydın Gökdoğan'ın masallarının dayandığı tablo belirgin çizgiler taşır. Masallar izleksel ve düşünsel temellerden hareketle kişiyi merkeze aldığımızda karşımıza çıkan ahlaki değerler açısından şöyle değerlendirilebilir:

Yardımseverlik

Yardımseverlik teması masallarda ele alınan önemli kavramlar arasındadır. Özellikle çocuklara yardımseverliğin mutluluk verici olduğu, yardım ederken hayvanların/bitkilerin/insanların aslında kendilerine de iyilik ettikleri vurgulanır. Çevreye faydalı olmak yaratılışın da asıl gayesidir ve Gökdoğan bu temayı bilinçli olarak yansıtır.

“Yardımsever Tavşan” (2009: 42-44) masalında tavşan iyi kalplidir ve bu yüzden de yardımsever olarak nitelendirilir. Bir gün tavşan hastalanır. Üç tavşan arkadaşı bu yardımsever tavşanı merak eder, evine gider ve ona yardım ederler. Ancak kapıyı açınca bir bakarlar ki kurt kapıda bekler. Üç tavşan da arkadaşlarını kurda yem etmek istemezler ve farklı yönlelere kaçarak kurdu oradan uzaklaştırırlar. Böylece yardımsever tavşan yardımlarının karşılığını almış olur. *“İyilik yapan iyilik bulur.”* (2009: 44) sözü bu masalın ana düşüncesidir.

“Ömer’in Kamyonu” (2009: 66-68) masalında Ömer ve ailesi pikniğe gider. Ömer piknikte kamyonunu unuttur. Eve dönünce kamyonun yokluğunu fark eden Ömer, babasına durumu anlatır. Gece boyunca kamyonunu düşünen Ömer, rüyasında bir sincap görür ve sincap ayağını burkar. Anne sincap çocuğunu kamyona bindirip doktora götürür. Eşyasının iyilik için kullanıldığını gören Ömer, sevinerek uyanır. Böylece eşyaları kaybolsa bile Allah’a dua etmek suretiyle iyi işlerde kullanılabileceğini anlatan yazar, çocuklara hem iyiliği hem de duayı telkin eder.

“Yalnız Çiçek” (2009: 126-128) masalında dağ başında yalnız bir papatya yaşar. Rüzgârla konuşan papatya, kendisinin hayatta hiç akrabası, arkadaşı olmadığını söyler ve üzgün olduğunu da sözlerine ekler. Rüzgâr papatyaya yardım eder ve tohumlarını yeryüzüne saçar. Böylece papatya yeryüzüne yayılır. Kocaman bir ailesi olan papatya rüzgârın yardımını hiç unutmaz. Masalda çiçeğin papatya olduğu, son bölümde zikredilir. Tasvirlerle çiçeği anlatan yazar, hem papatyanın oluşumunu hem de böyle güzel bir çiçeğin aslında rüzgârın yardımıyla dünyaya yayıldığını anlatır.

“Yaralı Kartalın İyiliği” (2009: 195-197) masalında çiftçi ormana ava gider. Bir kartal avlar ve çiftliğe getirip tavuk kümesine kapatır. Sabahı zor eden kartal, sabah kendini dışarı atar. Oradan geçmekte olan bir adam kartalı görür, alır ve yaralarını iyi eder. Sonra da gökyüzüne salar. Aradan günler geçer ve kartal kendine yapılan iyiliği unutmaz. Bir meyve sepetini kendini iyi eden adamın kapısına bırakır. Yaşlı kurt bunun sebebini sorar. Kartal durumu anlatır. Kurt ona zarar veren adama da bir iyilik yapmasını ve hatasını anlamasını sağlamasını öğütler. Kartal, kurda hak verir ve o adama da bir meyve sepeti götürür. Yazar, “*Kalbine merhamet ve iyilik tohumları saçılmış mıdır acaba?*” diyerek çocuklara iyiliği düşünmelerini telkin eder.

“Tembel Öküz” (2009:216-218) masalında köyde bir çiftçi aile yaşar ve tek varlıkları bir öküzdür. Yarı yolda yorulan öküz, yola oturur ve tüm çabalara rağmen kalkmaz. Çiftçinin oğlu Osman, güneşe, file, aslana ve arıya durumu anlatır. Sadece arı yardım etmeyi kabul eder ve öküzü kaldırır. Böylece “*...bir işi başarmak için çok da büyük olmaya gerek yokmuş.*” (2009: 218) sözü hayat bulur. Yardım etmek büyüklükle değil elindeki yeteneği iyilik için kullanmakla ilgilidir.

“Eşek ile Köpek” (2009: 271-273) masalında bir çiftlikte eşekle köpek yaşar. Kasabaya doğru giden çiftlik sahibi yorulur ve uykuya dalar. Eşeği de çayıra salar. Köpek kayanın üzerinde bir kemik görür ama alamaz. Eşekten yardım ister. Eşek köpeğe yardım etmez. Aradan biraz zaman geçer ve bir kurt eşeğe doğru yaklaşır. Bunu gören eşek hemen köpektan yardım ister. O sırada köpek “*Yardım isteyen birini geri çevirmek, kimseye yakışmaz*” (2009: 273) düşüncesiyle eşeğe yardım eder. Böylece eşek de hatasını anlar ve köpeğe istediği kemiği verir.

“Cücenin İncileri” (2009: 313-315) masalında cücenin üç erkek kardeş vardır. Büyük ve ortanca kardeş eğlence olsun diye karınca yuvasına dahi zarar verebilen yapıdadırlar. Ağlama sesini duyan kardeşler, sesin geldiği ağacın yanına giderler. Bir cüce hıçkırarak hıçkırarak ağlamaktadır. Cüce incilerini kaybettiğini anlatır. Küçük kardeş hep birlikte arayıp bulacaklarını söylese de büyük ve ortanca kardeş oralı olmaz. Küçük kardeş ve karıncalar cücenin incilerini bulurlar. Dalgıç cüce çok değerli incilere sahiptir ve küçük kardeşe üç inci verir. Küçük kardeş de bunları bozdurup zengin olur. Yardımseverliğinin karşılığını zengin olarak alan küçük kardeş, büyük ve ortanca kardeşe örnek olur. O günden sonra da ormanda inci arayıp dururlar.

“Ayağına Diken Batan Ayı” (2009: 349-351) masalında Arda ve Emre adında iki iyi arkadaş vardır ve ırmak kenarında gezerken birden ırmağın içine düşerler. Birbirlerine sarılarak kurtulurlar ve ormana giderler. Ormanda yürürken bir ayı görürler. Ayağını tutan ayıya yardım ederler ve ayının ayağındaki dikenini çıkarırlar. Yollarına devam eden çocukların uykusu gelir. Gözlerini açtiklarında kendilerini evlerinde bulurlar. Ayı iki çocuğu da kendisine yardım ettikleri için evlerine kadar götürmüştür. *“İyilik yapanın iyiliğı hiç boşa çıkmazmış.”* (2009: 351) sözü de yazarın vermek istediğı mesajı içerir.

“Geyik ile Üzüm Yaprakları” (2009: 352-354) masalında alageyik ormanda kendine saklanacak bir yer arar. Asma yapraklarına saklanan geyik, avcı gittikten sonra asma yapraklarını yemeye başlar. Asma yaprakları geyiğe kızsda da yapacağı bir şey yoktur. O sırada avcı geri döner. Tekrar asma yapraklarından yardım isteyen geyiğe ise asma yaprakları yardım etmez. Geyik de hatasını anlar. Böylece aslında iyiliğın karşılıklı olduğunu, iyilik yapıldıktan sonra nankörlük yapmaktansa en azından teşekkür edilmesi gerektiğı vurgulanır.

“İki Kız Kardeş” (2009: 370-372) masalında ormanda iki kızıyla yaşayan bir kadın vardır. Küçük kız çalışkan büyük kız ise tembeldir. Küçük kız ormana gider ve ormanda gördüğü bir nineye yardım eder. O nine ormanın perisidir ve küçük kız konuştuğça ağzından inciler dökölür. Büyük kız da ormana gider ama nineye yardım etmez. Nine de kıza beddua eder, kız her konuştuğunda ağzından kurbağalar dökölür. Bundan dolayı da kızların annesi her işe büyük kızını gönderir. Çalışmaktan yorulan kız bir gün nineyi görür ve ona su verir. O günden sonra ise kızın elinden altınlar saçılır. O günden sonra da çalışmanın ve yardım etmenin karşılığını altın ve incilerle alan aile mutluluk içinde yaşar.

“Gece Lambası Şubi” de (2014: 115-117) bir sincap yolunu kaybeder ve ağlarken onu ateşböceğı Şubi duyar. Şubi ışığı sayesinde sincabın yolunu aydınlatır ve onu ailesine kavuşturur. Ertesi gün de gün boyu Şubi ve sincap oyun oynarlar.

“Güzel İnsan” (2014: 143-145) masalında adaletiyle ünlü bir padişah köyüne köprü yaptırır. Köprünün açılışında da en güzel insana ödöl vereceğı duyurulur. Açılış günü herkes köprüden geçerken bir adam, köprünün üzerinde bulunan çöpün kokusundan etkilenir. Ancak kimse çöpi atmaz. Bir adam çöpi temizlerken bir kese altın bulur. Padişah başkalarını düşünen ve onlar için çabalayan bu insanı “güzel

insan” olarak duyurur ve bulduğu altını ona ödül olarak verir. Böylece güzel insanın tarifi de yapılır.

“Nomik’in Puanlı Elbisesi”nde (2014: 358-361) Nomik’in annesi terzidir ve bir gün kızına puanlı bir elbise diker. Nomik yeni elbisesi ile gezerken kurbağalara, uğur böceğine, kelebeklere elbisesinden puanlarını verir. Gün sonunda puansız kalan elbise içinde Nomik üzgün değildir. Çünkü herkese yardım etmiştir ve bundan ötürü de huzurludur.

“Deniz Yıldızları”nda (2014: 407-408) Memo adındaki çocuk deniz kıyısında gemileri seyreder. Az ileride bir çocuğun denize neler attığını merak eder ve çocuğun yanına gider. Çocuk denizyıldızlarını denize attığını, onların hayatlarını kurtardığını söyler. Bundan etkilenen Memo da arkadaşına yardım eder ve gün boyu denizyıldızlarını özgürlüklerine kavuştururlar.

Akıl/Zekâ

Bu tema masallar arasında en çok ele alınanlardan biridir. Kıvrak akıl ve zekânın verdiği hazırcevaplık masalların ana eksenini oluşturur. Burada vurgulanan bir başka durum ise zekânın etkili bir şekilde nasıl kullanılması gerektiği ve akıl sayesinde her türlü zorluktan kurtulmanın mümkün olduğudur. Yazar, özellikle bu temada çocuklara aklın nimetlerini gösterir.

“Kurnaz Avcı” (2009: 45-47) masalında padişah ordusuna iyi bir komutan arar. Padişahın koyduğu hedefi vuran, orduya komutan seçilecektir. Halktan pek çok aday yarışa girer. Kurnaz biri de hedefi vurmaya çalışır fakat oku ilk attığında Çolakoğlu’nın, ikinci attığında Koroğlu’nın, üçüncü attığında ise hedefi vurduğu için kendinin oku attığını söyler. Padişah da adamın ne kadar kurnaz olduğunu anlar ama bozuntuya vermez. Padişah adamı orduya alır ama ayakkabı boyacısı olarak. Böylece kurnaz adam “*tek kendini akıllı sanan, işte böyle yanılmış.*” (2009: 47) sözünün canlı bir örneğidir.

“Misafir Tilki” (2009: 87-89) masalında kurnaz tilki elindeki bastonla köye gider. Bir köy evine misafir olur ve akşam orada kalır. Gece bastonu yakar ve ev halkını suçlayarak onlardan bir horoz alır. Horozla bir başka eve gider ve misafir olur. Gece horozu yutar ve ev halkını suçlar. Ev sahibi ona bir çuval verir ve uğurlar. Tilki çuvalı bir açar ki içinden köpek çıkar. Tilki canını zor kurtarır. Böylece tilki

insanları hile ile kandırırken kendisi de aynı durumu yaşar. Köylü burada tilki ile inatlaşıp mücadele etmek yerine aklını kullanarak ona iyi bir ders vermiştir.

“Kim Haklı?” (2009: 117-119) masalında sırtlan ormanda gezerken bir kaplan görür. Kaplan uyumakta iken yılanın onu sokacağını gören sırtlan kaplanı uyandırır. Sırtlanı azarlayan kaplan, haklı olduğunu düşünerek aslana gider. Sırtlan durumu anlatır ama kaplan hâlâ uyandırıldığı için sırtlanı suçlamaktadır. Aslan kaplanın nankörlüğünü anlar. Uyku ilacı ile kaplanı uyutup yılanın da o kuyuda yatmasını önerir. Kaplan daha güvenli bir yer bulmak için oradan ani bir şekilde ayrılır. Yazar, bu masalda *“İyilikten anlamayana, iyiliği anlatmanın türlü türlü yolları varmış.”* (2009: 119) sözünü örneklendirir.

“Parmak Çocuk’un Aklı” (2009: 156-158) masalında parmak çocuk babasıyla pazara gider. Babasını kaybeden parmak çocuk bir marangoz dükkânına girer. Marangoz ustası üzgündür, kral kendisinden konuşan bir kuş yapmasını istemiştir. Parmak çocuk ustaya işi yaptığını krala haber vermesini söyler. Marangozun bu haberi üzerine kral tüm halkı meydana davet eder. O sırada marangoz yaptığı kuşu padişaha verir. Kuşun içine giren parmak çocuk halka kralın kötü olduğunu, halkını da sevmediğini söyler. Kralın kuşundan bu sözleri duyan halk da, kralı tahttan indirir, yerine adaletli birini seçer. Aklın yaşta değil başta olduğu da böylece ispatlanır.

“Tavuk ve Bulgur” (2009: 171-173) masalında bir tüccar hana girer. Yediği tavuğun parasını ödemek isteyen tüccarın parasını hancı bozamaz. Aylar sonra parasını getiren hancı o an tüccarı haksız çıkarır, tüccarın yediği tavuktan çiftlik kuracağını söyler ve mahkemeye koşar. Mahkemeye geç kalan tüccar, tarlaya buğday ektiğini söyler. Hâkim sebebini sorunca hancının kendisine pişmiş tavuktan çiftlik kuracağını, tüccarın da bu yüzden pişmiş buğdaydan buğday yetişmesini beklediğini vurgular. Durumu anlayan hâkim tüccarı haklı bulur. Böylece tüccar akli ve hazırcevaplığı sayesinde hancının oyunundan kurtulur.

“Oduncu ile Kaplan” (2009: 198-200) masalında oduncu ormana gider ve bir kaplan görür. O an oduncu baltayla bir ağaca vururken kendine kürdan yaptığını, kısa bir zaman önce bir canavar yediğini, etinin dişlerinde kaldığını bağıra bağıra söyler. Bunu duyan kaplan kaçır fakat tilki kaplanın söylediklerine inanmaz. Oduncu bu kez tilkiyi de fark eder ve oduncu üşüdüğünde tilkinin kürkünden ceket yaptığını,

ceketini evde unuttuğunu ve üşüdüğü için de tilki avlayacağını söyler. Bu kez de tilki kaçır. Böylece oduncu aklıyla canını kurtarır. *“Kendini güçlü göstermeyi bilen, düşmanlarının elinden kurtulurmuş”* (2009: 200) sözüyle yazar, aklın hünerine dikkat çeker.

“Maymun ile Leopar” (2009: 204-206) masalında maymun ve leopar arkadaş olur. Ormanda kıtlık başlar. Aç kalmamak için panayır kurmaya karar veren iki arkadaş kasabaya gider. Leopar kendini överken maymun aklını göstereceğini ifade eder. Kısa zamanda maymunun çadırı dolar taşar. Sırrını öğrenmek isteyen leopara *“...İnsanlara tüylerinin güzelliğini değil, ne kadar akıllı olduğunu göster.”* (2009: 206) der. Böylece aklın ne kadar önemli ve olduğu masalda vurgulanır.

“Akıllı Heybe” (2009: 207-209) masalında bir köyde köylüler boş boş oturur. Bir bilge o köye gelir ve onlara çalışmalarını öğütler. Bilgeyi çok seven köylüler, adamı evlerinde misafir etmek isterler. Kimsenin kalbini kırmak istemeyen bilge, muhtarın evine misafir olur. Muhtarın oğlu bilgenin heybesinde akıl olduğunu düşünüp heybeyi saklar. Bilge sabah olunca heybeyi bulamaz. Ev halkı ile ararlar ama heybe ortaya çıkmaz. Bilge, heybe ertesi gün de ortaya çıkmazsa yapacağını bildiğini söyleyip, o gece uyur. Bunu duyan çocuk korkar ve heybeyi sabah aldığı yere bırakır. Çocuk merakına yenik düşer ve bilgenin ne yapacağını sorar. Bilge ise evin ortasındaki halıdan heybe yapacağını söyler. Böylece *“akıllı bilge hem köylüye akıl, hem de haylaz oğlana ders vermiş. Akıl ne heybeye sığar ne çuvala...”* (2009: 209) sözü de ders verici niteliktedir.

“Kitap Okuyan Eşek” (2009: 229-231) masalında bir padişah bir padişaha eşek hediye eder. Padişahın veziri de seyisi hiç sevmez ve ona sürekli iş çıkarır. Padişahla da konuşur ve seyise eşeğe okumayı öğretmesi için emir verir. Aradan günler geçer, seyis emrin altından nasıl kalkacağını düşünür. Sonunda eşeğe yemi kitapların içinde verir ve eşek, diliyle sayfaları çevirip arpaları bulur. Vezir padişaha durumu anlatır. Padişah eşeği görmek ister. Eşek yine aynı şekilde yem yer ama padişah eşeğin okuduğunun anlaşılmadığını söyler. Seyis de aklını kullanır ve *“...ne okuduğunu anlamak için galiba eşek olmak gerek.”* (2009: 231) der ve vezire güzel bir ders verir.

“Ah Şu Temizlik” (2009: 277-279) masalında kaplan bir kedi yakalar. Kaplan tam kediyi yiyeceği sırada kedi kaplanın çok kötü koktuğunu söyler. Kaplan da

kedinin kuyruğunun kötü koktuğunu söyler. Kedi o an şaşırması gibi yapıp kuyruğuna laf söyletmeyeceğini, hemen göle gidip onu yıkayacağını söyler. Böylece kedi canını kurtarır. “*Hayatının en zor anlarında bile aklını çalıştırmayı bilen tehlikelerden kurtulmuş*” (2009: 279) diyen yazar çocuklara aklın yerinde kullanılması gerektiğine vurgu yapar.

“Acı Pasta” (2009: 283-285) masalında Sincap Lopi ormanda iyi bir pastacıdır ve o gün arkadaşlarına pasta yapar. Lopi masayı düzenlerken tilki penceredeki pastayı yutuverir. Lopi neye uğradığını bilemez ve durumu da anlayamaz. Ertesi gün tekrar pasta yapar. Tilki, önceki gün yediği pastanın lezzetinden dolayı tekrar gelir. Yine aynı yerde pastayı görünce bir çırpıda pastayı mideye indirir. Ama pasta acıdır ve tilki göle koşar. Emek vermediği yiyeceği yiyen tilkiye Lopi zekâsı sayesinde ceza verir.

“Altı Yıl Sonra” (2009: 355-357) masalında zengin bir iş adamı yolda giderken küçük bir buzağıya çarpar ve buzağı oracıkta ölür. İş adamı çiftçinin yanına gider ve buzağının parasını ödemek ister. Çiftçi o anda ineğinin çok para ettiğini, altı yıl sonra çok daha fazla değerli olacağını söyler. İş adamı şaşırır ve çiftçiye çek yazar. Çiftçi ise çeki görünce daha çok şaşırır. Çünkü çiftçinin belirlediği para adama altı yıl sonra ödenecektir. Böylece sadece kendini akıllı sanan çiftçiye, zengin adam akli sayesinde çok güzel bir hayat dersi verir.

“Tilki ile Üzümler” (2009: 358-360) masalında tilki ormanda gezerken iki tavşan görür. Tam onları yiyeceği sırada tavşanlar hızla kaçır. Tavşanları gezeze bulan tilki, o an üzüm bağını görür. Üzümleri yemeye çalışan tilki, ulaşamayınca üzümlere de ekşi der. Kendine kusur bulmayan tilki, ulaşamadığı her şeye bir kulp takar. Aklını kullanamayan tilki böylece aç kalır.

“Sabır Dede’nin Ağaçları”nda (2014: 104-109) köyün birinde Sabır Dede olarak tanınan hazırcevap ihtiyar bir gün fidan diker. O sırada atlı birtakım insanlar kendinin yaşlı olduğunu, diktiği fidenin hayrını göremeyeceğini ileri sürerler. İhtiyar “*biz de bizden öncekilerin diktikleri ağaçların meyvesini yemiyor muyuz evlat*” (2014: 106) deyince bu cevap hoşlarına gider. Atın üstündeki biri adama bir kese altın verir. Sabır Dede ağacın şimdiden meyve verdiğini söyleyerek teşekkür edince sırada bu sözü de beğenen atlı adam bir kese altın daha verir. Sabır Dede’nin

sözlerine hayran olan adam ülkenin padişahıdır. O günden sonra da sık sık ihtiyarı ziyaret eder.

“Kahraman Tavşan” (2014: 158-165) masalında obur bir aslan her gün birkaç hayvan avlar. Hayvanlar ormanda rahatça gezemedikleri için aslanla bir anlaşma yaparlar. Buna göre kurayla her gün bir hayvan aslana yem olmaya gidecektir. Ertesi gün bir tavşan kura çekilmeden gitmek ister. Cesaretli tavşan aslana biraz geç gidince aslan kükrer. Tavşan başka bir aslanın önünü kestiğini söyler. Bunu duyan aslan daha da heybetlenir. Tavşandan o aslana kendisini götürmesini ister. Tavşan aslanı bir kuyuya getirir. Kuyuda başka bir aslanı gördüğünü düşünen aslan o sinirle kendini kuyuya atar. Akıllı tavşan sayesinde tüm orman böylece kurtulur.

“Devigo” (2014: 237-241) masalında bir köyde Kocaoğlan adında bir dev yaşar ve tüm köylüye korku verir. Bir bilge başka bir ülkedeki iyi kalpli Devigo’dan bahseder. Kocaoğlan’a Devigo’nun kendisiyle görüşmek istediğini, kendisinin daha güçlü olduğunu söylemeleri için köylüye akıl verir. Kocaoğlan kendinin büyük ve güçlü olduğunu iddia ederek Devigo’nun yaşadığı yere gider. Gelişini ayak seslerinden anlayan Devigo hemen bir tabela asarak uyur numarası yapar. Kocaoğlan yazıyı okuyunca oradan hızla uzaklaşır. Tabelada “Dikkat içeride Devigo’nun minik yavrusu uyuyor, sessiz olunuz!” yazıyordu. Kocaoğlan minik yavrunun bu kadar büyük olduğunu görünce Devigo’nun kendisinden kat kat büyük olacağını düşünür. Böylece Devigo hem kendini hem de köylüleri akli sayesinde kurtarır.

“Akılsız Nana” (2014: 278-283) masalında sarayda hizmetçi olarak çalışan Nana adında her şeyden şikâyetçi bir kız vardır. Nana bir gün padişaha tüm işi kendinin yaptığını, çok yorulduğunu, maaşına zam yapılmasını istediğini anlatan bir masal yazar. Padişah hatasını anlar diyerek maaşını yarısını keser. Nana bunun, kendisini çekemeyenlerin bir planı olduğunu düşünerek bunu da padişaha yazar. Aradan biraz zaman geçtikten sonra kendini öven ve arkadaşlarını yeren bir mektup daha yazar. Nana gün boyu iş yapmaz ve sürekli padişaha mektup yazar. Padişah bu mektupların birine dahi cevap yazmaz. Veziri bunun sebebini sorduğunda ise akılsız kimselere verilecek tek cevabın susmak olduğunu söyler. Böylece padişah Nana’nın ağzının payını vermez belki ama susarak da ona en büyük cezayı vermiş olur.

Halinden Memnuniyet Duymak

Halinden memnuniyet masallarda ele alınan önemli temalardan biridir. Burada özellikle içinde bulunulan durumun güzelliklerini görebilmek, her durumun iyi tarafının görülebilmesi öğütlenmektedir. Şükrün aşılandığı masallarda ayrıca bakış açısının önemi vurgulanır.

“Yavru Filin Özlemi” (2009: 75-77) masalında fil kendini hiç beğenmez ve fil sürekli başka hayvanlara özenir. Kanguru sürüsü gören fil, onlar gibi zıplamaya başlar. Ancak bunu başaramaz. Kuşları görür ve onlar gibi uçmaya çalışırken yuvarlanır. Balık gibi olmak isterken boğulma tehlikesi yaşayan fil, en sonunda kendi gibi olmaya karar verir. Ailesinin yanına döner ve mutlu olur. *“Çünkü mutlu olmanın yolu önce kendini sevmekten geçiyormuş. Kendini ve ailesini sevmeyen kişi hayatta başarılı olamazmış.”* (2009: 77) sözüyle yazar, mesajını iletir.

“Oyuncak Guguk Kuşu” (2009: 174-176) masalında bir saatçi guguklu bir saat yapar. Oyuncak guguk kuşu her saat başında evinden çıkar ve “guguk” diye öter. Bir gün pencerede kendi sesine benzeyen bir kuş duyar ve onu takip eder. Ormana gelen oyuncak guguk kuşu, gerçek guguk kuşu ile karşılaşır. Gerçek guguk kuşu oyuncak guguk kuşunu uyarır ve o anda bir kartal onlara doğru yaklaşır. Gerçek guguk kuşu oyuncak guguk kuşunu kapar ve dükkâna getirir. O günden sonra da oyuncak guguk kuşu saat evinden sadece saat başlarında çıkar. Böylece ormanda başıboş gezmek yerine evinde oturur ve sadece görevini yaparak hâlimden memnun yaşar.

“Yarışçı Katır” da (2009: 189-191) değirmende çalışan katır kasabadaki at yarışını duyar ve sahibine kendini kanıtlamak için gece gizlice yola çıkar. Sabahın ilk ışıklarıyla başlayan yarışta katır, yarış başlar başlamaz geri kalır ve ayağını burkar. Yarışı terk eder ve geri değirmene döner. Sahibi katırını görünce çok sevinir. Katırı olmadan tüm işlerin aksayacağını ve belki de tüm kasabanın aç kalabileceğini söyler. Katır o an kendinin ne kadar değerli olduğunu anlar. *“Kasabada yarışan atlardan hiçbir eksiğim yok. Yalnızca yaptığımız işler başka. Herkes mutlu olur, kendi işini yapsa...”* (2009: 191) diye düşünür ve işinin başına geçer.

“Devin Üzüntüsü” (2009:192-194) masalında ormanda yaşayan dev, dev olduğuna üzülür ve kimsenin içine çıkmaz. Bir çaylak deve gezip dolaşmasını söyler.

Dev bin nazla yerinden kalkar. Yürürken arı kovanının üzerine düşen ağacı yerden kaldırır, ırmağın ortasına düşen kayayı kaldırır. Çaylak bunları görür ve arılara, balıklara yardım etmesinin çok takdire değer olduğunu söyler. Dev halinden şikâyet etmek yerine bu dünyadaki görevinin güçsüzlere yardım etmek olduğunu anlar ve o saatten sonra hep yardım edeceğini söyler.

“Güvercinlerin Kralı” (2009: 232-234) masalında şehrin ortasında yaşayan ve ziyaretçilerin attığı simitlerle beslenen ancak kedilere yem olmaktan korkan güvercinler vardır. Güvercinler kendilerine güçlü bir kral bulmak isterler ve o sırada şahine durumu anlatırlar. Şahin gururla güvercinleri koruyacağına söz verir. Şahin başa geçer geçmez bir güvercini yiyiverir. Güvercinler o an hatalarını anlarlar ve parktan kaçarak kendi güvenliklerini kendi sağlarlar. Yazar, aslında burada ağırlıklı olarak her halin bir güzelliğin olduğunu, daha rahat yaşamak isteyen güvercinlerin yerlerinde de mutlu olduğunu göstererek “...yağmurdan kaçarken doluya tutulmak” (2009:234) deyimini açıklar.

“Ya Pancar Olsaydı” (2009: 256-258) masalında hazırcevap biri vardır ve bir gün padişaha götürülecek hediye için bu adam seçilir. Halkın padişaha pancar mı incir mi hediye edilecek tartışmasında incirde karar kınır. Adam padişaha inciri götürür. Padişah inciri sevmediği için adama kızar ve incirleri adama atar. Adam sürekli şükretmeye başlar. Bunu duyan padişah iyice sinirlenir ve şükürün sebebini sorar. Adam incir veya pancar hediye edeceklerini, şu durumda iyi ki inciri seçtiklerini anlatır. Padişah adamın kötü niyetli olmadığını anlar ve ona bir kese altın verir. Yazar, “Yaşadığı her anın güzel tarafını görebilen kimseler hayatta mutlu ve başarılı olurmuş.” (2009: 258) sözüyle öğüt verir.

“Nankör Adam” da (2009: 301-303) sürekli hâlimden şikâyetçi olan bir adam vardır. Yaz gelse kışı ister, yağmur yağsa güneş ister... Komşularına da asla teşekkür etmeyi bilmez. Bir gece kurt nankör adamın kümesine saldırmak üzereyken köylüler engel olur. Gürültüye uyanan nankör adam köylülere bağırır. Köylü ellerindeki sopayla nankör adamı kovalamaya başlar. Böylece köylü nankör adama ceza verir. Gökduman bir soruyla bu masalını bitirir: “Acaba iyiliği iyilikten anlayana yapsak nankörler birazcık hatalarını anlamazlar mı?” (2009: 303).

“Maymun İştahlı Memiş” de (2009: 310-312) Memiş adındaki genç, bir demir ustasının yanında çalışır ve biraz para biriktirince köyüne dönmek için yola

koyulur. Yolda atlı birini görür ve ona özenir. Cüzdanındaki paraları çıkarıp atı satın alır fakat binemeden düşer. O sırada keçiyle geçen birini görür ve keçiye çok özenir. Köylü kadın da atına karşılık keçiye önerir. Hiç düşünmeden keçiye alan Memiş, o sırada keçiye elinden kaçırır. Ne yaptıysa keçiye kayadan indiremez. Köyüne gelir. Anasına olanları anlatır. Anası da oğlunu uyarır ve bir daha bin kere düşünüp bir kere karar vermesini öğütler. Yazar, burada Memiş karakterinde olanla yetinmeyi, her görülene özenilmemesi gerektiğini vurgular.

“Guguk Yavrusu” nda (2009: 343-345) guguk kuşu ormanda uçarken çok güzel bir ses duyar ve peşinden gider. Güzel sesli kuşu bulunca bülbülle tanışır. Bülbüle bu kadar güzel ötmeyi nereden öğrendiğini sorar. Bülbül bunun doğuştan geldiğini söylese de, guguk bülbüle inanmaz. Annesinden öğrendiğini düşünür ve kendi annesine kızar. Gizlice bülbülün yuvasına gider ve yumurtasını yuvaya bırakır. Yavrusunu bülbülün yuvasına bırakıp onun gibi ötmesini ister. Sonra da olanları uzaktan takip eder. Guguk kuşunun yavrusunun aradan geçen zamana rağmen sesi değişmez. Guguk kuşu hatasını anlar ve bülbülden özür diler. Bülbül de “...Kendimizi olduğumuz gibi kabul edersek mutlu oluruz değil mi?” (2009: 345) diyerek halinden memnun olması gerektiğinin mesajını verir.

“Kırkayak Hanım’ın Ayakkabıları” nda (2013: 150-157) Kırkayak Hanım bir gün yolda yürürken ayakkabı görür ve çok beğenir. Dükkândaki tüm ayakkabıları dener ve sonunda topuklu ayakkabılardan alır. Fakat eve gelene kadar ayakları çok ağrır ve eve girer girmez ayakkabıları bir köşeye fırlatılır. Sabah olur olmaz terlik alır. Fakat bu kez de terlikler ayaklarından çıkıverince Kırkayak onları da fırlatır atar. Sabah tekrar ayakkabıcı dükkânına gider ve kendine bağcıklı ayakkabılar alır. Bu kez bağlama çözme derken çok yorulur. Ertesi gün de cırcırtlı ayakkabıları çok beğenir ve onlardan alır. Eve geldiğinde cırt seslerinden rahatsız olan Kırkayak Hanım tam köşeye yeni aldığı ayakkabıları fırlatacağı sırada evdeki ayakkabı yığını görür. İhtiyacı olmadan aldığı ayakkabıları ihtiyacı olanlara dağıtır ve bir daha ayakkabı, terlik almaz. Çünkü Kırkayak’ın zaten ayakkabıya ihtiyacı yoktur.

“Kuyruklu Kurbağa”da (2013: 270-277) “Küçük Kurbağa” şarkısı kurbağayı çok etkiler. Saçma şarkıdan kurtulmak için kendine kuyruk arar. Sincap, tilki, at, maymun, tavus kuşu derken en son kertenkeleden yardım ister. Kertenkele kopan kuyruğunu alabileceğini söyleyince kurbağa hemen kuyruğu kendine takar. Dereye

atlayan kurbağanın o sırada ayaklarına kuyruk takılır. Kurbağa hemen kuyruğu atar ve kurtulur. Bir daha da olmayan kuyruğu için dertlenmez.

“Funi ile Kedi” (2014: 6-9) masalında Funi adındaki fare büyük bir kedi kadar olmak için hiç durmadan yemek yemeye başlar. Bir gün kedi Funi’yi görür ve onu yakalamaya çalışır. Funi çok kilo aldığından eskisi kadar hızlı koşamaz ama canını kurtarmayı başarır. O günden sonra da küçük olmasından hiç şikâyet etmez ve aldığı kiloları vermeye çalışır.

“Salyangoz ile Kelebek” te(2014: 74-77) Sali adındaki sevimli salyangoz kelebekten etkilenir ve onun gibi kanatlarının olmasını ister. O sırada başlayan yağmurda kelebek ıslanırken salyangoz kendini hemen kabuğunun içine çeker. O gün anlar ki her halin kendine has bir güzelliği vardır.

“Geyiğin Boynuzları” (2014: 100-103) masalında geyik bir gün kendini suda görür ve boynuzlarını çok beğenirken bacaklarının çelimsizliğe üzülür. O sırada bir avcı geyiği görür ve ateş açmaya başlar. Geyik hızla koşmaya başlar. Tam kurtulduğu sırada boynuzları bir ağaca takılır. Çok beğendiği boynuzlarını ağaçtan kurtarır ve anlar ki ayakları daha hızlı koşabilmesi için bu kadar incedir.

“Şaşkın Şumu” da (2014: 322-327) Şumu adındaki kaplumbağa son zamanlarda yavaş yürümesinden şikâyetçidir. Hızla yürümeye çalışırken ters döndüğünde iki ördek yardım eder. Ördeklere halini arz eder ve uçuşma hayalini anlatır. Ördekler Şumu’ya yardım etmek için bir fikir düşünürler. İki ördek kenarda durarak Şumu’nun ağzındaki değneği tutar ve havalanırlar. Şumu o heyecanla bağırmaya başlar ve ağzını açtığı için yere düşer. Yerde yürümeye başladığı sırada ayaklarını ne kadar özlediğini fark eder. Bir daha kendinden şikâyet etmek yerine kendi halini sevmeye çalışır.

Halinden memnuniyet temasında özellikle her halin bir güzelliğinin olması, bu güzelliği görebilmenin asıl mutluluk ve huzur olduğu vurgulanır. Her canlının kendine özgü bir özelliği vardır. Önemli olan bunu görüp, farkına varabilmek ve bu özelliğiyle hayata devam edebilmektir.

Kibirilenmenin Kötülüğü

Kibirilenmenin ne kadar kötü olduğu ve bu kötülüğün nasıl yansıdığı da ele alınan önemli konulardan biridir.

“Padişahın Huysuz Kızı” (2009: 27-29) masalında padişahın çok güzel bir kızı vardır ve kız kendini çok beğendiğinden kimselerle konuşmaz. Padişah bu durum için bir çözüm arar. Durumu bilgeye anlatır ve ondan yardım ister. Bilge padişahın izniyle kızıyla bir geziye çıkmak istediğini söyler. Kız, Bilge ve adamlar ormanda gezerken tavus kuşu görür ve kız, bu kuşu çok beğenir. Tavus kuşu çirkin sesiyle öterken o sırada bülbül de güzel sesiyle ağaca konar. Kız heybetli güzelliğiyle tavus kuşunun sesinin çirkinliğini, küçük haliyle de güzel sesli bülbülü anlamaya çalışır. Bu sırada devreye Bilge girer. Dış görünüşün aldatıcı olduğunu, asıl önemli olanın huy güzelliği olduğunu vurgular. Kız o günden sonra insanların arasına girer. Bu masalla yazar, okuyucuya padişahın kızının nezdinde huy güzelliğinin önemini bülbül ve tavus kuşunun tezatlığıyla sunar.

“Bir Sivilce Yeter” (2009: 69-71) masalında kralın kızı vardır ve dünyanın en güzeli olduğunu düşünür, kimseleri beğenmez. Bir gün kız, yüzünde çıkan sivilceyi patlatır. Aradan birkaç gün geçer ki sivilcenin yerine birkaç tane daha sivilce çıkar. Ardından tekrar sivilce çıkar. Kızın vücudu yara içinde kalır. Kral kızı için çareler arar ama hiçbir tabip yardım edemez. Bir yaşlı kadın kızın balçıklı çamura kırk gün yatmasını ve tedavisinin sadece bu yolla mümkün olduğunu söyler. Kız önce bunu kabul etmese de mecbur kalır ve kırk gün o çamurda yatar. Kırk gün sonra kız iyileşir. O günden sonra kız bir daha güzelliğine güvenmez. *“Güzellik gelip geçici, güzel huy ise dünyanın en değerli şeyiymiş.”* (2009: 71) sözüyle yazar, bir önceki masalda olduğu gibi bu masalda da huy güzelliğine dikkat çeker.

“Elma Ağacının Sonu” (2009: 96-98) masalında bir bahçede çeşitli meyve ağaçları vardır ve ağaçların dostlukları da çok güzeldir. Bir gün bahçenin sahibi bahçenin ortasına elma fidesi diker. Genç ağaç büyür ve güzel bir ağaç olur. Diğer meyve ağaçları küçük arkadaşlarına hoş geldin deyip aralarına almak isteseler de elma ağacı onların yaşlılığını bahane ederek en güzel ağacın kendisi olduğunu, en güzel meyveyi kendisinin vereceğini söyleyip durur. Diğer ağaçlar bunu onun cahilliğine verirler. Arkadaşları elma ağacını uyarmak isterler ancak elma ağacı kimseyi dinlemez. Bir kurt, elma ağacının gövdesine girer ve günden güne ağacı

kemirir. Kurumaya başlayan ağaç, sahibi tarafından kesilir. Kendini beğenen ağacın sonu böyle hüsrana olurken bir gün elma ağacının kökünden küçük bir fidan yeşerir. Fidan bahçedeki her ağacı selamlar ve onlarla dost olmayı arzular. Alçakgönüllü fidan, diğer ağaçların dostluğunu kazanır. Yazar aynı köklerde elma ağaçlarının tezatlıklarıyla çevreye olan etkileri sunulur.

“Tavşan ile Kirpi” (2009: 141-143) masalında kendisiyle övünen ve kimseyi beğenmeyen bir tavşan vardır. Bir gün kirpi ormanda tavşanla karşılaşır ve konuşmaya çalışır. Ancak tavşan kirpiyle konuşmak istemez. Tavşan kirpiyi ezmek adına ertesi gün yarış yapmayı önerir. Yarış başlar başlamaz tavşan sona yaklaştığı anda kirpi bitiş çizgisindedir. Tavşan tekrar başlangıç çizgisine kadar yarış ister. Kirpi yine kazanır. Tavşan bunu kabul etmez ve yarış otuz kez tekrarlanır. Her seferinde kirpi kazanır, çünkü kirpi hanımıyla anlaşır, biri bitiş çizgisinde diğeri başlangıç çizgisindedir. Kirpileri tanımayan tavşan böylece yarışı kaybettiğine inanır. O sırada kirpi yarışı nasıl yaptıklarını anlatır. Tavşan da hatasını anlar ve o günden sonra kendini beğenmeyi bırakır. Kirpilerin oyunu sayesinde hatasını anlayan tavşan, yazarın kibri eleştirdiği iki unsur olur. Burada değinilmesi gereken diğer unsur hile de yapılsa gerçeklerin mutlaka söylenmesidir.

“Tarık’ın Terlikleri” (2009: 162-164) masalında Tarık, okuldan döner ve kıyafetlerini değiştirerek yemeğe geçer. Terlikler Tarık’ın tüm yükünü taşıdıklarını dile getirirler. O sırada diğer eşyalar da dile getirir ve herkes kendini değerli görerek Tarık’ın hayatlarındaki yerlerini anlatır. Terlikler duruma o kadar sinirlenir ki Tarık için sadece kendilerinin önemli olduğunu düşünürler. Diğer eşyalar kanıt isterler. Terlikler yürümeme kararı alır. Tarık terlikleri giyer ama terlikler yürümez. Annesi de bu duruma çözümü yeni terlik alarak bulur. Yeni terlikleriyle hayatına devam eden Tarık’ı gören terlikler hatasını anlarlar ancak terlikler çoktan köşeye atılmıştır. Terlikler kendilerini her ne kadar vazgeçilmez olarak görseler de, her eşyanın görevini yerine getirecek bir diğeri mutlaka bulunur. O yüzden de *“Bir gün bir köşeye atılmak istemeyen; hem çalışmalı hem de başkalarının emeğine saygı duymalıymış.”* (2009: 164) sözüne vurgu yapılır.

“Kim Akıllı?” (2009: 180-182) masalında ormandaki hayvanlar kendilerine ait özellikleri anlatır; aslan cesur, fil güçlü, maymun eğlenceli, karınca çalışkan, kaplumbağa bilge, tavşan sevimli, tavus kuşu güzel, tilki kurnaz olduğunu söyler.

Herkes bir anda kargaya bakar ve ona “Aptal” demeye başlar. Kartal aptal olmadığını söyler ve aptal olanın ayı olduğunu söyler. Böylece tartışma uzar gider. Sonunda kavgaya tutuşurlar ve her hayvan yara bere içinde kalır. Hayvanlar evlerine dönerken aslında hepimiz aptalız ki önce kendimizi övdük sonra da saldırdık diye düşünürler. Böylece yazar, hayvanlara ait özellikleri sıraladıktan sonra onları sadece bir söz bağlamında birbirine düşünür ve aklın ne kadar önemli olduğunu dile getirir.

“Köstebeğin Aklı” (2009: 226-228) masalında köstebek kendine çok güvenir ve aslanla arkadaş olmak için yola çıkar. Aslanı görür görmez ona hayran olur. Ancak aslanın karnı tok olduğu için köstebeği görmez. Köstebek ertesi gün tekrar aslanın karşısına çıkar ve onunla dost olmak istediğini söyler. Aslan da köstebekle arkadaş olmak istediğini söyler. Aslan o an ağzını açıp köstebeği yakalayacakken köstebek tehlikenin farkına varır ve canını kurtarır.

“Bir Lokma Ekmek” (2009: 253-255) masalında zengin bir kadın vardır. Gösteriş yapmaktan da çok hoşlanan bu kadın bir ziyafet verir ve kaptanı da çağırır. Kaptan sofrada hiçbir yemeğe dokunmaz. Bu durumu gören kadın kaptana sebebini sorar. Kaptan sofrada ekmek olmadığını dile getirince kadın ekmeğin sadece fakirlere özgü bir yiyecek olduğunu söyler. Kaptan duruma oldukça üzülür. Gemisi bir iki saatte batar o gün. Kadın gitgide elindeki tüm servetini kaybeder ve bir lokma ekmeğe dahi muhtaç kalır. O an *“Ah, keşke ekmeği fakir yiyeceği diye küçümsemeseydim de başıma bunlar gelmeseydi.”* (2009: 255) der.

“Gıd Gıd Gıdaaak!..” (2009: 265-267) masalında Ali Dayı’nın çiftliğinde çilli bir tavuk ele alınır. Tavuk bir gün samanlıkta kocaman bir yumurta yumurtlar. Yumurtasıyla övünen tavuğun sahibi gelir ve yumurtayı alıp gider. Tavuk hâlâ yumurtasıyla övünürken ördek yumurtayı Ali Dayı’nın çocuklarının yediğini söyler. Bunu duyan tavuk çok üzülür ve göl kenarına gider. Gölde de sürekli yumurtasını anlatır. O sırada balık yukarı çıkar ve kendisinin de sürekli yumurtladığını, tavuk kadar bunu dile getirmediğini söyler. Tavuk da hatasını anlar ve kendiyle övünmeyi bırakır. *“Çünkü bir kimsenin kendi kendini övmesi değil, başkalarının övmesi güzeldir.”* (2009: 267) sözüyle yazar da vermek istediği mesajı iletir.

“Aslını Unutmayan Çoban” da (2009: 295-297) bir çoban yaylalarda sürüsünü otlatır. Bir gün atlılar gelir. Bu atlılar padişah ve adamlarıdır. Padişah çobandan soğuk bir tas su ister. Çoban pınar başına gider ve çok yavaş suyu getirir.

Sebebini sorduklarında ise padişahın terli olduğunu, terinin soğumasını beklediğini iletir. Bu cevabı çok beğenen padişah, çobanı sarayına götürür ve ona güzel kıyafetler verir. Kepeneğini çıkarıp dolabına koyan çoban o günden sonra sürekli padişahın işlerini yapar. Vezir, bir gün çobanın odasından sesler geldiğini ileri sürerek padişaha durumu anlatır. Padişah, çobandan şüphelenir ve bir gece çobanın odasına girerler. Bir bakarlar ki çoban kepenegi ile konuşuyordur. Çünkü çoban zenginliği bulunca aslını unutmaktan korkar. Bunu duyan padişah çobanı baş veziri yapar. Böylece alçakgönüllü çoban, bu özelliği sayesinde en yüksek mertebelere ulaşır.

“Büyük Balık ile Küçük Balık” da (2009: 322-324) masalında büyük balıklar kendilerinin daha güçlü olduklarını düşünürler ve küçük balıklarla aynı haklara sahip olmak istemediklerini dile getirirler. Büyük balıklar küçük balıklara durmadan emirler yağdırmaya başlar. Küçük balıklar emirleri yerine getirmeye çalışırlar. Bir balıkçı ağlarını denize atar ve büyük balıkları yakalayır. Küçük balıklar ise ağdan kurtulur. O sırada büyük balıklar küçük balıklara özenirler. Ancak büyüklüğüyle övünenlerin sonu ne yazık ki acıdır.

“Çaydanlık ve Çiçek” (2009: 379-381) masalında porselen bir çaydanlık mutfak eşyaları içinde en güzel kendini görür. Bir gün eve gelen bir misafirin çocuğu çaydanlığın kulpunu kırar. Çaydanlığın sahibi çaydanlığa toprak doldurup çiçek diker. Porselen çaydanlık en güzel eşya iken düştüğü duruma çok üzülür. Aradan biraz zaman geçer ve çaydanlığın toprağından kırmızı bir çiçek açar. Çiçek halinden çok memnundur. Etrafına da mutluluk saçar. Çaydanlık çiçeğin durumunu görünce kendinden utanır. Çiçekle çaydanlık arkadaş olur. Çaydanlık bir daha da saksı olduğuna üzülmez. *“Çünkü alçakgönüllü bir saksı olarak yaşamak, kibirli bir çaydanlık olmaktan daha güzelmiş.”* (2009: 381) diyen Gökdoğan, alçak gönüllüğün mutluluk getirdiğine dikkat çeker.

“Sivrisinek ile Aslan” (2014: 11-15) masalında kendini beğenen sivrisinek ormanda sürekli kendini över. Kurbağanın ormanların kralının aslan olduğunu söylemesi üzerine aslana gider ve kendince bir savaş açar. Aslan başlarda sineği önemsemez, ancak sinek aslana huzur vermez. Aslan, pençesiyle sineği yakalamaya çalışırken sinek aslanı burnundan sokar. Aslan sinekle uğraşmak istemez. Sinek o anda örümceğin ağına takılır. Ne kadar bağırdıysa da sesini kimse duymaz.

“Dilbilimci ile Gemici” de (2014: 154-157) kendini beğenen dilbilimci gemiyle seyahat etmek ister. Güvertedeki adam dilbilimciyle konuşmaya başlar. Dilbilimci gemiciyi dil ve dil bilgisi hakkında bilgisinin olmadığı için eleştirir, küçük görür. Konuşma sırasında fırtına kopar. Gemici hazırlık içine girerken dilbilimci korkudan titremeye başlar. Dilbilimci bilginliği ile övünmesinin yanlış olduğunu anlar ve fırtınanın dinmesini bekler.

“Kömür ile Pamuk” ta (2014: 184-189) bir evde Kömür ve Pamuk adında iki kedi yaşar. Kömür’ün rengi kara, Pamuk’un ise beyazdır. Pamuk Kömür’ü hiç beğenmez ve renginden dolayı onunla oynamaz. Bir sabah Pamuk gezerken bir başka evin kömürlüğüne düşer ve kapkara çıkar. Diğer hayvanların Pamuk’a söylediği sözler onu üzer ve kendisinin de Kömür’e söylediği sözler gelir aklına. Pişman olur. Pamuk yıkandıktan sonra Kömür’ün yanına gider ve birlikte oyun oynarlar.

“Delik Kova” da (2014: 308-311) çok eski zamanlarda yaşayan sucunun iki kovası vardır. Kovalardan biri sağlam iken diğeri deliktir. Sağlam kova delik kovayı hep küçük görür, onun iş yapmadığını söyler. Bir gün delik kova bu duruma çok üzülür ve ağlamaya başlar. Sucu kovanın neden ağladığını sorar. Kova işe yaramadığını söyler. Oysa sucu bu durumdan şikâyetçi değildir. Kovanın delik olduğunu bilir ve yürüdüğü yollara çiçek eker. Delik kova her gün ekilen çiçekleri suladığından her yer çiçek bahçesine dönüşür. Kova çiçekleri görünce mutlu olur. Sağlam kova da hatasını anlar.

“Uçibo’nun Özgürlüğü” nde (2014: 346-351) uçurtmalar o gün gökyüzüne yükselir. Uçibo da ilk kez uçacağı için heyecanlıdır. Gökyüzünü çok beğenir fakat her yanına yaklaşıp uçuş alanını daralttığını söyleyerek kızar. Kendinin çok değerli bir uçurtma olduğunu düşünür. Gökyüzünün ona ait olduğunu söyleyerek gökyüzünde ne varsa hepsiyle inatlaşır. O sırada uçurtma uçurtmaktan sıkılan çocuk Uçibo’nun ipini sarar ve uçurtmasını aşağı indirir. Bir ipe bağlı olduğunu anlayan Uçibo ise hatasını anlar.

“Yavru Fil” (2014: 380-383) masalında yavru fil izinsiz ormanda gezintiye çıkar. Her gördüğü hayvanı kendisiyle kıyaslayıp onları küçük görür. Kendisini büyük görüp onların başına kral olmayı önerir. Acemi fili gören tilki hemen bir plan yapar. Tilki taç takma töreninin olduğunu ve fili oraya götüreceğini söyler. Fil tilki’ye inanır ve yola çıkarlar. Tilki’nin ve arkadaşlarının saldıracağı sırada fil

tehlikeyi fark eder ve o anda canını kurtarır. “...akıllı ve tecrübeli olmak, büyük olmaktan çok daha önemliymiş.” (2014: 383) sözünü de yavru fil yaşayarak öğrenir.

Yazar ele aldığı temsilî figürlerle kibrin ne kadar kötü bir duygu olduğunu, alçakgönüllü olmanın ne kadar kıymetli ve değerli olduğunu vurgular. Büyüklenen, kendini diğer canlılardan üstün görenler mutlaka hata yapar ve hataları her zaman ağır olur. Kendini olduğu gibi kabul edenler ise mükâfatını iyi yönde her zaman görür.

Dürüstlük

Dürüstlüğün ne kadar güzel bir duygu olduğu, dürüstlerin her zaman kazandığı masallarda ele alına önemli bir değerdir. Yalanın kötü bir davranış olduğu, yalan söyleyenlerin mutlaka başına kötü işler geldiği, dürüstlüğün her zaman her yerde mutlaka kazandırdığı anlatılır.

“Yalancı Çoban” (2009: 81-83) masalında bir çoban vardır ve canı sıkıldıkça köylülere sürüye kurdun saldırdığıyla ilgili yalanlar söyler. Halk, önceleri çobana hep inanır ve kurdu kovalamak için ellerinde sopayla ormana koşar. Çoban da köylülerin bu halleriyle dalga geçer. Bir gün sürüye gerçekten kurt saldırır fakat bu kez çobana kimse inanmaz. Çobanın en sevdiği koyunu kurt alıp kaçar. Çoban o an hatasını anlar ve bir daha yalan söylemez. Yalan söylemeyi alışkanlık haline getiren kimseye inanan kimse olmaz. Yalanın ne kadar kötü olduğu yazarın kaleminde yalancı çobanla vücut bulur.

“Kurnaz Avcının Kenti” (2009: 105-107) masalında avcılıkla ünlü bir adam vardır, bu adam sürekli farklı hileler bulmaya çalışır. Bir süre sonra da adamın adı kurnaz avcıya çıkar. Elinde kuş kapaıyla ormana giden kurnaz adam çayırın ortasına oturur. Bir kuş gelir ve kapaı merak eder. Adam içinde çok güzel bir kentin olduğunu söyleyerek kuşu yakalar. Avcı kuşa baktığı sırada kuş, onun yalan söylediğini ve burada herkesi hapsettiğini söyler. Kuşun sözlerinden etkilenen adam hatasını anlar ve kuştan utanarak onu salar. Kuş ise bir daha bilmediği kentlere uğramaz. Kurnaz adam yalancılığıyla av yakalamaya çalışsa da kuşun sözlerinden etkilenecek bir yapıda olması önemli bir noktadır.

“Palavracı Gezgin” de (2009: 108-110) bir adam sürekli gezer ve geri döndüğünde ise gördüklerini on katarak anlatır. Arkadaşları durumun farkında

olsalar da gezginciye dinlerler. Bir yüksek atlama yarışmasında birinci olduğunu söyleyen adama kimse inanmaz. O sırada biri bunu kanıtlamasını isteyince adam bahaneler bulup oradan uzaklaşır. O günden sonra da adam yalandan övünmeyi bırakır. Adamın yalancılığının anlaşılması ve kimsenin adama inanması da kötü bir örnek olarak karşımıza çıkar.

“Kayıp Yüzük” (2009: 132-134) masalında balıkçılık yaparak geçimini sağlayan, durumu çok da iyi olmayan bir adam vardır. Karısı her ne kadar bu durumdan şikâyetçi olsa da adam denize güvenir. Bir gün ağlarına bir palamut takılır. Adam eve götürür ve temizlerken bir yüzük bulur. Sahibinin olabileceğini düşünen adam padişaha koşar ve durumu anlatır. Yüzük padişahın kızıdır ve padişah balıkçıyı dürüstlüğünden ötürü ödüllendirir. O günden sonra da balıkçı ve ailesi bolluk içinde yaşar. *“Dürüst ve sabırlı olana önünde sonunda her kapı açılmış.”* (2009: 134) sözüyle de yazar dürüstlüğün önemine dikkat çeker.

“Kaybolan Cüzdan” (2009: 186-188) masalında memleketin birinde çok zengin bir adam cüzdanını düşürür. Bulana on altın vereceğini vadederek. Bir köylü çok geçmeden elinde cüzdanla gelir. Zengin adam cüzdanı alır, sayar ve eksik olmadığını anlar. Fakat on altını vermek de istemez. Cüzdanı bulan köylüye yalan söyler ve onu cüzdandan para almakla suçlar. Köylü durumu hemen bir hâkime anlatır. Hâkim anlatılanlardan hareketle köylünün bulduğu cüzdanın bir başkasına ait olduğunu söyleyince zengin adam gerçekleri itiraf eder. Köylüye altın vermemek adına yalan söyleyen zengin adamın işini hâkimin aklı çözer. Böylece köylü dürüstlüğüne herkeş kanıtlanmış olur ancak zengin adamın hilesi de ortaya çıkar.

“Yarasanın Hilesi” (2009: 319-321) masalında bir ormanda kuşlar ve diğer hayvanlar arasında bir savaş çıkar. Yarasa savaşı kimin kazanacağını bilemeyince savaşa katılmaz. Ancak bir süre sonra yerdekilerin savaşı kazanacağını anlayınca savaşa katılır ve kuşların karşısında yer alır. Fakat hayvanlar yorgun düşer ve savaşı kazanan bir taraf olmaz. Hayvanlar arasında anlaşma imzalanır. Yarasa ise dürüst davranmadığı için ormandan kovulur. Dürüst davranmadığından dolayı yalnız kalır.

“Bir Sepet Elma” (2009: 346-348) masalında padişahın kızı çok hastalanır ve hastalığını şifası üç elmadadır. Elma getireni de padişah veziri yapacağını duyurur. Adamın biri bir sepet elma toplar ve büyük oğluyla saraya gönderir. Yolda giderken çocuğun karşısına bir cüce çıkar sepette ne olduğunu sorar. Elmaları almaması için

sepette kirpi olduğunu söyleyen çocuk, saraya varınca bir bakar ki sepette bir kirpi vardır. Utançla eve dönen büyük oğlan yerine bu kez bir sepet elma ile küçük çocuk saraya gider. Yolda yine o cüceyle karşılaşan küçük oğlan ise cüceye doğruyu söyler. Elinde bir sepet elmayla bu gelen çocuk saraya vezir olur. Doğru söz söyleyenin kazandığı masalda, yalan söyleyen yarı yolda kalır.

“Boş Saksı” (2014: 32-37) da padişahın çocuğu olmadığı için ülkesini iyi birinin yönetmesini ister. Padişah bu kişiyi seçmek için de çocukların fasulye yetiştirmelerini ister. Tüm köye dağıtılan fasulyeleri çocuklar eker. Padişahın belirlediği gün tüm çocuklar ellerinde birer saksıyla saraya gelir. Tüm çocukların fasulyesi yeşerirken sadece bir çocuğun saksısı boştur. Padişah boş saksısı olan çocuğu yanına çağırır. Beklediği durumun bu olduğunu, köylüye dağıttığı fasulyelerin haşlanmış olduğunu söyler. Padişah’tan sonra padişahın yerine geçecek çocuk dürüstlüğü sayesinde bu başarıyı yaklar. Böylece dürüstlüğün ne kadar önemli olduğunu da tüm köylü anlar.

“Kırmızı Papağan” da (2014: 180-183) zengin olmayı isteyen bir adam her yola başvurur. Bir gün ormanda gezerken bir papağan bulur ve onu süsleyip satmayı düşünür. Eve getirdiği papağanı boyar, boncuk takar ve sarayın yolunu tutar. Padişaha papağanı Hindistan’dan getirdiğini ve özel bir papağan olduğunu anlatır. Padişah papağanı alır ve adama da bir kese altın verir. Vezir ise olanları anlar ve papağanı yıkayıp temizlenmesini ister. O anda adamın tüm planı ortaya çıkar. Adam hapse atılır. Bir daha da kimseyi aldatmaz.

“Köylü ile Kaplan” (2014: 216-221) da ormandan evine dönen köylü kapana yakalanmış bir kaplan görür. Kaplan köylünün kendisine yardım etmesini, ona zarar vermeyeceğini söyler. Adam da kaplana inanarak ona yardım eder. Kaplan kapandan çıkar çıkmaz adama saldırır. Adam bu yaptığını haksız olduğunu, üç kişiye durumu sormalarını ister. İlk olarak ağaca durumu anlatırlar ancak ağaç iyiliğin bir öneminin olmadığını anlatır. İkinci olarak inek çıkar karşılına ama inek de kaplanı haklı bulur. Son olarak karşılına çıkan çakal ise olayı aynen yaşayarak anlatmalarını isteyince kaplan kapana girer. Çakal kapıyı kapatır ve köylü ile oradan uzaklaşır.

“Köylü ile Kaplan” (2014: 216-221) da ormandan evine dönen köylü kapana yakalanmış bir kaplan görür. Kaplan köylünün kendisine yardım etmesini, ona zarar vermeyeceğini söyler. Adam da kaplana inanarak ona yardım eder. Kaplan kapandan

çıkar çıkmaz adama saldırır. Adam bu yaptığını haksız olduğunu, üç kişiye durumu sormalarını ister. İlk olarak ağaca durumu anlatırlar ancak ağaç iyiliğin bir öneminin olmadığını anlatır. İkinci olarak inek çıkar karşılarına ama inek de kaplanı haklı bulur. Son olarak karşılarına çıkan çakal ise olayı aynen yaşayarak anlatmalarını isteyince kaplan kapana girer. Çakal kapıyı kapatır ve köylü ile oradan uzaklaşır.

“İkiyüzlü Seyis” (20014: 222-225) de bir ülkede vezir padişaha karşıdır ve onu tahttan indirmek ister. Padişah bir gün seyisini çağırır ve vezirin yaşadığı yere giderek saraya ne zaman baskın yapacaklarını öğrenmesini ister. Ancak seyis vezire gidip her şeyi anlatır. Seyisin padişaha yardım etmemesi üzerine vezir bir gün aniden saraya baskın yapar ve tahtı alır. Vezir padişah olunca ilk işi seyisi hapse attırmak olur. Seyis kendisinin ona yardım ettiğini, bunu hak etmediğini söyler. Oysa vezir padişahın verdiği görevi yapmadığını, padişahın arkasından iş çevirdiğini, kendine de aynı durumu yaşatabileceğini söyler. Seyis o an anlar ki ikiyüzlülük kimseye bir fayda sağlamaz.

“Kırk Değnek” (2014: 352-357) de köyün birinde yaşayan çiftçi çok değerli, içi yakut ve incilerle dolu bir küp bulur. Ne yapacağını bilemez ve padişaha götürür. Sarayın kapısında duran nöbetçi çiftçiye içeriye alır ancak şart koşar. Şartı da padişah çiftçiye ne verirse yarısını da kendisine vermesini söyler. Çiftçi padişahın huzuruna çıkar, çömleği verir. Padişah ödül olarak ne istediğini sorunca kırk değnek ister. Padişah bunun sebebini sorar. Çiftçi de nöbetçi askerin şartını iletir. Dürüst olan çiftçiye çok seven padişah, çiftçiye baş danışmanı yaparken nöbetçiye de kovar. Çiftçi dürüstlüğü sayesinde çok güzel bir göreve gelir.

“Altın Balta” (2014: 368-371) masalında yoksul bir oduncu su içeceği sırada baltasını suya düşürür. Suyun başında üzgün üzgün duran adamın haline acıyan bir balık sudan bir balta çıkarır. Balığın getirdiği balta ıslıl ıslıl parlar. Oduncu kendi baltasının bu olmadığını söyler. Balık gümüş bir balta daha bulur fakat adam kendi baltası olmadığı için o baltayı da almaz. Balık bu kez de tahta bir balta getirir. Oduncu kendi baltasının o olduğunu söyler ve balıktan o baltayı alır. Balık ise hem altın hem de gümüş baltayı oduncuya hediye eder. Çünkü balık dürüst insanların her zaman ödüllendirilmelerini düşünür.

Açgözlülüğün Zararları

Her canlı elindekinden daha fazlasını ister ve bu istek her seferinde gittikçe artar. Oysa canlılar ellerindekinin kıymetini bilip, buna şükretse aradığı mutluluğu bulacaktır. Yazar da bu kısımlarda açgözlü olmanın zararlarından bahseder ve elimizdekilerle yetinmeyi öğütler.

“Üç Dilek” (2009: 60-62) masalında yoksul bir oduncu bir gün ormanda bir cüce ile karşılaşır. Cüce ağacını kesmemesi karşılığında akşam isteyeceği iç dileğin gerçek olacağını söyler. Dam inanmasa da cücenin belirttiği ağacı kesmez. Eve gittiğinde olanları karısına anlatan adam, gözü tok biridir. Oysa karısı hep zengin olmayı ister. O sırada canı sucuk çeken adam bunu dile getirince hemen sucuk gelir. Karısı dilek hakkını sucukla harcadığı için adama bağırmaya başlar. Karısını susturmaya çalışan adam son çareyi sucukların karısının burnuna yapışmasını istemekte bulur. Tüm çabalara rağmen sucuklardan kurtulamayan adam son dilek hakkını sucuklardan kurulmak için kullanır. Anlaşmazlıklardan dolayı tüm dileklerini ellerindekileri geri kazanmak için çabalayan eş, herkese güzel bir ders olur. Oduncunun karısı belki de aza kanaat etse, açgözlülük göstermese oduncu dilek haklarını daha güzel dilekler için kullanabilirdi.

“Akıllı Midye” (2009: 364-366) masalında bir kulübede yoksul bir balıkçı yaşar. Bir fındık faresi balıkçı yokken kulübeye yerleşir ve balıkçının balıklarını yer. Balıkçı aç kalır. Bir gün eve iki midyeyle dönen balıkçı, midyeleri mutfağa bırakır. Küçük midyeyi midesine indiren fare, büyük midyeye yakalanır. Durumu gören balıkçı, fareyi midyeden kurtarır ve dışarı atar. Hatasını anlayan fare hırsının kurbanı olur. Bir daha da açgözlülük etmemeye çalışır.

“Kupi’nin Kemiği” (2014: 70-73) nde Kupi adındaki köpek kemikleri çok sever. Bir gün arkadaşı Kıpır’ın yediği kemiği ondan alıp koşmaya başlar. Yolda giderken köprünün üzerinden geçer. O an suyu bakan Kupi, ağzında kemik olan bir başka köpek görür ve kemiği almak için suya atlar. Suyu atlادığı anlar ki o gördüğü sadece kendidir. Hırsından dolayı kemiğini de suya kaptırır. Açgözlülüğünden dolayı da gün boyu kemik arar.

“Gülibik’in Hayali” (2014: 88-91) nde Gülibik adındaki horoz saraya gidip kralın horozu olmayı ister. Çiftlikten ayrılarak yola çıkar. Onu fark eden bir tilki

sarayın yolunu bildiğini söyler ve Gülibik’e eşlik etmek ister. Gülibik saraya gitmenin heyecanı ile tilkiye güvenir. Fakat yol ıssızlaşıp tilkinin de gözleri parlamaya başlayınca Gülibik tehlikenin farkına varır. O sırada horoza saldıran tilki, Gülibik’in gagasıyla yaralanır. Gülibik can havliyle kümese doğru koşmaya başlar. Böylece aç gözlülüğünün bedelini canıyla ödemekten kurtulan horoz için en güzel yer kümesi olur.

“Yedi Başlı Ejderha” (2014: 226-231) masalında Taku adındaki tilki kazdığı çukurlara düşen avları sayesinde zahmetsizce karnını doyurur. Taku bir gün çukur kazarken yedi başlı ejderhanın oturduğu bir mağaraya düşer. Taku korkuyla kendini savunmaya çalışır. Oysa ejderha hazinesinin çalınma korkusundan yerinden kıpırdayamamaktadır. Taku ejderhanın hiç dışarı çıkamadığını, sadece hazinesini beklediğini öğrenince ona çok üzülür. Ejderha gibi yedi tane başının olmadığını ancak nasıl yaşaması gerektiğini savunarak mağaradan ayrılır. Ejderha ise aç gözlülüğünden hazinesinin başında can sıkıntısıyla oturur durur.

Cimriliğin Zararları

Cimriliğin kötü bir davranış olduğu, cimri olanların hayatta mutlu olmadıklarını, paylaşmanın huzur verici olduğunun ele alındığı masalarda cömertliğin önemine vurgu yapılır.

“Cimri Adamın Pabuçları” (2009: 99-101) masalında Cimri Bekir adında biri vardır ve aparasını hiç harcamaz. Pabuçları çok eskidir ama sürekli tamire verir. Yine bir gün ayakkabılarını tamire verir ve akşamüstü yanlış ayakkabıları alıp eve döner. Akşam eve iki asker gelir, adamı mahkemeye götürürler. Pabuçların gerçek sahibi Cimri Bekir’den şikâyetçidir. Bekir durumu anlatır ama hâkim yüz lira para cezasına çarptırır. Mahkemeden çıkan Bekir pabuçları sinirle ırmağa atar. İrmağa atılan pabuçlar değirmenin çarklarına dolanır. Değirmenci şikâyetçi olur ve Cimri Bekir yine yüz lira para cezasına çarptırılır. O sırada Cimri Bekir’de pabuçlarından şikâyetçi olur. Cimri Bekir o günden sonra da eşyalarını o kadar çok eskitmez. (“Varyemez’in Pabuçları” (2014: 388-393) masalı ile aynıdır. Cimri Bekir=Varyemez olarak değiştirilmiştir. Hâkim=Kadı olarak geçer.)

“Her Yer Altın Olsa” (2009: 235-237) masalında zengin bir adam vardır. Bir gün zengin adamın kapısına dilenci gelir ama zengin adam dilenciye azarlar, kızar.

Dilenci yine de tuttuğın altın olsun diye duada bulunur. Zengin adam içeriye girince suyu, bardağı bir anda altın olur. Sevinç içindeki adamın tuttuğu her şey kızı bile altın olur. Kızını kaybetme korkusu yaşayan adam nefesi bilenin yanında alır. Bilge mallarını paylaşmasını söyleyince adam mallarını fakirlere verir. Bir zaman sonra da kız normale döner. Aç gözlülüğünün ve cimriliğinin bedelini küçük kızını kaybetme korkusuyla yaşayan zengin adam, o günden sonra hatasını anlar.

“Cimri Kral” (2009: 268-270) masalında çok cimri olan, halkını yarı aç yarı tok çalıştıran ve sadece hazinesini artırmaya çalışan bir kral vardır. Bir gün yaz gelir ve ülke susuz kalır. Suyu ülkesine getirene bin altın vereceğini duyura krala kimse inanmaz ancak bir sucubaşı, kaynağı bildiğini, bu işin zor olduğunu, yanına bin yardımcı istediğini söyler. Susuzluk çeken kral bunu da kabul eder ve yardımcılara da altın öder. Çok geçmeden ülkeye su gelir. Kral da hatasını anlar ve bir daha altını biriktirmez. Çalışanların emeklerini alın terleri kurumadan vermeye çalışır.

Adalet Duygusu

“Pis Hırsız” (2009: 123-125) masalında kurt gün boyunca aç susuz gezer. Bir kaval sesi duyar ve ses doğru gider. Çoban kurdu fak edene kadar kurt bir tane koyunu kapıp kaçar. Çoban kurdu tehdit etmeye çalışır ama kurt dinlemez. Kurt tam koyunu yiyeceği sırada ormanlar kralı kurdun önüne dikilir ve elindeki avı alır. Böylece çobana yaptığı davranış aslan tarafından kendi başına da gelir.

“Eden Bulur” (2009: 129-131) da bir ülkenin padişahı çok sert ve acımasız biridir. Padişahı tahttan indirmeyi kimse başaramaz. Bir gün tek başına ava çıkan padişah ormanda kurdu görür ve onu takip eder. Kurt da tilkiyi kovalamaktadır. Kurt tilkiyi yakalar ve bacağından ısırır. Tilki can havliyle oradan uzaklaşır, kurt yoluna devam eder. O sırada bir yaban atı gelip kurda rast gele bir tekme atar. Kurdun ayağı kırılır. Çok geçmeden de at çukura düşer ve ayağını kırar. O an padişahın akli başına gelir ve her kötülüğün mutlaka kötülükle sonuçlanacağını anlar. Padişah o günden sonra çok iyi bir insan olur.

“Konuşan Kaşıklar” (2009: 159-161) masalında vaktiyle bir köyde genç bir kaşık ustası yaşar. Bir gün dükkânına gelen bir kıza âşık olur ve sevgi sözlerini kaşığa işlemeye başlar. Vali bu kaşıkları çok beğenir ve ustayı görmek ister. Kaşıkçının dükkânına gelen vali, kaşıklardaki sözlerin nasıl yazıldığını sorar. Genç

kaşıkçı etkilendiği kızıdan bahseder. Vali gence yardım etmek ister ve kız bir gün dükkâna gelirse ona haber etmesini ister. Bir gün kız dükkâna girer. Kaşıkçı hemen valiye haber gönderir. Vali ve adamları çok geçmeden dükkâna gelir. Vali bir bakar ki karşısındaki kendi kızıdır. Vali sözünde durur ve kızı ile kaşıkçıyı evlendirir. Valinin sözünde durması ve adaletli oluşuyla kaşıkçının dertleri de son bulur.

“Ballı Ağaç” (2009: 331-333) masalında bir meyve bahçesinde bir ağaç ne çiçek açar ne de meyve verir. Bahçedeki diğer ağaçlar da bu ağacı zaten hiç sevmez ve hep kötü söz söylerlermiş. Bahçe sahibi bir gün meyvesiz ağacı kesmeye karar verir. Baltanın kestiği yerden ağaçtan oluk oluk bal akar. Bahçe sahibi anlar ki ağaca arılar kovan yapmıştır. Bahçe sahibi ballı ağacı kesmekten vazgeçer ve sevinçle evinin yolunu tutar. Diğer ağaçlar da ballı ağaca söyledikleri sözlerden utanırlar. Kuşların, arıların sayesinde ballı ağaç diğer ağaçlara adaletin mutlaka tecelli edeceğini kanıtlamış olur.

“Aslanın Adaleti” (2009: 337-339) masalında aslan bir gün ölür ve yerine kral seçimlerinde su aygırı seçilir. Su aygırı tüm kuralları yok eder, herkesi özgür bırakır. Ancak kısa bir düre sonra ortalık karışır. Tüm hayvanlar şikâyetçi olmaya başlar. Su aygırı ise bu şikâyetleri dinlemez bile. Hayvanlar birlik olup su aygırını suyun derinliklerine iterler. O günden sonra da kendilerine iyi bir kral seçerler. Böylece masal da kuralların gerekli olduğunu, kurallardan şikâyetçi olanların bile gün gelip kuralları kendilerinin istedikleri ele alınır.

“Çoban ve Yaban Keçileri” (2014: 170-173) nde bir çoban, yaban keçilerini görünce sürüsünün artacağını düşünerek onları eliyle besler. Yaban keçilerini ve sürüsünü alarak evine gider ve ertesi gün de yaban keçilerine daha fazla ot verir. Ancak keçiler akşam olunca gözden kaybolurlar. Çoban neden kaçtıklarını sorduklarında ise *“nasıl kaçmayalım, bizi görünce öteki keçileri unuttun. Otların çoğunu bize yedirip onları aç bıraktın. Yarın sürüye başka keçiler gelirse o zaman da bizi unutursun. Biz böyle bir sahip istemeyiz.”* (2014: 173) derler. Çoban da adaletsizliğinin sonucunu böylece görmüş olur.

“Gül ile Bülbül” (2014: 252-255) de bülbül renkli bahçede kırmızı bir gülün yanına gider ve ona şarkı söyler. Ancak gül bülbülün kendine zarar verdiğini söyleyerek bağırır. Bunu duyan bahçıvan bülbülü kafese koyup odaya asar. Bülbül durumu anlatmaya çalışsa da bahçıvan dinlemez. Bir sabah gül solar. Bahçıvan da

hatasını anlar ve bülbülü kafesten çıkarır. Bahçıvan ona haksızlık yaptığını, dinlemediğini dile getirerek b lb ld n özür diler.

“Kimin Evi?” (2014: 334-339) masalında keklik bir ağacın üzerinde yarım bırakılan bir yuva görür ve onu tamamlayarak kendine yuva yapar. Akşamüstü ise saksaaan gelerek yuvanın kendine ait olduğunu söyler. Saksaaan temeli kendi attığı için yuvanın ona ait olduğunu söylerken, keklik de yuvayı tamamladığı için kendine ait olduğunu iddia eder. O an bir kedi g r rl r ve kediden hakem olmasını isterler. Kedi ise onlar tartışırken onlara saldırır. Son anda canlarını kurtaran keklik ve saksaaan ise anlaşmanın yolunu bulurlar. Adaleti dışlardan bir gücün değil kendi i lerinde sağlamaya çalışırlar.

Adalet, terazisi çok güç olan bir davranıştır. Ancak ilahi adalet mutlaka bir gün tecelli eder ve adalet yerini bulur. Ele alınan masallar da adaletin gerekliliği, önemi ve kazanımları üzerine durulur.

Saygı

“Küçük Kurba a” (2009: 14-16) bir sazlıkta annesiyle yaşayan kurba a hayvanlarla alay etmekten çok hoşlanır. Her önüne gelen hayvana bir kulp takar ve onları  zer. Bir gün kaplumbağa su içerken küçük kurba a onunla da alay eder. Bu kez kaplumbağa da kurba ayla alay eder. Bu duruma hiç alışık olmayan kurba a çok üzülür ve ağlayarak olanları annesine söyler. Kurba anın annesi alay etmenin ne kadar kötü ve üzücü olduğunu anlatır. Kaplumba adan da dersini alan kurba a tüm hayvanlardan özür ve bir daha kimseyle alay etmez. Her canlının kendine has bir yapısı olan hayatta sadece güzel söz söyleyenler güzel sözler iştir.

“Kurbi’nin Su Tabancası” (2009: 23-26) Küçük bir kurba a bir gün su tabancası bulur. Oynamak için dereden tabancaya su doldurur.  n ne gelen hayvana ve ormandaki yiyeceklere su fişkirtir. Kurba anın dışındaki herkes bu durumdan şikâyetçidir. Tavşan tabancayı kaptığı gibi saklar. Hayvanlar oyun oynarken bu durumdan sadece Kurbi’nin mutlu olduğunu ve çevresindekilere verdiği zararları anlatırlar. Kurbi pişman olur ve özür diler. O günden sonra tabancayla sadece kurumuş çiçekleri sular.

“Sarıkız ile Karabaş” (2009: 30-32) da Veli Dayı’nın sarıkız adında ine i ile karabaş adında bir k pe i vardır. Sarıkız tüm gün tarlada çalışır, Karabaş ise bir

ağacın gölgesinde uyur. Bir gün köpek yorgun olmadığı için ahıra erken gelir ve Sarıkız'ın yerini alır. Sarıkız ne yaptıysa Karabaş yerinden kalkmaz. Üstelik o sırada Karabaş Sarıkız'ın ayağını da ısırır. Sarıkız bir daha da Karabaş'la konuşmaz. Karabaş hatasını anlar ancak özür dilemekte geç kalır. Yazar, *“Kim bilir belki Karabaş, başkalarına saygıyı öğrenirse belki, Sarıkız'ın kırılan kalbini onarabilir...”* (2009: 32) sözüyle de saygının önemine dikkat çeker.

“Üç Sihirli Sözcük” (2009: 33-35) de Kerem adındaki çocuk her şeye çok çabuk sinirlenen, etrafındakilere bağırıp çağıran biridir. Oyun oynamak için bile lütfen kelimesini kullanmaz. Bir gün eve çok sinirli gelir ve yatağının üzerinde uyur kalır. Rüyasında sözlükte lütfen, merhamet, sevgi kelimelerini bulamaz. Sözlük dile gelir ve Kerem'in bu kelimelerin değerini bilmediğini, o yüzden de kelimelerin gittiğini söyler. Kerem kan ter içinde uyanır, hemen sözlüğe bakar. Baktığı kelimeleri sözlükte bulunca rahatlayan Kerem, bir daha sinirlerine hâkim olur.

“Kurbağanın Şarkısı” (2009: 292-294) masalında göle balık tutmaya gelen çocuklar birden kurbağaları taşlamaya başlarlar. Akşam olunca çocuklar evlerine dönerken kurbağalar da yaralarını sarar. Bir süre çocukların tek eğlencesi kurbağa taşlamak olur. Derken bir gün kurbağaların en yaşlısının fikri üzerine kasabaya dağılan kurbağalar, kendi şarkılarını bağıra bağıra söylerler. Çocuklar bu seste uyuyamazlar ve kurbağaların onlara bir ders verdiklerini de anlarlar. Böylece yazar, eğlenirken başkalarına zarar vermenin ne kadar yanlış olduğunu sergiler.

“Bir, İki, Üç Tıp!” (2013: 230-237) de Gıdgıd adında çok geveze bir çiftlik tavuğu vardır. Her durumda gıdaklamasını değiştirir ama bir saniye dahi susmaz. Bir gün yumurta yumurtlayacağı sırada folluk dolu olunca sinirlenir ve bağırmaya başlar. Gıdgıd'ın sesini duyan tavukların yumurtaları geri kaçar ve folluk hiç boşalmaz. Bu durumun sıkıntı yaşattığını, böyle giderse sahiplerinin kendilerinden yemek yapacağını söyleyen bir tavuğun önerisi üzerine sıra kurulur ve bir, iki, üç tıp oyunu oynarlar. İş yapmak kadar işi yapana saygı duymanın da ön planda olduğu masalda yazar, saygının kargaşayı da bitirdiğini ele alır.

Bencilliğin Zararları

“Dev Turp” (2009: 17-19) masalında iki kardeş yaşar. Büyük kardeş zengin bir kuyumcu, küçük kardeş ise işsiz güçsüzmüş. Küçük kardeş zengin ağabeyinden

borç ister. Ağabey borç para vermez. Küçük kardeş bir süre para biriktirir ve bir tarla alır. Tarlaya da turp eker. Bir gün tarlaya dev turp olur. Bu turpun sadece padişaha layık olduğunu düşünen küçük kardeş turpu padişaha hediye eder. Padişah bu hediye karşısında çiftçiye on kese altın verir. Bunu öğrenen büyük kardeş, hemen en güzel altınları, incileri toplayıp padişaha gider. Padişah bu cömert adama ise dev turpu hediye eder. Bencilliği yüzünden dev turpla ortada kalan adam, o gündür bugündür turpu ne yapacağını düşünür.

“Ay Şimdi Bayılacağım” (2009: 72-74) da bir otobüs yolculuğu ele alınır. Zayıf kadın pencerenin açılmamasını isterken, şişman kadın terlediği için pencerenin açılmasını ister. Tartışma uzadıkça uzar ve bir adamın sabrı taşar. Önce pencereyi açıp zayıf olanın bayılmasını, sonra da pencereyi kapatıp şişman olanın bayılmasını önerir. Böylece gürültüden kurtulacaklarını söyler. İki kadının sadece kendileri için yaptıkları kuru gürültünün kesilmiş olabileceğini düşündüren yazar, bencilliğin zararlarına da dikkat çeker.

“Karınca Kral Şiba” (2013: 98-106) da aslan emekli olunca yerine kral aranır. Herkes aday olduğu için de sayısı en fazla olan kral seçilecektir. Karıncalar sayıca çok fazla olunca aralarından Şiba adındaki karınca kral olur. Şiba’nın ilk emri karıncaları ezmek için tüm hayvanların dikkatli olmalarıdır. Hiçbir hayvan yerinden kıpırdayamaz ve karıncalar da günden güne çoğalır. Bu duruma sessiz kalamayan bir kaplumbağa hayvanları toplar ve sadece karıncaların haklarının olduğunu, diğer hayvanlarında haklarının olduğunu anlatır. Kaplumbağayı dinleyen hayvanlar yiyecek aramak için yola çıkınca karıncalar da saklanacak yer aralar. O günden sonra da Şiba’nın krallığı son bulur. Sadece kendini ve kendi türünü koruyan bencil karınca masalın sonunda kendi hayatını dahi zor kurtarır.

“Karakağan Nasıl Kaçtı?” (2014: 64-69) masalında Ali Dayı adındaki adam Karakağan adındaki eşeğini köylülere kiralar. Bir gün köylünün biri eşeği kiralar. O gün Ali Dayı da kasabaya gider. Yolda giderken mola verdiklerinde köylü eşeğin gölgesinin kendisinin olduğunu, Ali Dayı ise eşeğin sahibi olarak kendinin olduğunu söyler. O an bir tartışma başlar. Sonra fark ederler ki Karakağan kaybolmuştur. Sadece kendini düşünen iki adam köye yürüyerek dönerken, eşeği gören olmaz.

“Huysuz Adamın Dikenleri” (2014: 196-201) nde köyün birinde huysuz bir adam vardır. Evinin önünden kimsenin geçmesini istemediği için evinin çevresine

diken eker. Büyüyen dikenler köylüye zarar verir. Köylünün isteği üzerine muhtar huysuz adamla konuşmaya gider ancak adam muhtarı da dinlemez. Muhtara dikenleri sökeceğini söyler fakat dikenler gün geçtikçe büyür. Dikenler o kadar büyür ki huysuz adamın pencerelerini bile kapatır. Huysuz adam da dikenleri sökmek için çalışmaya başlar. Ancak dikenler o kadar güçlüdür ki huysuz adam kan ter içinde kalır. Bunu gören muhtar ise zamanında sökmüş olsa bu kadar yorulmayacağını söyler. Sadece kendini düşünen huysuz adam, böylece yaptığı hatayı çok çalışarak telafi etmeye çalışır.

Kendine Güvenmek

“Koç mu Köpek mi? (2014: 174-179) masalında Ali Dayı adındaki ihtiyar adam çarşıdan bir koç alır. Ancak bunu gören azılı beş hırsız Ali Dayı’nın önünü keserek elindeki koçun köpek olduğunu, koça hiç benzemediğini söylerler. Ali Dayı kendinden şüpheye düşer. Elinde tuttuğu ipi hırsızlara verir. Koçu aldığı adama giderek bağırmaya başlar. Satıcı Ali Dayı’nın kandırıldığını anlar. Satıcı hırsızların oynadığı oyunu anlatır. Ali Dayı da o günden sonra hırsızları aramaya başlar. Ali Dayı tanımadığı kişilere değil satıcıya ve kendine güvenmiş olsa koçundan olmayacaktır.

Azim

“Küçük Kurbağa” (2014: 146-149) masalında Kurbiş adındaki kurbağa bir çukura düşer. O sırada diğer kurbağalar da çukurun başına toplanırlar. Her biri bir şey söyleyip Kurbiş’e yardım etmeye çalışır. Aradan biraz vakit geçince diğer kurbağalar Kurbiş’in oradan çıkamayacaklarını düşünürler. Oysa Kurbiş durmadan zıplamaya devam eder. Günün sonunda kurtulan Kurbiş’e arkadaşları nasıl başarabildiğini sorar. Ancak Kurbiş onlara cevap veremez. Çünkü küçük kurbağa duymuyordur. Arkadaşlarını da olumsuz sözlerini duyamaz ve onların konuşmalarından kendisine güvendikleri anlamını çıkarır. Yazar, masalın sonunda “*Arkadaşlarının söylediklerini duysaydı, çukurdan kurtulmayı başarabilir miydi dersin?*” (2014: 148) sorusuyla da okuyucuya düşündürücü bir cümle kurar.

İnatçılığın Kötülüğü

“Geveze Kadın” (2009: 304-306) masalında bir kadın o kadar çok konuşur ki kocası bile bu dertten mustariptir. Eşeğe yem verme konusunda kadının ağzı açılır ve

kafası şişen adam bir çare düşünür. Karı koca kim önce konuşursa yemi onun vermesi için iddiaya girerler. Kadın komşuya gider, adam da uyumak için yorganın altına girer. Eve hırsız girer. Tıkırtıyı duyan adam iddiayı kaybetmemek için yataktan çıkmaz. Kadın eve gelip ortalığı görünce bas bas bağırır. Bunu duyan adam yerinden fırlar ve iddiayı kazandığını söyler. Kadın evine hırsızların girdiğine mi üzulsün, iddiayı kaybettiğine mi bilemez. Bir daha da bu kadar gevezelik etmez, kimseyle de iddiaya girmez. İddianın ve inatçılığın ele alındığı masalda, inatçılık uğruna eşyalarından vazgeçen bir adamın durumu gülünç bir şekilde sunulur.

3.2.2. SOSYAL TUTUMLAR

Sosyal hayat aslında insanın kendini bulduğu, rahat hissettiği, sevgisini gösterebildiği, çevresine karşı sorumlu olduğu tutumlardır. *“Tutum kavramı genel olarak bireyin çevresindeki herhangi bir olgu veya nesneye ilişkin sahip olduğu tepki eğilimini ifade eder. Başka bir deyişle tutum, bireyin bir durum, olay ya da olgu karşısında ortaya koyması beklenen olası davranış biçimi olarak tanımlanabilir”* (İnceoğlu, 2010: 6). Tutumun üç boyutu vardır. Bunlar bilişsel, duygusal, davranışsal boyutlarıdır ve hepsi birbiriyle ilişkilidir. Tutumların gelişiminde aile, çevre, yetiştirilme tarzı çok etkilidir. Tutumlar doğrudan gözlemlenemez. Davranışlar dolaylı olarak varsayılır ve bireye atfedilen eğilim olarak sergilenir.

İnsanoğlu yıllardır bir toplum olma, bir yere ait olma, içinde bulunduğu ortama göre şekillenme gibi tutumlar içindedir. Savaşlar, göçler birlik içinde olma ve diğer güçlere karşı koymanın verdiği bir mücadelenin ürünüdür. İnsan ne şekilde olursa olsun hep bir iletişim halindedir ve sosyal bir çevrenin merkezindedir. İnsanın doğası gereği sosyal bir halka etrafında hep vardır ve var olacaktır. Bu halka kişinin içinde bulunduğu sosyal hayatı simgeler.

Sosyal tutumlar bireyin içinde bulunduğu toplumla şekillenen, istendik davranışları belirleyen, bireye has duygu ve düşüncelerin davranışa dönüşmüş halidir. Masallarda sosyal tutumlara da oldukça yer verilmekle beraber çocuğa yönelik hayat tarzları ve bakış açısıyla irdelenenler sergilenir. Çocuk masalı okuduğunda yabancılık çekmeyeceği, çevresinde her zaman var olan ve var olacak durumlarda neyi nasıl yapması gerektiğinin yönergesini bulur. Masalların ışığında ve kahramanların izinde simgesel anlatım çocuğu hem etkiler hem de verilmek istenen doğru davranış çocuğa verilir.

Çalışmak/Çalışmanın Önemi

Masalların genelinde çalışmanın önemine vurgu yapılır. Çocuklara çalışma eyleminin ehemmiyeti ve hayatımıza kattığı güzellikler verilmeye çalışılır. Hatta öyle ki çalışmanın temelini çocuk yaşlarda benimsetmek için çocuk kahramanlar çalışır konumda olabilir.

Masal Saati (Gökdoğan 2009) kitabında “Kapı Onaran Padişah” (2009: 54-55) masalında Padişah çalışmasıyla ön plana çıkar. Köylü bir köprü yapmak ister ve

Padişah'tan bu konuda yardım istemeye giderler. Ancak padişah eskiyen kapısını dahi kendisi tamir eder. Halk padişahın cimri olduğunu düşünerek yardım istemekten vazgeçerler. Üç kişi tüm cesaretini toplayıp padişahın huzuruna çıkar. Padişah onları çok iyi karşılar, köprü için de altın verir. Köylü altınları görünce utanır ve padişah hakkında düşündüklerini ifade eder. Padişah o an *“Padişah olmak hiçbir şeye el sürmemek anlamına gelmez, demiş. Bu dünyada herkesin farklı yetenekleri vardır. Ben de tamir işlerini çok seviyorum. Kim bilir belki de bir gün padişahlığım son bulur ve iyi bir marangoz olurum.”* (2009: 55) sözleriyle çalışmanın sürekliliğine de vurgu yapılır.

“Acemi Hırsız” (2009: 79-80) çalışmayı sevmeyen tembel bir adamın eleştirildiği masalda çalışkan olanların güzel adlarla anıldığı belirtilir. Tembel adam bir gün eşiği ile yola çıkar. Bir kavun tarlasının önünden geçerken canı kavun çeker. Bir tanesini yerken birkaç tane de heybeye katar. Tarla sahibi gelir ve adama bağırır. Tembel adamsa rüzgârın onu tarlalarına getirdiğini, fırtınada uçmamak için kavuna tutunduğunu söyler. Tarla sahibi heybedeki kavunları sorunca tembel adam cevap bulamaz. O günden sonra da adı acemi hırsıza çıkar. Yazar *“...güzel adlarla anılmak isteyen güzel işler yapar. Güzel işler yapan güzel adlarla anılır.”* (2009: 80) diyerek çalışarak kazanmanın önemini anlatır.

“Keçi, Koyun ve Horoz” (2009: 184-185) masalında bir babanın üç çocuğu vardır. Adam yaşlanınca çocuklarını yanına çağırır ve onlara keçi, koyun ve horozunu verir. Her biri aldıkları hayvanlarla yola çıkarlar. Büyük ve ortanca çocuk yarı yolda hayvanlarını kesip yerler ve köylerine eli boş dönerler. Küçük çocuk ise bir köye gider. Köyde kimse yoktur ve çocuk sebebini araştırır. Köy daha önce hiç horoz görmemiştir ve bu yüzden de çok uyur. Horoz sesine çok seven köylü çocuktan horozu satın alır. Çocuk da eline geçen parayla marangozluk yapmak için köyüne döner. Böylece çalışan ve mücadele edenin kazandığı sergilenir.

“Eşeğin Tembelliği” (2009: 289-291) masalında bir eşek çalışmaktan yorulur ve hasta numarası yaparak işten kaçmaya çalışır. Sahibi ise eşiğine çok üzülür ve veteriner getirtir. Veteriner eşiğin numara yaptığını söyler. Eşeğin sahibi tüm çabasına rağmen eşiğini kaldıramaz. Eşiğini bırakıp tarlaya gider. Eşiği yalnız gören kurt ahıra yaklaşır. Eşek bunu görür ve var gücüyle kaçar. O günden sonra da hasta numarası yapmaz. “Karakağan o günden sonra çalışmaktan yakınmamış.

Kurda, kuşa yem olmaktansa sahibine hizmet etmeyi tercih etmiş.” (2009: 291) ifadeleriyle yazar, ne şartlarda olunursa olunsun çalışmanın ne kadar gerekli olduğunun üzerinde durur.

Masal Devi Şigibo (2013) kitabında “Kilimci Örümcek” masalında örümcek sabah erkenden işinin başına oturur. Birbirinden güzel halılar dokur. Arkadaşları onun bu kadar çalışmaması gerektiğini vurgulasa da, örümcek hep daha fazla çalışır. Bir gün örümceğin ününü aslan duyar. Kaplanı gönderir ve kaplan örümceğin en güzel kilimini satın almak ister. Örümcekse en güzel kilimini aslana hediye eder. Komşu ülkenin aslanını ağırlayan aslan kilimiyle dikkat çeker. Komşu ülkenin aslanı kilime hayran olur. Kendisi için de bir kilim ister. Böyle böyle örümceğin ünü yayılır. Gelen parayla da örümcek bir okul açar ve bilgilerini başkalarına aktarır. Böylece çalışmak ve çalışkanlığın önemine vurgu yapılır. Bu masalın girişinde örümceğin şu sözleri çalışmanın önemine vurguyu bir kez daha gösterir:

“Ben Kilimci Örümcek,

Kilim dokurum renk renk.

Hiç sevmem boş durmayı,

Çalışırım akşama dek.” (2013: 87)

Masal Kitabım (2014) eserinde de çalışma teması üzerinde durulmaktadır. İlk olarak “Emre’nin Tembelliği” (2014: 23-25) masalında Emre adındaki çocuğun boş durmaktan çok sıkıldığını, kendini serçe, ağaç, arı yerine koyup onların hiç çalışmadığını ifade eder. Bunu duyan serçe yuva yaptığını, yumurta yumurtladığını, yumurtadan çıkan yavrularını besleyip büyüttüğünü söyler. Ardından ağaç topraktan su alıp meyve verdiklerini, salıncaklar için de ağaçlara muhtaç olduğunu savunur. Arı ise bütün gün bal özü toplayarak bal yaptığını söyler. Emre o an herkesin çalıştığını ve bundan da memnun olduklarını anlar. Eve gider ve tembelliğine son vererek kitap okumaya başlar. Yazar burada özellikle hayvan ve bitkilerin ne kadar boş gibi görünseler de aslında çok çalıştıklarına dikkat çeker.

“Üç Kardeş” (2014: 119-121) masalında tüccarın üç çocuğu zenginliklerinden dolayı çalışmak istemez. Tüccar da çocukları meslek sahibi olsun diye öldükten sonra mirasını iyi bir meslek sahibi olana bırakacağını söyler. Miras için de her biri iş

aramaya koyulur. Biri berberin yanında, biri nalbantın yanında, diğeri de demircini yanında iş bulur. Usta olarak babalarının yanına dönünce babaları onlara asıl mirasın kendi emekleri ile geçinmeleri olduğunu söyler. O günden sonra da çocuklar işe güce sarılır.

“Makuri’nin Atı” (2014: 233-235) masalında Makuri’nin tembelliği eleştirilir. Makuri adındaki çiftçinin işleri yolunda gitmez. Bir gün kasabaya iki çuval buğday götürmek ister. Yolda atın nalı düşer ve atın ayağına diken batar. Makuri dikenı çıkartır ama hayvan ayağa kalkamaz. Atının bakımını ihmal edip, zamanında işini yapmadığı için o gün çuvalları kendi yüklenir ve şehre götürür. İş yapmak ve çalışmanın zamanında olmasını vurgulayan masalda, Makuri tembelliğin cezasını yüklerle öder.

“Ağustos Böceği ile Karınca” (2014: 263-265) da çalışma eksenı üzerinde durulur. Özellikle Ağustos böceğinin “cır cır cır, rahatım gıcır. Keyfime diyecek yok. Benim aklım çalışır.” (2014: 263); karıncanın “İşte sonbahar oldu. Yuvam buğday doldu. Çalışmaktan ağrıdı her yanıım. Olsun kış gelince yatarım.” (2014: 263) ifadeleri onların çalışmaya bakış açılarını ifade eder. Çalışkanlığın temsili karınca kışa kadar çalışır. Kışın da rahat eder. Ama ağustos böceği kışın karıncaya muhtaç olur. Karıncanın uyarısına ise “Haklısın karınca kardeş, demiş. Hele bir yaz gelsin durmadan çalışacağım...” der.

“Nunu Oğlan” (2014: 395-399) masalında çok fakir bir anne oğul yaşar. Anne oğluna çalışması, boş durmaması yönünde sürekli öğüt verir. Nunu oğlan sonunda çalışmaya karar verir. Pirinç çuvalları taşıyan Nunu oğlana tarla sahibi bir lira verir. Kaybetme korkusu olan Nunu oğlan parayı ağzına koyar ve su içeceği sırada parayı düşürür. Ertesi gün emek karşılığı bir kâse süt verir. Annesinin tembihi üzerine onu da cebine koyar. Diğer gün ise sıpı verir. Sıpayı da annesinin sözü üzerine omzuna atar. Bunu gören padişahın gülmeyen kızı da kahkaha atar. Padişah da bu güldürme karşılığı olarak bir kese altın verir. Nunu Oğlan çalışmayı tam kavrayamasa da çalışmasını karşılığını bir şekilde almış olur.

Çikolatalı Masallar (2015) eserinde de çalışma teması üzerinde durulur. “Muk ile Ruk” (2015: 26-27) masalında karınca Muk taşıdığı arpa tanesine ağır demez ve çalışmaya devam eder. Onu eleştiren Ruk adındaki sinekse boş boş gezerken reçel kâsesine düşer. Çırpına çırpına çıksa da temizlenmesi için de

çalışması gerekir. Ruk o an başıboş olmaktan canından olacağının farkına varır. Yazar da çalıştığınız işin zor olması bile boş olmaktan daha iyidir düşüncesini vurgulamak ister.

“İnciden Un” (2015: 77-79) masalında bir ülkede tüm inşalar çalışmaya çok önem verir ve hiç boş durmazlar. Ancak zamanla halkın malı mülkü artar ve tembelliğe bürünürler. Yağmurlar da kesilince halk açlıktan incilerini öğütüp un yaparlar. Yağmurlar uzun bir aradan sonra başlar. Halk hatasını anlar ve çalışmaya tekrar başlar. O gün halk *“Çalışıp üretmenin en değerli mücevherlerden bile önemli olduğunu anlamışlar.”* (2015: 79).

“Çalışmanın Sonucu” (2015: 163-165) masalında kral sihirbazın birinin yaptıklarını maharet olarak görür. Veziri ise bunun çalışkanlığının ve el sanatının bir sonucu olduğunu söyler. Vezirin sihirbazı kıskandığını düşünen kral, vezirini zindana attırır. Yanına arkadaş olarak dana verilir. Danayı her gün sırtında taşıyan vezir, zamanla kas yapar. Kralın aklına bir gün veziri gelir ve onu görmeye gider. Bir bakar ki, koca öküzü veziri sırtında taşıyor. Vezir *“Sultanım, hiçbir usta gökyüzünden zembille inmez. Benim gücüm, çalışkanlığımın bir sonucudur”* (2015:165) der. Kral da hatasını görür ve çalışmanın önemini anlar.

“Katırım İnadı” (2015: 195) masalında kendini beğenmiş bir katır vardır. Kimseye köle olmak istemez ve soyuyla da övünüp durur. Sahibi de baş edemeyince katırı değirmenciye satar. Değirmenci katırın atalarıyla övündüğünü, her işten kaçtığını görünce onu değirmene bağlar ve *“Senin baban, bu değirmende bir eşekti. Bütün ömrünü çalışarak geçirdi. Artık emekliye ayrıldı. Sen de çalış ki yaşlılığında övünecek bir şeyin olsun.”* der. Katır da çalıştıkça babasına benzediği için mutlu olur ve o günden beridir de çalışır.

“Maymunun Eğlence Partisi” (2015: 197-198) masalında aslanın ölümüyle kral seçimi vardır. Bütün hayvanlar şansını denese de maymun maskaralığıyla tacı başına geçirir ve kral olur. Kral olur olmaz da eğlence başlatır. Sabaha kadar eğlenen hayvanlar sabah kendilerini toplayıp avlanmaya çıkamaz. Akşam maymun tekrar eğlence başlatır ancak kimse yerinden kıpırdıyamaz. Bu kez hayvanlar maymuna itiraz ederler ve *“Senin yüzünden bütün gün aç kaldık. Çalışmanın ve eğlenmenin yeri başkaymış”* derler. Böylece çalışmanın eğlenmeden daha önce geldiğini anlarlar.

“Keloğlan’ın Azmi” (2015: 217-218) masalında keloğlan çok tembeldir. Hiçbir iş yapmaz. Bir gün yolda giderken bir kız görür ve evlenmek ister. Anası işsiz kimseye kız verilmeyeceğini söylese de keloğlana söz geçiremez. Kızın babası ise yeteneğini göstermeden kızını vermeyeceğini söyler. Günlerini boşa geçiren ve tembel keloğlan o günden sonra canla başla çalışır. Tarlasını eker. Ekinler yeşerince de kızın babası kızı keloğlana verir. Keloğlan çalışmasının ve azminin sonunda istediğine ulaşır.

“Küçük Ayılar” da (2015: 320-321) üç küçük ayı yalnızdır ve hiçbir işe yaramadıklarını düşünürler. Kelebeğin biri bunları duyar ve üçünü bir araya getirir. Bir araya gelen ayıların boş boş oturmaktan canları yine sıkılır. Birleşip bir kulübe yapmaya karar verirler. Böylece hem çalışıp camlarının sıkıntısı gider hem de birbirlerine yardım edip arkadaş olurlar.

“Aya Uzayan Burun” (2017) kitabında “Mugiro’nun Hasırları” (2017: 62-66) masalında Mugiro padişahın oğludur. Mugiro hiçbir iş yapmaz ama padişah çok çalışkan ve adildir. Mugiro bir gün hasırcı görür ve onun yaptıklarına imrenir. Kısa sürede hasır örmeye başlar. Haydutlar bir gün Mugiro’yu kaçıır. Tüm halk ve padişah Mugiro’yu arasa da bulamazlar. Mugiro’nun kaçırıldığı yerde canı sıkılır ve hasır örmeye başlar. Altınları alana kadar hasırların parasını düşünen haydutlar, hasırları satar. Bunları gören padişah satan kişiyi yaklar ve işi çözer. Böylece Mugiro’nun hayatı ördüğü hasırlarla kurtulur. İş öğrenmek ve sürekli çalışmak mutlaka karşılığını bir gün verir.

Çalışmanın önemi, insan hayatına kattığı değerler, insanın kendi alın terini kazanması, kimseye muhtaç olmaması, çalışmanın ilk ve öncelikli gaye olması, ağır veya zor da olsa boş durmaktan çalışmanın her zaman daha iyi olduğu bu masallarla aktarılmaya çalışılır.

Dostluk/Arkadaşlık

Dostluk ve arkadaşlık temaları Gökdoğan’ın ele aldığı en fazla temalardan biridir. Özellikle arkadaşlığın önemi, dostluğun yok olmaya yüz tuttuğu günümüzdeki yeri çoğu masalda yer alır. Yazar, her okuyucusuna dostluğun önemini, arkadaşlığın değerini sürekli tekrar ederek zihinlerde yer etmesi için elinden geleni yapar.

“Leylek ve Turnalar” (2009: 51-53) masalında Laklak adında bir leylek vardır. Çiftliğinde sıkılan Laklak, turna sürüsüne katılır. Mısır tarlasına gelen turnalarla hareket eden, Laklak tarlaya zarar vermek istemediği için kenarda bekler. O sırada tarlada bulunan ağın içine düşerler ve çiftçi hepsini yakalar. Çiftçi Laklak’ı görünce şaşırır. Laklak mısır yemediğini söyler. Çiftçi ise yemese de turnalarla hareket ettiği için suçlu olduğunu söyler. Leylek suçunu anlar ve bir daha çok iyi tanımadığı kimselerle arkadaşlık etmez. Yazar, böylece arkadaşlıkta tanımanın ve güvenmenin önemini vurgular.

“Denize Dökülen Yıldızlar” (2009: 84-86) masalında küçük zürafa hemen büyümek ister. Her gün zıplar ve bir gün başı yıldızla değer. Onlarla yalnızlığını gideren zürafa, bir gün denizleri yıldızla atar. Bu oyun çok hoşuna gider ve her gün yıldızları denize atar. Bir gün ortalık kapkaranlık olunca yıldız arkadaşlarını merak eder. Küçük bir yıldız zürafanın yıldızlara zarar verdiğini, diğerlerinin de kendinden saklandığını söyler. Hatasını anlayan zürafa, o günden sonra da oynarken kimseye zarar vermez.

“Komşuluk Güzeldir Ama” (2009: 93-95) masalında tavşan, fare, köstebek arkadaşır ve kendilerine uygun bir yer ararlar. Tavşan havuç tarlası, fare buğday ambarı, köstebek ağaç kökü ister. Bunu gören aslan ise kendi yuvasını teklif eder ve kira da istemez. Üç arkadaş da bunu kabul eder. Bir gün aslan av bulamaz ve geri döndüğünde üç arkadaşın çok gürültü çıkardıklarını görür. Hepsine saldırır. Canlarını zor kurtaran tavşan, fare, köstebek kendi özelliklerine uygun evler yapıp oralarda yaşarlar. Gökdoğan, arkadaşlıkta kendine uygun bir seçim olmasını ifade eder.

“Temizlik Hastası Sincap Hanım” (2009: 147-149) masalında Sincap hanım yuvasına çok önem verir ve sürekli temizler. Evinin ve bahçesinin temizliği uğruna fili, maymunu, kurbağayı azarlayıp çevresinden uzaklaştırır. Bir gün Sincap cam silerken düşer ama çevresinde kimse olmadığı için sesini duyan olmaz. Küçük bir karınca biraz sonra Sincapın sesini duyar ve ormandaki diğer hayvanlara haber verir. Hayvanlar gelip sincaba yardım ederler. Sincap da hatasını anlar. *“Hayatta, dostluğun temizlikten çok daha önemli olduğunu anlamış.”* (2009: 149) sözleri sincapın olaydan çıkardığı ders olur.

“Geleceğini Biliyordum” (2009: 223-225) masalında ağır yaralanan bir asker vardır ve onu kurtarmaya kimse gidemez. Yaralı askerin en yakın arkadaşı

komutandan izin ister. Komutan bunun çok riskli olduğunu söylese de kahraman asker komutanı ikna eder. Yaralı askerin yanına gider. Yaralı asker arkadaşını görünce “*Geleceğini biliyordum, sevgili dostum, demiş. Bu ateş altında bile beni yalnız bırakmayacağını biliyordum. Sen gerçek bir dostsun!...*” (2009: 225) der. Bu yaralı askerin son sözleri olur. Komutan arkadaşının cansız bedeniyle dönen askere kendini boş yere tehlikeye attığını ifade eder. Kahraman askerse son sözlerinin çok kıymetli olduğunu, canını asla boş yere tehlikeye atmadığını söyler. Kahraman asker, bu son sözlerle de ömür boyunca gurur duyar. Çünkü “gerçek dostlar birbirlerine hayatlarının en zor anlarında bile yalnız bırakmayanlardanmış.” (2009: 225).

“Kurtlar ve Koyunlar” (2009: 238-240) masalında yanlış arkadaşlık ele alınır. Kurtlar aç kalır ve koyunları kandırabilmek için yol düşünür. Kurtlar Karabaş adındaki köpeğin göz açtırmadığını bahane ederek sürüyü ikna edip onlarla arkadaşlık kuracaklarına ikna ederler. Kurtlara inanan sürü Karabaş’ın üstüne yürür ve onu uzaklaştırırlar. Kurtlar ortalık boş kalınca sürüye saldırır. Saklandığı yerden çıkan Karabaş, sürüyü kurtarır. O günden sonra da koyunlar gerçek dostlarının kim olduğunu anlar. Yazar, “...*düşmanlarının sözüne inananlar, gerçek dostlarını kaybedermiş...*” (2009: 240) ifadesiyle de gerçek dostluğun önemine vurgu yapar.

“Minik Kuş, Fare ve Sosis” (2009: 259-261) masalında bir kulübede yaşayan kuş, fare ve sosisin arkadaşlıkları ele alınır. Serçe yiyecek taşır, fare yiyecek pişirir ve sosis de yemeğin tadını tuzunu verir. Ancak bir gün karga serçeyi kandırır ve serçenin çok çalıştığına ikna eder. İş bölümünü değiştirir. Sosis yiyecek aramaya çıkar. O sırada da bir köpek sosisi görür. Serçe ise yemek için ateş yakmaya çalışırken kanadı alev alır. Su taşımaktan dönen fare, serçeyi kurtarır. Sosisi merak eden arkadaşları, köpekten sosisi kurtarır. Hatasını anlayan serçe, eski düzene dönmeyi teklif eder. Herkes yetenekli olduğu işte çalışır. Serçe de bir daha dışarıdan duyduğu sözlere inanmaz ve dostlarının kıymetini anlar.

“Küçük Tavşan ve Yıldız” (2009: 286-288) masalında tavşan yıldıza bakar ve kendinin ne kadar yalnız olduğunu düşünür. O sırada onu duyan yıldız yeryüzüne kayar. Arkadaş olurlar ve birbirlerine masal anlatırlar. O sırada tavşanın uykusu gelir. Yıldız kendisinin uyumadığını söyler. Tavşan da arkadaşını yalnız bırakmamak için uyumaz. Sabah olunca yıldız ışığını söndürüp uyur. Tavşan da uyur. Gece olunca yıldız tavşandan yine masal ister. Tavşan açıktan gözünü açamaz çünkü gün

boyunca uyumaktan yemek yiyemez. Yıldız arkadaşlıklarının zarar verdiğini görür. O günden sonra da birbirlerine uzaktan el sallarlar. Tavşan tavşan; yıldız yıldız arkadaş bulur.

“Gerçek Dost” (2009: 316-318) masalında ormandaki tüm hayvanlar uyum içinde yaşarken yengeç ve kurbağa anlaşamaz. Bir gün göl yüzünden tartışırlar. Tartışmayı sonlandırmak için de yarış düzenlerler ve yarışı kazanan göle sahip olacaktır. Yengeç de kurbağa da arkadaşlarından yardım ister. Ertesi gün kurbağalar vıraklarken yengeçler yengeci iter. Yengeç arkadaşlarının desteği ile yarışır. Kurbağaya ise yol görünür çünkü arkadaşları sadece gürültü yapar, yardım etmezler. Dostluk ve dayanışmanın her engeli aştığını vurgulayan masalda, bağırp çağırınların hiçbir yere varamayacağını da ifade eder.

Masal Devi Şigibo (2013) eseri de Şigibo adındaki dev ile Nekibuki adında yolunu kaybeden minik kedinin dostluğu ve arkadaşlığı üzerine kaleme alınır. Şigibo’nun Nekibuki’yi avutmak için anlattığı çoğu masalın da ana eksenini dostluk üzerinedir.

“Filço’nun Yalnızlığı” (2013: 16-23) masalında Filço adındaki küçük fil çok yaramazdır ve gücünü hep boş işlerde kullanır. Karıncayı, papatyayı, ördekleri rahatsız eder ve suçu da onlara yıkar. Aslana fili şikâyet ederler. Alınan karar neticesinde de o günden sonra kimse Filço’ya selam bile vermez. Filço yalnız kalır. O sırada susuz bir çiçek görür. Onu hortumuyla sular ve hayata döndürür. O günden sonra da Filço hep iyi işler yapar. Filço o günden sonra arkadaşlarıyla oynayarak mutlu olur.

“Bahar Şenliği” (2013: 26-33) masalında baharın gelişini hep birlikte kutlayan bir orman vardır. Ormanda kim varsa şenliğe katılır. Ancak eğlence başladıktan sonra fark ederler ki, dağ keçisi şenlikte yoktur. Aramaya çıkarlar ve çok geçmeden dağ keçisinin evine giderler. Dağ keçisinin ayağı burkulmuştur. Ama arkadaşlarını görünce çok mutlu olur. Dağ keçisinin ayağını tedavi ederler ve birkaç gün arayla bahar şenliği tekrar başlar. Arkadaşlığın sadece güzel günlerde değil kötü zamanlarda da ilaç gibi geldiği masalda ele alınır.

“Gelincik Kız’ın Evi” (2013: 46-53) masalında gelincik temizlik hastasıdır. Evini kirletecekler kaygısıyla da gelincik kimseyi evine davet etmez. Kendi de yağın

yağmurdaki çamurdan korunmak için ağaç dalına taşınır. Hoş geldin'e gelenleri evine kabul etmez. Rüzgâr esince evi toz içinde kalır. Buradan da taşınıp dağın tepesine yerleşir. Bir kartal gelinciği tutup onu bir ağacın altına koyar. Gelincik o korkuyla hatasını anlar ve evini herkese açar.

“Uğur Böceği Puki” (2013: 56-63) masalında Puki adındaki uğur böceği ormanı tanımaya çalışır. Puki ilk olarak toprakta debelenen gübre böceği Göbi'yi görür. Onun ne kadar kötü koktuğunu düşünür. Oysa Göbi tanıştıklarına memnun olur. Ardından tesbih böceğini görür ve onu uyuşuklukla nitelendirir. Onunla konuşmaya çalışan tesbih böceğini duymazdan gelir ve çam ağacına gelip konar. O anda ağustos böceği bir şarkı tutturur. Ormanı beğenmeyen Puki'yi o sırada bir çocuk yakalar. Puki çocuğun şarkısını hiç sevmez ve kurtulmak için bağırır. Hayvanlar Puki'yi kurtarmak için birlik olurlar. Çocuk neye uğradığını bilemez ve ailesinin yanına kaçır. Puki de hatasını anlar ve her bir arkadaşına ayrı ayrı teşekkür eder.

“Bolkepçe Ormanı'nda Pazar” (2013: 76-83) masalında Bolkepçe adında bir orman vardır ve tüm hayvanlar üretici durumdadır. Herkes işini çok iyi yapar ve birbirlerine sevgiyle yaklaşır. Toplanan meyveler kısa zamanda ya kurur ya sulanır. Bu durumu gören bilge çınar meyveleri pazara götürüp satmayı teklif eder. Pazarı o an öğrenen hayvanlar, ormanın ortasına Pazar kurarlar. Herkes ürününü tanıtır ve birbirleriyle de takas usulü alışveriş yaparlar. Böylece arkadaşlıklarını pazar üzerinden iyice pekiştiren Bolkepçe halkının ürünleri de bozulmadan çürümeden alıcıya gider.

“Piknik Sepetindeki Zıpzip” (2013: 130-137) masalında Zıpzip kurbağanın canı sıkılır. O sırada ağaçların arasında koşuşturan Milo adındaki çocuğu görür ve çocuğa yetişmek için annesinin piknik sepetine girer. Eve giden Milo ve ailesi piknik sepetini mutfığa götürür. Açık kapıdan içeri giren Zıpzip, Milo'nun odasına girer. Birlikte zıplamaya başlarlar. Milo'nun annesi gelirken sesleri duyan Milo yerinde durur ancak Zıpzip duramaz ve camdan aşağıya atlar. Yemekten gelen Milo hemen pencereye bakar ama Zıpzip'ı göremez. Ama arkadaşlıkları bitmez. Yeni pikniklerde yine görüşeceklerdir.

“Çok Özel Bir Kedi” (2013: 160-167) masalında Tırmık adındaki kedi fareleri dostu gibi görür ve onlara her zaman yardım eder. Tırmık'ın evine bir gün

mektup gelir. Mektup fare dostlarındandır ve dünya fareler toplantısına davettir. Tırmık hemen hazırlanıp toplantıya gider. Fare kralın konuşması ile toplantı başlar. Tırmık da çok heyecanlı bir şekilde toplanının güzel geçeceğini düşünür. Burada yazar, her ne kadar çok farklı bir gözle arkadaşlığı sergilese de aslında istendikten sonra anlaşılmaz veya zıt kutuplar sanılan fikirlerinde arkadaşlıkla aşılabileceğini vurgulamak ister. Özellikle çocuk yaşta kedilerin ve farelerin düşman değil dost olabileceğini anlatmak Gökdoğan'ın farklı bir o kadar da iyimser ruh halinin yansımasıdır.

“Tonti ile Ponti” (2013: 178-187) masalında ise kimi tavşanlar siyah kimi tavşanlar ise beyazdır. Çaki adındaki çakal ise tavşanları yeme derdindedir. Planını hayata geçirmek için siyah tavşanların yanına gider, beyaz tavşanların kendileri haklarında kötü fikirleri olduklarını söyler. Beyaz tavşanlara giderek de siyah tavşanların kendileri haklarında kötü düşündüklerini söyler. O günden sonra da adada tavşanlar kırmızı bir çizgiyle ayrılır. Siyah tavşanlar ve beyaz tavşanlar artık adada farklı yerlerde yaşarlar. Bir gün Ponti ile Tonti karşılaşırlar. Ponti siyah, Tonti beyaz bir tavşandır. Renklerine aldırmandan birbirleriyle oynarlar. Bunu gören Çaki tavşanları yakalar. İmdat çığlıklarını duyan diğer tavşanlar yardıma gelir. Yavrularını kurtarmak için tüm tavşanlar birlik olur. Çaki canını zor kurtarır. Tonti ile Ponti ise o günden sonra en iyi dost olurlar. Adadaki siyah beyaz ayrımı da ortadan kalkar.

“Cik cik, Cigıl Cik” (2013: 190-197) masalında İncik ve Boncuk adında iki kuş vardır ve kafeste yaşarlar. Evin küçük kızı Elif ise onlara her sabah yem verir. Bir sabah Elif pencereyi açar. Pencereye koca kanatlı bir kuş gelir. İncik ile Boncuk'u evine davet eder. Ancak iki kuş da gidemez. Koca kanatsa birkaç gün sonra ağzında bir çiçekle çıkagelir. Dağ menekşesi getirir arkadaşlarına. Sık sık da Koca Kanat gelip arkadaşlarını ziyaret eder. Kış gelir ve Koca Kanat kafese uğramaz olur. Karlı bir gün Koca Kanat açık penceren içeri girer ve arkadaşlarından yem ister. Arkadaşları da onu besler, doyurur. Böylece kuş kardeşliği hem bir hayatı kurtarır hem de gerçek bir arkadaşlık örneği olur.

“Yılın Dostluğu” (2013: 310-319) masalında Kirpi Bey, yalnızdır. Bunu düşünerek yolda yürür ve çok uzaklara gelir. O sırada bir ses duyar ve Kirpiye Hanım'ı görür. Kirpiye Hanım'ın şarkısını çok beğenir ve tanışır. Ancak Kirpi Bey hemen oradan ayrılır ve sabaha kadar da Kirpiye Hanımla dost olmayı ister. Sabah

olur olmaz da soluğu Kirpiye Hanım'ın evinde alır. Kirpiye Hanım çoraplarını kaybettiği için çok üzgündür. Kirpi Bey hemen çorapları aramaya çıkar. Tüm çorapları bulan Kirpi Bey, Kirpiye Hanım'la bu sayede dost olur. Böylece her ikisinin de yalnızlıkları yok olur.

“Tilki ile Leylek” (2014: 49-53) de tilki ile leylek arkadaş olurlar. Tilki bir gün leyleği yemeğe davet eder ancak çok yemek yemesin diyerek de düz bir tabakta yemeği servis eder. Leylek uzun gagasından dolayı o gün aç kalır. Leylek de bir gün tilkiyi davet eder ve o da yemeği vazoda ikram eder. Tilki yemek yiyemeyince hatasını anlar. Tilki ile leylek bir daha yemekleri birbirlerine uygun tabaklarda ikram ederler. “Gerçek dost kendinden önce karşısındakini düşünür, diye boşuna söylememişler.” (2014: 53) sözüyle de yazar dostluğun görevine dikkat çeker.

“Köpek ile Korkuluk” (2014: 61-63) masalında korkuluğun tek başına tarlada dikilip durmasından canı sıkılır. Kendine bir arkadaş arayan korkulukla kimse arkadaş olmaz. Korkuluk herkesi korkuttuğundan dolayı arkadaşı olmadığını düşünürken, köpek o sırada kendisinin de görevinin korkutmak olduğunu söyler. Korkuluk da aslında görevinin ne kadar önemli olduğunu köpekle konuştuğundan sonra anlar. Köpek ve korkuluk o günden sonra iki iyi arkadaş olurlar.

“Karınca ile Güvercin” (2014: 79-81) masalında karınca çalışırken kendini suda bulur. Bunu gören güvercin hemen bir dal bulup karıncayı kurtarır. Günlerden bir gün avcı güvercin avına çıkar. Bunu fark eden karınca avcının ayağını ısırır. Güvercin de canını kurtarır. Böylece karınca ve güvercinin dostlukları daha da güçlenir.

“Ayı ile Aslan” (2014: 83-87) da aslan ve ayı aynı anda su içmeye giderler. Fakat ikisi de birbirinden önce gitmek için çaba harcarlar. Ayı su kaynağına önce gider. Bunu gören aslan ise küplere biner. Onlar böyle savaşıırken akbabalar etrafı sarar. Bunu gören ayı hatasını anlar ve aslandan özür diler. Birbirlerini incitmeden de su içebileceklerini anlarlar. Böylece fırsatçılara da malzeme vermezler.

“Dört Arkadaş” (2014: 97-99) da ceylan, kaplumbağa, karga, fare çok iyi arkadaşlardır. Bir gün ceylanın olmadığını fark ederler ve aramaya çıkarlar. Bir avcı ceylanı avlar. Karga gökyüzünde gezerken ceylanı fark eder. Arkadaşlarına haber eder. Fare dişleriyle ipleri koparır. Avcı o an avını kaçırmanın üzüntüsüyle

kaplumbağayı çantasına atar. Ceylan arkadaşı için tekrar avcının önüne çıkar. Onu yakalamaya çalışan avcı çantasını yere bırakır. Kaplumbağa çantadan çıkıp kendini gizlerken ceylan da gözden kaybolur. Böylece yardımlaşarak tüm dostlar canını kurtarır.

“Tavus Kuşunun Yalnızlığı” (2014: 127-129) nda tavus kuşunun güzelliği dillere destandır fakat tavus kuşu kendi güzelliğini göremez. Bir gün yolda yürürken suda aksini görür. Kendini o kadar çok beğenir ve hayran olur ki ormandaki kimseyi beğenmez. Günler geçtikçe sadece kendini izlemekten sıkılır. Yeniden arkadaşlarını kazanmanın yollarını arar.

“Kurbik’in Üzüntüsü” (2014: 131-135) masalında Kurbik adındaki kurbağa kendini hiç beğenmez ve sürekli eleştirir. Kurbik’i çirkin olarak gören diğer pek çok canlı da alay eder. Bir gün bu durumu gören sazlık Kurbik’i yanına çağırır ve onunla dost olur. Tüm gün eğlenerek zaman geçiren kurbağa, o günden sonra boş yere üzülmez. Kendine arkadaş bulmaya çalışır.

“Kral ile Kartal” (2014: 137-169) da Kral bir gün ava çıkar. Çok susadığı anda bir dereye su içecekken kartal engel olmaya çalışır. Bu duruma sinirlenen kral, kartalı omzundan iter. O sırada veziri gelerek suyun zehirli olduğunu söyler. Kral da kartal dostuna haksızlık yaptığını anlar. O günden sonra da hep önce dostlarına inanır.

“Parktaki Karga” (2014: 207-211) masalında Guk adındaki karga ormandaki arkadaşlarından sıkılır ve bir parka gelir. Parkta güvercinlere yem verilirken karga da bu yemlerden yer. Hiç emek vermeden karnını doyurmak hoşuna gider. Bir gün güvercinler tüm yemi yer ve kargaya yem kalmaz. Karga o çirkin sesiyle ötünce tüm güvercinler onun güvercin olmadığını anlar. Kargayı parktan kovalarlar. Karga eski ormanına döner fakat bu kez hiç arkadaşı kalmamıştır. Karga o günden beri de kendine arkadaş bulmaya çalışır.

“Kim Önde” (2014: 363- 367) de kurt ve tilkinin evleri yakındır fakat iyi komşuluk yapmazlar. Bir gün kurt avlanmaya giderken tilki de ava çıkar. Tilkinin bir kümes bulduğunu ve oraya gittiğini söylemesi üzerine kurt da hızlı bir şekilde tilkinin gittiği yönde ilerler. Yolda birbirleri ile itişe kalkışa yürürken tilkinin ayağı kapana sıkılır. Kurt tilkiyi kurtarır. Aynı yolda yan yana yürüyerek ava giderler.

“Kavgacı Murti” (2014: 373-375) masalında Murti adında bir çocuk çok kavgacıdır ve etrafındaki herkesi bazen eliyle bazen de sözleriyle incitir. Öğretmeni bir gün bir tahta verir eline ve her kötülük yaptığında bir çivi çakmasını ister. Murti’nin tahtası hızla dolar ve bu durumdan Murti çok üzülür. O günden sonra daha dikkatli olmaya çalışır. Çevresindekileri incitmemeye gayret gösterir.

“Arı ile Keçiler” (2014: 385-387) de çobanın iki keçisi bir kayanın tepesine kadar kaçar. Çoban ne yaptıysa keçilerini ikna edemez. Çoban ormandaki tavşan, tilki, kaplumbağa, ayı ve sincaptan yardım ister. Her hayvan yardım etmeye çalışsa da keçileri ikna eden olmaz. Sonunda bir arı yardım etmek ister. Ancak ormandaki tüm hayvanlar arıyı küçük görerek onun yardım edemeyeceğini söylerler. Arı keçilerin yanına gider ve onlara iğnesini batırır. Bu durumdan rahatsız olan keçiler hızla aşağı iner. Çoban ve diğer hayvanlar bu duruma çok sevinir. Arıyı da tebrik ederler.

Sorumluluk Sahibi Olmak

Sorumluluk sahibi olmak her canlıya bir olgunluk kazandırır ve bu olgunluk da o canlıyı hayata karşı daha güçlü kılar. Sorumluluğunu bilen ve sorumluluk alabilenler ise hayatta her zaman başarılı olabilir. Yazar ağırlıklı olarak her canlının bir görevinin olduğunu ve bu görevlerin yerine getirilmesiyle hayatın normal düzeyde devam edeceğini belirtir.

“Hayat Öğretir” (2009: 20-22) masalında anne serçe yavruları için yiyecek aramaya çıkar. O gider gitmez başlayan fırtına yuvayı bozar ve yavrular rüzgârda acemice kanat açar. Anne serçe geldiğinde yavrularını bulamaz ve onları aramaya koyulur. Günler sonra uzak bir ülkede yavrularını karşısında görür. Uçmayı bilmeyen yavruları böyle bir arada gören anne önce şaşırır, sonra çok mutlu olur. Anne serçe yiyecek bulmak ister, yavrular aç değildir; yuva yapmak ister, yavrular yuvalarını yapmıştır. Anne serçe o an anlar ki, hayat yavrularına her şeyi öğretmiştir. Yazar, serçe imgesiyle aslında çocuklara görev verilmesi gerektiğini, özellikle annelerin çocukların hayatlarına çok hâkim olmak istediklerine de bir gönderme yapar.

“Okul Yolu” (2009: 48-50) masalında Tobi ile Gobi adındaki iki ayıcık okula gidecekken karşılına bir kirpi çıkar. Kirpi dersleri sevmediğini, okula da gitmediğini söyler. Ayıcıklar önce kirpiye inanmaz ama kirpinin arı kovanını

söylemesi üzerine ayılar okul yerine kirpiyle ormana gider. Arı kovanını almak isterken tüm arılar iki aya saldırır. İki kardeşin de canları çok yanar. Annelerine durumu anlatırlar. Anneleri “bu yaşadıklarınız size ders olsun, demiş. Sakın bir daha sorumsuz ve yaramaz kimselere inanmayın. Onlara uyarsanız başınız hiç dertten kurtulmaz.” (2009: 50) diyerek öğüt verir.

“Dünyanın En Değerli Hazinesi” (2009: 168-170) masalında yaşlı bir adamın işe yaramaz üç çocuğu vardır. Adam bir gün çocuklarına kim bir meslek öğrenirse hazinenin yerini söyleyeceğini vadeder. Aradan geçen zamanda büyük oğlan berber, ortanca nalbant, küçük ise marangoz olur. Sıra hazinenin yerini açıklamaya gelir. Yaşlı adam en değerli hazinenin insanın kalbinde gizli olduğunu söyler. Bu hazinenin ne olduğunu soran çocuklara ise sorumlulukların bilinmesinin bir hazine olduğunu vurgular. Çocuklar babalarına hak verirler ve o günden sonra da mesleklerinde başarılı olmak için çalışır dururlar.

“Deniz Tükendi” (2009: 213-215) masalında bir işe sap olamayan bir adam hep büyük işler hayal eder durur. Bir gün kaptan aranıyor ilanıyla bir gemiye başvurur ve işe alınır. Giydiği üniformayla da havaya giren adam, kendini gerçekten kaptan sanarak dümeni sağa sola çevirmeye başlar. Bir anda karaya oturan geminin sahibi sinirle gelerek kaptanı azarlar. Kaptan olduğunu sanan adam ise hiç bozuntuya vermeden suçun kendinde değil denizde olduğunu, iki adımda tükendiğini söyler. Geminin sahibi hatasını anlar. Kaptan olduğunu düşünen adam da o an işten kovulur ve adı hayalciye çıkar. Burada yazar, daha çok işi gerçekten öğrenmenin, alınan sorumluluğun hakkını vermek için derin bilgilere sahip olunması ve işin ehli olunması gerektiğini belirtir.

“Davetsiz Misafir” (2009: 219-222) masalında tavşan Topi kuzani Rupî’nin evi fırtınada uçunca onu evinde ağırlar. Topi misafiri için yemek yapar, yatağını verir. Sabah da kahvaltısını hazırlar. Sonra da ormana gider ve havuç toplar. Eve dönünce çorba yapacağını söyleyen Topi, kuzeninin çorba istememesi üzerine pilav yapar. Günler böyle geçerken Rupî tembelliği iyice artırır. Topi hizmet etmekten yorgun düşse de misafirine bir şey diyemez. Ormanda onları seyreden karga bir gün Rupî’nin tembel olduğunu, Topi’nin sırtından geçindiğini söyler. Bu sözleri duyan Rupî çok utanır ve hatasını anlar. Kendine yuva yapmak için hemen işe koyulur. Böylece dışardan bir gözlemcinin etkisiyle de olsa Rupî sorumluluklarını fark eder.

“Tembel Şehzade” (2009: 250-252) masalında padişahın oğlu hiçbir iş yapmak ve odasından da çıkmaz. Padişah bu durumu çözmek için bilgeden yardım ister. Bilge elinden gelen her şeyi yapmasına rağmen şehzadeye yardım edemez. Padişah’tan özür dileyerek uzaklara gitmek için yola koyulur. O anda bir keçinin zor durumda kaldığını gören bilge, keçiyi kurtarır. Bilge fark eder ki, keçiyi kurtarıırken can sıkıntısı geçer. Hemen geri döner ve şehzadeye bir iş verilmesini ister. O günden sonra da padişah oğluna sorumluluklar verir. Şehzade gerçekten can sıkıntısından kurtulur ve her işte başarıdan başarıya koşar.

“Çiftçi ve Tavukları” (2009: 382-384) masalında tavuk yetiştirmeyi çok seven bir aile vardır ve çok çeşitli tavuklar yetiştirirler. Bir gün tilki oradan geçerken tavuk seslerini duyar. Kümesten hayvanları görmek istediği sırada kapının kilitli olduğunu görür. Kurt her gece gelip kapıdaki kilide bakar. Bir gün çiftçi, kapıyı kilitlemeyi unuttur. Tilki de bu fırsattan yararlanarak bir tavuğu alıp kaçar. Gürültüye uyanan çiftçi, o an dikkatsizliğini fark eder. Sorumluluklarını bir kere bile atlatınca başına gelebilecek zararlarla yüzleşmiş olur.

“Uzayda Bir Maymun” (2013: 66-73) masalında aslan ormanda gezerken haylaz maymunun yediği muz kabuğundan kayar ve düşer. Aslan çok sinirlenir ve maymunu ortalığı temizlemesi için çağırır. Temizliğe yanaşmayan maymun, ülkesinden sürgün edilir. Maymun bir başka ormana yerleşir fakat aynı sebepten ötürü oradan da kovulur. Şehre iner, manavlara uğrar. Her şehirden kovulan maymun, sürekli şehre gelir. İnsanlar bir gün maymunu roketle uzaya fırlatırlar. Ancak maymun orada muz diker ve yediği her muzun kabuğunu da dünyaya atar. İnsanlar bu kez maymunu uzaydan getirir ve onu bir çevreci kampına gönderirler. Kampın sonunda da maymun, temizlik kolu başkanı seçilir.

“Karnı Zil Çalan Fare” (2013: 170-175) de Vik adında hiç doymak bilmeyen, karnı sürekli zil çalan bir fare vardır. Bir gün annesiyle yemek ararken burnuna gelen yemek kokusuna aldanıp kendini karmakarışık bir odada bulur. Kurtulmak için çabalar ama başaramaz. Odada ne varsa kemirmeye başlar. Anne fare ise çocuğunu bulmak için var gücüyle çalışır. Masalın sonunda anne fareler için odaların temizlenip, derli toplu olunması istenir.

“Lufi’nin Uçan Halısı” (2013: 260-267) masalında Lufi adındaki çocuğun uykusu hiç gelmez. Bir gün uyuyabilmek için yerini değiştirir ve halının üzerine

uzanır. Uyumaya çalıştığı sırada halı dile gelir ve uçmaya başlar. Bulutlar, yıldızlar ve ayı gören Lufi, etrafında da uykusu kaçan ve onları da getiren halıları görür. Çok geçmeden de bütün çocuklar mışıl mışıl uyur. Masalın sonunda ise Lufi ne yerde ne de gökte vardır. Uyumak bile aslında sorumluluktur ve bunu başaramayanlar bile yardımı hiç ummadıklarında bulabilir.

“Leo ile Neo” (2014: 16-21) da Leo ile Neo adındaki iki kaplan yavrusu anneleri evde yokken dışarı çıkarlar. Kapının önünde duran yuvarlak bir şey görürler ve onunla oyun oynamak isterler. Neo alacağı sırada eli acır. Eve koştuklarında ise anneleri eve gelir. Yaşadıklarını annelerine anlatan yavru kaplanlar, o yuvarlak şeyin kirpi olduğunu anlarlar. Daha zararlı bir hayvanla da karşılaşabileceklerini anlayan yavrular, bir daha annelerinden izinsiz hareket etmezler.

“Mopi’nin Cevizleri” (2014: 400-405) nde Morpi adındaki sincap annesi evde yokken canı ceviz çeker. Morpi annesinin sakladığı cevizleri sayarken bir taraftan da yer. Elinde tuttuğu kutu yere düşünce de ağlamaya başlar. Annesi gelince Morpi olanları annesine anlatır. Anne Sincap dağılan her cevizi Morpi’ye toplatır. Morpi çok yorulur fakat sorumluluklarının bilincine varır.

Yazar ele aldığı her imge ile sorumluluğun hayatımızdaki yerine vurgu yapmaya çalışır ve sorumluluğun önemine dikkat çeker.

Dayanışma/Birliktelik

Dayanışma, birlik ve beraberlik yazarın ele aldığı temalardan bir diğeridir. Genel olarak masalarda dayanışma ile güçlüklerin aşılabileceği, beraberliğin mutluluk getirdiği, birlikteliğin hayatımıza anlam kattığı verilir.

“Kaktüsün İyiliği” (2009: 63-65) masasında güzellikleriyle yarışan bin bir çeşit çiçeğin yarıştığı bir bahçe vardır. Her sabah çiçekler birbirlerini sevgiyle selamlarken kenarda duran kaktüse kimse selam vermez. Üstelik kaktüsü de kendi aralarında dikenli, hantal, kaba oluşuyla eleştirirler. Kaktüs bu sözleri duyar ve hep içine atar. Bir gün yaz gelir ve güneşin sıcaklığı her yeri kavurur. Bir damla yağmura hasret kalınan günlerde çiçekler kurumaya yüz tutarken kaktüs dimdik ayakta. Çiçekler ilk kez kaktüse seslenir ve nasıl ayakta kaldıklarını sorarlar. Kaktüs suyu gövdesinde depoladığını anlatır. Çiçekler depoladığı suyu paylaşmasını isteyince, kaktüs hiç tereddüt etmeden suyunu diğer çiçeklerle paylaşır. Çiçekler o an utanıp

kaktüsten söyledikleri kötü sözlerden dolayı özür dilerler. Böylece birliktelikleri ve kaktüsün iyi niyeti sayesinde tüm çiçekler kurumaktan kurtulur.

“At ile Araba” (2009:153-155) da tahtadan araba ile onu çeken at birbirleriyle hiç anlaşılamazlar. Sürekli birbirlerini incitecek, kıracak sözler söylerler. Derken bir gün tartışma büyür ve at dayanamayıp küserek olduğu yere yatar. O sırada yoldan geçen bir öküz ve arabanın birbirlerine karşı nezaketlerini duyan at ve araba kendilerinden utanırlar. At yerinden kalkar, at arabası da ata doğru yanaşır ve birlikte köye uyum içinde giderler. Böylece tatlı sözün etkisiyle ve birbirlerine olan saygının önemiyle hayatlarının sonuna kadar güzel yaşarlar. Yazar burada güzel söz söylemenin de hayatımızdaki etkisine dikkat çeker.

“Kırmızı Tren” (2009: 201-203) masalında çocuk parkındaki kırmızı tren çocukları gezdirmeyi çok sever. Trenin önü, ortası çocuklara çok eğlenceli gelirken arka vagon çocukları çok da memnun etmez. Arka vagon bu durumdan etkilenir ve bir gün trenden ayrılır. Ancak çocukların hiçbiri lokomotifsiz bir vagona binmez. Vagon hatasını anlar ve kendini yeniden trene ekler. Çünkü trenler bir ailedir ve her birinin bir görevi vardır. Böylece başkalarının sözleriyle hareket etmenin ne kadar kötü olduğu, beraberliğin ne kadar önemli olduğu masalda ele alınır.

“Kuzuların Evi” (2009: 298-300) masalında üç kuzu büyür ve kendilerine ormanda yuva yapmak için annelerinden izin alırlar. Büyük kuzu samandan, ortanca kuzu tahtadan, küçük kuzu ise tuğladan ev yapar. Bir gün kurt bu yavruları görür ve onları yemeye karar verir. Büyük kuzuya gelir ve üfleyerek kuzunun evini yok eder. Büyük kuzu ortanca kuzunun evine kaçır. Kurt bu kez ortancanın evine gelir. Kurt bu kez de tahtaları kırarak eve girmeye çalışırken büyük ve ortanca kuzu küçük kuzunun evine sığınır. Kurt bu kez de oraya gelir ancak ne yaptıysa eve giremez. Küçük kuzu evini sağlam yapar çünkü. Birbirlerinden ayrılamayan ve birbirlerine destek olan kuzular düşman kurda karşı güçlerini birleştirerek kurdu alt ederler.

“Suya Düşen Cevizler” (2009: 325-327) de Fındık ve Fıstık adındaki iki sincap yavru bir gün ormana ceviz toplamaya gider. En güzel cevizleri toplayan sincaplar, gölden geçerken susar ve su içmeye inerler. Ancak o sırada Fındık, topladığı cevizleri suya düşürür. Fındık bu duruma çok üzülür ve ağlamaya başlar. Fıstık topladığı cevizleri paylaşmayı önerir. Fındık bunu kabul etmez. Fıstık ise kardeşinin üzülmelerini istemez ve gölü içmeye çalışır. O kadar çok su içen Fıstık o an

bayılır. Fındık kardeşinin paylaşma teklifini kabul etmediği için pişman olur. Fıstık kendine gelince de cevizler paylaşır ve eve dönülür. Paylaşmanın ve kardeş sevgisinin üzerinde durulan masalda, güç yetirilemeyecek işlere kalkışmamanın da vurgusu yapılır.

“Düşene Vurma” (2009: 328-330) masalında aslan çok yaşlanır ve ormandaki hayvanlar aslanı sürekli unutkanlığı, görmeyen gözleri, işitmeyen kulakları, nasırlı ayakları gibi sebeplerle eleştirirler. Şikâyetler artıkça artar ve aslandan kurtulmak için yuvasının önüne taş koyarlar. Fil bu duruma çok üzülür ve taşı yuvanın önünden çeker. Hayvanlar bu kez file bağıırır. Fil yaptıklarının yanlış olduğunu, düşene vurulmayacağını anlatır. Böylece diğer hayvanlar da hatasını anlarlar. Her birinin bir gün yaşlanacağı ve şu anda yaşlanmış olan aslana birlikte yardım edilmesi gerektiği anlatılır.

“Cimrinin Eli” (2009: 334-336) masalında bir cimri vardır. Bu adam o kadar cimridir ki çocuklarına dahi çok az yemek verir. Bir gün kendinden daha tutumlu birinin olup olmadığını merak eder ve yola çıkar. Bir köyde gölün etrafını saran bir topluluk görür. Gölde boğulmak üzere olan bir başka cimri adam görür. Adama elini ver kurtaralım dense de adam kimseye bir şeyini vermeye alışkın olmadığı için elini veremiyordur. Cimri adam hemen elini uzatır ve al elimi deyince göldeki adam eli tutar, kurtulur. Göldeki adamı kurtaran adam cimriliğin ne kadar kötü bir duygu olduğunu o anlar ve evine döner dönmez dolapları açarak çocuklarıyla beraber yer, içer. O günden sonra da israf etmeden tüm çalıştığını etrafındakilerle paylaşır.

Hayvan Korosu (2013: 240-247) masalında uçmaktan yorulan bir saksığan çiftlik evinin damına konar. Bunu gören diğer hayvanlar kendilerine has sesleri çıkarırlar. Saksığan sebebini sorunca ise ona hoş geldin dediklerini söylerler. Hep bir ağızdan farklı sesler çıkarak hayvanları dinlemekte zorlanan saksığan, koro kurmayı önerir. Birbirlerini kırmadan ve incitmeden seslerini ayarlamaya ve koro halinde şarkı söylemek için de hazırlıklara başlanır. Böylece birlik içinde hem yaşamaya hem de eğlenmeye çalışırlar.

“Yıldız Park ve Cina” (2013: 250-257) de Zıpızılar Ormanında kaplumbağa bir masal anlatır. O sırada gökten bir yıldız düşer ve gücü bittiği için söneceğini söyler. Çok geçmeden de yıldız parlaklığını kaybeder, orman da ışıksız kalır. Hayvanlar çözüm bulmaya çalışırken ateş böceği Cina’dan yardım almayı planlarlar.

Cina'ı bulup olanları anlatırlar. Cina da arkadaşlarına söyler ve ormanı ateş böcekleri aydınlatır. Böylece orman dayanışma içinde karanlığa mahkûm olmaz.

“Aydaki Salıncak” (2013: 280-287) de anne ayı ile baba ayının bir çocukları olur ancak yavru ayı hiç susmadan bağırır. Ormandaki komşular bile yavruyu susturmak için türlü yollar dener ama yavru ayı hiç susmaz. Koşuşturmacayı gören bir sarmaşık salıncak kurmalarını önerir ve kendisinin de yardım edeceğini söyler. Tüm hayvanlar bir araya gelirler ve sarmaşıktan ip örerler. Nereye kurulacağını düşünürlerken de ay, çengelini kullanabileceklerini söyler. Ayın çengeline kurulan salıncakta yavru ayıcık deliksiz uyur. Ormandaki dayanışma ile de yavru ayıcık uykusunu bulmuş olur.

“Yalnız Dut Ağacı” (2014: 26-31) nda meyve bahçesinde bulunan dut ağacı etrafına kimseyi yaklaştırmaz. Ağaçkakan dut ağacına zarar vermediğini, ona yardım ettiğini söylese de dut ağacı buna müsaade etmez. Aradan bir müddet geçtikten sonra dut ağacını kurtla böcekler sarar. Diğer ağaçlar ağaçkakan olmayınca dut ağacının düştüğü durumu görürler. Ağaçkakan haber verirler ve ağaçkakan gelip dut ağacına yardım eder. O günden sonra da dut ağacı çevresindekileri kendinden uzaklaştırmaz. Çünkü herkesin birbirine ihtiyacı olduğunu bilir.

“Tahta Çubuklar” (2014: 92-95) ds bir adamın dört çocuğu vardır fakat bu çocuklar birbirleriyle hiç geçinemezler. Bir bilgenin yolu bu köye düşer ve onların durumunu fark eder. O eve misafir olur, çocuklardan da sağlam birer odun bulmalarını ister. Çocuklar buldukları odunla bilgenin yanına gelirler. Bilge önce her birinin elindeki odunları kırmalarını ister. Çocuklar tek odunları hemen kırar. Bilge bu kez ellerine deste şeklinde odunalar verir. Ancak çocuklar bunu kıramaz. Bilge deste odunları eline alır ve *“eğer hayatta tek başınıza olursanız güçsüz düşersiniz, ama dört kardeş birlik olursanız her işin üstesinden gelirsiniz.”* (2014: 95) der. Çocuklar da böylece birlik ve beraberliğin önemini kavrar.

“Gökkuşağının Mutluluğu” (2014: 122-125) nda renkler birbirleriyle tartışmaya girer. Her renk sadece kendini över. O sırada başlayan yağmurda üşüyen renkler birbirine sarılır. Gökkuşağı ise o an her rengin birlikte güzel olduğunu anlatır. O günden sonra da gökkuşağı dostluk ve kardeşliği simgeler.

“Üç Keçi” (2014: 136-141) masalında bir devin olduğu ormanda üç keçi yaşar. Keçiler deve yem olmak istemediklerinden hareket edemezler ancak bir gün açlığa dayanamazlar. Karşıya geçmek için de bir plan düşünürler. Tam karşıdan karşıya geçeceklerinde dev onları yemek için hücumla geçer ki keçilerden biri daha büyük bir keçi geleceğini, onu yemesini söyler. Dev büyük keçi sözünü duyunca ilk kechiyi bırakır. İkinci keçi de büyük bir keçi geleceğini söyler ve karşıya geçer. Üçüncü ve güçlü keçi deveye ani bir saldırı yapar ve deveyi suyun içine yıkar. Dev o günden sonra da her geçeni yemeye çalışmaz. Böylece üç keçi birlik ve beraberlikleri sayesinde deve yem olmaktan kurtulur.

“Buluta Uçan Serçe” de (2014: 316-321) renkli çiçeklerle dolu ormanın üzerine bir bulut gelip oturur. Ormanın güneş ışığını almasını engeller ve her çiçek kurumaya yüz tutar. Hayvanlar çare düşünürken serçe bulutla konuşmayı önerir. Buluta uçar ve verdiği zararı anlatır. Bulutta yaptığı hatanın farkına varır, güneşin önünden çekilir. Güneş ışığına kavuşan ve hayat bulan tüm çiçekler ise serçeye teşekkür eder.

“Sel ve Aslan” (2014: 328-333) masalında kendiyile övünen bir aslan vardır. Bir gün ırmak taşar. Hayvanlar durumu aslana iletir ancak aslan hiç oralı olmaz. Hayvanlar çözüm düşünürken kaplumbağanın suyun etrafına taş döşeme fikrini her biri onaylar. Hayvanlar hep birlikte yardımlaşarak selin önünü kapatır. Böylece selin önü kesilir. En zor zamanlarında halkına yardım etmeyen aslan ise bir daha ortalarda gözükmez.

Aile Birliği

Masal Saati’nde “Ak Güvercin’in Seyahati” (2009: 57-59) masalında aile birliği ele alınır. Bir parkta çınar ağacının dalında anne, baba ve iki yavru güvercin yaşar. Ak güvercin uzaklara açılıp, dünyayı tanımak ister. Kara Güvercin küçük olduklarını, uzaklardaki hayatın tehlikeli olduğunu söylese de kardeşini ikna edemez. Ak güvercin yuvadan uçar ve başka bir yere gider. Gecenin karanlığından, yağın yağmurdan korkar. Bir evin çatısına sığınır. Sabah olduğunda ise evin çocuğu sapanla Ak güvercinin kanadını incitir. O sırada bir kartal kargayı kapıp kaçar. Ak güvercini bir korku kaplar. Evine dönmek için kanat açar. Evine döner ve ailesine sığınır. Böylece ailenin önemi, birliği ve beraberliğinin önemi güvercin imgesiyle sergilenir.

Masal Kitabım eserinde de aile birliğine yer verilir. “Islak Buğdaylar” (2014: 267-271) masalında güvercinler meşe ağacının üzerinde yaşar. Üç yumurtaları olur ve birkaç ay sonra üç şirin yavru çıkar. Aile büyüdüğü için yiyeceklerini depolamaya karar verirler. Güvercin bey yaz boyunca çalışıp, buğdaylara dokunmamalarını ister. Güvercin hanım da onay verir. Kış geldiğinde ise depoladıkları buğdaya bakarlar. Ancak buğdaylar yarı yarıya azalır. Güvercin Bey Güvercin Hanımı suçlar. Kalbi kırılan güvercin hanım yuvada duramaz. Sinirli baba, yavrularını da yuvadan kaçıtır. Yaz gelir, güvercin bey yuvasını buğdaylarla doldurur. Kışın ise yine aynı durum olur. Meğer ıslak olan buğdaylar kışa kadar depoda kuruyunca azalıyormuş. Güvercin bey hatasını anlar. Hemen ailesini aramaya başlar. Sonunda buluş bulmadığı belli değildir. Ancak ailesine değer vermediği ve onları dinlemediği için güvercin bey yalnızlığıyla bedelini öder. Burada yazar, ailenin birbirlerine olan bağlılığına ve sadakatine dikkat çeker.

“Mavi Taş” (2014: 377-379) masalında padişahın üç oğlu vardır. Çocuklar babalarının hangisini daha çok sevdiğini merak ederler. Padişah meraklı çocuklarına üç kutu verir ve içinde mavi taş olan çocuğu daha çok sevdiğini söyler. Kutuya baktıktan sonra birbirlerine bir şey söylememeleri için söz alır. Her biri odasına gider, kutusunu açar ama kimse kimseye bir şey söylemez. Babaları öldükten sonra kutuyu hatırlayan çocuklar, ellerinde kutuyla odaya gelir. Bir bakarlar ki her bir kutuda mavi taş vardır. Babalarının üçünü de sevmeleri onları çok mutlu eder. Yazar, “İşte böyle... Babaların kalbi çocukları için aynı çarpar. Hepsini büyük bir sevgiyle severler. Anneler de öyledir... İnanmıyorsan sor!” (2014: 378) sözüyle de ailedeki sevginin hep var olduğunu belirtir.

Sevgi

Sevgi hemen her yazar tarafından ele alınan başlıca temalardan biridir. Yazar, sevginin hayatımızdaki yeri ve önemine vurgu yapar. Her masalda sevgi vardır ancak burada ele alınan masallarda sevgi daha ön plana çıkar.

“Sert Kral ve Baykuşlar” (2009: 90-92) masalında sert bir kral vardır ve bu kralın yüzü hiç gülmez. Bir gün ülkesini genişletmek adına savaşa girer ancak savaşı kaybeder. Halk çalışır ve biraz da olsa kendini toplar. Kral gezintiye çıkar ve baykuşların konuşmalarını adamına çevirtir. Baykuşlar kralın savaşmayı çok sevdiğini, bu ülkenin kendilerine göre olduğunu söylerler. Kral ülkesinin baykuşlara

kalma ihtimalini duyunca üzölür ve hatasını anlar. O günden sonra sert davranışlarını bırakır, etrafına sevgiyle yaklaşır. Kralın değışi ile de ülkeye mutluluk gelir.

“Minik Erik Çiçeği” (2009: 114-116) masalında bir bahçede yalnız erik ağacı vardır. Bahçedeki papatyalar erik ağacını baharda geline benzetirler. Gelinin ne olduğunu bilmeyen erik ağacına papatyalar küçük kız çocuklarının büyüyüp gelin olurken giydikleri beyaz elbiseyi anlatmaya çalışır. Ancak erik ağacı hiç çocuk görmediği için onları merak eder. O sırada bir rüzgâr eser ve erik ağacının çiçeği rüzgârla gezmek için izin alır. Rüzgârın ahengiyle uçan erik çiçeğini gören çocuklar onun ne olduğunu merak ederler. Erik çiçeği annesine döndüğünde peşinden de çocukları sürükler. Çocuklar erik ağacının etrafında sevinçle oynarlar. Erikler olunca da çocuklar doyasıya erik yer. O günden sonra da çocuklarla erik ağaçları arasında kocaman bir sevgi oluşur.

“Sözden Anlayan Eşek” (2009: 138-140) de aksi bir değirmenci vardır. Kimseye güler yüz göstermez, tatlı söz söylemez bu adam. Bir gün adam değirmendeki un çuvallarını eşeğine yükleyip evine gideceği sırada eşeği oracıkta ölür. Hemen pazara gidip bir eşek satın almak ister. Köylü adamın biri eşeğini satmaya karar verir. Eşeğinin yanına yaklaşır onunla güzel güzel konuşup vedalaşır. Eşek çuvalların olduğu yere gelir. Çuvallara bakar, ölen eşeğe bakar ve bir de ona bağıırıp çağırın adamı da görünce hiç yerinden kıpırdamaz. Adam eşeğe bağıırıp çağırmaya başlar. Yoldan geçen bir köylü eşeğe güzel bir söz söylemesini söyler. Adam bu kez eşeğe güzel sözler söyler. Eşek hemen ayağa kalkar ve yola koyulur. Tatlı söz ve sevginin açamayacağı kapının olmadığı böylece anlaşılır.

“En Güzel Çiçek” (2009: 144-146) de küçük bir fare annesi için en güzel çiçeği bulmaya çalışır. Baykuştan yardım alan fare maçiçe adındaki çiçeğin yerini bulur. Ancak onu alamaz. Almak için o kadar çok mücadele eder ki her tarafı yara bere içinde kalır. Anne fare çocuğunu merak eder. Çocuğunu yaralar içinde bulan anne fare çocuğunu sever, okşar. Anne olarak çocuğunun sevgisini böyle anlamlı bir çiçekle taçlandırmak istemesine çok sevinse de canını bu kadar acıtmasına üzölür. Anneler için en güzel çiçeğin evlatları olduğunu söyler.

“Okul Sevgisi” (2009: 210-212) masalında zengin bir baba işlerinin başına geçirmek için üç çocuğuna da bin altın verir ve bir yıl sonra onları ziyaret eder. Büyük oğlu han, ortanca oğlu konak yaptırır. Küçük oğlan ise bir okul yaptırır.

Gösterişli bir binanın yerine okul tercihinin sebebini soran baba, oğlunun şu sözleriyle gurur duyar ve mallarının idaresini küçük oğluna bırakır: *“Ülkemizin her şeyden çok bilgilenmeye ihtiyacı var. Bilgi dünyadaki her şeyden daha değerlidir. Bilgili insanların yaşadığı ülkeler gelişir, kalkınır. Önce okullarımız olsun... Arkasından hanlarımız, yollarımız, köprülerimiz, konaklarımız zaten olur.”* (2009: 212).

“İki Şehzade” (2009: 241-243) masalında yaşlanan bir padişah vasiyetinde ülkenin ikiye bölünmesini, iki oğlunun da yöneticilik yapmasını ister ve çok geçmeden ölür. Vasiyet üzerine de ilke ikiye bölünür. Küçük oğlan halkıyla sevgi içindedir ve kısa zamanda halkın sevgisini kazanır. Büyük oğlan ise padişah olmanın gururuna yakalandığı için her gün eğlenceler düzenler, yüksek vergiler toplar. Büyük oğlanın yönettiği halk fakirler ve kıtlık baş gösterir. Durumu fark eden düşman bir padişah ülkeye saldırır. Büyük oğlan çaresizlik içinde küçük kardeşine sığınır. Küçük kardeş abisini ağırlar, birlikte ülkeyi kurtarırlar. Büyük oğlan hatasını anlar ve kendi ülkesinin yönetimini de kardeşine verir. Sevgi ile yapılan her işte başarıya ulaşıldığı gibi küçük kardeş yeni ülkeyi de çok güzel yönetir.

“Çiçek Açmayan Bahçe” (2009: 274-276) masalında yemyeşil bir bahçe vardır ve bu bahçede çocuklar gönüllerince eğlenir. Ancak bir gün asık suratlı bir adam bu bahçeyi satın alıp çocukları kovalar. Bahçeyi de yüksek bir duvarla çevirir. Kış geçip bahar gelir ama bahçede bir ot bile bitmez. Adam duruma üzülür ve kendince çare ararken bahçedeki ağaç dile gelir. Çocukların mutluluğu ve ısıltısıyla baharın bahçeye geldiğini anlatır. Adam hatasını anlar ve bahçesinin kapılarını çocuklara açar. Çocukların sevgisi ve cıvıltısı bahçeye baharı getirir.

“Mutluluğun Sırrı” (2009: 307-309) masalında mutlu bir karı koca vardır. Etraflarındaki geçimsiz çiftleri gördükçe öyle olmaktan korktukları için bilgeye akıl danışırlar. Bilge ülkenin en mutlu çiftini bulup ipek gömleğinden bir parça almalarını öğütler. Çift padişaha gider ancak padişah mutlu olmadığını anlatır. Zengin bir tüccara giderler ama tüccar da mutlu olmadığını söyler. Çift duruma çözüm ararken bir evden kahkaha sesleri gelir. Kapıyı çalan çifti güler yüzlü bir adam açar. Adam mutlu olduklarını, ipek gömleğinin olmadığını ancak her hallerine şükredecek yaşadıklarını, dünyaya sevgiyle baktıklarını söyler. Çift sevginin ve alçak gönüllüğünün örneğini görerek yaşamlarına devam eder.

“Eşek ile Hırsızlar” (2009: 361-363) masalında huysuz bir adam vardır. Bu adam çevresine hiç iyi davranmaz. Özellikle eşeğini çok çalıştırmasına rağmen ona bir çift tatlı söz söylemez. Bir gün kasabaya doğru giden huysuz adam yorulur ve biraz dinlenir. Sırtında yüküyle sahibini bekleyen eşeği gören hırsızlar gelip eşeğe güzel sözler söylemeye başlar. Eşek de hayatında hiç duymadığı sözlerle aldanıp hırsızlarla yol alır. Böylece eşek sahibinden hiç duymadığı iki tatlı söze kanar.

“Zezu’nun Pijamaları” (2013: 300-307) masalında Zezu adındaki zebranın doğuştan çizgileri yoktur. Annesi ve babası ise bu durumla ilgili hiçbir şey yapamazlar. Zezu bu durumdan dolayı oyun oynamaz, uyku uyumaz, yemek dahi yemez. Babası bir gün ortadan a-kaybolur. Uzun bir zaman sonra elinde bir kutuyla gelir. Kutuda Zezu için çizgili bir pijama vardır. Zezu pijamayı giydiğinde ise tam bir zebraya dönüşür. Mutluluktan havalara uçan küçük zebra, ailesinin onun için yapamayacağı hiçbir şeyin olmadığını, ne kadar çok sevildiğini de böylece anlar.

“Mert’in Kedisi” (2014: 150-153) nde Mert adındaki bir çocuk kedi almak ister. Evcil hayvanlar dükkânına girer ve kedileri inceler. Mert bir sepetin içindeki kediyi almak ister. Satıcı onun ücretinin olmadığını söyler. Mert sebebini sorduğunda ise satıcı kedinin ayağının birinin kırık olduğunu, topalladığını söyler. Mert ücret ödeyerek beğendiği kediyi almak ister. Satıcı ısrarla neden para vermek istediğini sorar. Mert o an eğilerek kendi bacağını gösterir ve *“Benim de bir ayağım diğerinden kısa ve yürürken aksıyorum, demiş. Bu benim diğer çocuklardan daha değersiz olduğum anlamına mı gelir?”* (2014: 152) der. Satıcı hatasını anlar. Mert kedisinin ücretini ödeyerek dükkândan çıkar. Hem Mert hem de kedi mutludur.

“Öpücük Kutusu” (2014: 202-205) nde Aslı adındaki küçük kız babasını çok özler. Çünkü babası işinden dolayı eve geç gelir. Aslı babasına hediye almak ister. Bir kutu alır ve etrafını süsler. Bir gece geç gelen babası Aslı’yı öperken Aslı gözlerini açar. Babasına süslediği kutuyu verir. Babası kutunun içinde ne olduğunu sorar. Aslı o an *“sen her gece uykuda öpüyorsun biliyorum. Ama ben seni öpemiyorum. O yüzden öpücüklerimi bu kutuya doldurdum. İstedğin zaman alıp yanağına kondurabilirsin.”* (2014: 205) der. Babası kızına sıkıca sarılır ve o günden sonra da eve çok geç kalmamaya çalışır.

Çevreye sevgiyle yaklaşma, sevgiyle konuşma her zaman her kapıyı açan ve bize mutluluk kaynağı olan bir haslettir. Yazar da bu masallarda sevgiyle hareket etmenin, güzel söz söylemenin, gülümsemenin hayatımızdaki önemini ele alır.

Eleştiri Duygusu

“Satılık Masallar” (2009: 11- 13) da köy köy gezen bir adam çok beğendiği masalları satın alır. Para kazanmak adına çocuklar hep masal dinleyip, anlatmaya çalışır. Zamanla artık güzel masallar yok olur. Çocuklar da duymadıkları masalları dahi masalcı adama beğendirmek için uydurmaya çalışırlar. Daha çok günümüz masalına gönderme yapan, duymayla masal oluşmayacağını iletmeye çalışan yazar, masalın sonunda masal kavramına yer vermez.

“Profesör Gorbi” (2013: 200-207) masalında Karga Gorbi ormanda gezerken canı sıkılır ve şehirdeki parka gider. Parkta gazete okuyan gözlüklü adama hayran olur ve onun gibi olmak için de kendine bir gözlük alır. Aldığı gözlükle zorluklar içinde ormana gelir. Arkadaşları onu tanıyamaz ve onun ormana yeni geldiğini düşünler. Bu kadar ilgiyi gören karga da kendini Profesör Gorbi olarak tanıtır. Hep aptal karga olarak anılan ve bu durumdan üzülen Gorbi, böylece dış görünüşünü değiştirerek kendini bilgili olarak gösterir. Çevrenin de dış görünüşe verdiği önem yazar tarafından çarpıcı bir şekilde okurlara sunulur.

Doğa Bilgisi

“Güneş Gözlüğü Takan Güneş” (2013: 220-227) masalında yavru güneş, güneş gözlüğü takan insanlara faydalı olamadığı için çok üzülür ve annesine ağlayarak durumu anlatır. Diğer güneş ışınları hep bir ağızdan yaşadıkları üzücü durumu güneşe iletirler. Güneş tüm yavrularını dünyaya gönderir ve güneş gözlüklerini getirmelerini ister. Çocuklarının getirdiği gözlükleri eritip kendine kocaman güneş gözlüğü yapan güneş, bunu yüzüne takar. O an her yer grileşir. Bu durumdan etkilene ilk olarak insanlar olur. Feryatları, şikâyetleri gökyüzüne kadar çıkar fakat güneş gözlüğünü çıkarmaz. Böylece gözlüğe değil güneşe ihtiyacın olduğu yazar tarafından da verilir.

“Leo’nun Büyükannesi” (2013: 290-297) de Leo adındaki leopar bir gün şehirde gezmeye çıkar. O kadar yalnızdır ki hep canı sıkılır. Yolda giderken bir kadının giydiği kürkten dolayı onu babaannesine benzetir. Kadın ve çocuk Leo’nun

babaannesini görmediklerini söyleseler de Leo o kürkün babaannesine ait olduğundan emimdir. Kadın ve çocuk hızla oradan uzaklaşır. Leo ise ailesini aramaya devam eder. Yazar, özellikle hayvanları kürkü yüzünden yok eden dünyaya onların gözünden bakar.

“Murat’ın Çiçeği” (2014: 42-47) nde Murat parka gider ve parktaki çiçekleri koparır. Murat’ın annesi çiçekleri koparmaması gerektiğini, isterse çiçek yetiştirebileceğini söyler. Murat da çiçek yetiştirmek ister. Annesi Murat’a bir çiçek fidesi alır. Murat çiçeğini her gün sular, çiçeğinin ışık almasını sağlar fakat çiçek bir türlü açmaz. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Murat’ın fidesi çiçek açar. Murat emeklerinin karşılığını almanın sevinciyle annesine koşar. Murat ve annesi sulama kabıyla parktaki çiçekleri de sulamaya giderler. Murat böylece gerçek çiçek sevgisini yaşar.

“Yukimo’nun Ağacı” (2014: 284- 289) masalında Yukimo’nun babası Yukimo’ya ekmesi ve büyütmesi için bir ağaç tohumu verir. Yukimo sabırla ağacını sular. Fakat ağacın büyüdüğünü göremeyen Yukimo babasına giderek tohumun çürümüş olabileceğini söyler. Yukimo’nun babası sabretmesini ve sulamaya devam etmesini söyler. Aradan beş yıl geçer ve tohum bir sabah filizlenir. Yukimo sevinçle babasına gider. Babası sabretmesinin sonucunda ağacın büyüdüğünü söyler. Yukimo sabretmesinin ve tohumu sevgiyle yetiştirmesinin meyvesini almış olur.

İyilik

“Avcının İyiliği” (2014: 212-215) masalında bir avcının güzel ve akıllı kartalı vardır. Avcıya yardım eder ve her gün leziz avlar yaklar. Bir gün kartalın kanatları ağaca takılır ve o gün av bulmazlar. Avcı kartala yardım etmek için onun kanatlarını keser. O an hızını alamaz ve kartalın kuyruğunu, gagasını da keser. Ertesi gün ava çıkarlar fakat kartal uçamaz. Avcı kartala verdiği zararı anlar ve onun iyileşmesini bekler. Bazen iyilik yapmaya çalışırken kötülük de yapılabilir. O yüzden yardım etmeye çalıştığımız insanı/hayvanı iyi tanımalı ve ona göre hareket etmeliyiz.

Komşuluk

“Kartal ile Köstebek” (2009: 165-167) masalında büyük kestane ağacının tepesinde kartal, kovuğunda tilki, köklerinde ise köstebek yaşar. Tilki bir gün haince bir plan yapar ve kartala köstebeği, köstebeğe de kartalı kötüler. Kartal ve köstebeğin

yiyecek yemekleri de kalmayınca yuvalarında yarı baygın yatarlar. Tilki kartalın yavrusunu yakaladığı sırada kartal kendine gelir ve tilkiyi suçüstü yakalar. Durumu anlayan kartalı tilkiyi ağaçtan kovalar. Köstebekle de komşuluğuna kaldığı yerden devam eder. O günden sonra ikisi de her duyduklarına itibar etmez.

“Kartal ile Tilki” (2009: 244-246) de bir ağacın gövdesinde tilki, dallarında kartal yaşar fakat iki hayvanda birbirlerini hiç sevmez. Kartal, bir gün tilkinin yavrularından birini gözüne kestirir ve tilkinin yiyecek aramaya çıktığı an yavru tilkiyi kapıp yuvasına çıkarır. Tilki yavrusunu göremeyince kartaldan şüphelenir. Yavrusunu ister ama kartal vermeyeceğini söyler. Tilki, çaresizlik içinde çözüm ararken aklına birden Kızılderililerin yaktığı ateş gelir. Tilki kartalın ağacını ateşe verir. Durumu fark eden kartal, hemen tilkinin yavrusunu geri verir. Tilki kartala şöyle seslenir: “Görüyorsun ya komşusuna zarar veren, kendisi de güvende değilmiş. Sen sen ol... Bir daha komşunun haklarına saygılı ol!...” (2009: 246).

Gönül Zenginliği

“Yoksul ile Zengin” (2009: 111-113) masalında çok zengin bir adam vardır. Bu adam çok zengindir fakat eşyaları, malları çok kıymetlidir. Bir gün dilenci zenginin kapısına gelir. Bunu duyan zengin adam fakir adamı azarlayıp kovalamış. Fakir adam özür dileyerek zenginliğin dışarda kaldığını kalbine hiç uğramadığını söyler. Yoksul adam, aç susuz yoluna devam eder. Yürürken de “*Çok şükür halime ki yoksulum ama yüzüm gülüyor, kimsenin kalbini kırmıyorum. İşte gerçek zenginlik bu.*” (2009: 113) der.

“Fakir Kızın Şarkısı” (2009: 262-264) masalında iki kız yaşar. Bunlardan biri çok zengin diğeri ise fakirdir. Derken padişahın oğlu hem varlıklı hem de fakir biriyle evlenmek ister. Köy köy gezmeye başlar. Zengin kız mallarını, servetini anlatan bir şarkı söyler. Bu şehzadenin pek de hoşuna gitmez. Fakir kız ise mal zenginliğinin olmadığını, gönlünün zengin olduğunu anlatan bir şarkı söyler. Padişahın oğlu bu durumu çok beğenir ve fakir kızla evlenirler. Ömür boyu da mutlu yaşarlar.

Yaşama Sevinci

“Eski Pabuçlu Kızlar” (2009: 135-137) masalında kralın on iki tane kızı vardır fakat kızlar hiç oyun oynamaz, pencereden dışarı dahi bakamazlar. Bir gün en

büyük kız yerin yarılıp bir kapı açılmasını ister. O an yer yarılıp kapı açılır ve etrafta bir sürü çocuk vardır. Hep birlikte oynarlar, koşup eğlenirler. Sabah olunca ayakkabıların eskidiğini fark eden kral, durumu anlamak için odaya saklanır. Oda ikiye ayrılıp kızlar o yarıktan aşağı inince kral da kızlarını takip edip masal perisinin çocuklarıyla mutluluk içinde oyunlarını izler. Kral kendi ciddiyetini kızlara yüklediğini fakat onların oynamaya ihtiyaçları olduğunu bu sayede anlar. Kızlarını halkın içine salar ve diğer çocuklarla oynamalarını sağlar. Masalda çocukların oyuna duydukları ihtiyaç çarpıcı bir şekilde sunulur.

“Tasa Kuşu” (2009: 373-375) nda ülkenin birinde Sülün Kız adında bir kız yaşar ve babasının ölümüyle de hiç gülmez, konuşmaz. Sülün Kızın annesi kara kara düşünmeyi bırakıp işe koyulmasını ister. Kız da işe koyulur fakat hep karamsarlık içindedir. Yine böyle kötü düşünceler içindeyken tasa kuşu içeri girip kızı alarak göğe yükselir. Tasa kuşu kızı güzel bir bahçeye götürür. Kız hep bu bahçede kalıp kuş sesleri dinlemek ister. O an kuşlar ötmeyi bırakır. Annesini, evini isteyen kızı tasa kuşu evine getirir. Yolda da kızıdan her şeyi kendine dert etmemesini ister. Hatasını anlayan kız, o günden sonra da hayata umutla bakar. Yazar, “Çünkü hayata güzel bakan güzel şeylerle karşılaşmış.” (2009: 375) sözüyle de yaşama sevincinin önemini anlatır.

“İnci’nin Öyküsü” (2014: 38-41) nde küçük su damlacığı bulut annenin sözünü dinleyerek denize düşer. İstiridye küçük su damlacığını içine alır. Aylar sonra su damlacığı inciye dönüşür. Bir dalgıç istiridyeyi alır ve içinden inciye çıkarır. Dalgıç inciye kuyumcuya verir. Kuyumcu da inciye parlatıp kralın tacına işler. İnci de işe yaradığına çok mutlu olur.

“Meşe Ağacının Yaşama Sevinci” (2014: 302-307) masalında meşe ağacı olduğu yerde durmaktan ve hiç arkadaşının olmayışından derin üzüntü duyar. Durumu fark eden rüzgâr meşe ağacına yardım etmek için sincap ailesine meşe ağacını gösterir. Sincaplar ağaçtan izin alarak gövdesine yuva yaparlar. Meşe ağacı da yaşama sevincine kavuşmuş olur.

Özgürlük

“Özgürlük Gibisi Yok” (2009: 367-369) da bir ceylan kurttan kaçarken ahıra gizlenir ve öküzler ceylana acıdıkları için ona yardım ederler. Yaşlı öküz sabah

olmadan ahırdan ayrılmasını söylese de ceylan ahırdaki tembel hayat rahat gelir. Öküzlerin sahibine yakalanmamak için otların arasına saklanır fakat hayvanlara ot vermek isteyen adam ceylanı fark eder. Tam ceylanı avlayacağı sırada var gücüyle kaçan ceylan, canını zor kurtarır. Bir daha da tembel tembel durmak yerine tehlikeli yerlerde bulunmamayı, yemeğini hazır beklemeyi anlar.

“Süs Balığı Fışfış” (2013: 120-127) masalında bir evin küçük kızının akvaryumda süs balığı yaşar. Denize gitmek isteyen baba kız, süs balığını da yanlarına alır. Küçük kız balığıyla oynarken ayağı takılıp düşünce balık da kendini denizin ortasında bulur. Sevinç içinde oradan oraya yüzerken karşısında kocaman bir balık görür. Çaresizlik içinde dalgadan yardım isteyen süs balığı, kendini küçük kızın yanında bulur. Küçük kız ve babası balıklarına hemen bir kavanoz ayarlar ve balığı oraya koyarlar. Süs balığı özgürlüğün korkusunu yaşadığı için evini çok sever. Okyanusu da bir daha merak etmez.

“Ev Faresi ile Tarla Faresi” (2014: 54-59) nde ev faresinin canı sıkılır ve dışarı çıktığında tarla faresi ile oyun oynarlar. Tarla faresi evine davet eder ve buğday ikram eder. Ev faresi yemeği beğenmese de arkadaşına bir şey demez. Ertesi gün de tarla faresini evine yemeğe davet eder. Tarla faresi ertesi gün ev faresinin evine gelir ancak hızla dar ve uzun bir yoldan geçerler. Tarla faresi neye uğradığını anlamadan bir ses duyar. Ev faresi korkuyla sofranın altına saklanmasını ister. Korktukları kedi geçtikten sonra sofrada duran çeşitli yiyeceklerden yemek için sofraya otururlar. Ancak bu kez de ev sahibinin ayak sesleri gelir. Bu kadar korkuya dayanamayan tarla faresi gitmek için kapıya yönelir. Korku içinde çeşitli yiyecekler yemektense de özgürce buğday yiyebileceğini söyler. Tarla faresinin sözlerine hak veren ev faresi de, evden ayrılarak tarlaya gider. İkisi de özgürce ve mutluluk için de yaşarlar.

“Meraklı Mumi” (2014: 110-113) masalında Mumi adındaki tavşan ormanda gezintiye çıkar. Bir bahçede duran salıncağın nasıl bir şey olduğunu denerken penceren bir eve girer. Evde kimsenin olmadığını düşündüğü sırada bekçi köpeği kapıyı açar. O an hızla koşmaya başlayan tavşan canını kurtarır. Bir daha da onu ilgilendirmeyen şeyleri merak etmez.

“Kurt ile Köpek” (2014: 312-315) de zayıf bir kurt şişman bir köpek görür. Köpeğe nasıl bu kadar şişman olabildiğini sorar. Köpek de insanlar için bekçilik

yaptığını söyler. Bekçilik fikrini seven kurt köpekle çıkar. Kurt yolda yürürken köpeğin boynundaki yara izini fark eder. Köpek de geceleri dışarı çıkmaması için insanların tasma taktıklarını anlatır. O an kurt köpekle gitmekten vazgeçer. Çünkü kurt özgürlüğüne çok düşkündür ve özgürlük kurt için her şeydir.

“Yalnız Kedi” (2014: 340-345) de bir çiftlikte Mırmır adında kedi ile Karabaş adında köpek yaşar. Çiftlik sahibi her iki hayvana da adil davransa da Mırmır hep Karabaş’ın yediklerine göz diker. Bir gün sinirlenerek çiftlikten ayrılır. Yolda bir köpekle karşılaşır. Mırmır karanlıkta köpeğe güvenmek zorunda kalır. Köpek Mırmır’ı çok kötü ve pis kokan bir yere götürür. Sabah uyandığında ise zayıf, pis görünen diğer kedileri de görür. Üstelik köpek de onlara emirler yağdırmaktadır. Mırmır hatasını anlar ve var gücüyle çiftliğe k koşmaya başlar.

Umut

“Gümüş Renkli Para” (2014: 256-261) masalında gümüş para hep elden ele gezer. Bir gün küçük bir kız onu küçük, karanlık bir yere atar. Gümüş para hep o küçük yerde kalma korkusuyla üzülür durur. Diğer paralar gümüş parayı sakinleştirmeye çalışsa da gümüş para hep korku içinde durur. Bir gün küçük kız tüm paraları gün ışığına çıkarır. Kumbaradaki tüm parasıyla arkadaşına elbise alacak kız, paralarını başka birine verir. Gümüş para da başka kumbaralara da girmenin heyecanıyla bir daha umutsuzluğa düşmez.

Cesaret

“Mır Mır Mırlayan Kedi” (2013: 140-147) de büyük bir gemide kaptanın kedisi yaşar. Kaptan köşkünde dolaşırken mikrofon bulan kedi, sesini mikrofondan duyunca kendine hayran kalır. Bu sesi duyan fareler ise kendini hemen gemiden aşağı atarlar. Fındık faresi Funi de kendini aşağı atar ve bir adaya gelir. Adada hep o korkunç sestten kaçan fareler vardır. Funi bu sesin asıl sahibini hiç görmediklerini, görmek için de gemiye gitmeyi önerir. Funi’yi dinleyen fareler gemiye gider ve o sesin sadece bir kediden geldiğini görünce hemen gemiye yerleşirler. Korkularıyla yüzleşerek bir adada aç acına ölmektense gemide rahatlık içinde yaşarlar.

“Göldeki Canavarlar” (2014: 246-251) da göl kıyısında yaşayan üç tavşan gölden gelen bir sesle irkilirler. Bu sestten korkup ormana doğru koşmaya başlarlar. Her gördüklerine de gölde bir canavar olduğunu söylerler. Tüm hayvanlar korkarak

oradan uzaklaşırken aslan canavarı merak eder. Göle geldiğinde anlar ki tavşanların canavar sandıkları ses aslında göl kenarındaki ağacın meyvesinin suya düşürdüğü sestir. Tavşanlar da emin olmadan herkesi ayağa kaldırdıklarından ve gereksiz yere korktuklarından dolayı utanırlar. Aslan'ın cesareti ile de tüm ormanın korkusu yok olur.

Arkadaş Seçimi

“Bambul’un Arkadaşı” (2014: 296-301) masalında Bambul adındaki eşek çalışmayı hiç sevmez. Sahibi de onu satmak için pazara götürür. Bir adam eşeği almak ister ancak huyunu suyunu öğrenmek için çiftliğine götürmek ister. Eşeğin sahibi razı olur. Adam Bambul’u çiftliğine götürür. Bambul çiftlikteki en tembel hayvanın yanına gidip uyur. Ertesi gün adam Bambul’u sahibine götürür ve eşeği almak istemediğini söyler. Bambul’un sahibi bunun sebebini sorar. Adam da çiftlikteki en tembel hayvanı kendine arkadaş edinen eşeğin kendinin de tembel olacağını söyler. Eşeğin sahibi de adama hak verir ve eşeğini geri alır.

3.2.3. KÜLTÜREL KAZANIMLAR

Kültür bir toplumu oluşturan, kuşaktan kuşağa aktarılan, tarihsel süreçteki tüm maddi ve manevi değerlerin, yiyecek, giyecek, barınak, korunak gibi temel gereksinimlerin elde edilmesi için kullanılan her türlü araç gereç; uygulanan teknikler; düşünceler, beceriler, inançlar, geleneksel, dinsel, toplumsal, politik düzen ve kurumlar; düşünce, duyuş, tutum, davranış ve yaşama biçimlerinin hayata aktarılmış şeklidir. Kazanım ise kazanılması beklenen bilgi, beceri, tutum ve davranışlardır. Kültürün kazanım şekli ise o topluma ait kültürel bilginin davranışsal olarak dışa yansımasıdır.

Çocuk masallarda kültürel unsurları fark ederek kahramanlar ekseninde davranışın şeklini, zıt kutuplarla doğru ve yanlış davranışı öğrenerek kendince bir çıkarımda bulunur ve bu doğrultuda hareket eder. Kültürel kazanım geleceğin emanetçisi her çocuk için verilmesi gereken en temel konuların başında gelir. Kültür hem geçmişini hem geleceği yansıttığından dolayı çocuk aslında kültürel kazanımda kendi toplumunu, kendini ve özünü kavramış olur.

Bir kültürü okuyarak veya sadece görerek kazanmakla yaşayarak kazanmak arasında büyük farklar mevcuttur. Çocuklar masalların yaratıcı dünyasında bunun yaşanmışlığını kavrayarak kendiyi bütünleştirir ve kendini bir miras olarak atfedilen kültürü yaşarken bulur. Çocuk yaştaki bireylere doğru ve yerinde verilen kültürel kazanım ilerleyen süreçte bilgili ve kültürel doyuma erişmiş bireyleri oluşturur.

Yazar masallarında yer yer kültürel kazanımlara ağırlık verir. Masalın bazen konusu, bazen teması, bazen de karakterlerin ifadesi kültürel kazanım olarak karşımıza çıkar. Masalların kültürel kazanımları bu bölümde izleksel ve düşünsel temelleriyle verilecektir.

Okumanın Önemi

Okumanın hayatımızdaki önemi ve yerinin ele alındığı bu bölümdeki masallarda öğüt verme şeklinde okumanın değeri sunulur. Okuyan bireyin hayatındaki değişim çok çekici hale getirilir ki okuyanı da kendine çekebilsin.

“Unutkan Adam” (2009: 36-38) masalında köyün birinde unutkan bir adam vardır. Karısı hastalanır ve canı ciğer çeker. Kasabaya ciğer almaya giden ciğeri nasıl

yapacağını da kasaba sorar. Unutmamak adına da sürekli tuzunun ne az ne de çok olması gerektiğini tekrar eder. Tarlasına tohum eken bir adam unutkan adamın tekrarını duyunca küplere biner ve tarlaya tohum eken birine böyle bir şey denmeyeceğini, bereketli olsun denileceğini söyler. Unutkan adam bu kez bereketli olsun sözünü tekrara başlar. O sırada bit ayıklayan kadın adamı duyar ve sinirlenerek bir bulursan bin bulma demesi gerektiği dile getirir. Bu kez de kadının sözlerini tekrarlayan adamın karşısına bir balıkçı çıkar. Balıkçı sözlere çok sinirlenerek adamı kovalamaya başlar. O esnada ciğeri de düşüren adam can havliyle kendini eve atar. Hanımının başına giderek önce unutkanlığının çaresini bulmayı ister. Yazar son bölümde “...Çok kitap okuyanlar ise hiç unutkan olmazmış.” (2009: 38) sözüyle de okumanın önemine vurgu yapar.

“Şekersiz Pasta” (2009: 177-179) masalında sincap yavrusunun okul çağı gelir ve annesi okula gitmesi gerektiğini anlar. Ancak küçük sincap okula gitmek istemez. Annesi de ne yaptıysa okula gönderemez. Bir gün tek başına canı sıkılan sincap, tavşana, kaplumbağaya gider ama tüm arkadaşları okula gitmiştir. Sincap anneannesine gider. Bahçedeki yeni salıncağı görür görmez üzerine atlar. Ancak sincabın her yeri boya olur. Anneanesi sincabın yanına gelerek tabelayı gösterir ve salıncağın boyalı olduğunun yazılı olduğunu söyler. Sincap o an çok utanır ve anneannesine okula gitmediği için okumayı da öğrenemediğini dile getirir. Anneanesi duruma üzülür ve okulun bilgi yuvası olduğunu, bilgisi insanın da şekersiz bir pastaya benzediğini anlatır. Sincap o an hatasını anlar. Ertesi gün de okul yolunu tutar.

“Mercan Balığı’nın Deniz Okulu” (2013: 36-43) masalında Mercan balığı okulu hiç sevmez ve sıkıcı bulur. Okula gider fakat dersleri dinlemez. Arkadaşları okumayı öğrenir ancak Mercan Balığı sadece birkaç harfi tanır. Bir gün bahçe kapısını açık bulur ve oradan ilerler. Yazılan levhaları yanlış okur. Okyanusa gelen Mercan Balığı köpek balıklarını görünce bir köşeye çekilip ağlamaya başlar. O sırada denizati Mercan Balığının ağlama seslerini duyar. Denizati Mercan Balığını köpek balıklarından kurtarır ve evine getirir. Mercan Balığı Denizatına teşekkür eder ve okumayı öğrenmek için okula gider.

“Uçan Kitap” (2013: 110-117) de Moli adında bir kız masal dinlemeyi çok sever. Bir gün annesinin işi oluğu için sadece resimlere bakan Moli, çikolataları

yemek ister. O anda her yeri çikolata kokusu kaplar. Moli kitaba iyice yanaştığında da kendini kitabın resminde bulur. Her yer çikolata ile kaplıdır. Moli, hem kendi yer hem de arkadaşı Zero'ya vermek ister. O an kitap havalanır. Moli hem kendi yer hem de her yere çikolata fırlatır. Böylece her yer çikolata olur. Masalın sonunda her yerde Moli aranır. Moli kitapların okunabildiği kadar resimlerin de incelenmesi, kitap kokusunu çekebilmek adına örnek bir karakteri simgeler.

“Okuma Bilmeyen Pufi” (2014: 290-295) de yavru ayı Pufi okula başlar. Ancak ilerleyen günlerde okuldan sıkılır. Bir gün okula gitmez, gezer, dolaşır ve daha sonra anneannesine gider. Ancak anneannesi evde değildir. Bahçeye baktığı sırada bir salıncak görür. Salıncakın üzerinde bir yazı asılıymış ama Pufi okuma bilmediği için yazıyı anlayamaz. Salıncaka oturduğu sırada her yeri boya olur. Pufi üzüntüsünden ağlarken anneannesi tabelayı okumadığını anlar. Tabelada salıncakın boyalı olduğu yazılır. Pufi okula gitmediği için yazıyı okuyamadığını, bu yüzden de üzerinin battığını anlar. Bir daha da okula hep gider.

Yazar okumanın ve okulun hayatımızdaki yerini ele alır ve bunu daha etkili olması adına güldürü öğeleriyle yansıtır.

Vatan Sevgisi

“Sürgün Deniz Kaplumbağası” (2009: 102-104) masalında iyi kalpli bir balıkçı avlanmaya çıkar, ağlarına bir deniz kaplumbağası takılır. Denizde çok yaramazlık yaptığı için sürgün edilen kaplumbağa halini balıkçıya anlatınca, balıkçı kaplumbağayı yanına alır ve ona arkadaşlığı, çalışmayı, dostluğu ğretir. Bir gün denize çıktıkları tekne su alır. Bunu gören kaplumbağa çok üzülür ve ağlamaya başlar. Her gözyaşı inci olan kaplumbağa ağladıkça balıkçının evi inci tepesine döner. Balıkçı bu incilerle bir sandal alır ve kaplumbağa ile tekrar denize çıkarlar. Kaplumbağa vatanını çok özlediğini anlar ve tekrar ağlamaya başlar. Bu kez inciler denize dklr. Hayvanlar kaplumbağanın vatanını gerçekten zlediğine ikna olurlar ve onu affederek denize kabul ederler. Balıkçı ile vedalaşan kaplumbağa dostluk kadar vatan sevgisinin önemin de bu ayrılıkta anlar.

Yazar, kaplumbağanın imgesiyle vatan sevgisini vatanından uzakta kalarak anlayan bir figür çizer. Bir hata sonucu vatanından ayrılan kaplumbağa bile güzel bir

hayat sürmesine rağmen yine de vatanını özler. Böylece asıl önemli olanın rahatlığın olmadığı, her canlının vatanına özlem duyduğu da bu masalla iletmeye çalışılır.

İşin Ehli Olmak

İnsanlar sevdikleri işlerde başarılı olurlar ve işlerini severlerse ortaya en güzel işler çıkar. Yapılan görevde önce o işi çok iyi bir şekilde öğrenmek ve en iyi şekilde de devam ettirmek önemlidir. Yazar, bu masallarında daha çok işin ehli olmayı öğütlemekte, iş hakkında bilgi yoksa veya bilgi az ise daha iyi öğrenmeyi önermektedir.

“Şeker Seven Deniz” (2009: 39-41) masalında bir çoban vardır. Koyun otlatırken bir kayanın üzerine oturur ve denizi izler. Sürüyü satıp, ticarete atılmayı düşünür. Kısa bir zamanda da düşüncesini hayata geçirir. Teknenin içine de çuval çuval şeker doldurur. Denizde dalga olmayınca çoban keyfine bakar. Akşama doğru bir fırtına çıkar. Çoban ne olduğunu anlamaya çalışırken tekne beşik gibi sallanır ve çuvalları deniz yutar. Sabah olunca karaya ulaşan çoban, *“en iyisi bildiğim işi yapmak”* (2009: 41) diyerek çobanlığa geri döner.

“İyi Ayakkabıcı” (2009: 120-122) masalında usta bir ayakkabıcı vardır. Eline aldığı iş geç de olsa en iyisi olsun diye uğraşır. Ayakkabıcının karısı da bundan dolayı sitem eder. Ancak usta ayakkabıcı aceleye getirip işini iyi yapmamayı tercih etmez. Bir gün bir adam ayakkabı ister. Usta iki haftada ayakkabıyı teslim eder ama parasını da iki ay sonra alacaktır. İki ay sonra şık giyimli biri gelir. Ayakkabıların ücretini öder ve ayakkabılar için teşekkür eder. O kişi bir ayakkabı tüccarıdır ve usta ayakkabıcı ile çalışmayı teklif eder. O günden sonra da beraber çalışırlar. *“İşini güzel yapan insan, eninde sonunda başarıya ulaşmıştır.”* (2009: 122).

“Dama Atılan Papuç” (2009: 247-249) masalında ayakkabıları ile ünlü bir şehir vardır. Bu şehirde dünyanın en tecrübeleri ustaları vardır. Buraya uğrayan yolcular da hep bir çift ayakkabı alır. Memiş Usta ise şehre yeni taşınır, diğer ustalar kadar işini sevmez. Bir tüccar dükkâna girer, ayakkabı alır ve gider. Ancak yarı yolda ayakkabı patlar. Tüccar geri dönerek Memiş ustayı azarlar. Memiş Usta önce ayakkabılarının kendine ait olmadığını iddia etse de, diğer ustalar da işin içine girince hatasını kabul eder. O papuçlar dama atılır. Memiş Usta hem müşterisiz hem de ayakkabısız kalır. O günden sonra ise işi öğrenmeye çalışır. Yazar şu sözlerle de

iletisini aktarır: “...Çünkü işini iyi yapmayanın hem kendine hem de çevresine zararı dokunur.” (2009: 249) .

Balıkçının Kavalı (2009: 340-342) masalında bir baba ve oğlu yaşar. Balıkçı baba hiç boş durmaz ama oğlunun tek bildiği ise kaval çalmaktır. Baba bir gün aniden ölür. Çocuk kendi başının çaresine bakmaya çalışır. Teknenin içine oturur ve başlar kaval çalmaya. Sandalıyla oradan geçmekte olan bir balıkçı, oğlanı gözlemler. Oğlanın işi bilmediğini fark eder. Ona balık tutmayı tarif eder. O günden sonra da balıkçının oğlu, balıkçılığı iyice araştırıp öğrenir. “Doğru ya; her işin bir yönetimi varmış. Mesleğini güzel öğrenen insanlar hayatta başarılı olurmuş.” sözleriyle de yazar, işi öğrenmenin önemine dikkat çeker.

“Bekçi Eşek” (2009: 376-378) masalında Ali Dayı adındaki ihtiyar bahçıvanın tarlasına kargalar zarar verir. Akşama kadar Ali Dayı, sabaha kadar da karakaçan adındaki eşiği bekçilik yapar. Bir gece sabaha yakın kargalar tarlaya hücum eder ama Karakaçan kimseye göz açtırmaz. Hepsini kovar. Ali Dayı tarlaya gelip baktığında bir görür ki, Karakaçan kargaları kovalarken sebzeleri çiğnemiştir. Ali Dayı hem dövünür hem de tarlasını bekçilikten anlayan birine emanet etmediği için pişman olur. Yazar da, “İşte böyle her işi ustasına vermek gerekirmiş. Ustasına verilmeyen iş, insanı ya candan ya maldan edermiş” (2009: 378) diyerek bir işi ustasına bırakmaya dikkat çeker.

“Püf Noktası” (2014: 273-277) masalında uzak ülkelerin birinde Can adındaki genç çömlekçi dükkânı açmak ister. Bir çömlekçinin yanında işe girer. Ustası çok beceriklidir ve kısa zamanda Can’a işi öğretmeye çalışır. Can işi öğrendiğini düşünerek kendine ait bir yer açmak ister. Her ne kadar ustası henüz bu işi tam kapmadığını da söylese Can ustasını dinlemez. Kendine dükkân açar ve çömlekler yapar. Ne var ki hiçbir ustasının çömlekleri kadar parlak değildir. Can ustasına gider ve durumu anlatır. Usta Can’a yardım eder ve işin püf noktasını gösterir. Can da böylece hatasını anlar.

“Yüz Gözlü Efendi” (2015: 172-173) masalında kırk hizmetçisi olan zengin bir çiftlik sahibi vardır. Bir gün aslandan kaçan geyik ahıra sığırır. İnekleri ikna eden geyik, samanların arasına gizlenir. Hizmetçiler akşama kadar ahıra girer çıkar ama hiçbir de geyiği görmez. Çünkü işlerini isteksizce yaparlar. Çiftliğin efendisi gece ahıra girdiğinde geyiği fark eder. Hizmetçiler efendilerini yüz gözlü olarak tanımlar.

Ancak “bir insan işini benimserse baktığını görürmüş. Ama işini sevmezse birçok şeyi fark edemezmiş.” (2015: 173).

“Sabırsız Adam” (2015: 225-227) masalında sabırsız adam her işi dener. “Çünkü bir işi doğru düzgün öğrenmeden çabucak o işte sıkılır, başkasına heves edermiş.” (2015: 225). Kasabada dolaşırken ayakkabı dükkânına girer ve ayakkabıcılığa özenir. Bir dükkân açar. Kasabada gezerken komutanın ayağı takılır ve botu delinir. Sabırsız adama tamire getirirler. Tamir edeyim derken ayakkabıyı iyice delen ve ayakkabıyı paramparça eden sabırsız adam tezgâhın altında saklanır. Bunu gören komutan hırsla sabırsız adamın ayakkabılarını alıp dükkândan çıkar. Sabırsız adam da hemen dükkânını kapatır ve iyice öğrenmeden bir işe girmez. “Çünkü bir işte başarılı olmak için, önce sabır ve azimle o işi öğrenmek gerekiymiş” (2015: 227) ifadesiyle yazar, işi öğrenmenin ne kadar gerekli olduğunu vurgular.

“Gudu’nun Sürüsü” (2017: 6-10) masalında hiçbir iş bilmeyen Gudu adında biri yaşar. Bir gün çobanlık yapmaya karar verir ve köylüyü de buna ikna eder. Gudu çobanlığı akşama kadar yatmak olarak görür. Gudu çobanlığa başlar. Sonbahar geldiğinde bir yağmur başlar ve Gudu ne yapacağını bilemez. Gudu şaşkınlık içindeyken sürüyü kurt kapar ve ortada bir tane bile koyun kalmaz. Köylü pişman olur. Gudu da hemen gidip çobanlık kursuna yazılır.

Yazar bu masallarla çocuklara işi öğrenmenin önemini anlatır. Bir işi yapmak için görmenin veya duymanın yeterli olmadığını, bazen işi yapıyor gibi olursa da mutlaka işte usta olana dek çalışmanın gerekliliğe vurgu yapar.

Masal Bilinci

Masalın nasıl başladığı, nasıl bittiği, masal anlatmanın hayatımızdaki yeri ve öneminin ele alındığı bölümdür.

“Eğlenceli Bir Masal” (2013: 210-217) de sadece masallardan oluşan bir Masal Ormanı vardır. Masal Ormanı nerede bir masal bulsa oraya sıçrar, gezer durur. İçinde de her türlü meyve vardır. Bir gün elma ağacı kurur ve hayvanlar elma ağacını diriltmek için ellerinden geleni yaparlar. Ne yazık ki elma ağacı kurur. Canları elma çeken ormandaki hayvanlar, elma bulması için çaylağı görevlendirirler. Şehre giden çaylak, bir manavdan elma alırken manav elmanın parasını ister. Çaylak kuruşun ne olduğunu bilmeyerek ormana gelir ve yaşadıklarını anlatır. Elma hasretiyle yanan

hayvanlara sakinleşmeleri için kaplumbağa masal anlatır. Masalın sonunda ise yazara, okuyana ve canı çekenin başına elma düşer. Böylece masalın aslında her ihtiyacı da karşıladığı verilmeye çalışılır.

Sağlıklı Olma

“Aytaç’ın Şurubu” (2009: 150-152) masalında Aytaç, gün boyu sokaklarda oynar ve terliyken de dolaptan bir bardak su içer. Sabaha doğru karnı ağrıyan Aytaç’ı annesi doktora götürür. Doktorun verdiği şurupları sevmeyen Aytaç, şurupları lavaboya döker. Annesi şurubu arar ve Aytaç onu lavaboya döktüğünü söyler. Annesi şurubun hastalığın tedavisi için ihtiyaç olduğunu söyler. Hatasını anlayan Aytaç, babasının tekrar getirdiği şurubu içer ve çabucak iyileşir. Bir daha da “ne terli iken soğuk su içmiş; ne de acı diye şurupları lavaboya dökmüş... Sağlığının kıymetini bilmiş.” (2009: 152) sözüyle de yazar, sağlığa dikkat çeker. Sağlıklı olmak için de nelere dikkat edileceğini anlatır.

“Şoko’nun Şişeleri” (2014: 242-245) nde Şoko adındaki çocuk o yaz tatilinde gazoz satan birinin yanında işe başlar. Gözleri her şeyi çift gören bu çocuk şaşkınlığını kabul etmez. Başladığı işte bir gün ustası Şoko’dan gazoz ister. Ancak Şoko şişeleri iki tane görür. Ustasının hangisini istediğini bilemez. Ustasına giderek hangi şişeyi istediğini sorar. Ustası rafta bir şişe olduğunu söyler. Oysa Şoko rafta iki şişe görür. Ustası birini kırıp diğerini getirmesini ister. Şoko şişeyi kırdığında iki şişe de kırılmış olur. Şoko böylece şaşkınlığını anlar ve göz doktoruna giderek gözlük alır.

3.3.FİKİR/İLETİ

Masallar her zaman en az bir iletiyi okuyucuya sunar. Masalların amacı sembollerle veya imgelerle kişileştirmeyi de etkin olarak kullanıp okuyucuya mesajlar aktarmaktır. Masallar her ne kadar hayal ürünü olmalarından dolayı eleştirilseler de hayaller aslında bir umut, yaşama sevinci ve hayata tutunma şeklinin somutlaştırılmasıdır. Bu sebeple masallar her ulusta özellikle çocuklar için örnek davranışları barındıran, doğrusunu verirken yanlışını da göstermeye çalışan önemli bir eğitim aracıdır. *“Her masala bir tarak uyduranlar da vardır her yumurtaya bir kulp takanlar da... Saman altından su yürütenler de vardır, ipe un serenler de... Görülüyor ki, içlerinden beğenilen, örnek edilmesi değenler de bulunuyor, beğenilmeyen, şerrinden kaçınılması gerekenler de. İşte masalların da asıl eğitim değeri burada... Çocuklarımızın ruhunu iyi örneklerle göre inşa ederek onlara inandıkları yolda yürüyebilecek insan yapmak... Dünya milletleri bu inanışla çocuklarının ruhunu masallarla besliyor; özellikle insanları tanıma melekesi kazandırarak onlarla münasebetlerini kolaylaştırıyor.”* (Güney, 1966: 10).

Masallarda oluşturulan kurgu çocuğun kendini hayata hazırlanmasına yardımcı olur. Ayrıca çocuğun her zaman koruması gereken bir dünyasının olduğunu da düşünce olarak zihnine yerleştirir. Tehlikelerin de var olduğu dünyada, çocuğa neyi nasıl yapacağı ortaya konur.

Hayvan ve bitkilerin özelliklerine değinilen masallarda çocuklar hayvanlar, bitkiler hakkında bilgi sahibi olur. Karıncanın çalışkan olduğunu, aslanın kral, tavşanın hızlı, tilkinin kurnaz, tavus kuşunun görünümünün güzel, bülbülün sesinin hoş olduğunu vb. masaldan öğrenir.

Masal okuyan veya dinleyen çocuğun kelime hazinesi de gelişir. Aynı zamanda çocuk merak ögesini, beklemeyi, sabrı da yine sadece masalı okurken veya dinlerken edinir. Kendini hazır gören çocuk yeri geldiğinde masal anlatmaya başlayacak, hatta biraz daha ileriye götürürsek çocuk kendi düş gücüyle masallar oluşturacak ve onları aktarmaya çalışacaktır. Böylece hayal kurmaya, hayallerini de somutlaştırmaya çalışacaktır.

Masallarda oluşturulan iyi-kötü çatışması bazen şiddete veya olumsuz davranışların da sergilenmesine sebep olabilir. Çünkü masallar aslında çocuklar için

oluşturulan bir tür değildir. Bu yüzden de çocuklara uygun masallar seçilirken son derece hassas ve titiz olunması gerekir. *“Diğer yazınsal türlerde olduğu gibi masalların da çocuk üzerinde eğitsel bir işlevi, etkisi olduğu bilinmektedir. Ne var ki masallar öncelikle ve özellikle çocuklar için üretilmediğinden, çocuklara sunulacak masalların titiz bir elemekten geçirilmesi bir zorunluluktur. Çünkü çoğu masalın barındırdığı şiddet öğesinin biçimi ve nedeni, kullanılan müstehcen öğeler, korku veren tip, olay ve durumların sunulmuş biçimi, çocuğa göre olmayan anlatım özellikleri vs. gibi etkenler bizleri masal konusunda seçici olmaya zorluyor* (Dilidüzgün, 2003: 41). Özellikle çocuğun seviyesine uygun, hayal dünyasını yansıtan, ruhsal gelişimine de katkı sağlayan masalların seçilmesi önemlidir. Bu konuda dikkat edilmesi gereken noktaları Selahattin Dilidüzgün şöyle ifade eder: *“Gerek korku öğelerini bolca içeren, gerek öğreticilik özelliği baskın olan masallara karşı olumsuz bakış doğal olarak oluşmaktadır. Bilinçli bir seçimle bu gibi olumsuzluk içeren örnekleri elemek oldukça basittir. Yüzeysel anlatım, belli şablonların yinelenmesi, basit dersleri otoriter bir biçimde aktarması, korku öğelerinin korku vermek için bir araç olarak kullanılması, kötü ya da niteliksiz masalları gösteren birkaç özelliktir.”* (Dilidüzgün, 2003: 28-29).

Masallarda verilen iletiler genellikle evrenseldir. *“Masal; iyilik, doğruluk, adalet, hak, yardımseverlik gibi evrensel değerleri öğrenmede önemli bir rol oynar. Masallar aracılığıyla evrensel değerler çocuklara kolayca öğretilir ve temaların güncelleştirilmesiyle de masallar eğitimde kullanılabilir”* (Dilidüzgün, 2003: 28).

Gökduman’ın masallarında ağırlıklı olarak evrensel değerleri işlese de yer yer ulusal değerleri de işler. Tabloda Gökduman’ın masallarındaki eğitici iletilere yer verilmiştir.

Masal Adı	İleti
“Satılık Masallar”	Masallar sadece para için yazılmaz.
“Küçük Kurbağa”	Alay edilmek kimsenin hoşuna gitmez.
“Dev Turp”	Mücadele ve hırs hedefleri gerçekleştirir.
“Hayat Öğretir”	Hayat her canlıyı olgunlaştırır.
“Kurbi’nin Su Tabancası”	Şaka başkalarına zarar vermeden

	yapılmalıdır.
“Padişah’ın Huysuz Kızı”	Dış görünüş değil insanın huyu önemlidir.
“Sarıkız ile Karabaş”	Aynı yeri paylaşabiliyorsak saygı göstermesini de bilmek gerek.
“Üç Sihirli Sözcük”	Saygı görmek için saygı göstermesini bilmek gerek.
“Unutkan Adam”	Unutkanlık insanı canından bile eder.
“Şeker Seven Deniz”	En iyi iş bildiğin iştir.
“Yardımsever Tavşan”	İyilik eden iyilik bulur.
“Kurnaz Avcı”	Sadece kendini kurnaz kabul eden aldanır.
“Okul Yolu”	Aç gözlülük insanın başına her derdi açar.
“Leylek ve Turnalar”	Tanımadığımız hiç kimseyle dost olunmamalıdır.
“Kapı Onaran Padişah”	Alçakgönüllülük her zaman insanı yüceltir.
“Ak Güvercin’in Seyahati”	Aile bağı özgürlüğün önündedir.
“Üç Dilek”	Anlaşma ve anlaşılabilir olmak servetten daha kıymetlidir.
“Kaktüsün İyiliği”	Birlik ve beraberlik her zorluğu yener.
“Ömer’in Kamyonu”	Eşyaların daha güzel işlerde kullanılması bizi mutlu eder.
“Bir Sivilce Yeter”	Güzel yüz gelip geçer, asıl olan güzel huydur.
“Ay Şimdi Bayılacağım”	Bencillik kimseye fayda etmez.
“Yavru Filin Özlemi”	Mutlu olmak için önce kendimizi sevmeliyiz.
“Acemi Hırsız”	Güzel isimlerle anılmak istiyorsak güzel işler yapmalıyız.
“Yalancı Çoban”	Yalan söyleyene bir daha asla güvenilmez.

“Denize Düşen Yıldızlar”	Kendimiz kadar çevremizin ve arkadaşlarımızın da mutluluğu önemlidir.
“Misafir Tilki”	Kurnazlık bir diğer kurnazlıkla biter.
“Sert Kral ve Baykuşlar”	Ciddiyet yüzde değil yapılan iştedir.
“Komşuluk Güzeldir Ama”	Her canlının kendine has bir yaşam özelliği vardır.
“Elma Ağacının Sonu”	Kibir her zaman kişiyi yok eder.
“Cimri Adamın Pabuçları”	Cimrilik her zaman insanın başına dert getirir.
“Sürgün Deniz Kaplumbağası”	Vatan sevgisi her zaman bâkidir.
“Kurnaz Avcının Kenti”	Dürüstlük her canlı için gerekli bir erdemdir.
“Palavracı Gezin”	Yalan söyleyen sadece kendini kandırır.
“Yoksul ve Zengin”	Gönül zenginliği asıl zenginliktir.
“Minik Erik Ağacı”	Doğa sevgisi yaşama sevincini içinde barındırır.
“Kim Haklı”	İyiliğin takdir görmesi gerek.
“İyi Ayakkabıcı”	İşinin hakkını veren elbette kazanır.
“Pis Hırsız”	Adalet mutlaka yerini bulur.
“Yalnız Çiçek”	Yardımseverlik her zaman meyvesini veren ağaç gibidir.
“Eden Bulur”	İyilik de kötülük de karşılığını bulur.
“Kayıp Yüzük”	Dürüstlük ve sabır mutlaka ödül bulur.
“Eski Pabuçlu Kızlar”	Çocuklar da bir gün büyüklere örnek olabilir.
“Sözden Anlayan Eşek”	Güzel söz her kapıyı açar.
“Tavşan ile Kirpi”	Kibir her zaman ve her yerde kötü bir davranıştır.
“En Güzel Çiçek”	Anne sevgisi için yapılamayacak iş yoktur.
“Temizlik Hastası Sincap Hanım”	Dostluk her şeyden önemlidir.
“Aytaç’ın Şurubu”	Sağlık en değerli hazinedir.
“At ile Araba”	Güzel söz her kapıyı açar.

“Parmak Çocuk’un Aklı”	Akıl yaşta değil baştadır.
“Konuşan Kaşıklar”	İnsan duygu ve düşüncelerini güzel ifade ederse istediğine ulaşır.
“Tarık’ın Terlikleri”	Hiçbir şey vazgeçilmez değildir.
“Kartal ve Köstebek”	Dostluk önce güveni gerektirir.
“Dünyamızın En Değerli Hazinesi”	Dünyanın en değerli hazinesi kalbinde gizlidir.
“Tavuk ve Buğdaylar”	Dürüstlük ve dostluk elbette insana hak kazandırır.
“Oyuncak Guguk Kuşu”	Özgürlük her canlıda başkadır.
“Şekersiz Pasta”	Okumak her zaman hayat kurtarır.
“Kim Akıllı?”	Akıl övülmekle değil gösterdiğimiz tavırlardır.
“Keçi, Koyun ve Horoz”	Azim ve istek hayallerimize ulaştırır.
“Kaybolan Cüzdan”	Hile bir gün ortaya mutlaka çıkar.
“Yarışçı Katır”	Her canlının yaptığı iş, işine göre önem kazanır.
“Devin Üzüntüsü”	Her canlının görevi başkadır.
“Yaralı Kartalın İyiliği”	İyilik her zaman kalbe güzellik düşürür.
“Oduncu ile Kaplan”	Kendini güzel ifade eden canını kurtarır.
“Kırmızı Tren”	Birlik ve beraberlik mutluluğu beraberinde getirir.
“Maymun ile Leopar”	Maharet akıllı sergileyebilmektir.
“Akıllı Heybe”	Akıl her zaman kurnazları yener.
“Okul Sevgisi”	Okul sevgisi ve okuma bilinci asıl ihtiyaçtır.
“Deniz Tükendi”	İşi yapan üniforma değil tecrübedir.
“Tembel Öküz”	Bir işi başarmak için istemek yeterlidir.
“Davetsiz Misafir”	İnsan kimseye yük olmadan kendi şşini yapmalıdır.
“Geleceğini Biliyordum”	Gerçek dostlar en zor zamanda bile yan yanadır.
“Köstebegin Aklı”	Her canlı kendine eş dost bulma ihtiyacı

	hisseder.
“Kitap Okuyan Eşek”	Akıl akıldan üstündür.
“Güvercinlerin Kralı”	Bilmediğimiz hiç kimseden yardım isteme hakkımız yoktur.
“Her Yer Altın Olsa”	Mal mülk sevdiklerimizden daha değerli değildir.
“Kurtlar ve Koyunlar”	Düşman sözü dost kaybettirir.
“İki Şehzade”	Adaletli ve çalışkan insanlar her zaman kazanır.
“Kartal ve Tilki”	Komşusuna zarar veren kendisi de zarar görür.
“Dama Atılan Pabuç”	İşini iyi yapan hem kendine hem de çevresine fayda sağlar.
“Tembel Şehzade”	Sorumluluk her insanda gerekli olan temel duygudur.
“Bir Lokma Ekmek”	Kibir insanı yok eder.
“Ya Pancar Olsaydı”	Yaşadığımız her anın güzel yönünü görmek mutluluk kazandırır.
“Minik Kuş, Fare ve Sosis”	Herkes yetenekli olduğu işi yapmalıdır.
“Fakir Kızın Şarkısı”	Gönül zenginliği asıl zenginlik kaynağıdır.
“Gıd Gıd Gıdaaak!”	Kişinin kendini övmesi değil başkalarının övmesi asıl olandır.
“Cimri Kral”	Çalışanın hakkını alınının teri kurumadan vermek gerekir.
“Eşek ile Köpek”	Sadece kendini düşünen dostsuz kalır.
“Çiçek Açmayan Bahçe”	Mal paylaşmayı bildikçe değer kazanır.
“Ah Şu Temizlik”	Aklını kullanmayı bilen hayatını kurtarır.
“Fedakâr Balıkçı”	Fedakârlık her zaman dost kazandırır.
“Acı Pasta”	Emek verilmeyen hiçbir şeye sahip olunamaz.
“Küçük Tavşan ve Yıldız”	Her canlının kendine göre bir yaşam tarzı vardır.

“Eşeğin Tembelliği”	Çalışmak bir canlının hayatta yaptığı en güzel iştir.
“Kurbağaların Şarkısı”	Eğlenirken bir canlının canını yakanın elbet başına aynısı gelir.
“Aslını Unutan Çoban”	Alçakgönüllülük her zaman insanı yükseltir.
“Kuzuların Evi”	Birlik beraberlik önünde hiçbir düşman duramaz.
“Nankör Adam”	İyilik iyilikten anlayana yapılmalıdır.
“Geveze Kadın”	Hayattaki önceliklerimizi iyi belirlemek gerek.
“Mutluluğun Sırrı”	Gerçek mutluluk alçakgönüllülük ve sevgi saygı içinde yaşamaktır.
“Maymun İştahlı Memiş”	İşimize yaramayacak mal bizi her zaman zarara uğratar.
“Cücenin İncileri”	Yardımsever olmak inan kazandırır.
“Gerçek Dost”	Dostluk ve dayanışma sözde değil gerçek yardımlarla belli olur.
“Yarasanın Hilesi”	Dürüstlük her zaman dost kazandırır.
“Büyük Balık ile Küçük Balık”	Kibir her zaman kaybettirir.
“Suya Düşen Cevizler”	Her iş canlının gücü yettiği kadar yapılabilir.
“Düşene Vurma”	Herkes kötü bir durumla karşı karşıya kalabilir.
“Ballı Ağaç”	Dış görünüş aldatıcıdır ama vicdan her zaman gerçeği sunar.
“Cimrinin Eli”	Cimrilik öyle bir huydur ki insanı canından bile eder.
“Aslanın Adaleti”	Kurallar hayatı düzenler.
“Balıkçının Kavalı”	Mesleğini öğrenip severek yapan her daim kazanır.
“Guguk Yavrusu”	Her canlının kendine has bir özelliği vardır ve bu değişmez.

“Bir Sepet Elma”	Sağlıklı olmak sağlıklı beslenmekle başlar.
“Ayağına Diken Batan Ayı”	İyiliğin karşılığı mutlaka bir gün verilir.
“Geyik ile Üzüm Yaprakları”	Nankörlük canlılarda olan en kötü huydur.
“Altı Yıl Sonra”	Açıkgözlü kişilerin hükümdarlığı akıllı insanın gediği an son bulur.
“Tilki ile Üzümler”	Ulaşılamayan her hedefe bahane bulmak en kolayıdır.
“Eşek ile Hırsızlar”	Güzel söz her kapıyı aralar.
“Akıllı Midye”	Kandırmak için güzel söz kullanmak doğru bir hareket değildir.
“Özgürlük Gibisi Yok”	Yemek yemek, hayat bulmak, yaşamak için çok çalışmak gerekir.
“İki Kız Kardeş”	Yardım etmek her zaman güzellikle sonuçlanır.
“Tasa Kuşu”	Güzel düşünen güzel bakar.
“Bekçi Eşek”	Her işin bir ustası vardır.
“Çaydanlık ve Çiçek”	Kibir her zaman kaybettirir.
“Çiftçi ve Tavuklar”	Küçük dikkatsizlikler büyük sonuçlara sebep olur.
“Fiçonun Yalnızlığı”	Bir arada yaşamak sorumluluk ve bilinç gerektirir.
“Bahar Şenliği”	Dostluk her anında yanında olmaktır.
“Mercan Balığının Deniz Okulu”	Okul sevgisi ve okuma bilinci hayat kurtarır.
“Gelincik Kızın Evi”	Temizlik güzeldir ama sınırlarını bilmek gerek.
“Uğur Böceği Puki”	Dostluk ve arkadaşlık değer verende kıymetlidir.
“Uzayda Bir Maymun”	Temizlik bilinci her zaman her yerde kişiyi sevdirebilir.
“Bolkepçe Ormanı’nda Pazar”	Paylaşmayı bilmek bir erdemdir.

“Kilimci Örümcek”	Çalışkanlık mutlaka bir gün mükâfatını alır.
“Karıncı Kral Şiba”	Bencillik kötü bir hastalıktır.
“Uçan Kitap”	Paylaşmak bereketi de beraberinde getirir.
“Süs Balığı Fıfış”	Her canlının evi yaşadığı yerdir.
“Piknik Sepetindeki Zıpzip”	Arkadaşlık en özel bağıdır.
“Mır Mır Mırlayan Kedi”	Cesaret her zaman kazandırır.
“Kırkayak Hanım’ın Ayakkabıları”	Her halin kendine özgü bir güzelliği vardır, önemli olan değerini bilmektir.
“Çok Özel Bir Kedi”	Dostluklar bazen ezberleri bozar.
“Karnı Zil Çalan Fare”	Sorumluluklarımızı bilerek yerine getirmek gerekir.
“Tonti ile Ponti”	Dostlar başkalarının sözlerine inanmaz ve birbirlerine güvenirler.
“Cik Cik,Cigil Cik”	Paylaşmak en güzel dostluktur.
“Profesör Gobi”	Dış görünüş aldatıcıdır.
“Eğlenceli Bir Masal”	Masal anlatıp dinlemek hayallerimizi anlamlandırır.
“Güneş Gözlüğü Takan Güneş”	Şikâyet ettiğimiz her şeye muhtaç olduğunda kıymetini anlarız.
“Bir, İki, Üç Tıp!”	Saygı ve hoşgörü her zor işi çözer.
“Hayvan Korosu”	Kargaşaları güzelliklere büründürmek elimizdedir.
“Yıldız Park ve Cina”	Yardımlaşma dostluk her zaman sorunları çözer.
“Lufi’nin Uçan Halısı”	Hayaller bazen gerçek olabilir.
“Kuyruklu Kurbağa”	Her halin bir güzelliği vardır ama görebilmek bir yetenektir.
“Aydaki Salıncak”	Dayanışma ile en zor işlerin bile üstesinden gelinir.
“Leo’nun Büyükannesi”	Hayvanların bir dünyası vardır ve insanların bu dünyayı yok etmesi

	üzücüdür.
“Zezu’nun Pijamaları”	Anne baba çocukları için her şeyi yapar hatta imkânsızı bile yapmaya çalışırlar.
“Yılın Dostluğu”	Dostluklar yardımseverlikle başlar.
“Funi ile Kedi”	Halinden memnun olmayan mutlu olamaz.
“Sivrisinek ile Aslan”	Kendini büyük görenler yalnız kalır.
“Leo ile Neo”	Anne sözü dinlemek kötülüklerden korur.
“Emre’nin Tembelliği”	Her canlı çalışır ve çalışmak mutluluktur.
“Yalnız Dut Ağacı”	Dayanışma ile her sorun çözülür.
“Boş Saksı”	Dürüstlük en değerli hazinedir.
“İnci’nin Öyküsü”	İşini severek yapanlar en zorlu işleri başarır.
“Murat’ın Çiçeği”	Doğayı korumak ve sevmek insanlık görevidir.
“Tilki ile Leylek”	Dostluk gerektiği zaman fedakârlık yapabilmektir.
“Ev Faresi ile Tarla Faresi”	Özgürlük her zaman her canlının ihtiyacıdır.
“Köpek ile Korkuluk”	Yaptığın işi önemsemek yalnız kalmaktan daha iyidir.
“Karakağan Nasıl Kaçtı?”	Hayvan veya diğer canlılar için duyarlı olunmalıdır.
“Kupi’nin Kemiği”	Paylaşmayı bilmek en büyük dostluktur.
“Salyangoz ile Kelebek”	Her halin kendine özgü bir güzelliği vardır.
“Karıncı ile Güvercin”	Dost birbirinin en zor anıda yardım etmektir.
“Ayı ile Aslan”	Dostluk kendinden önce diğerini düşünmektir. Gereksiz tartışmalar fırsatçılara yol açar.
“Gülibik’in Hayali”	Her halin bir şükür sebebi vardır.
“Tahta Çubuklar”	Birlik ve beraberlik her olumsuz

	davranışın üstesinden gelir.
“Dört Arkadaş”	Birlik ve beraberlik her olumsuz davranışın üstesinden gelir.
“Geyiğin Boynuzları”	Her halinden memnun olmak canlıları mutlu eder.
“Sabır Dede’nin Ağaçları”	Akıllı cevaplar her zaman kazandırır.
“Meraklı Mumi”	Fazla merak her zaman başa bela getirir.
“Gece Lambası Şubi”	Yardımlaşma yeni dostluklar kazandırır.
“Üç Kardeş”	Çalışmak bir erdemdir.
“Gökkuşağının Mutluluğu”	Her durumun ayrı bir güzelliği vardır.
“Tavus Kuşunun Yalnızlığı”	Kibir yalnızlıkla cezalandırılır.
“Kurbik’in Üzüntüsü”	Yalnızlık kendimizce verilen bir cezadır.
“Üç Keçi”	Dayanışma her engeli aşar.
“Güzel İnsan”	İyilik her zaman kazanır.
“Küçük Kurbağa”	Azim ve umut her zaman kazanır.
“Mert’in Kedisi”	Yaratılıştan eksik olan hiçbir organ canlıları değersiz yapmaz.
“Dilbilimci ile Gemici”	Kibirlenmek her zaman kaybettirir.
“Kahraman Tavşan”	Akıl hayat kurtarır.
“Kral ile Kartal”	Dostluk her zaman iyiliği getirir.
“Çoban ile Yaban Keçileri”	Adalet ve eşitlik her zaman her canlının beklediği bir durumdur.
“Koç mu Köpek mi?”	İnsan önce kendine güvenmelidir.
“Kırmızı Papağan”	En büyük zenginlik dürüstlüktür.
“Kömür ile Pamuk”	Kibirlenen her zaman kaybedendir.
“Guguk Guguk”	Dinlemek öğrenmenin başlangıcıdır.
“Huysuz Adamın Dikenleri”	Paylaşmayı bilmek bir erdemdir.
“Öpücük Kutusu”	Sevgi her daim paylaşılmayı ister.
“Parktaki Karga”	Dostluk kıymet bilenindir.
“Avcının İyiliği”	İyilik dozunda yapılmalıdır.
“Köylü ile Kaplan”	İyilik kıymet bilenindir.
“İkiyüzlü Seyis”	Dürüstlük her zaman kazanır.
“Yedi Başlı Ejderha”	Yaşamayı bilmek en güzel hazinedir.

“Makuri’nin Atı”	En güzel iş vaktinde yapılandır.
“Devigo”	Akıllılık, zekilik her daim gereken yerde kullanılabilmelidir.
“Şoko’nun Şişeleri”	Yeri geldiğinde hastalık kabul edilip tedavi yolları aranmalıdır.
“Göldeki Canavarlar”	Korkmak için önce korkulacak nesneyi bilmek gerek.
“Gül ile Bülbül”	Dostlar her zaman birbirini dinler ve anlar.
“Gümüş Renkli Para”	Umut her zaman içimizdedir.
“Ağustos Böceği ile Karınca”	Yaşamak gereklidir.
“Islak Buğdaylar”	Sinirlenip, kalp kırmadan önce durumu tam olarak anlamak gerek.
“Püf Noktası”	İyi bir iş için önce tecrübe kazanılmalıdır.
“Akılsız Nana”	Başkalarını suçlamak yerine önce kendimizi değerlendirmesini bilmeliyiz.
“Yukimo’nun Ağacı”	Sabır en güzel meyvesini zamanı gelince verir.
“Okuma Bilmeyen Pufi”	Okumak ve bilgi sahibi olmak en kıymetli hazinedir.
“Bambul’un Arkadaşı”	Arkadaş seçimi kişiye ayna tutar.
“Meşe Ağacının Yaşama Sevinci”	Yalnızlığın üzücülüğü arkadaşlarımızla geçer.
“Delik Kova”	Kibir en önce kibirleneni yok eder.
“Kurt ile Köpek”	Özgürlük kıymetli bir hazinedir.
“Buluta Uçan Serçe”	Cesaret her zaman hayat kurtarır.
“Şaşkın Şumu”	Her halin kendine özgü bir özelliği vardır.
“Sel ve Aslan”	Dayanışmanın önünde hiçbir engel yoktur.
“Kimin Evi?”	Hakemin adaletine güvenmek gerek.
“Yalnız Kedi”	Kıskançlık dozunda iyidir.
“Uçibo’nun Özgürlüğü”	Büyülenmeden önce sınırları iyi bilmek

	gerek.
“Kırk Değnek”	Dürüstlük her zaman meyvesini verir.
“Nomik’in Puanlı Elbisesi”	Paylaşmak, yardımsever olmak en değerli hazinedir.
“Kim Önde?”	Arkadaşlık her zaman kıymet bilmek ve yardım etmektir.
“Altın Balta”	Dürüstlük insanın sahip olabileceği en güzel erdemdir.
“Kavgacı Murti”	Kalp kırmak arkadaşlığa zarar verir.
“Mavi Taş”	Her anne-baba çocuklarını eşit sever.
“Yavru Fil”	Akıllı ve tecrübeli olmak büyük olmaktan daha iyidir.
“Arı ile Keçiler”	Maharet bedende değil akıldadır.
“Varyemez’in Papuçları”	Cimrilik başa bela getirir.
“Nunu Oğlan”	Her insanın yapabileceği bir iş mutlaka vardır.
“Mopi’nin Cevizleri”	Bozulan işleri düzeltmek için şikâyet etmek yerine çabalamak gerek.
“Deniz Yıldızları”	Başkalarının mutluluğu bizlerin de mutluluğu olmalıdır.
“Aycin ile Tavşan”	Yardımseverlik güzel dostlukların başlangıcıdır.
“Sincap Cop”	Fazla merak başa bela açar.
“Tehlikeli Oyun”	Her canlının yaşayabileceği alan farklıdır.
“Ağaçtaki Çıngırak”	Arkadaşlarımızı üzen şakalar yapamaya dikkat etmeliyiz.
“Suna Kız’ın Yalnızlığı”	Dostluk kazanılmış en büyü ödüdür.
“Cimrinin Köpeği”	Mal mülk gelip geçicidir ve insan neye değer verdiğini bilmelidir.
“Üç Balık”	Arkadaşlarına güvenen her zaman kazanır.
“Bekir Dede’nin Şikâyeti”	Yaşlılığı kabul etmek gerekir.

“Boyalı Çakal”	Kendini olduğu gibi kabul etmek başkalarına fırsat vermemektir.
“Hasta Öğretmen”	Kötü düşünce kötülük getirir.
“Terazi, Süpürge, Kalbur”	Haklı olmak ve bunu anlatmak bazen pek çok işi çözer.
“Yaramaz Daguli”	Korkularla yüzleşmek insanı daha cesur kılar.
“Baygın Derici”	Alışkanlıklar bazen değiştirilebilir.
“Hırsız ve Sarık”	Gösteriş yapmaya çalışan zararlı çıkar.
“Değirmencinin Eşeği”	Halinden memnun olan mutlu olur.
“Gaomi’nin Aklı”	Herkesin dostluğuna güvenilmez.
“Tilki ile Sincap”	Gülme komşuna gelir başına.
“Maşmuş’un Pişmanlığı”	Özenti başa bela getirir.
“Karakuş”	Her canlı farklıdır ve bunu kabul etmek gerek.
“Aslanın İyiliği”	İyilik yap, iyilik bul.
“Akıllı Sumi”	Önemli olan akli kullanabilmektir.
“Dubadu’nin Ayısı”	Her canlı kendine uygun alanda yaşar.
“Kurt ile Kuzu”	Korkuların etkisiyle fevri davranmak zararlıdır.
“Baygu’nun Üzüntüsü”	Her yaşta yapılabilecek işler vardır.
“Kral Çakal”	Gösterişe aldanmamak için uyanık olmak gerek.
“Akıllı Örümcek”	Yardımlaşarak her zorluk aşılar.
“Bir Fikrim Var”	İşi bilmek h-kadar anlatabilmek de önemlidir.
“Kuyruksuz Tilki”	Sorumlulukları yerine getirmek herkesi mutlu eder.
“Mugiro’nun Hasırları”	Çalışmak ve sabır meyvesini verir.
“Ay’a Uzayan Burun”	Emek verilmeden elde edilen kazanç mutlaka kaybettirir.
“Şakacı Adam”	Komiklik yapmaya çalışmak yalan söylemeden olmalıdır.

“Nazlı Kızın Kısmeti”	Hırs bazen tüm fırsatları geri çevirmektir.
“Karga ile Kedi”	Dostluk paylaşmaktır.
“Ali Dayı’nın Hindisi”	Mantıklı düşünerek her zorluk aşılar.
“Bıdır’ın Devesi”	Kibir dost kaybettirir.
“Horoz ile Tilki”	Yalan söyleyerek başkalarını kandırmaya çalışırken zararlı çıkan yalan söyleyendir.
“Gül ile Köstebek”	Her şeye rağmen aile olabilmeyi başarmak lazım.
“Gulipo’nun Yıldızı”	Gözü yükseklerde olmak hayalleri gerçek kılar.
“Gudu’nun Sürüsü”	İşi öğrenmek ve işi yapmak bir sorumluluktur.
“Bilge’nin Öğüdü”	Verilen sözü tutmak can kurtarır.
“Tekir’in Oyunu”	Aklını kullanan tehlikeden kurtulur.
“At ile Eşek”	Her canlıda eşitliğe önem verilir.
“Funi’nin İsteği”	Halinden memnun olmak mutluluğun asıl kaynağıdır.
“Kral Maymun”	Herkesin gözü yükseklerde olsa da hak eden tahta oturur.
“Bum ile Gom”	Yaşama sevinci her şeyin üstesinden gelir.
“Filler ve Tavşanlar”	Beden değil aklı kazanır.
“Kel Papağan”	Güvenmek başarıyı beraberinde getirir.
“Kadife ile Kararlı”	Her canlıda eşitlik ve adalet önemlidir.
“Hapşuuu!”	Kibirlenmek gözü kör eder.
“Sihirli Değirmen”	Bencillik kötü sonuçlara sebep olur.
<i>Masal Kaçkını</i>	Dostluk ve güven her engeli aşar.

Çikolatalı Masallar anonim masallardan derlenerek hazırlandığı ve masallar genel hatlarıyla diğer masallarla benzer işlevleri aktardığı için tekrara düşmemek adına bu bölümde esere yer verilmemiştir.

Gökdoğan, masallarında çeşitli iletilerle okuyucunun dikkatini çeker. İletilerin pek çoğu açık ve net olarak ifade edilmezken bazısı gerek özlü sözlerle gerek sorular yardımıyla açıkça dile getirilir. Çocuk okuyucu için gizlenen iletiyi algılamak ve hayata aksettirmek son derece önemli ve ehemmiyetlidir. Her okur ya da dinleyen masalı kendi fikir süzgecinden geçirip kendi masal dünyasını kurar. Hayal gücünün sınırları olmadığı çocukluk çağında da, gerçek dünyanın zorluk ve mücadelesinden masal dünyasına sığınmak istenilen yetişkinlik döneminde de masallara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenledir ki hem yetişkinlere hem çocuklara hitap eden masalarda, herkesin kendine göre ders çıkarabileceği değerler yer almaktadır. Her masal birkaç ileti barındırabilir. Burada en çok üzerinde durulan iletiler verilmeye çalışılmıştır. Okuyucu burada dile getirilen iletiyi algılayabilir ya da kendi bakış açısına göre farklı iletiler çıkarabilir. Bu çıkarım tamamen okuyucunun hayal dünyası, hayat karşısında takındığı tutum, yaşadığı bir takım olaylar ile bağlantılıdır. Bazı masallar benzersizken bazı masallar kişiler, mekânlar veya olay örgüsü bakımından benzerlik gösterebilir fakat bu benzerlikleri barındıran masalarda iletiler farklılık gösterir. Bu da olaylara ve durumlara yazarın yaklaşımındaki özgünlüğünü gösterir.

Masallar çocukların düş gücünü geliştirip, yaratıcı düşünmesini sağlar. Hayal dünyalarını zenginleştirirken gerçek dünyadan da tamamıyla soyutlamaz. Çünkü hayatın gerçekleri masalların içeriğinde yer alır. Çocuklar masallar sayesinde gerçek hayata hazırlanır ve karşılaştığı olaylar ve mücadele gerektiren durumlarda masallardan aldığı ilham doğrultusunda hareket ederler. Bu açıdan baktığımızda masalların hayal dünyası ile gerçek dünya arasında bir köprü görevi üstlendiğini görmekteyiz. Gökdoğan, masallarında gerçek ile hayali harmanlayarak verir. Okuyucu yazarın masallardaki kurgusu sayesinde masalı gerçekmiş gibi algılar ve onu kendi dünyasına çeker.

Masalların asıl eğitim fonksiyonu çocuğa doğru örnekler vererek onun ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak ve ruhsal gelişimine destek olmaktır. Özellikle çocukların dikkatini çeken masallar hayvan masallarıdır. Yazarın da hayvan masallarına ağırlık verdiği ortadadır. Gökdoğan, okuyucunun örnek alabileceği veya okuyucuya örnek olabilecek hayvanları seçer. Böylece çocuklar kendilerini oradaki kahramanın yerine koymayı başarır. Bilkan'ın şu sözleri çocukların kendilerini kahramanların yerine koyduğunu destekler niteliktedir: *“Masallardaki gerilim, korku, serüven çocuğun*

ruhsal gelişimi bakımından önemlidir. Çocuk masal kahramanlarıyla bütünleşerek zorlukların üstesinden gelmeyi başarma denemelerine girişmekte ve böylece kendisine güven hissi de kazanmaktadır. Masallardaki iyi-kötü savaşında, hep iyinin kazanması, çocuğun hayatını da etkilemekte ve çocuk günlük hayatında sürekli iyi rolü oynamayı benimsemektedir.” (Bilkan, 2009: 32). Çocuklar genelde masal kahramanı ile kendilerini özdeşleştirirler. Bu da onların olaylara karşı verdiği tepkilerin gerçek hayatta okur tarafından gerçekleştirilmesini ortaya çıkarır. Masal kahramanının zorluklarla mücadele etmesi, sabrı, azmi, kararlılığı, kötülere karşı koyması, cesareti, hayvanlara, insanlara, doğaya karşı sevgisi ve merhameti vb. özellikleri çocuğun ruhsal özelliklerinin ve kişiliğinin temelini oluşturan unsurlardandır. Bu da masallarda yer alan karakter ve değerlerin çocuğun benimsemesini sağlarken, masalların karakter gelişimine önemli derecede etki ettiğini gösterir.

Her masal yazıldığı ya da anlatıldığı, içinde bulunduğu dönemin özelliklerine uygun öğelerden oluşur. Masalların ana fikirlerine, okura iletmek istedikleri mesajları göz önüne alırsak insanların yanlış davranışlarına, dönemin aksak yönlerine dikkat çekildiğine rastlarız. Bu durum günümüz modern masalında da aynıdır. Teknolojinin yanlış kullanımından doğan zararlar, başka hayata duyulan özlemin bireyi yanlış sürüklemesi, doğayı tahrip etmenin ekolojik düzeni bozma tehlikesi vb. durumlara dikkat çekilmesi ve önemi üzerinde durulması modern masalların eğitici bir yönünü oluşturmaktadır. Modern masallar ile güncel sorunlara önem verilerek, bu amaç doğrultusunda öğütler verilip uyarılarda bulunarak çevresine ve çevresindeki olaylara karşı duyarlı bireyler yetiştirilmesi sağlanabilir. Gökdoğan da yazıldığı dönemi barındıran iletileri masallarında ele alır. Kahramanlar ışığında örnek davranışları yansıtır. Böylece okuyucu masal okurken, içinde bulunduğu dönemi de analiz etme fırsatı yakalar.

Sonuç olarak Gökdoğan, masallarında çeşitli ve bol iletilerini bilinçli olarak seçer. İletilerindeki çeşitlilik, yazarın okuyucuya vermek istediği ve onları yönlendirmek istediği konularla benzerlik gösterir. Okuyucunun hayal dünyasına hitap edebilen ve onun dünyasına girmeyi başaran kahramanlar aracılığıyla iletiler okuyucuya aktarılır.

3.4. KİŞİLEŞTİRME

Masallarda yer alan kişiler, çocuğa tesirleri ve iletilmek istenen mesajlar bakımından her zaman en önemli unsurlar arasında yerini alır. Bu nedenle eserlerdeki kişiler büyük bir titizlikle, özenle seçilmeli; onlara yüklenen unsurlarla bütünleşip çocuğa bir model olarak sunulabilmelidir. Çocuk, kahramanla özdeşleşeceği için kişinin yaşadığı durum/olay çocuğun da yaşayabileceği durum/olayla aynı doğrultuda olmalıdır. *“Çocuk kitaplarında yer alan kişiler (roman, öykü, masal vb.) masal ve masalımsı eserler bir yana, gerçek ya da gerçeğe uygun kişilerden seçilmeli ve az sayıda olmalıdır.”* (Oğuzkan, 2010: 377). Kişiler genellikle çocuğun dünyasında yer alabilecek varlıklar arasından seçilmelidir. Örneğin mahalle bekçisi, manav, avcı ile köpeği, inatçı keçi, karabaş gibi.” (Kıbrıs, 2010: 35). Yani kişiler çocuğun tanıdığı, bildiği sosyal çevreye ait kişilere benzemeli, çocuğun kavrayabileceği derecede kahraman sayısına da dikkat edilmelidir.

Masallarda karakterlerin psikolojik, sosyolojik vb. açılarından bir gelişim göstermediği, baştan sona aynı çizgide ilerlediği görülür. *“Masalarda zamanın sınırlı olması, karakterlerin tam olarak gelişmelerine izin vermez. Bu nedenle masallarda “yuvarlak karakter”lerden daha çok eylemin sonuna kadar değişmeyen “düz karakter”ler yer alır.”* (Can, 2014: 80). Masallar iyi-kötü çatışmasına dayanır ve okuyucuyu bu konuyla koşullandırır. İstendik davranışları sergileyen taraf daha sağlam olmalıdır ki okuyucu seçtiği tarafın doğruluğundan emin olabilsin.

Gelişen dünyada hızlı ilerleyen teknoloji, çocukların dünyasına giren ve büyük bir tehdit unsuru barındıran önemli bir faktördür. Eskiden sadece televizyon varken şimdilerde internet, akıllı telefonlar gibi iletişim araçları çocukların da dünyasına girmiş durumdadır. Çocuklar bu iletişim araçları sayesinde yeni dünyalar tanıyarak, farklı bilgiler edinerek çok erken yaşlarda bilginin ortasına düşüyorlar. Bu durumun avantajı olduğu kadar dezavantajları da oldukça yüksek boyutlardadır. Hayal dünyasını dış dünya ile iletişim araçlarının sunduğu dünyayı bütünleştiren çocuğun zihni çok çeşitli etkilere maruz kalmaktadır. Bu kadar renkli ve karmaşık bir dünyada çocuğu kitaba çekebilmek tamamen yazarın maharetine bağlıdır. Kitaplardaki karakterlerin de aynı şekilde çocuğun hem sosyal çevresinde görebileceği hem de dış dünyaya açıldığında en azından iletişim araçlarından

ulaşılabileceği boyutlarda olması gerekir. Çünkü çocuk her iki dünyayı da kendince bütünleştirecek, okuduğu metinden de bunu bekleyecektir. Kişileştirme son derece sağlam olmalıdır ki çocuğun zihninde herhangi bir boşluk, soru işareti oluşmasın.

Kişileştirmeler vücut bulurken çocukların kolaylıkla telaffuz edebileceği, sıklıkla duyduğu isimlendirmeler önemlidir. Çocuk bu sayede isimleri çevresindekilerle de özdeşleştirebilir. Zaten çocukların kendi yaşlarındaki kimselerin başlarından geçenleri dinlemekten ve okumaktan zevk aldıkları bir gerçektir. Bu sebeple kahramanların daha çok çocuk olması onların esere olan ilgisini artıracaktır. Kahramanlara mutlaka isim vermek yerine onlar hakkında bilgilendirici kısa betimlemeler de yeterli olabilir. Örneğin yaşlı kadın, büyücü ihtiyar, pamuk kedi, küçük çoban gibi (Oğuzkan, 2010: 377).

Gökduman, masal kişilerinin çocuğun dünyasından olmasına önem verir. Masallarında karakterler iyi-kötü çatışması içinde farklı iki kutupta yer alabilirken, bir başka masalda iyi karakter kötüyü, kötü karakter de iyiyi canlandırabilir. Bu da çocuğun gerçeklikle algısını üst seviyelere taşır. Çünkü bir karakter her zaman sadece iyi veya sadece kötü olmayabilir.

Kişileştirmede bir diğer unsur ise karakterlerin kendi aralarında konuşmasının canlılığı ve doğallığıdır. Çocuk okuyucu bu konuşmalarda bildiği kelime veya cümleleri bulabilir. Gereksiz hiçbir söz veya ifadenin olmayışı, kısa ve yalınlık, karakterlerin betimlemesinin yeterli oluşu da kişileştirmenin sağlam olduğunun ölçütüdür.

Masallara yer alan kişileri sınıflandırmak yerinde olacaktır. Yazar, ele aldığı kişilerin özelliklerini masalın yapısına bağlı olarak okuyucuya sunar. Bir masalda iyiliği temsil eden figür, başka bir masalda kötülüğü simgeleyebilir. Ancak gerek tasnif gerek kişi özellikleri verilirken genel özellikleri ele alınmış olup, kişinin özellikleri ana hatları ile verilmiştir.

Masalda yer alan kahramanları şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

Yetişkin Kişiler

Yazar masallarında yetişkin kişilere yer verir. Bu kişiler genelde çocuğun dünyasında var olan, hemen hemen her yerde görebileceği insanlardır.

Askerler genel olarak mücadeleyi ve cesareti temsil ederler, sadıktırlar ve her verilen görevi yaparlar. Burada askerler iyiliği temsil eder ve yüceltilmiş değerleri barındırır. Balıkçılar helal para isteyen, kendi ekmeğinin derdinde olan ve geçimini denizden sağlayan kahramanlardır. Balıkçılığın ne kadar zor bir meslek olduğuna vurgu yapılır. Bilge gittiği her yere bilgi götüren, kıvrak zekâsıyla olayları çözen ve herkese yardım eden kimselerdir. Kötülüğü düşünenlerin karşısında bilgeler sağlam ve kararlı durarak bilmenin önemi üzerinde durulur. Cüce fakir balıkçıya yardım etmek isteyen kimsedir. Çiftçi geçimini çiftçilikle sağlayan, ailesiyle yaşayan karakterlerdir, aç gözlülük yapanlar kadar iyi niyetli olanlar da masallarda yer alır. Böylece aynı karakterlerin farklı durumlarına da yer verilir. Çoban işini yapan, çevresine faydalı olmaya çalışan ve yalancılıkla ün salmış bir karakterlerdir. Dede yardımsever ve öğüt veren karakterlerdir. Yazar dedeleri her zaman farklı bir yere koyar ve dedeleri ön plana çıkarır. Değirmenci ekmeğinin peşinde olan kimsedir. Doktor sağlıklı yaşam hakkında özellikle çocukları uyaran karakterdir. Doktorların dilinden çocuklar sağlık konusunda uyarılır. Fakir insan sadece maddi anlamda fakir olan ancak aslında gönlü zengin insandır. O yüzden fakirlik sadece maddiyat olarak ele alınır. Üstelik fakirliğin yürekte olmaması da zıtlıklar sayesinde değer kazanır. Geveze kadın çok konuşan ve eşinin tüm iyi dileklerini kaybetmesine neden olan kişidir. Burada kadınların gereksiz konuşmalarının başına açtığı işler ele alınır. Hâkim adaleti sağlamaya çalışan, zeki biridir. Hizmetçi üzerine düşen görevi yapmaya çalışır. Görevlerin önemi ve sorumluluk değerleri ele alınır. Kaptan denize hâkimiyet kurmaya çalışır ve kendine fazlaca güvenir. Çünkü işi bilmek ve işinde iyisi olmaya çalışmak kendine güveni de beraberinde getirir. Kaşıkçı genç işini iyi yapan, sevdasını işine yansıtan yetenekli gençtir. İş yapan ve yüreğine güvenen herkesin yolunun açılacağı da bu kişi bağlamında verilir. Komutan askerleri için mücadele eden biridir. Köylüler içinde bulundukları durumu geç fark eden ve iyi niyetli kimselerin ağırlıkta olduğu karakterlerdir. Köylüleri niyetlerinin doğruluğu ve birbirlerine olan bağlılıkları da ele alınır. Kral haktan uzak, onların derdini bilmeyen ancak bazen de onlar için mücadele eden karakterlerdir. Krallar hem iyiliği hem de kötülüğü barındırır ve bir yöneticinin halkı için çabaladığındaki güzelliklere değinilir. Kralın adamı halkla kral arasında köprü görevindedir. Kralın Kızları sarayda kapalı kalırlar ve çocukluklarını yaşayamazlar. Marangoz işini en iyi şekilde yapar. Emegın ve çabanın üzerinde durulur. Memiş saflığı ile ele alınır. Muhtar eline geçen her fırsatı değerlendirmeye çalışan, bencil kişidir. Burada bazı kişilere

atfedilen düşünceler yansıtılır. Müşteriler alacakları ürüne dikkat etmeyen ancak daha sonra itirazda bulunan figürlerdir ve bir genelleme vardır. Oduncu azla yetinmeyi bilen kanaatkâr kimsedir. Oduncunun karısı açgözlü, hırslı kişidir. Padişah hem iyi hem kötü karakteri temsil eder, yer yer halka zulmeden, yer yer de halkını dinleyen, yardım eden biridir. Bir yöneticinin halkla olan iyi kötü bağları verilir. Seyirciler bulundukları ortama göre hareket ederler. Seyis atları yetiştiren ve onların dilinden anlayan kişidir. İşini sevmenin ve hakkını vermenin üzerinde durulur. Tarla sahibi anlayış göstermeyen, kıvrak zekâlı, gözü açık biridir. Turgut Reis deniz yolculuğunun piri olan isimdir. Tüccar başkalarını kandırmaya çalışan, açgözlü kimsedir. Vali halkın yararı için çabalar. Vezir kralı kandırmaya çalışan, hırslı kişidir. Yaşlı kadın başkalarını kötü durumlara karşı uyarır ve yardımseverdir.

Çocuklar

Yaş grubu olarak masalın hitap ettiği yaşlarda çocuklar ele alınır. Arda arkadaşı ile ormana giden ve orada yaralı bir ayağa yardım edecek kadar cesaretli olan bir çocuk kahramandır. Arda karakterinde hayvan sevgisi aşılarmaya çalışılır. Aytaç sağlığının farkında olmayan, yalan söyleyen ve sonra pişman olan örnek karakterdir. Çocuklar hayatın neşesi olan, oyun oynayan ve meraklı karakterleri temsil ederler. Birlikte hareket etmeleri, birbirleri için çabalamaları ele alınır. Emre çalışmayı sevmeyen, rahatına düşkün bir çocuktur. Tembel bir karakterin durumları ve yaşayabileceği durumlara vurgu yapılır. Ömer ailesine düşkün, hayvan sever bir karakterdir. Özellikle Ömer'in babası ile ilişkisi önemli bir unsurdur. Parmak çocuk başkalarının mutluluğu için elinden geleni yapar. Peri çocukları mutlu olmayı ve birlikte iyi zaman geçirmeyi bilirler.

İnsan Dışı Varlıklar:

a. Hayvanlar

Aslan ormanlar kralı olarak bilinen aslan heybetli, ihtişamlı, boğazına düşkün ve zekidir ancak yer yer ormanlar kralı olmaktan vazgeçen, yaşlı ve bakımsız aslanlar da karşımıza çıkar. Aslanların iyi ve kötü durumları ormanı temelden etkiler ve bu durumlar ele alınır. Atlar hızlı, çevik ve çok çalışmaları ile ele alınırlar, aynı anda aynı işi yaparken sürtüşme yaşansa da, atlar çalışkandır. Ayı iyiliği unutmayan, yardımsever bir figürdür. Ayıların her zaman iyi oluşu dikkat

eken bir unsurdur. Bal arıları çalışkanlığı ile bilinen yardımsever ve bilinlidirler. Her hangi bir durumda bal arıları çözüm yolu bulup uzlaştırıcı figürlerdir. Denizin en güzel canlısı olan balıklar genel olarak yardımsever ve vatanseverdirler. Deniz onların vatanlarıdır ve vatanlarından ayrılmak istemezler. Baykuşlar yıkık viraneleri seven, kendini düşünen varlıklardır. Baykuşların bencillikleri ön plana çıkar. Bülbüller sesiyle herkesi kendine hayran bırakan, özgür olmayı düşleyen, bazen evde bazen de ormanda yaşayan canlılardır. Sesinin güzelliğiyle masallarda yer alır. Ceylan genelde iyi yürekli ve sevecen, ormanda kaçan bir karakterdir. Çaylak kötülüğüyle bilinen, kendinden başka hiçbir canlıyı düşünmeyen, bencil karakterdir. Her zaman kötüyü çağrıştırır. Çilli tavuk kendini beğenen, sadece kendini düşünen bir karakteri temsil eder. Burada tavuğun bencilliğinin kendine ve diğerlerine verdiği zararlar üzerinde daha çok durulur. Dağ kedisi zorlukları aşan ve hayatta kalmayı başaran, hazırı sevmeyen karakterlerdir. abalamayı ve mücadeleyi temsil eder. Deniz canlıları bir arada yaşamaya çalışan, uyumu bozanı aralarında istemeyen canlılardır. Burada aile olma ve birlik olma üzerinde durulur. Deve boyuyla ünlü, hayvanlar arasında da bilgili olarak geçen karakterdir. Masallarda genel olarak iyiyi ve bilgeliği temsil eder. Eşek tüm iş yükünü taşıyan kahramandır ve alışkan olan kadar alışkan olmayan da vardır. Fare ev ve tarla faresi olarak ayırıma gidilen farelerde, rahatlığı ve mücadele ruhunu görürüz, fareler her ne kadar küüklükleriyle tanılsa da aslında küçük yerlerde yaşamaya çalışan tipleri temsil ederler. Fil ormanda yaşayan, büyüklüğü ve hortumuyla ün salan hayvandır, herkesin yardımına koşar. Fil bazen de kendini analiz ederek veya beğenmeyerek git gel yaşar. Gelincik kendi halinde yaşayan bir figürdür. Gülibik sesiyle ün kazanan, kendini çok beğenen figürdür. Güvercin (ak-kara) hayatla yüzleşmeye çalışan, doğru ve yanlışları yaşayarak öğrenen iki kardeştir. Kanguru zıplamaları ile meşhur kangurular genellikle karın bölgelerindeki evleri ve birbirlerine olan bağlılıkları ile öne çıkarlar. Karabaş sadece kendini düşünen, gururu temsil eden figürdür. Karakaan çok çalıştığını düşünen, tembelliğe özenen figürdür. Karınca alışkanlıkları ile ön plandadırlar. Kartal ve yavruları sevdikleri için mücadeleyi temsil ederler. Kediler başkalarına özenen anca hata yapan figürlerdir. Kirpi dikenleri ile öne çıksalar da birbirlerine olan bağlılıkları ve kalplerindeki yumuşaklık da ele alınan diğer özellikleridir. Koyunlar sevimlilikleri ile ele alınırlar. Köstebek toprağın altını yansıtan ve diğer canlılarla yaşamaya alışan varlıklardır. Kurbağa suyun çevresinde yaşayan, her çocuğu kendine çeken

ve haklarında sıkça duyulan masaldan, şarkıdan rahatsız olan tiplerdir. Kurt asil duruşları ve çevrelerine verdikleri korkuları ile ele alınırlar. Kuşlar sesleri ve görünüşleri ile ele alınırlar, bulundukları her ortama uyum sağlarlar. Kuşların birliktelikleri de ön plana çıkan diğer unsurdur. Kuzular saflığı ve sevimlilikleri ile ele alınırlar. Leopar ailesini arayan, cesur figürdür. Maymun daldan dala gezen, ormanı birbirine düşüren, yaramazlıklarıyla öne çıkan karakterlerdir. Öküz başkalarına yardım etmeye çalışan, bazen yaptığı işlerden dolayı övgü bekleyen figürdür. Aslında hayatımızda işimizi gücümüzü kolaylaştıran varlıklar gerekli değeri vermemiz üzerinde durulur. Sırtlan ormanda tek başına gezer ve kötülüğü temsil eder. Sincap Lopi anne sözü tutmayan, başına türlü işler açan karakterdir. Sincaplar çalışkan ancak unutkan olan Sincaplar, çevreleriyle de uyumludurlar. Su Aygırı başkalarının sözleriyle hareket eden ancak başarıyı yakalayamayan bir figürdür. Tavşan hızıyla ve çevikliğiyle öne çıkar. Tavus kuşu görünümü ile büyüleyip sesiyle herkesi kendinden uzaklaştırır. Tilki ele alınan her masalda sinsiliği ile öne çıkan, kendini zeki gören ancak her zaman zararlı çıkan figürdür. Timsahlar kendi içinde dahi anlaşılamayan, bencilliği temsil eden kahramanlardır. Yaban Atı sahibi için elinden gelenin fazlasını yapmaya çabalayan hatırlı bir karakterdir. Yarış Atları sahiplerine saygısı olmayan ve başkalarını mutlu etmeye mecbur kılınan, hatalarını anlayan temsili figürlerdir. Yılan bazen iyi bazen kötülüğü temsil ederler. Sürüngenlerden olan yılanlar, masallarda kimseye zarar vermezler. Zürafa ormanda uzun boyu sayesinde daha geniş alanları görmeleri ile ele alınır.

b. Bitkiler

Ağaçlar bir arada yaşamayı temsil ederler ancak yeni ağaç veya fideleri pek benimsemezler. Ağaçların hem görünüş hem de yaşamsal döngüleri ele alınır. Elma fidesi kendi küçük ama fikirleri kocaman olan, bulunduğu yerde örnek olan bir karakterdir. Erik ağacı çiçekleriyle herkesi kendine hayran bırakan, çocukların ilgisini çeken yalnız ağaçtır. Ancak çocukların sevgisi ve ilgisiyle mutluluğu yaşar. Kaktüs başkalarına yardımcı olan, kötü sözlere takılmayan figürdür. Ön yargıların yıkılmasını sağlayan önemli bir figürdür. Papatya yalnız olduğunu düşünen ancak çevresiyle iletişimi kuvvetli bir karakterdir. Kendine güveni ve iletişimi sayesinde ailesini bulup mutluluğu yakalar.

c. Fantastik Öğeler

Masallarda arabalar canlıdır ve genelde yük çekmekten yorulan figürlerdir, onların da can taşıdığı ele alınır. Burada çocukların eşya bile olsa hassasiyetleri üzerinde durulur. Devler masallarda hem iyi hem de kötü özellikleri ile alınsa da ağırlıklı olarak iyiliği temsil ederler. Bu da yazarın masallara yeni bir nefes getirmeye çalıştığının bir kanıtıdır (Yaylacı, 2019: 409-416). Eşofman düzeni seven karakteri canlandırır. Güneş tüm dünyayı aydınlatır, ısıtır. Dünyaya ve dünyadakiler için emek harcar, uyarıları ve ikazları dinler Güneşin varlığı ve yokluğu düşündürülerek çocukların düşünme duyguların vurgu yapılır. Mutfak eşyaları başkalarına hizmet eden, başkaları için çalışan, emeğin temsilidir. Böylece hayattaki emektarlarımızın değerleri üzerinde durulur. Okul çantası kendini değerli gören figürdür. Oyuncak guguk sesinin bülbulden güzel olduğunu düşünür, bülbul ve ormandaki hayata özenir. Yapay canlılar ile gerçekleri arasındaki farkları ve değerleri üzerinde durulur. Palto soğuk havalar için herkesin kendine ihtiyaç olduğunu bilir ve bunu kullanmaya çalışır. Rüzgâr çevresindekilere yardımseverliği ile ele alınır. Sosis fare ve kuşla arkadaşlıklarında üzerine düşen görevi yapmaya çalışır. Küçük bir sosisin bile dostluk için çabalaması ve mücadelesi önemli bir ayrıntıdır. Terlikler kendilerini vazgeçilmez sanan olumsuz figürlerdir. Vagon tek başına hareket etmek isteyen, hatasını fark eden tiptir. Yıldızlar özellikle çocuklarla konuşan, onlara yardımcı olmaya çalışa figürlerdir. Özellikle çocukların geceleri ışığıyla dikkatlerini çekmesi, çocukları mutlu etmeye çalışmaları üzerinde durulur.

3.5. MASALLARIN KURGUSAL/ANLATISAL BOYUTLARI

Masalların Başlangıç/Giriş Formelleri

Masal formelleri veya masal tekerlemeleri olarak da bilinen giriş cümleleri “*masalın başında ortasında veya sonunda yer alan ses ve sözcük benzerliklerinden yararlanılarak oluşturulan yarı anlamsız sözcüklerden ya da sözlerden oluşur. Birbiriyle ilgisiz olan ancak dinleyicinin ilgisini masala çekmek için bir araya getirilmiş sözlerden oluşur ve bir düzen içerisinde sıralanır.*” (Cerrahoğlu, 2011: 283). Masallar “bir varmış, bir yokmuş, evvel zamanda, kalbur samanda, develer tellal iken, pireler berber iken...” gibi formeller/tekerlemeler ile başlar. “*Her masalın başında, birazdan anlatılacak olanların tamamen gerçekdışı olduğunu ihtar eden bir ikâz lâmbası gibi, o absürt tekerlemelerden biri tekrarlanır; ayaklarımız bizi fantastik roman raflarına doğru götürürken birazdan, olağanüstü olanı aşatan bir metin okuyacağımızı bilir, kendimizi buna hazırlarız...* Bunun neden böyle olduğu ise şöyledir: ...böylesine hoşladığımız ve böylesine inanmak/olmadığına inanmak istediğimiz için...” (Özgül, 2003: 176). Formellerin/tekerlemelerin aslında masalla bir bağı yoktur. “*Masal başında yer alan tekerlemeler, masalın muhtevasına inanılmaması için uyarı anlamında söylenirken, anlatılanların gerçek değil, eğlendirmek ve ibret dersi vermek için uydurulmuş şeyler olduğunu ifade eden ‘giriş klişeleri’ niteliği taşırlar.*” (Duymaz, 2002: 66). Gökdoğan masallarının hiç birinde böyle bir giriş görülmez. Sadece Masal Saati eserinin başlangıç kısmında “masal başlangıçları” ifadesiyle sekiz adet manzum şekilde yazılmış ifadeler yer alır. Gökdoğan tüm masal girişlerini toplu olarak okuyucuya sunar. İfadelerin ana başlığı ise “bir varmış bir yokmuş...”tur. Bunlardan ilki şöyledir:

“Az gittim uz gittim, dere tepe düz gittim,

Çayır çimen biçerek, soğuk sular içerek,

Bir ormana ulaştım,

Ormanın ortasında bir pınar,

Pınarın havuzunda kurbağalar,

Vırak vırak bağırdılar,

Bu masalı anlattılar.

Bir varmış, bir yokmuş...”(2009) gibi genel olarak kullanılan ifadeleri bir şekilde eserin baş kısmına toplar. Sadece “Tasa Kuşu”, “*bir varmış bir yokmuş*” (2009: 373) formeliyle başlar. Diğer masallar ise olayla başlatılır.

3.5.1. MASALLARIN BİÇİMBİLİMİ

Masalların biçimbilimi Vladimir Propp tarafından kuramlaştırılmıştır. Propp eserlerinde masalların yapısını belirler. Dünyada bulunan tüm masalların bir iskelet sisteminde şekillenebileceğini düşünür. Propp, çalışmaları neticesinde masalları peri masalları ile yani olağanüstü masallarla sınırlandırır. Diğer masal türlerini incelemesine almaz. Propp çeşitli konuları ele alan yüz masal üzerinden inceleme yapar. Çünkü önemli olan masalların sayısı değil, uygulanan inceleme metodunun niteliği ve kalitesidir. V. Propp masalları inceler ve masalların bölümlerini karşılaştırır. Bu karşılaştırma sonucunda da aşağıdaki durumları açıklar:

- “1. Kral, bir yiğide, bir kartal verir. Kartal, yiğidi, başka bir krallığa götürür.
2. Büyükbaba, Suçenko’ya bir at verir. At, Suçenko’yu başka bir krallığa götürür.
3. Bir büyücü, İvan’a bir kayık verir. Kayık, İvan’ı başka bir krallığa götürür.
4. Kraliçe, İvan’a bir yüzük verir. Yüzükten çıkan iriyarı adamlar, İvan’ı başka bir krallığa götürürler” (Propp, 2001: 23).

Bu incelemelerin sonucunda masallarda değişen ve değişmeyen kavramlar göze çarpar. Çünkü masalların değişmeyen unsurları varken aynı zamanda değişen unsurları da mevcuttur. İşlevlerin gerçekleşmesi için yollar değişse bile işlevlerin değeri sabit kalır. Masallarda kişiler oldukça çeşitlidir ancak işlev olarak sınırlıdır ve genellikle aynı eylemlerde bulunurlar. Bu yüzden de olağanüstü masallar tekbiçimlilik ve tekdüzelik gösterir. Propp’un belirlediği işlevlerinin özellikleri şöyledir:

- “1. Kişiler kim olursa olsun ve işlevler nasıl gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, masalın değişmez, sürekli öğeleri kişilerin işlevleridir. İşlevler masalların temel oluşturucu bölümleridir.
2. Olağanüstü masalların işlevleri sınırlıdır.
3. İşlevlerin dizilişi her zaman aynıdır. Ancak bütün masallarda bütün işlevler yer almaz. Bazı işlevlerin bulunmayışı diğer işlevlerin düzenini değiştirmez.
4. Bütün olağanüstü masallar yapıları açısından aynı tipe bağlanırlar” (Propp, 2001: 24-27; Günay 2011: 28).

Buradan hareketle V.Propp 31 maddelik işlev ve sembol tespit eder. Bu sembollerle masal yapıları çözümlenir. Yapısı çözümlenen masallar özetlenir ve sonuç bölümünde masalın şematik yapısı ortaya çıkar. Bunlar masalların değişmez unsurlarıdır. Prop'a göre bunlar şöyledir:

Masalların girişinde genellikle bir başlangıç durumu bulunur. Başlangıç durumu bir işlev olarak değil, biçimbilimsel bir öge olarak kabul edilir.

1. Aileden biri evden uzaklaşır.
2. Kahraman bir yasakla karşılaşır.
3. Yasak çiğnenir.
4. Saldırgan bilgi edinmeye çalışır.
5. Saldırgan kurbanı ile ilgili bilgi toplar.
6. Saldırgan kurbanını veya servetini ele geçirmek için onu aldatmayı dener.
7. Kurban aldanır ve istemeyerek düşmanına yardım etmiş olur.
8. Saldırgan aileden birine zarar verir.

İlk yedi işlev masalın hazırlayıcı bölümü olarak ele alınır. Olay örgüsü kötülük aşamasında düğümlenir. Bir kötülükle başlamayan masallar da aynı gelişmeyi izler. Bunlar bir eksiklik ve yokluktan kaynaklanır, arayışa yol açar.

8a. Aileden birinin bir eksiği vardır, aileden biri bir şeyi elde etmek ister

9. Kötülüğün ya da eksikliğin haberi yayılır; bir dilek ya da bir buyrukla kahramana başvurulur, kahraman gönderilir ya da gitmesine izin verilir.

10. Arayıcı kahraman eyleme geçmeyi kabul eder ya da eyleme geçmeye karar verir.

11. Kahraman evinden ayrılır.

12. Kahraman büyülü bir nesneyi ya da yardımcıyı edinmesini sağlayan bir sınama, bir sorgulama, saldırı vb. ile karşılaşır.

13. Kahraman ileride kendisine başışta bulunacak kişinin (bağışçının) eylemlerine tepki gösterir.

14. Büyülü nesne kahramana verilir.

15. Kahraman aradığı nesnenin bulunduğu yere ulaştırılır, kendisine kılavuzluk edilir ya da yol gösterilir.

16. Kahraman ve saldırgan bir çatışmada karşı karşıya gelir.

17. Kahraman özel bir işaret edinir.

18. Saldırgan yenik düşer.

19. Başlangıçtaki kötülük giderilir ya da eksiklik karşılanır.

20. Kahraman geri döner.

21. Kahraman izlenir.

22. Kahramanın yardımına koşulur.

Birçok masalın burada bittiği görülür. Ama bazen masal kahramanı yeni felaketlerle karşı karşıya gelir. Kötülük, bazen aynı bazen de değişik bir biçimde yinelenir. Bu da başka bir anlatının başlangıcı olur. Yinelenen kötülüğün özgün biçimi yoktur. Her şey girişteki gibi yeniden başlar. Bu andan başlayarak olay değişikliğe uğrar. Yeni bir kötülük yeni bir olay dizisine yol açar.

23. Kahraman kimliğini gizleyerek, kendi evine ya da başka bir ülkeye varır.

24. Düzmece bir kahraman asılsız savlar ileri sürer.

25. Kahramana güç bir iş önerilir.

26. Güç iş yerine getirilir.

27. Kahraman tanınır.

28. Düzmece kahramanın, saldırganın ya da kötünün gerçek kimliği ortaya çıkar.

29. Kahraman yeni bir görünüm kazanır.

30. Düzmece kahraman ya da saldırgan cezalandırılır.

31. Kahraman evlenir ve tahta çıkar. (Propp, 2001: 28-64).

Masal biter. Bazen bu sınıflandırmaya girmeyen durumlar da vardır ancak bunlar çok az görülür. Propp'a göre bu işlevler bir bütündür ve aralarında bir mantıksal bağ görülür. Bu yüzden de art arda okunmalı, aralarındaki bağın kurulması sağlanmalıdır. İşlevlere bakıldığında ise ortaya yedi farklı yapıda kişi çıkar. Bunlar şöyledir:

“1. Saldırganın (ya da kötü kişinin) eylem alanı: Kötülük, çatışma ve kahramana karşı sürdürülen başka kavga biçimleri, izleme işlevlerini kapsar.

2. Bağışçının (ya da sağlayıcının) eylem alanı: Büyülü nesnenin aktarılmasının hazırlanması, büyülü nesnenin kahramana verilmesi işlevlerini kapsar.

3. Yardımcının eylem alanı: Kahramanın uzamda yer değiştirmesi, kötülüğün ya da eksikliğin giderilmesi, izlenme sırasında yardım, güç işleri yerine getirme, kahramanın biçim değiştirmesi işlevlerini kapsar.

4. Prensesin (aranan kişi) ve babasının eylem alanı: Güç işleri yerine getirme isteği, bir özel işaretin zorla benimsettirilmesi, düzmece kahramanın ortaya

çıkarılması, gerçek kahramanın tanınması, ikinci saldırganın cezalandırılması, evlenme işlevlerini kapsar.

5. Gönderenin eylem alanı: Yalnızca kahramanın gönderilmesi işlevini kapsar.

6. Kahramanın eylem alanı: Arayış amacıyla gidiş, bağışçının isteklerine tepki, evlenme işlevlerini kapsar.

7. Düzmece kahramanın eylem alanı: Arayış amacıyla gidişi, bağışçının isteklerine karşı gösterilen ve her zaman olumsuz tepkiyi, asılsız savları kapsar” (Propp, 2001: 80-84).

Kişiler işlevleri dışlamaz ve genel hatlarıyla ikili işlevler görülür. Bu işlevler şöyledir: *“Bir yandan saldırganla çatışma ve kahramanın zaferi (H-J), diğer taraftan güç iş ve bu güç işi yerine getirme (M-N). Söz konusu işlevlerin bulunmadığı kesitler de karşımıza çıkar”* (Propp, 2001: 104).

Gökduman masallarına genel olarak bakılacak olursa Propp’un belirlediği biçimbilimsel öğelerin bazıları karşımıza çıkar. İlk olarak yedi maddenin hazırlayıcı öge oldukları bilindiğinden bunlar ele alınacaktır.

Yazarın masallarında;

1. Aileden biri evden uzaklaşır. Evden uzaklaşmak isteyen karakter bulunduğu durumdan mutsuzdur. Bu bazen güvercin, bazen aslan, bazen bir fil vb. olabilir.

“Ak Güvercin’in Seyahati” (2009: 57-59) masalında Ak güvercin uzaklara açılıp, dünyayı tanımak ister. Kara Güvercin küçük olduklarını, uzaklardaki hayatın tehlikeli olduğunu söylese de kardeşini ikna edemez. Ak güvercin yuvadan uçar ve başka bir yere gider. Amacı yeni ve farklı dünyaları görmek, hatta başka arkadaşlar edinmektir.

2. Kahraman bir yasakla karşılaşır. Bu yasak çocuklara uyarı niteliği taşır.

Ak Güvercin yola çıkar. Giderken gece olur ve Ak Güvercin karanlıkta yol alamaz. Bir ağacın üzerine saklanır. Tam o an yağmur yağmaya başlar. Ak Güvercin gecenin karanlığından ve yağan yağmurdan korkar.

3. Yasak çiğnenir. Yasağın türü genelde çocuğun aileden veya çevreden duyacağı tarzdadır ve çocuğun bu yasağı çiğnediğinde başına gelenler dikkat çekicidir.

Ak Güvercin karanlık ve yağmurun korkusuyla bir evin çatısına saklanır. Sabah olduğunda ise evin çocuğu sapanla Ak güvercinin kanadını incitir. O sırada diğer bir ağacın üzerinden bir kartal kargayı kapıp kaçar. Ak güvercini bir korku kaplar.

Bundan sonraki aşamalar masallarda olayın düğümünün çözüldüğü ve çoğu zaman bittiği öğeleri içerir.

4. Aileden birinin bir eksiği vardır, aileden biri bir şeyi elde etmek ister. Bu eksiklikler hâinden memnuniyetsizliğin temel sebebidir. Aile olarak görülen unsur ise kişiler, hayvanlar veya tüm canlıların ortak yaşam alanını kapsayabilir. Burada başkaları için mücadele de ele alınmaktadır.

“Parktaki Karga” (2014: 207-211) masalında Guk adındaki karga ormandaki arkadaşlarından sıkılır. Ormandaki arkadaşlarını beğenmeyen karga, ormandan ayrılır ve bir parka gelir.

5. Kötülüğün ya da eksikliğin haberi yayılır; bir dilek ya da bir buyrukla kahramana başvurulur, kahraman gönderilir ya da gitmesine izin verilir. Genel olarak masallarda padişah ve kral haber salar, kendine güvenen kimseler de gönderilir veya kendisi gider. Bazen de haber gelmeden kişi kendi için veya başkalarına yardım için gider.

“Tembel Şehzade” (2009: 250-252) masalında padişahın oğlu hiçbir iş yapmaz ve odasından da çıkmaz. Padişah bu durumu çözmek için bilgeden yardım ister.

6. Arayıcı kahraman eyleme geçmeyi kabul eder ya da eyleme geçmeye karar verir. Karar verme aşamasında kahramanın kendiyle mücadelesi görülür. Hatta bazen karar verme aşamasında kendini tanıır ve gerçekten bu görevi yapması gerektiğine ikna olur.

“Devigo” (2014: 237-241) masalında bir köyde Kocaoğlan adında bir dev yaşar ve tüm köylüye korku verir. Bir bilge başka bir ülkedeki iyi kalpli Devigo’dan bahseder. Kocaoğlan’a Devigo’nun kendisiyle görüşmek istediğini, kendisinin daha güçlü olduğunu söylemeleri için köylüye akıl verir.

7. Kahraman ve saldırgan bir çatışmada karşı karşıya gelir. Yazar ağırlıklı olarak masallarında bu işlevi ele alır. Çünkü masalın doğasında olan iyi-kötü, yani zıtlıkların bir arada verilmesiyle doğru yol daha net ifade edilir. Gökdoğan da masallarında çocukları doğruya yönlendirdiği için hem yapılması gerekeni hem de yapılmaması gerekenleri işler. Ancak her masal çatışmaları barındırmayabilir.

“Devigo” (2014: 237-241) da Kocaoğlu kendinin büyük ve güçlü olduğunu iddia ederek Devigo’nun yaşadığı yere gider. Gelişini ayak seslerinden anlayan Devigo hemen bir tabela asarak uyur numarası yapar. Kocaoğlu yazıyı okuyunca oradan hızla uzaklaşır. Tabelada “*Dikkat içeride Devigo’nun minik yavrusu uyuyor, sessiz olunuz!*” (2014: 240) yazıyordu. Kocaoğlu minik yavrunun bu kadar büyük olduğunu görünce Devigo’nun kendisinden kat kat büyük olacağını düşünür. Şiddet ve kavga akıllıca bir yöntemle sorunsuz bir şekilde çözülür.

8. Başlangıçtaki kötülük giderilir ya da eksiklik karşılanır. Yazar bazen çatışmaların dışında bir öğeyle masalı işler. Sanatçının başlangıçta ortaya attığı durum karakterin çabası, mücadelesi veya düşünceyi eyleme geçirmesiyle çözüme kavuşur.

“Balıkçının Kavalı” (2009: 340-342) masalında bir baba ve oğlu yaşar. Balıkçı baba hiç boş durmaz ama oğlunun tek bildiği ise kaval çalmaktır. Baba bir gün aniden ölür. Çocuk kendi başının çaresine bakmaya çalışır. Teknenin içine oturur ve başlar kaval çalmaya. Sandalıyla oradan geçmekte olan bir balıkçı, oğlanı gözlemler. Oğlanın işi bilmediğini fark eder. Ona balık tutmayı tarif eder. O günden sonra da balıkçının oğlu, balıkçılığı iyice araştırıp öğrenir.

9. Kahraman geri döner. Kahraman geri döner ve yaptıklarının sonuçlarını paylaşır. Geri dönüş bazen pişmanlığı ve hatayı da barındırabilir.

“Ak Güvercin’in Seyahati” nde (2009: 57-59) Ak Güvercin artık evinden ve ailesinden ayrıldığı için pişmandır. Evine dönmek için kanat açar. Evine döner ve ailesine sığınır.

10. Kahramanın yardımına koşulur. Yardımdan maksat burada ona yol göstermek, doğru yola iletmek ve onun iyiliğini düşündürmektir.

Masal Kaçını eserinde devin yardımına bilgin adamlar ve kırlangıç yetişir. Deve yol gösteren, veziri alt etmesini sağlayan ipuçları verirler.

Gökdoğan'ın masalları genel olarak bu aşamada biter. Yani yazarın masallarında ikinci bir olay dizisi görülmez. Tek düğüm veya tek kötülük ile masal sonuçlanır. Bu işlevleri yerine getiren karakterlerin uygun alanları vardır. Bu alanlar şöyledir:

1. Saldırganın (ya da kötü kişinin) eylem alanı: Kötülük ve çatışmayı barındırır. Karakterler bu işlevlerde zıt kişilerin eylem alanları ile kendi alanlarının karşılaştırılmasıyla alan oluşturur.

2. Yardımcının eylem alanı: Kahraman bu alanda yer değiştirebilir ve bu yer değiştirme bir arayış, bir mücadeledir. Kahramanın kötülüğü ve eksikliği gidermesi, güç işleri yerine getirme ve yardım işlevleri görülür. Yazarın en çok üzerinde durduğu alan burasıdır. Tüm düğüm burada çözülür ve masalın işlevi burada tamamlanır.

3. Prensesin (aranan kişi) ve babasının eylem alanı: Bu alan kısıtlı olarak kullanılır. Sadece kahramanın güç işleri yerine getirme isteği işlevinde ele alınır. Böylece gerçek kahramanın kendini veya çevresinde olanları fark etmesi sağlanır.

Diğer alanlar Gökdoğan'ın masallarının genelinde görülmez. Masalların gerçeklikle bağlantısı işlevlerin kısıtlı olmasının gerekçesi olabilir. Gökdoğan'ın masalları V.Propp'un yıllar önce sistemleştirdiği biçimbilim metoduna ana hatlarıyla uyar. İşlevlerin 31'i de görülmez ancak temel yapı unsurları mevcuttur. Kahramanların alanlarında da 7 alanın hepsi yoktur. Fakat kahramanın genel alanları görülür.

Sonuç olarak yazarın masalları karmaşık yapıda ve çok katmanlı değildir. Tek bir düğümün çözümüyle masal biter. Propp'un masalların mantıksal sıralaması düşüncesine ana hatlarıyla Gökdoğan'ın masalları da girer. Masallarda tekdüzelik değil ancak basit bir biçimbilimin olduğu görülür.

3.5.2.YAPI/OLAY ÖRGÜSÜ

Olay bir karakterin başından geçen ve belli bir zaman diliminde cereyan eden hadise(ler)dir. Olay “...herhangi bir alaka ile bir arada bulunan veya birbirleriyle ilgilenmek mecburiyetinde kalan fertlerden en az ikisinin karşılıklı münasebetlerinin tezahürüdür.” (Aktaş, 2003: 48) şeklinde tanımlanır.

Nurullah Çetin olay örgüsünü romandaki her tür bağla ilişkilendirebileceğini ifade eder ve şöyle der: “*Olay örgüsü ya da kurgu, romanın bir bütün olarak ulaştığı estetik güzelliği sağlayan, kendi içinde parçalanamayan ve olması gereken son şeklini almış, tamamlanmış, mükemmel yapıdır.*” (Çetin, 2012: 190). Olay örgüsünde olaylar arasında bir bağ yani neden-sonuç ilişkisi vardır. Kurmaca yapıdaki eserlerde olay örgüsü diğer tüm kurgu parçalarıyla bağlantılı ve ilişkilidir. Yapı ister sade olsun ister karmaşık olsun bu bağ canlı ve diri olmalıdır.

Olay örgüsü sadece olaylar ile sağlanmaz. Kişiler arası ilişkiler ve kahramanların çatışmaları da olay örgüsünü meydana getirebilir. Önemli olan mantık dâhilinde pek çok olabilirliğin bir araya gelerek bir bütünü oluşturmalarıdır.

Olay örgüsünün önündeki en yaygın engel olayın yazar tarafından kesilerek okuyucuya bilgi verilmesi veya açıklama yapılmasıdır. Çünkü olay dışı her tür ayrıntı olay örgüsünün gücünü yok eder. Bu da eserin niteliğine zarar verir. Bu sebeple olay kesilmeden, olayla beraber verilmek istenen okuyucuya sunulmalıdır. Böylece olay örgüsünün kurgudaki başarısı sergilenmiş olur.

Olay örgüsünün kurgulanıp okuyucuya aktarılması en genel hatlarıyla giriş, gelişme ve sonuç aşamalarından geçer. Giriş bölümü okuyucuyu zihnen kendine çeken ve olayın başlatıldığı birinci evredir. Olay örgüsünün temeli atılır. Gelişme olayın en geniş hatlarıyla ele alındığı, olayın kurgulanarak okuyucuya sunulduğu ve merak unsurlarını barındıran, olay örgüsünün olgunlaştığı evredir. Sonuç ise olayın tamamlandığı bölümdür. Olay örgüsü burada biter ve olaylar arasında neden-sonuç/sebep-sonuç bağı neticelenmiş olur.

3.5.2.1.Masalı Başlatma Biçimleri

“Baştan Başlatma” da olaylar belli bir gelişme çizgisi gösterir. Olaylar hemen hemen tümüyle “baştan başlatma” yöntemiyle kurgulanır (Çetin, 2012: 190). Özellikle olayların nerede ve nasıl başladığı ile masalların olay örgüsü başlamış olur. Masalların geneli “bir zamanlar, bir gün, o gün, yine böyle günlerden bir gün, o gün, vaktiyle, sair zamanlarda, eski zamanlarda, dünya kurulduğu günden beri” gibi ifadelerle başlatılır.

“Ortadan Başlatma” ve “Sondan Başlatma” Gökdoğan’ın masallarında pek görülmez. Yazar, olayı aşağıdaki gibi farklı başlangıçlarla başlatır ve bunları da oldukça fazla kullanır.

Diyalog ile başlatma yazarın en sık başvurduğu olay başlatma biçimidir. Gökdoğan diyaloglarını çok sağlam kurarak okuyucuyu direkt masalın içine çeker. Bu, masalı diri tutarken olayların da canlı olmasını sağlar. Diyaloglar genel olarak ikili karakterlerin çerçevesinde gelişirken bazen de toplu diyaloglar görmek mümkündür.

“Anne sincap yavrusunu karşısına alarak:

-Yavrucuğum, artık büyüdün, okula gitme zamanın geldi, demiş.

Küçük sincabın birden yüzü asılmış.

-Ben okula gitmek istemiyorum. Ağaçtan ağaca zıplarken mutluyum, demiş.”

(Gökdoğan, 2009: 177).

Diyalog yoluyla okulla ilgili bir çatışma kurulur. Bu da anne sincap ile yavru sincap arasında geçer.

“Kaplan, köylüye:

-Ne olur beni buradan kurtar, demiş. Köylü:

-Hayır kurtaramam. Kurtarırsam beni yemenden korkarım, demiş.

Kaplan yalvarmasını arttırarak:

-Hayatımı kurtaran birini nasıl yerim, demiş.” (2014: 217). Gökdoğan, burada güveni ele alır. Köylü, kaplana yardım etmek istese de kendi can güvenliğini düşünür. Kaplan ise hayatı karşısında köylüyü yardım etmesi için iknaya çalışır.

“Bir evin kilerinde yaşayan fareler, bir araya toplanarak, konuşmaya başlamışlar. İçlerinde en zayıf olanı “Ah ah! Şu azgın kedi hiçbirimize göz açtırmıyor. Bu gidişle açlıktan öleceğiz.” demiş.

İçlerinden en şişmanı, “Of of! En güzel sütleri, peynirleri kedi yiyor, bizim de ağzımızın suyu akıyor” diyerek söylenmiş.

Küçük bir fare “O güzel yiyeceklere kavuşmak için bir şey yapmalıyız” diye atılmış.

Tüpleri dökülmüş fare, “Evet ama ne yapmalıyız?” diye sormuş.

Fareleri en yaşlısı “Kedinin boynuna bir çan asarsak, onun geldiğini duyarız. Hemen deliğimize kaçarız” demiş.” (Gökdoğan, 2015: 230). Yazar bu ve benzeri diyaloglarda aynı türün farkı biçimlerini ve olaylara farklı yaklaşımlarını ele alarak her canlının farkını ortaya koyar.

Diyaloglarla masalın olay örgüsü oluşturulurken aynı zamanda çatışmalar da verilir.

Tasvir ile başlatma tekniği yazarların sıkça başvurduğu, yer veya kişilerin ayrıntılı olarak ele alındığı bir uygulama biçimidir. Bu tekniğin sağladığı en önemli öge ise okuyucunun özellikle de çocukların hayal dünyasında olay örgüsünün canlandırılmasıdır.

Mekân tasviri ile başlatılan masalarda önce olayın geçtiği mekân renk, biçim, durum vb. gibi açılardan yorumlanır.

“Gökyüzünün mavi mavi birleştiği, yemyeşil ağaçların kol budak saldı, rengârenk çiçeklerin mis kokular saçtığı Sakız Ormanı’nda bir dev yaşardı. Hayır, bildiğiniz gibi değildi, iyi kalpli bir devdi... Çınçın, günlerce güneşin doğduğu yöne doğru yürümüş, geçit vermez dağlar aşmış, ıssız ormanlardan geçmişti.” (Gökdoğan, 2017: 5,32).

“Vaktiyle yemyeşil bir orman varmış. Bu ormanda her şey pek bir güzelmış. Gökte güneş pırıl pırıl, ağaçlardaki kuşlar cıvıl cıvılmış. Vız vız arılar rengârenk çiçeklerde birbiriyle yarışır, benekli kelebekler nazlı nazlı salınırmış.”(Gökdoğan, 2014: 303).

“Bir zamanlar içindeki çiçekleriyle ünlü bir orman varmış. Rengârenk birbirinden özel çiçekler ormana bambaşka bir güzellik katarmış. Papatyalar, menekşeler, kır çiçekleri... Boy boy ve çeşit çeşitmiş.” (Gökdoğan, 2014:317).

Kişi tasvirinde ele alınan kahramanın özellikleri verilir. Bu özellikler karakterlerin zihinde canlanmasını, hayat bulmasını sağlar. Özellikle ikili çatışmaların ele alındığı masallarda kişilerin duygu, düşünce, boy, kilo, tip gibi özellikleri verilir.

“Sürekli kedi korkusuyla yaşayan küçük bir farecik varmış. Kediye yakalanacağım diye pek dışarı adım atmaz, yuvasında aç susuz yaşarmış.” (Gökdoğan, 2015: 279).

“Vaktiyle köyün birinde, bileğinin gücüyle yaşamını sürdüren bir çiftçi varmış. Her sabah erkenden kalkıp tarlasına gider, gün boyu çalışıp yorulurmuş. Kıt kanaat geçinse de hâlimden şikâyet, yokmuş.” (Gökdoğan, 2014: 353).

Gökdoğan çeşitli başlangıç biçimleri kullanarak masalları tekdüzelikten kurtarır. Özellikle yazar, diyalog ile başlatma biçimlerini daha çok tercih eder. Diyaloglar olayları daha canlı ifade ettiği için okuyucuyu da hemen masalın dünyasına taşır. Kullanılan tasvirler de özellikle karakterlerin somutlaşması adına önemli bir yaklaşımdır.

3.5.2.2.Kurgulama Biçimleri

Masalların kurgulama biçimleri çok farklılık göstermez. Masalların ana iskeleti kurulduktan sonra biçimbilimsel açıdan olay örgüsü oluşturulur. Olay örgüsünde çok fazla ara düğüm yoktur. Ana düğümü destekleyen birkaç ara düğüm vardır. Bu düğümler atıldıktan sonra masal gelişir ve sonuca bağlanır, verilmek istenen duygu aktarılır. Yazar durumları, olguları ele alırken hem iyi hem de kötü unsurları aynı anda aktarmaya gayret eder. Çünkü okuyucunun her iki durumu da görerek kendi seçimini yapması istenir. Okuyucu masaldaki dersi kendi duygu ve düşünce dünyasına göre anlamlandırır. Kurgulama biçimleri şöyledir:

3.5.2.2.1.Arayış Yolculuğu Kalıbı

“Arayış Yolculuğu Kalıbı” masal teorisini oluşturan ve masallardan geliştirilen bir kalıptır. Bu kalıbın unsurları olan “isteme, ayrılış, mücadele, buluş ve dönüş” aşamaları (Çetin, 2012: 195-196) hemen hemen çoğu masalın ana iskeletini oluşturur. Masallardaki isteme kurgunun ilk aşamasıdır. Masal kahramanı bir şey elde etmek “ister”. İstemenin hemen ardından ayrılış meydana gelir. Kahraman, amacına ulaşmak için zorlu engellerle dolu “yolculuğa” çıkar. Ayrılışta kahraman kimi zaman uzaklara gider, kimi zaman yalnız kalır ancak istediğini gerçekleştirmeye çalışır. Mücadelede kahraman istediği ve ayrıldığı unsurun yanlış olduğunu yaşayarak öğrenir. Bu bölümde “mücadele” veren aç kalma, evsiz kalma, korkma, yalnız kalma, özlem duyma gibi olumsuz durumlarla karşı karşıyadır. Buluş ve dönüş aşamasında da geriye dönüş, eve geliş, hâlden memnuniyet, her durumun iyiliğinin görülmesi vb. öğüt verici, ders çıkarıcı olaylar yaşanır. Bu da okuyucunun olayları kendince yorumlayarak ders çıkarmasını örneklendirir. “Ak Güvercin’in Seyahati” (2009: 67-69) masalı bu bağlamda ele alındığında Ak Güvercin’in uzak ülkelere gitme merakı masalın isteme, bir gece vakti evden tek başına kaçışı “ayrılış” bölümünü oluşturur. Gittiği yerlerde yalnız kalması, karanlıktan korkması, yağmurda ıslanması, bir çocuğun taşlarından zedelenmesi “mücadele” bölümüdür. Ak Güvercin’in yuvaya dönüşü ve ailesine daha sıkı sarılması ise “buluş ve dönüş” aşamasıdır. Burada dikkat çeken unsur Gökdoğan’ın mücadele bölümünü çeşitlendirerek bu bölüme ağırlık vermesi ve geniş tutmasıdır. Masalların çoğu bu aşamalardan oluşur. Yazar mücadele aşamalarında imkânsızlık gibi kahramanın güç yetiremeyeceği hiçbir öğeyi değerlendirmez. İsteme ve ayrılış aşamalarını kısa

tutarak olayın giriş kısmında ana düğüm atılır. Mücadele bölümünün zenginliği de gerilimin en yüksek olduğu kısımdır. Buluş ve dönüşte de özellikle çocuk okuyucuya hayatla ilgili olay üzerinden ders verilir.

“Şaşkın Şumu” masasında Şumu’nun hızlı yürümek istemesi ve ayaklarından şikâyeti “isteme” kısmıdır. Şumu’nun yavaş yürüyüşünü kafaya takması, başka hayvanlara özenmesi kendi durumundan şikâyet etmesi “ayrılış” bölümünü oluşturur. Ördeklerin Şumu’ya yardımı, ağzındaki sopa ile havada uçmaya çalışması “mücadele” bölümüdür. Konuşması, havadan yere düşmesi ve ayaklarının üzerine düşmesi “buluş ve dönüş” aşamalarını oluşturur. Şumu ayakları olduğuna sevinir ve uçtuğu kısa zaman diliminde ayaklarını özler. Böylece hâlden memnun olması gerektiğini yaşayarak, deneyimleyerek öğrenir. Yazarın uzun tuttuğu bu bölüm Şumu’nun başkalarına özenme aşamasıdır ki burada diğer hayvanlar hakkında da bilgi verilmiş olur.

Görüldüğü üzere yazar, masalarında arayış kalıbına sıkça başvurur. Masalların bu kurgusu örneklemeler üzerinden okuyucuya hayat dersi vererek öğreticilik vasfını daha gerçekçi kılar.

3.5.2.2.2.Organik Bütünlük

Olayların ele alınışı ve okuyucuya aktarılışı genellikle organik bütünlük prensibine göre düzenlenir. Olaylar düz bir çizgi üzerinde, zincir halkalarının birbirine eklenmesi gibi bir düzlemde ilerler. Bu da olayların neden-sonuç bağıntısı içinde düzenlendiğini gösterir. Ana düğüme bağlı ara düğümler birbirine bağlı olarak atılır ve çözülür. Okuyucu masalı okurken olaydan kopmaz ve bir bütün olarak olayları değerlendirir. Ana düğüm tektir ama ara düğümler çatışmaya bağlı olarak değişkenlik gösterir.

“Kilimci Örümcek” (Gökdoğan, 2013: 86-95) masasında örümcek sabah uyanır uyanmaz kilim dokumaya başlar. Örümceğin ünü aslanın kulağına gider. Aslan örümceğin kilimini çok beğenir ve sarayın ortasına serer. Komşu ülkenin aslanı da kilimi çok beğenir ve sipariş vermek ister. O günden sonra örümceğin ünü artıkça artar. Elde ettiği gelirle de dokuma okulu açar. Görüldüğü üzere yazar olayları bir bütün hâlinde, aşamalı olarak kurgular. Örümceğin çalışkanlığı, kilim işlemesi ve emek vermesi ilk halkaları oluşturur. Aslanın kilim istemesi diğer

halkayı, komşu ülkenin aslanın kilimi çok beğenmesi ve sipariş vermesi ana halkayı, örümceğin ünlenmesi ve dokuma okulu açması son halkaları oluşturur. Hepsi bir dizi ve düzen hâlinindedir. Her halka birbirine bağlıdır. Masalda hiçbir halka gereksiz değildir. Bu da kurgunun sağlamlığını gösterir.

“Cimri Adamın Pabuçları” (Gökdoğan, 2009: 99-101) masalında Cimri Bekir, bir gün pabuçlarını tamirciye verir. Almaya gittiğinde ise tamirciyi bulamaz ve masanın üstünde duran ayakkabıları kendinin sanarak alır. Akşam iki asker gelerek Bekir’i mahkemeye götürür. Bekir her ne kadar ayakkabıları yanlışlıkla giydiğini anlatsa da hâkim para cezası verir. Bekir pabuçlara sinirlenince pabuçları dereye atar. Deredeki pabuçlar değirmencinin çarkını tıkar. Değirmenci şikâyetçi olunca Bekir mahkemeye gelir ve yine para cezası öder. O an Bekir pabuçlardan şikâyetçi olur. Sonra da eşyalarını bir daha hiç o kadar eskitmez. Görüldüğü üzere masalda bir iki katmandan oluşan olay örgüsü mevcuttur. Bekir’in pabuçlarını eskitmesi ve tamirciye vermesi olay örgüsünün ilk halkasıdır. Bekir’in başkasının pabuçlarını alması ve mahkemeye çağırılması ana düğüm halkasıdır. Pabuçları dereye atması, pabuçların değirmenin çarkına zarar vermesi diğer halkaları oluşturur. Mahkemeye tekrar çağırılması, para cezası ödemesi ve Bekir’in pabuçlardan şikâyetçi olması da son halkaları oluşturur. Görüldüğü üzere masaldaki her bir öge birbirini destekleyen ve birbiriyle bağlantılı unsurlardan oluşur.

3.5.2.2.3. Çerçeve Anlatım

Çerçeve anlatım veya mekanik yapılaşma (Çetin, 2012: 198) masal içinde masal anlatma şeklinde tanımlanabilir. Burada iç içe girmiş, dış çerçevede bir masal ile onun içinde örülü başka bir masal bulunur. Masal Devi Şigibo eseri çerçeveli öyküye girer. Çünkü Şigibo ve Nekibuki’nin karşılaşması, Nekibuki’nin annesini arayışı esas masaldır. Şigibo’nun Nekibuki’yi avutmak için anlattığı otuz masal ikincil masallardır. Bunun yanı sıra “Eğlenceli Bir Masal”da kaplumbağa bir masal anlatır. “*Bir varmış bir yokmuş... Anlatmış da anlatmış.*” (Gökdoğan, 2013: 216) diye başlayan bölüm çerçeve anlatımı örneklendirir. “Kuyruklu Kurbağa” (2013: 270-280) masalında “*Küçük kurbağa küçük kurbağa, kuyruğun nerede?/ Kuyruğum yok, kuyruğum yok, gezerim dereye*”(2013: 270) şarkısındaki kurbağanın görünümü ana masalı, kurbağanın kuyruk merakı ve başına gelenler ise ikincil masalı

oluşturmaktadır. Gökdoğan kurgularında çerçeve öyküyü masallarına uyarlayan, katmanlı masal anlatabilen bir yazardır.

3.5.2.3.Çatışma

Mücadele aşamasının, bir diğer ifadeyle olayın çarpıcı, dikkat çeken, vurgulanan yönü çatışmadır. Çatışma aksiyonu sağlayan, heyecanı diri tutan ve olayı şekillendiren esas unsurdur. Çatışma, ele alınan ve verilmek istenen mesajın kişi, eşya, duygu veya düşüncede şekillenmesidir. Çatışma sadece iyi-kötü kavramı etrafında şekillenmez; çatışmayı kişilerin fikir çatışması, eşyanın varlığının çatışması, duygu ve mantığın çatışması, geleneğin gelecekle çatışması, güçlü ile güçsüzün çatışması, haklı haksız çatışması, sağlık-hastalık çatışması, hayal-gerçek çatışması gibi çeşitlendirmek mümkündür.

Kurgu esas olarak bir çatışma üzerine biçimlenir. Bu çatışmalar masalda ele alınan olaya bağlı olarak değişir. Kimi çatışma somut kimi de soyut düzlemde gelişir. Gökdoğan masallarının çatışmaları çeşitlilik gösterir. Böylece çocuk hayatta karşısına çıkabilecek hemen hemen tüm çatışmaların örneğini görür ve bu durumlarda nasıl doğru davranması gerektiğini öğrenir. Yazarın tüm masal kitaplarında iç çatışma ağırlıktadır. İç çatışmada kahramanın kendini beğenmemesi, başkalarına özenmesi, kendine güvenmemesi, başkalarını kendinden daha özel ve değerli görmesi gibi kendi iç mücadelesi anlatılır. Yazarın diğer çatışma konuları şöyledir: iyi-kötü, yoksul-zengin, saf-açıkgöz, güzel-çirkin, yardımsever-bencil, akıl-gönül, bilgelik-cehalet, yalnızlık-dostluk, birey-topluluk, çalışkan-tembel, kral/padişah-halk, cesaret-korku, kibir-tevazu, hayal-gerçek, güçlü-güçsüz, dürüstlük-zenginlik, sabır-acelecilik, cimrilik-cömertlik ve kuşak (anne-kız/baba-oğlan) çatışmaları...

İç Çatışma

İç çatışmalara bakıldığında “Kuyruklu Kurbağa”da (2013: 270-280) kurbağa kuyruğunun olmamasından sürekli şikâyet eder. Kuyruğu olan hayvanlara özenir. Sincap ve tavus kuşundan kuyruk ister ancak ikisi de kuyruklarını ona veremez. Kertenkele ise kopan kuyruğunu kurbağaya verir. Kurbağa o heyecanla yürürken göle düşer ve kuyruğu yüzünden boğulma tehlikesi atlatır. Başına gelenlerin sebebini kuyruk merakına bulan Kurbağa, hâline şükrederek evine döner. Böylece içinde

büyüttüğü kuyruk merakı son bulur. Bir başka masalda fil hortumundan şikâyet eder ancak hortumuyla kurumuş canlılara hayat verince mutlu olur. Zürafa boyundan, kaplumbağa uçamamasından veya yavaş yürümesinden, uğur böceği beneklerinden, dev kocaman oluşundan, zebra çizgilerinden, balık suda yaşamasından memnun değildir. Bunun gibi hâinden memnun olmayan ve iç çatışmalar yaşayan kahramanlar görülür. Yazar kurguyu oluştururken her canlının kendine özgü bir yapısı olduğunu, her özelliğin bir güzelliği olduğunu örnek verdiği olaylarla fark ettirerek iç çatışmayı çözer.

İyi-Kötü Çatışması

İyi-kötü çatışması genel olarak bakıldığında masalların ana iskeletidir ve masallar iyi-kötü kişiler üzerinden ders verir. Gökdoğan'ın masallarında da iyi-kötü çatışması görülür. Ancak yazar bir masalda iyi olarak gösterdiği bir kahramanı diğer masalda kötü olarak yansıtır. Bu da yazarın hiçbir karakteri kalıplaştırmadığının kanıtıdır. Masaların genelinde kötüler cezalandırılırken, yazar kötülere ceza vermek yerine onları da iyiliğe yönlendirir veya iyi kahramanla arkadaşlık kurmasını sağlar. Kötülerin cezalandırıldığı masal oldukça azdır. “Karınca ile Güvercin”de (2014: 79-81) avcı güvercinleri yakalama özelliği ile kötüyü, karınca güvercine yardım etmesi ile iyiliği temsil eder. “Sarıkız ile Karabaş” (2009: 30- 32) masasında Sarıkız adındaki inek çalışıp çabalaması ile iyiyi; Karabaş adındaki köpek yan gelip yatması, Sarıkız'ı rahatsız etmesi ve onu yerinden etmesi ile kötüyü yansıtır. Bunun gibi davranış ve tutum olarak iyi-kötü çatışmasını masallarda görürüz.

Yoksul-Zengin Çatışması

Yoksul-zengin çatışmasında yoksulluğun bir kusur olmadığı, zenginlerin de her şeyi elde edemeyeceği, asıl zenginliğin gönül zenginliği olduğu vurgulanır. “Yoksul ile Zengin”de (2009: 111-113) yoksul bir adam zengin olmak ister. Zengin bir adam görür ve onu izlemeye başlar. Ancak zengin adam somurtkan, sinirli ve herkesin kalbini kıran biridir. Yoksul adam güler yüzün kimseyi kırmamanın gerçek zenginlik olduğunu fark eder ve evine döner. “Mutlu Balıkçı” (2015: 154-156) masasında yoksul balıkçı hayatından memnundur ancak zengin bir iş adamı balıkçıyı görünce zenginliğin ve emekliliğin rahatını dile getirir. Balıkçı ise zengin adamın kendisinin hayalini kurduğu hayata kendisinin zaten sahip olduğunu ifade ederek

yoksulluğun hiçbir şeye mani olmadığını vurgular. Bunun gibi yoksul-zengin çatışmalarında hep gönül zenginliğine gönderme yapılır.

Saf-Açıkgöz Çatışması

Saf-açıkgöz çatışmalarında saf karakterler her söylenene inanırlar ve açıkgöz karakterler de ellerine geçen fırsatları çok iyi değerlendirirler. “Kurnaz Avcının Kenti” masalında açıkgöz avcı bir kent icat ettiğini ve bu kentin çok özel olduğunu dile getirerek saf kuşu kandırır. Kuşsa kenti merak eder ve avcının sözlerine inanır. Kuş son anda avcının tuzağını fark eder ve hayatını kurtarır. Tüm saf-açıkgöz çatışmalarında saf karakterler mutlaka hayatını kurtarır ve açıkgözlünün planı havada kalır.

Güzel-Çirkin Çatışması

Güzel-çirkin çatışmalarında yüz güzelliğinin gelip geçici olduğu ancak gönül güzelliğinin baki olduğu vurgulanır. Güzelliğin her şey demek olduğunu düşünen karakter başına gelen olumsuzluklarla hatasını anlar. “Bir Sivilce Yeter” (Gökdoğan, 2009: 69-71) masalında kahraman güzelliğine bürünür ve kendini dünyanın en güzeli olarak düşünür. Ancak bir gün yüzünde çıkan sivilce güzelliğini soldurur. O güne kadar güzelliğiyle övünen genç kız, bir sivilcenin kendini çirkinleştirdiği fikrine kapılır. Çirkin olduğunu düşünerek insanlardan uzaklaşır. Bir bilgenin yardımıyla bu sıkıntısını aşar ve yüzdeki güzelliğin geçici olduğunu anlar. Böylece güzelliğin ve çirkinliğin bir kahramanın iç dünyasındaki çatışma yazar tarafından kaleme alınmış olur.

Yardımseverlik-Bencillik Çatışması

Yardımseverlik-bencillik çatışmalarında sadece kendini düşünen bencil karakter, başkalarını düşünen insanlarla karşı karşıyadır. Özellikle Masal Kaçkını masalında Cüce bencilliği, Dev yardımseverliği temsil eder. Dev'in bir halkı kurtarması, tüm olumsuzluklarla mücadelesi, Cüce'nin daha sonraki hâliyle vezirin sadece kendini düşünmesi, kendisi için tüm halkı tehlikeye atması eserin tamamında işlenir. “Nomik’in Puanlı Elbisesi” (Gökdoğan, 2014: 359-362) masalında Nomik adındaki kahraman herkesi memnun etmek için kendi elbisesindeki puanları herkese dağıtır. Kurbağa, uğur böceği ve kelebekler ise sadece kendileri için puanları ister.

Nomik sade bir kıyafet giymeyi göze alarak herkesi mutlu eder. Böylece yardımseverliğin mutluluğu da masala yansır.

Bilgelik-Cehalet Çatışması

Bilgelik-cehalet çatışmalarında bir işte veya durumda bilmenin ne kadar önemli olduğu gözler önüne serilir. “Akılsız Nana” (2014: 279-284) masalında Nana adındaki hizmetçinin cehaletinden dolayı yaptığı hatalar kaleme alınır. Nana padişaha bile kafa tutar ancak padişah Nana’nın cahil olduğunu bilir ve ona hiçbir şekilde cevap vermez. Böylece cahil insanlarla konuşulmaması, tartışılmaması gerektiği de vurgulanır. “Okuma Bilmeyen Pufi” (2014: 291-296) ve “Mercan Balığının Deniz Okulu” (Gökdoğan, 2013: 36-43) Pufi ve Mercan balığı okumayı sevmez ve okula gitmezler. Okumayı öğrenmeyen Pufi babaannesinin yaptığı boyalı salıncağa binerken, mercan balığı kendini tehlikeye atarak okyanusa gider. Okumanın hayat kurtardığı vurgulanan masalarda okuma bilmeyenlerin kötü sonları da ele alınır.

Yalnızlık-Dostluk Çatışması

Yalnızlık-dostlukta yalnız kalan kahraman ya çevresindekileri beğenmiyor, kendini üstün görüyordur ya da dostluk kurmayı bilmiyordur. Dostluğun, arkadaşlığın önemi üzerinde durulan masalarda yalnızlığın acı yönü de ele alınır. “Fiço’nun Yalnızlığı” (Gökdoğan, 2013: 16-23) masalında Fiço yalnız yaşayan ve bundan çok rahatsız olan bir karakteri temsil eder. Karınca, papatya, ördek, aslan ve çiçekler dostluğun, bir arada yaşamının getirdiği sorumluluk ve bilinci yansıtır. Masalın sonunda dostluğun kıymetini anlayan Fiço, yalnız geçirdiği günleri telafi etmeye çalışır. “Devin Üzüntüsü”(Gökdoğan, 2009:192-194) masalında Dev yapısından dolayı yalnızdır ve hiç arkadaşı yoktur. Yalnızlık onun zorunlu bir seçimi olur. Ormanda diğer hayvanlara yardım etmesi ve onlarla geçirdiği vakit deve arkadaşlığın kıymetini öğretir. Dev dostluğun önemini anlayınca yalnızlığına üzülür ve arkadaşları için kendince bir görev bularak elinden geleni yapmaya çalışır.

Birey-Topluluk Çatışması

Birey-topluluk çatışmalarında birey topluluğun fikrine karşıdır. Topluluk herkesin kabul ettiği, doğru olanı yapmaya çalışan grubu temsil eder. “Huysuz Adamın Dikenleri” (2014: 197-202) masalında huysuz adam tüm köylüyü

etkileyecek bir tavır sergiler. Köylüler ise çevre güzelliği için aynı fikirdedir. Huysuz adamın dikenleri tüm köylüye zarar verir ve en sonunda dikenlerden evine giremez. Huysuz adam kendine zararı dokunan dikenleri köylülerin de desteğiyle temizler. “Sel ve Aslan” (2014: 329-334) masalında aslan tüm ormana karşıdır ve ormanın durumu aslanı ilgilendirmmez. Olumsuzlukları göz ardı eden aslan, orman halkının isteklerini önemsemez hatta duymazlıktan gelir. Ormanı basan sel, aslanı da korkutur. Orman halkının ısrarı ve birliktelikleri sayesinde aslan ormana köprü yapmayı kabul eder. Böylece dayanışmanın önündeki engeller zamanla ortadan kalkar.

Çalışkanlık-Tembellik Çatışması

Çalışkanlık-tembellik çatışmasında çalışkanlığın faydalarına, kazançlarına karşı tembelliğin körelttiği durumlar, karakterin tembellikten hayatını tehlikeye atması konu edinir. “Ağustos Böceği ile Karınca” (Gökdoğan, 2014: 263-266) masalında karınca yaz dönemi çalışır ve birikimini yaparak kışı rahat geçirir. Oysa Ağustos böceği yaz dönemi tembellik yapar ve kışın açlıktan ölümle karşı karşıya kalır. “Kilimci Örümcek”te (Gökdoğan, 2013: 86-95) örümcek çok çalışması ile bilinir ve çalışmanın verdiği etkiyle ünlenir. Böylece çalışmanın önemi, boş boş durmanın verdiği rahatsızlık dile getirilir.

Kral/Padişah-Halk Çatışması

Kral/padişah-halk çatışması pek çok masalda işlenen bir çatışmadır. Burada yöneten ile yönetilen arasındaki farklar ele alınır. Yönetenin içinde bulunduğu makamın verdiği etki ile halktan uzaklaşması genel olarak masallarda üzerinde durulan bir noktadır. “Cimri Kral” (Gökdoğan, 2009: 268-270) masalında Kral sadece kendini düşünen bir yöneticidir. Halkın ne durumda olduğunun veya ne istediğinin bir önemi yoktur. Kral kendi de susuz kaldıktan sonra hazinenin kapısını açar. Masal Kaçkını (Gökdoğan, 2017) eserinde de Kral halktan uzaktır ve sadece Veziri’yle konuşur. Vezir’in kötü düşünceleri nedeniyle Kral halkına zulmeder ve ülkesinde savaşa neden olur. Hatta çocukları bile halktan uzakta yaşar. Dev’in, Kırılancı’nın ve bilgelerin sayesinde Kral ve çocukları halkın arasına karışır.

Cesaret-Korku Çatışması

Cesaret-korku çatışmasında cesaretin neleri başardığı; korkunun ise nelere engel olduğu ele alınır. “Üç Keçi”, “Buluta Uçan Serçe” (Gökdoğan, 2014: 317-322) masallarında güneşin önüne geçen bulutu ikna etmeye kimse cesaret edemez ve orman karanlıkta kalır. Çiçeklerin hâline üzülen ve cesaretini toplayarak gökyüzüne uçan serçe, tüm ormanı ve hayvanları güneş ışığına kavuşturur. “Ağaçtaki Çıngırak” ta (Gökdoğan, 2017: 18) tavşan cesaretsizliğinin bedelini ağlayarak ve ağaçtan yardım isteyerek öder. Rüzgâr ise ağaca rağmen tüm gücü ve cesaretiyle çıngırakı aşağı indirmeyi başarır.

Kibir-Tevazu Çatışması

Kibir-tevazu çatışmalarında kibrin kötülüğü ve tevazuunun insanı ne kadar yücelttiği masallarda işlenen ana konudur. “Püf Nokta” (2014: 273-278) masalında çömlek öğrenmek isteyen Can, bu işi ustasından öğrenmek için usta bir çömlekçinin yanında işe başlar. Can, çömlekleri yapabilmeyi öğrendiği gün kendine yeni bir dükkân açar. Ancak ustanınki kadar çömlekleri parlak olmaz. Çömlek ustası Can’ın kibrini yaşına verir ve onu affeder. Çömleklerin parlak olması için verdiği püf nokta ile de tevazuunun ne kadar önemli bir öge olduğu vurgulanır.

Güçlü-Güçsüz Çatışması

Güçlü-güçsüz çatışmasında gücün kahramanın bedeninde olmadığı ele alınır. “Arı ile Keçiler” (Gökdoğan, 2014: 385-387) masalında çobana kimse yardım edemez. Tavşan, tilki, kaplumbağa, ayı ve sincap güçlerini kullanır ancak hiçbir keçileri yerinden indiremez. Arı ise herkesin eleştirine rağmen keçilerin yanına uçar. Sesinin gücüyle keçileri indirerek çobana yardım eder.

Dürüstlük-Zenginlik Çatışması

Dürüstlük-zenginlik çatışmasında dürüstlüğün her şeyden daha değerli olduğu vurgulanır. Zenginlik için yalan söylemeyenlerin her zaman kazandığı ele alınan önemli bir temadır. “Boş Saksı” (Gökdoğan, 2014: 33-37) masalında padişah dürüstlüğü anlatmak ve gelecek kuşağa önemli bir ders vermek için tüm halka haşlanmış fasulye dağıtır. Halk bunu bilmez ve tahta oturmak için bir kişinin hariç

herkesin fasulyesi yeşerir. Padişah gerçeği anlatır ve dürüstlüğü kazandığını dile getirerek saksısı boş olan çocuk tahta oturacak kişi olur.

Cimrilik-Cömertlik Çatışması

Cimrilik-cömertlik masallarda çokça işlenen bir çatışmadır. Cimriliğin insana hiçbir şey kazandırmadığı vurgulanır. “Cimrinin Eli” (Gökdoğan, 2009: 334-336) masalında cimriliğiyle ünlü adam hayatını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalır ancak kimseye elini dahi vermez. Cimrilik adama o kadar sirayet eder ki; boğulurken bile elini vermek adama çok zor gelir. “Cimrinin Altınları” (Gökdoğan, 2015: 37-39) masalında yalnız yaşayan adam elindeki parayı yiyip içmez ve sadece biriktirir. Biriktirdiklerini sandığa alır ve bunu gömer. Cimri adam her biriktirdiğini götürür, sandığa atar. Bir hırsız bunu görür ve sandığı alarak ortadan kaybolur. Cimri duruma çok üzülür. Oradan geçen bir adam hayırda kullanmadığı paralarının yok olmasını taşla bir tutar ve cimri adama ders verir. Cömertliğin ne kadar önemli olduğu ve gerçek huzurun kaynağının cömertlik olduğu ele alınır.

Kuşak (anne-kız/baba-oğlan/eş) Çatışması

Kuşak (anne-kız/baba-oğlan/eş) çatışmasında aile içindeki fikirler ele alınır. “Üç Kardeş” (Gökdoğan, 2014: 119-121) masalında babanın oğulları arasındaki fikir çatışması ele alınır. Haylaz çocuklar işi öğrenmek yerine babalarının mallarına göz dikerler. Babaları ise çalışmanın önemini anlatmak için onları işe verir. Çalışmayı öğrenen ve emekle para kazanan çocuklar için babaları güzel bir ders vermiş olur. “Islak Buğdaylar” (Gökdoğan, 2014: 267-272) masalında anne güvercin ile baba güvercin arasında bir fikir çatışması çıkar. Anne güvercin çocuklarını yanına alarak evden ayrılır. Baba güvercin yalnız kalıp buğdayların kuruduktan sonra eksilmediğini görünce hatasını anlar.

Çatışmalar masalın ana iskeletini oluşturur ve okuyucuya verilmek istenen mesajlar iyi-kötü durumları karşılaştırılarak verilir. Okuyucu tercih edeceği durumların örneklerini ve sonuçlarını bir arada görür. Yazar pek çok çatışmayı örneklendirerek her anlamda masalın eğiticiğini ön plana çıkarmaya çalışır.

3.5.2.4.Merak Unsuru/Düğüm Noktaları

Merak unsurları/düğüm noktaları bir eseri meydana getiren en önemli öğelerdendir. Merak unsurları/düğüm noktaları olayları diri tutan, okuyucunun dikkatlerini üzerine çeken ve eserin okunmasını sağlayan unsurlardır. Bu merak unsurları/düğüm noktaları her olayda değişir ve olaylar benzerlik gösterse bile farklılık arz edebilir. Her bir olayda bir tane ana düğüm mutlaka olur ve hatta ana düğümler olaya göre birkaç tane de olabilir. Bunun yanı sıra ana düğümü destekleyen ara düğümler de mevcuttur. Ara düğümlerin bağlantısı ana düğüme yansır ve ana düğümü destekler.

Masal Devi Şigibo eserinin başından itibaren asıl merak unsuru kaybolan kediciğin annesine kavuşup kavuşamayacağıdır. Ormanda kaybolan küçük kediciği bir dev bulur ve devin ona nasıl yardım edeceği de merak unsurunu oluşturur. Şigibo'nun kediciğe anlattığı her masalın kendi içinde de merak unsurları mevcuttur.

Masal Kaçkını eseri Çınçın adındaki devin maceralarını ve onun hayatla mücadelesini konu alır. Çınçın'ın nasıl bir dev oluşu, Cüce'ye ayrdım etmesi ve Çınçın'ın Cüce'nin ardından verdiği mücadele eserin sonuna kadar çözülmez. Cüce'nin birden ortadan kaybolması, Çınçın'ın onu ararken başına neler gelebileceği, Karabulçak ülkesinin nasıl bir yer olduğu, Kırlangıç ve yedi bilgenin deve nasıl yardım edecekleri vb. ara düğümleri oluşturur. Ara düğümler diğer düğümler atılmadan önce veya atıldıktan sonra çözülür.

Masal Saati, Masal Kitabım, Çikolatalı Masallar, Ağaçtaki Çıngırak, Aya Uzayan Burun ve Sihirli Değirmen eserleri kendi içinde pek çok masal barındırır. Her masalı burada zikretmek ve düğümlerini sıralamak tekrara düşmemek adına pek mümkün değildir. Genel olarak karakterlerin kim olduğu, başına neler gelebileceği, ormandaki hayvanların birbirlerine olan bağlılıkları veya hayata karşı verdikleri mücadeleler gibi ana düğümler her masalda mevcuttur. Çok fazla olmasa da (masallar kısa olduğundan dolayı) ara düğümler de masallarda yer alır.

3.5.2.5.Masalı Bitirme Biçimleri

Masalların sonu genelde iyi biter. Ancak bazı masalların sonu açık uçludur. Yazar burada okuyucunun merakını diri tutmak için sonunu okuyucunun hayal dünyasına bırakarak, “Ben de bilmiyorum bundan sonrasını.” ya da “Gerçekten

başarılı oldu mu bilmiyorum.” gibi belirsiz ifadeler kullanır. “Sivrisinek ile Aslan” (2014: 11-15) masalında “*Onu son gördüğümde ağlardan kurtulmak için çırpınıp duruyordu. Sence başarmış mıdır?*” (2014: 14); ”Şoko’nun Şişeler”inde (2014: 243-245) son bölüm “*Doktora gitmiş olmalı...*” (2014: 245); “Gaomi’nin Aklı” nda (2017A: 78- 82) “*...Sahibinin yanına dönmüştür bence!...*” (2017A: 82); “Lufi’nin Uçan Halısı”nda (2013: 260-266) “*Eyvah! Bu Lufi’nin annesinin sesi mi? Lufi ortalarda yok. Ne gökte ne yerde. Peki ama nerede?*” (2013: 266) ifadesiyle biter.

Gökduman masalları bazen sorularla bitirir. Bu da çocuk okuyucuyu masala çeker. Çocuk okuyucu olayı kendi dünyasında harmanlar ve kendince doğru olanı ifade etmeye çalışır. Hem dinleme hem de yorumlama gücü açısından bu sorular da masalların eğiticiliği açısından, olay örgüsünün kurgusu bakımından önem arz eder. “Kendimizi olduğumuz gibi kabul edersek mutlu oluruz değil mi?” (2009: 345); “*Huysuz adam, eşeğine güzel sözler söyleseydi; zavallı eşek bir çift güzel söze kanıp hırsızlara gitmezdi değil mi?*” (2009: 363); “*Son günlerde Bambul’u çalıştırmak için yeni yollar aranıyor. Bir fikrin var mı?*” (2014: 300); “*Aranızda masal okumaktan sıkılan var mı?*” (2015: 363); “*Şapkasını yakalasa mutlu olur mu acaba*”(2015: 375); “*... Ana-kız o gün bugündür beyaz atlı prensi bekler dururmuş. Gelir mi acaba?!*” (2017B: 82); “*Şimdi ormana sahip çıkacak birileri aranıyor. Sence, kral kim olsun?*” (2017C: 34) gibi sorularla masallar son bulur.

Gökduman masalları genellikle alışılmışın dışında bitirirken, sadece “Eğlenceli Bir Masal” bunun dışındadır.

“*Masalın sonunda ne olmuş dersiniz?*”

Gökten paldır küldür kocaman ve kıpkırmızı üç elma düşmüş! Biri yazanın, biri okuyanın, biri de elmasızlıktan bayılanın başına...

Canın elma mı çekti? Anlat bir masaal ve hadi ye!” (Gökduman, 2013: 217). Gökten elma düşmesi ve bunun üç adet olması masal formelini yansıtır.

Yazar, masallarını çoğunlukla sorularla bitirerek okuyucudan cevaplar ister. Bu, çocuk okuyucuyu aktif olarak masala dâhil ederken aynı zamanda masalın daha dikkatli okunması/dinlenmesi gerektiğinin de önemini ortaya koymuş olur. Gökduman’ın alışlagelmişin dışında masalları bitirişi gösterir ki, yazar masallara farklı yaklaşır ve masalları kendine has bir özellik gösterir.

3.5.3.ANLATICI VE BAKIŞ AÇISI

Anlatma esasına bağlı bir tür olan masalın anlatıcısı onu kurgulayan ve yazan kişidir. “Anlatıcı (narrator), romancının öyküyü anlattırdığı, romancı ile okuyucu arasında bir ara kişidir.” (Çetin, 2007:105). “Anlatıcı; destan, masal, öykü, roman gibi “epik” karakterli metinlerde sesini; şu veya bu tonda duyduğumuz; gizli veya açık kimliğine tanık olduğumuz bir varlıktır.” (Tekin, 2012: 48). Eserde geçen bütün olayı, kişileri, kişilerin davranışlarını, duygularını, hayallerini, çevreleriyle olan iletişimlerini, mekânı ve zamanı; özetle her şeyi okuyucuya sunan ve bunları kendine göre yorumlayarak aktaran kişi anlatıcıdır.

Anlatıcı ele aldığı konu veya kişileri sunarken kendi fikirlerini de rahatlıkla yorumlayıp ifade edebilir. Bunu bazen okuyucuya hissettirirken bazen akışı bozmadan dile getirir. Okuyucu olayı bazen dinler bazen yorumlar bazen de anlatıcı ile olay hakkında çıkarım yapar. Gökdoğan, daha çok merak ögesi ile metne dâhil olur. Her ne kadar anlatıcı ile yazar aynıymış gibi algılansa da kurgu dünyasında bunlar aynı değildir. Çünkü “...çok defa anlatıcı ile yazar birbirine karıştırılmaktadır. Yazar, üzerinde yaşadığımız gerçek dünyaya ait bir varlıktır. Anlatıcı ise itibari âleme aittir.” (Aktaş, 2005: 78).

Masallarda, diğer tahkiyeli türlere göre anlatıcının ayrı bir yeri vardır. Anlatıcı aynı zamanda masalı dile getiren, masalı dinleyenlere aktaran kişidir. Genelde masalı kadınlar anlattığı için de bu kişilere “masal anası” denmektedir. Masallar anlatıcının duygu ve düşünce dünyasına göre ve içinde bulunduğu topluma göre de şekillenir. Bu yüzden masallarda anlatıcı açıktır ve vurguludur, diğer anlatı türlerindeki gibi gizli değildir.

Masalların genelinde “o” anlatıcı yani üçüncü tekil kişi hâkimdir. Üçüncü tekil anlatıcının bilgi bakımından sınırlı bir çeşidi gözlemci anlatıcıdır. Yani diğer bir deyişle anlatıcı elinde bir kamera varmış gibi olayları aktarır. Gözlemci anlatıcı kişileri, zaman ve mekânı kurgulayıp beklemeye geçer. Gözlemlediklerini aynen de aktarabilir, kendi duygu ve düşünceleriyle harmanlayarak öznel yorumlarda da bulunabilir. Bazen de kendini fark ettirir ve konuyu sohbet havasında ele alır. Okuyucuya soru sorar, olayı değerlendirir, yorumlar ve hatta ahlaki dersler verir. Gözlemci anlatıcı ele aldığı konuyu aktarırken içinde bulunduğu tutum bakımından “nesnel tutumlu gözlemci anlatıcı, öznel tutumlu gözlemci anlatıcı ve tanrısal

konumlu gözlemci anlatıcı” olarak üçe ayrılır (Çetin, 2012: 126-133). Bu anlatıcıların özellikleri şöyledir:

Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı: Kişileri, mekânları ve zamanı önceden bilen, içinde bulunulan duruma ve sonrasına hâkim olan, sınırsız bir bilgiyle gördüklerini aktaran kişidir. Burada kişilerin hayal dünyası, iç âlemi bilinir ve ele alınan unsurlar etraflıca aktarılır. Bu anlatıcı hem anlatma hem de gösterme yöntemini kullanarak okuyucuyla iletişim kurar. Burada Gökdoğan olayların sonunda kendini gösterir. Bazen olayları yorumlar, bazen kişileri değerlendirir, bazen soru sorarak çocukların olayları düşünüp irdemesini sağlar. Ele aldığı kişilerin ruh dünyasını, hayallerini ve olaylar karşısındaki iç çözümlemelerini de aktaran yazar, okuyucuya geniş yelpazede bilgi verir.

Bakış açısı plastik sanatlardan yola çıkılarak kabul gören ancak tanımı net yapılamayan bir anlatı unsurudur. Genel olarak kabul edilen tanımı şöyledir: “*Bakış açısı, anlatma esasına bağlı metinlerde, vak’a zincirinin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir.*” (Aktaş, 2003: 84). Yani eserin kendini oluşturan ana unsurdur. Bakış açısı bir yöntemdir (Tekin, 2012: 49). Sanatçı önce bakış açısını belirlemelidir çünkü eseri meydana getiren bütün unsur bakış açısına bağlıdır ve hepsi bakış açısından sonra oluşur. Bakış açısı kendi içinde tanrısal, gözlemci, tekil ve çoğul olarak dörde ayrılır. Nehir Aydın Gökdoğan masallarında tanrısal bakış açısı mevcuttur.

Tanrısal bakış açısında yazarın her şeyi bilme özelliği mevcuttur. Geçmişten ve gelecekte haber verir, her şeyi önceden sezer ve her şeye hâkimdir. Yazar masallarında kahramanların iç dünyalarını ve hayallerini aktarır. Okuyucu burada karakterler hakkında geniş bilgiye sahip olur. Bazı karakterlerin farklı özellikleri dile getirilir. Mal varlığı olarak zengî fakat gönül yoksulu olan biri şöyle dile getirilir: “*Vaktiyle çok zengin bir adam varmış. Güzel bir konakta yaşarmış. Bu zengin adamın çuval çuval parası ve altınları varmış. Ancak malı çok değerliymiş. Ne yoksula, ne öksüze bir kuruş yardım etmezmiş.*”(2009: 111). Okuyucu, yazarın anlatımıyla karakterlerin hem davranışlarını hem de duygu ve düşüncelerini öğrenir. Zengin adamın, kapısına gelen yoksula karşı takındığı tavır şu sözlerle anlatılır: “*Sen kim oluyorsun da kapıma gelerek beni rahatsız ediyorsun be adam. Bende kimseye*

verilecek bedava ekmek yok, diye gürlemiş. Yolsul yolcu, bu sözlere çok üzölmüş.” Yolsul yolcunun bu sözler karşısındaki tavrında yazar, aradan çıkar ve okuyucu ile yolsul yolcu yalnız bırakılır. *“Rahatsız ettiğim için özür dilerim, demiş. Ben evinizin dışına bakarak sizin çok zengin biri olduğunuzu sanmışım. Ama görüyorum ki zenginlik sizin dışınızda kalmış. Kalbinize hiç uğramamış.”* Yazarın sağladığı bu imkân çocuk okuyucuda karakterle özdeşim kurma, onu benimseme ve değerlendirme fırsatı oluşturur. Yazar, bazen değerlendirmelerini kendi yapar. Bu masalda da şu şekilde bir değerlendirme sunar: *“Çok şükür halime ki yoksulum ama yüzüm gülüyor, kimsenin kalbini kırmıyorum. İşte gerçek zenginlik bu.”* ((2009: 113). Bu da çocuğun masal karakterlerine ve olaylara olan ilgisini artırır.

Yazar, Kırkayak Hanım’ın macerasını anlattığı masalında şu sözlerle okuyucuya az sözle çok şey anlamaya çalışır: *“Kırk cırtlı ayakkabıyı da diğerlerinin yanına fırlattığını söylememe bilmem gerek kaldı mı?”*. Kırkayak Hanım’ın içinde bulunduğu durum, çarpıcı ifadelerle okuyucuya aktarılır: *“Fakat o da ne? Evin içinde kocaman bir ayakkabı dağı. Üstelik bu dağı yıkıldı yıkılacakmış. Kırkayak Hanım her an altında kalabilirmiş.”* Yazar, Kırkayak Hanım’ın yaşadıklarındaki çıkarımını okuyucuya anlatır: *“Süslü hanımefendi işte o zaman anlamış ayakkabıya ihtiyacı olmadığını. Ayakkabı ve terliklerini derhal ihtiyacı olan arkadaşlarına hediye etmiş. Artık yalınayak yürümenin tadını çıkarıyor. Yaşasın özgürlük!”* (2013: 156-157). Bu masalda da son çıkarım okuyucuya bırakılır.

Nehir Aydın Gökdoğan’ın masallarında tanrısal bakış açısı mevcuttur. Çünkü masallarda yazar, anlatıcı konumdadır. *“...Ardıç ağacının dalları da yerlere serilmiş. Zavallı sincap ise korkudan ağaca sıkı sıkı sarılmış. Yuvası, her an darmadağın olabilirmiş.”* (2017A: 84). Görüldüğü üzere yazar, sincabın içinde bulunduğu ve bulanacağı durumu okuyucuya aktarır.

Sonuç olarak yazar, masallarında okuyucusuna olayları aktarırken her şeyi bilen konumundadır. Bu bilgilerini bazen dışarı vuran Gökdoğan, bazen de son yorumu okuyucuya bırakır.

3.5.4.ANLATIM TEKNİKLERİ

Anlatmaya bağlı edebî türlerin belkemiğini oluşturan bir diğer unsur anlatım teknikleridir. Sanatta ve edebiyatta, anlatılacak şeyden çok, anlatım biçimi önemlidir. Çünkü biçim anlatılacak şeyi (mesajı, maksadı, felsefeyi) anlatılana (okuyucuya, izleyiciye) ulaştıran bir vasıtaadır. Bu nedenle nitelikli bir metnin sağlam bir biçime sahip olması gerekir. Biçim, eserin, okuyucu üzerinde derli toplu bir izlenim bırakmasını sağlar. Dünden bugüne uzanan süreçte, sayıları giderek artan anlatım teknikleri, romancı için yeni fırsatların, yeni imkânların kapısı olmuştur (Tekin, 2012: 185-186).

Nehir Aydın Gökdoğan'ın masallarında görülen anlatım teknikleri şunlardır:

3.5.3.1.Anlatma-Gösterme Teknikleri

Masallarda olayı anlatan kişi hep ön plandadır. Yazar olayı okuyucuya nakleden kişi (anlatıcı) konumundadır. Yazının bulunmasındaki temel ilke anlatımın bir ihtiyaç olmasından kaynaklanır. Bu gereklilik beraberinde yazıyı ve anlatılacak olayı getirir. Anlatma isteği ile olayın aktarılması da anlatıcıyı oluşturur.

Anlatıcının etrafında gelişen ve onunla biçimlenen “anlatma” realistlere kadar anlatıcıyı mutlak derecede öne çıkarır. Realistler tarafından farklı bir gözle bakılan anlatmaya “gösterme” (showing) yöntemi eklenir. Realistlerle başlayan bu değişim anlatma ile birlikte kullanılır. Yani bu yöntemle anlatıcının mutlak konumu değişir, olaylara daha objektif bir yaklaşım getirilir. Anlatma yönteminde gözler anlatıcıda iken, gösterme yönteminde gözler olayın üstündedir (Tekin, 2012: 190-191).

Masallar da tahkiye türünün bir ürünü olduğundan genel olarak ilk akla gelen yöntem anlatma-gösterme tekniğidir. Her ne kadar anlatmada kısmen yazar kendini gizlese de gösterme yönteminde gizlenme ideal boyutlara taşınır (Tekin, 2012: 197). Gökdoğan'ın da masallarında genel anlamda anlatma-gösterme tekniğine başvurduğu görülür. Özellikle gösterme yönteminde yazar kendini gizler ve okuyucuyu vaka ile karşı karşıya bırakır. Okuyucunun olayı değerlendirmesi, ders çıkarması, üzerinde düşünmesi ve kendi hayatından izler taşıması için de ideal olan yol budur.

“Sırtlan o gün ormanda dolaşmaya çıkmış. (anlatma) Sağına soluna bakına bakına yürüyormuş. (gösterme) O sırada bir yılan deliğinin üzerinde uyumakta olan kaplanı görmüş. (gösterme) Deliğin sahibi karayılan ise delikten başını çıkarmış. (gösterme) Kaplanı sokmaya hazırlanıyormuş. Bunu gören sırtlanın yüreği dayanmamış. (anlatma)” (Gökdoğan, 2009: 117) Yazar olayı harmanlayarak hem gösterme hem de anlatma tekniğini kullanır. Ancak daha çok gösterme yöntemini kullandığı görülür. Böylece olay ile okuyucuyu baş başa bırakır.

“Bir gün avcının biri ormanda bir tavşan avlamış. (anlatma) Neşe içinde evinin yolunu tutmuş. (anlatma) Fakat ormandan çıkmadan, yolunu bir aslan kesivermesin mi?! (gösterme) Aslan, kaşla göz arasında avcının elindeki tavşanı kaptığı gibi oradan uzaklaşmış. (anlatma-gösterme)” (Gökdoğan, 2015: 189).

Anlatımda olay hakkında bilgi verilirken, göstermede olayın canlandırılması söz konusudur. Anlatıcı olaya dâhil olmadan olay okuyucuya aktarılır. Bu da dikkatleri yazarın üzerine değil olay, durum ve kişiler üzerine çeker. Böylece olaylar gerçekleşme anında okura aktarılır.

“Çocuklarını mutsuz gören her anne ne kadar üzülürse o da o kadar üzüntülüymüş. (anlatma) Bir gün baba zebra:

-Bey, demiş. Ne olacak bu Zezu'nun hâli. Çzgileri yok diye ne arkadaşlarıyla oynuyor, ne de uyku uyuyor. Yemek bile yemiyor. (gösterme)

-Biz onu bu haliyle de seviyoruz demiş, baba zebra. Ha çizgili, ha çizgisiz ne fark eder. O bizim oğlumuz. (gösterme)

Baba zebra evden ayrılır ve uzun bir süre görünmez. Bir gün elinde paketle çıkar gelir. *Baba zebranın neden günlerdir kayıp olduğunu anladınız mı? (anlatma-gösterme) Bir zebra pijaması öyle kolay dikilmiyor. (anlatma-gösterme). Yani artık Zezu'nun bir pijaması ve renkli mi renkli rüyaları var. Her şeyden önemlisi sevgili annesi ve dünya iyisi bir babası... (anlatma-gösterme).* (2013: 303-307)

Sonuç olarak Gökdoğan, anlatma-gösterme tekniğini masallarına sıkça kullanır. Okura olayları aktarırken anlatma tekniğini; olayların canlandırılmasında gösterme tekniği tercih edilir. Ancak bazı durumlara da her iki teknik aynı esnada verilir.

3.5.3.2.Tasvir Tekniği

Anlatma söze can vermektir. Sözü canlandırmak ise ancak tasvir tekniğinin kullanımı ile somutlaşır. Karakteristik bir çizgi, renk ve ruhla söz okuyucunun gözünde ete kemiğe bürünür. Biraz daha açacak olursak: “Tasvir, okuru olaya hazırlar ve okurun merakını kamçılıyarak eserle bütünleşmesini sağlar (Kolcu, 2015: 55) Özellikle bir ortamın tasviri okuyucunun vaka içine girebilmesi için son derece önem arz eder. *“Mekân tasvirleri, eserdeki kahramanların bazı hususiyetlerini dikkatlere sunmaya(da) yardım eder. Bir odanın teftiş tarzı, orada günlerini geçiren insan hakkında bilgi verir. Anlatma esasına bağlı eserlerde mekâna ait görünüşle vaka kahramanının uyuşması kadar mahalle has hususiyetlerle ferdin yaşayış tarzı arasındaki çatışmalardan da yararlanılabilir.”* (Aktaş, 2005: 145). Yani tasvir tekniği pek çok açıdan eserlerde kullanılabilir.

Karıştırılmaması gereken ve üzerinde durulması gereken bir unsur da tasvir ile tarifi aynıymış gibi algılanışıdır. Tasvir, bir bakıma “tarif etme” sanatıdır. Ancak “tasvir” ile “tarif” arasında bazı farklar vardır: tarif, mahiyeti icabı anlatma; tasvir ise gösterme ağırlıklıdır (Tekin, 2012: 200). Gökdoğan tasvir tekniğinden bolca yararlanır. Özellikle çocuğun dünyasına girebilmek ve çocuğa görelilik açısından renlerin dünyası, metnin hareketliliği, kişilerin somutlaştırılması bakımından tasvir, en çok başvurduğu tekniklerden biridir.

“Bir varmış bir yokmuş. Yeryüzünde orman, ormanda hayvan çokmuş. Üstelik o gün orman ailesine birisi daha katılmış. Bu yeni doğan, uğur böceği Puki’ymiş.

Puki minik gözlerini şaşkın şaşkın açmış, etrafı seyreliyormuş. Yemyeşil ağaçları, vız vız uçan arıları, benekli kelebekleri, rengârenk çiçekleri görünce:

-Ay, ne güzel bir ormanda doğmuşum. Gezip dolaşayım da her yeri tanıyım, demiş.” (Gökdoğan, 2013: 56).

“Bir zamanlar çalışkan insanların yaşadığı bir ülke varmış. Bu ülkenin insanları çalışmaya çok önem verir, boş durmayı sevmezlermiş. Tarlalarında çeşit çeşit bitki yetişir, darlık kıtlık nedir bilmezlermiş. Çalışkanlıkları sayesinde günden güne zengin olmuşlar. Kazançlarıyla inciler, altınlar almışlar. Zenginlikleri artıkça artmış. Sandıkları incilerle, altınlarla dolup taşmış.” (Gökdoğan, 2015: 77).

“Bir tüccarın güzel mi güzel, terbiyeli mi terbiyeli yetişkin bir kızı varmış. Adı Gülperi’ymiş... Gülperi’nin güzelliği ve terbiyesi padişahın kulağına kadar gitmişmiş.” (Gökdoğan, 2015: 133).

Yazar tasvir tekniğini hemen hemen her masalında kullanır. Masallarda olay örgüsünün geçtiği yere, kahramana veya duruma canlılık kazandırılır. Bu canlılık çok realist bir yaklaşımla olmaz. Yazar bunu kişilerin duygu ve düşünce ekseninde veya durumlara bağlı yer ve zaman doğrultusunda olaya yedirerek aktarır. Böylece olay hakkında hayal unsurları kurulur ve kurgu bu şablona oturtulur.

3.5.3.3.Özetleme Tekniği

Özetleme tekniği anlatıcının işini kolaylaştıran, yükünü hafifleten önemli bir anlatım tekniğidir. Verilen bilginin bir süzgeçten geçip özet halinin okuyucuya sunulmasıdır. Klasik anlatılarda olay, kişi, mekân, zaman gibi unsurlar hakkında anlatıcı uzun uzun açıklama yaparken, özetlemede daha az bilgi ile (hissettirerek) aktarım sağlanır. *“Özetleme tekniği, gereksiz ayrıntıyı silen, dolayısıyla esere derli toplu bir görünüm kazandıran bir yoldur.”* (Tekin, 2012: 230).

Gökdoğan masallarında özetlemeye çok yer vermemiştir. Sadece bazı durumların tekrarında, karakterlerin analizlerinde özetlemeye başvurur.

“Vaktiyle ülkesini dürüstlikle yöneten bir padişah yaşarmış. Fakat bu padişahın başı veziriyle dertteymiş. Çünkü veziri ona isyan edip saraydan ayrılmış. Etrafına bir sürü de asker toplamış. Sarayı basmak ve padişahı tahtından indirmek istiyormuş. Padişah ise bu duruma çok üzülüymüş.” (Gökdoğan, 2014: 223).

“Diğer günlerde de değişen bir şey olmadı. Bu böyle sürüp gitti. Çınçın yoruldu, cüce zahmetsizce her istediğini önünde buldu. İki taraf da hâlden memnundu.” (Gökdoğan, 2017: 19).

Özetleme tekniği sayesinde yazar, sayfalarca anlatacağı olayları toparlayarak aktarır. Böylece olay hakkında genel bir bilgi verilir. Bu bilgi bazen çok bazen az olmakla beraber olayların temel yapısı oluşturulur.

3.5.3.4.Mektup Tekniği

Bireylerin ruhsal dünyası hakkında bilgi verir. Öncelikle masal olay ağırlıklı olmaktan çıkar ve durum ağırlıklı bir yapı kazanır. Mektuplar bireyin duygu ve düşüncelerini aracı olmadan doğrudan anlatımı sağlanır.

Gökdoğan'ın masallarında bu tekniğe yer verilir.

“Ey, Karaburçak Ülkesi'nin insanları!

Kralın askerleri zindandan ve mahzenden kurtardığımız kardeşlerimizi yeniden esir aldı. Masum gençlerimiz yine zalimlerin eline kaldı.

Durma, bırak işi gücü! Çık sokağa!

Hepimiz özgür oluncaya kadar hakkını ara!” (Gökdoğan, 2017: 176).

Mektup türünün masallarda yer alması farklı bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım masala yeni bir ses getirir. Çünkü çocuk okuyucu masal yazamaz fakat masalların sadece çocuklara yönelik değil yetişkinlere yönelik de olduğu düşünüldüğünde mektup örneği yerinde kullanılan bir örnek olur. Zaten yazarın mektup türüne yer verdiği *Masal Kaçkını* hem çocuklara hem de yetişkinlere yönelik yazılmış, masal türünün romansı havada sunulduğu bir eserdir.

3.5.3.5.Diyalog Tekniği

Diyalog insanın en tabi gereksinimi olan konuşmanın eserlere yegâne yansıma şeklidir. Bu şekil bazen iki, bazen üç ve daha fazla kişiyle gerçekleşir. İki karakter arasındaki çatışma en sade şekilde diyalogla verilir. Diyaloglardaki akış beraberinde sürükleyici bir melodi oluşturur. Diyalogların güçlü bir şekilde metne adapte edilmesi yazarın maharetine bağlıdır (Selçuk, 2005, 107).

Diyalog tekniği eseri diri tutan, okuyucunun dikkatini çekebilir, özellikle iki kişilik konuşmalardaki iletiyi net olarak ifade edebilen önemli bir yöntemdir. Gökdoğan çoğu masalına diyalog tekniği ile başlar. Diyalog tekniğinin kıvraklığının yansıdığı bölümlerde çocuk okuyucu kendini olayın içinde bulur. Bu da metnin etki düzeyini artırır.

Yazar, özellikle merak duygusu ile okuyucunun aklında yer ederek masalın sonunda okuyucu ile sohbet havasına bürünüp sorular sorar. Yazar, bazen de olayın sonunu nihaî bir sonuca vardırılmaz, bilinmezliğe sürükler ve olayın sonunu okuyucunun hayal dünyasına bırakır. Genellikle son cümleler okuyucu ile yazarın konuştuğu, diyalog tekniğinin uygulandığı bölümler olarak karşımıza çıkmaktadır.

“-Hey sen! N’apıyorsun orada, diye bağırmış.

-Şey, demiş adam. Sabah korkunç bir fırtına çıktı da, eşeğimle beni alıp havaya savurdu. Birden kendimizi bu kavun tarlasının içinde buluverdik.

-Peki ya, bu kavunları kim kopardı öyleyse, demiş tarla sahibi.

- Fırtına beni havalandırınca, uçmamak için bir şeylere tutunmak istedim. İşte o zaman bu kavunlar elimde kaldı demiş adam.

-Aman ne güzel, demiş tarla sahibi. Peki, şu eşeğin heybesindeki kavunları oraya kim doldurdu? Adam:

-Valla ben de şimdi onu düşünüyordum, demiş. Acaba kavunları heybeye dolduran kim?” (Gökdoğan, 2009: 78-80).

“-Guguk kuşu ne kadar güzel sesin var. Bana da böyle ötmeyi öğretir misin, demiş.

-Tabii öğre...

Guguk kuşu sözünü bitirmeden papağan yine lafa dalarak:

-Senin gibi ötmeyi çok istiyorum lütfecen, demiş.

-Evet, öğreti...

Papağan:

-Hadi ama niye duruyoruz ki? Başlasana, artık diye söze girmiş yeniden.

Guguk tam ötmek için ağzın açmış ki, papağan bu kez de:

-Ne kadar da nazlısın. Bir türlü bana ötmeyi öğretemedin, diye şikâyeteye başlamış.

Sonunda guguk ötmeye fırsat bulabilmiş.

-Gu guk!..

Papağan dayanamamış:

-Gu guk gu guk gu guk gu guk gu guk!

Guguk yeniden ötmeyi denemiş.

-Guuu... (Gökdoğan, 2014:191-195)

Yazar, diyalog tekniğini masallarının genelinde kullanır. Diyalog tekniği ile olaylara gerçeklik kazandırır. Bu da olayın canlanmasını kuvvetlendirirken kurguyu sağlamlaştırır.

Sonuç olarak Gökdoğan, masallarında farklı anlatım teknikleri kullanmıştır. Bu anlatım tekniklerinin her biri masala farklı bir hava vererek anlatımı canlı ve diri tutar. Anlatma-göstermede okuyucu bilgi edinirken hayal dünyasında olayı canlandırabilir. Tasvirdeki yaklaşım okuyucunun masalı gerçek dünya ile örtüştürmesine vesile olur. Özetleme tekniği ile okuyucu az sözle çok şey anlayabildiğinin farkına varır. Diyalog tekniği ile okuyucu olayı aracısız okur ve böylece olayın havasına daha çabuk girer. Yazarın en çok tercih ettiği anlatım tekniği diyalogdur. Çünkü çocuk okuyucuyu masalın dünyasına çekerken aynı zamanda olayların dinamik yapısını da daha net ortaya koymuş olur.

3.5.5.DÜŞLEM

Düşlem veya düş gücü “sanatçının kendi iletisini alıcıya ulaştırabilmek için özgün olay ve kişiler yaratma gücü” ya da “düş yoluyla beliren görüntü”, “hayalî” (TDK, 2011: 739-740); “gözlem gücü ve sihirli sözcükleriyle görülenleri bir başka şeye dönüştürmektir. Ortaya çıkan tablo ise var olan gerçeklik değil, yazarın gördüğü, görmek, göstermek istediği şeydir.” (Tosun, 2011: 95) şeklinde tanımlanan unsurdur. Hayal insanın hayat karşısında kaçtığı, hayatla mücadele ederken bazen kısa bazen de uzun süre kaldığı yerdir. Bir oyunu temsil eden düşler de bilinçaltı ve bilinç arasındaki gidiş gelişlerle oluşur.

“Düşlem, imkânsızlıkların karşısında imkânın galip gelmesi durumunu ifade eder. İnsan, düş kurarak nesnel gerçekliği arka plâna iter. Gerçek hayattan uzaklaşarak arzu edilen bir maceraya ulaşır. Gerçeklikten uzaklaştırılmış ama ondan tamamen koparılmamış kurgu, düşsü gerçekliği oluşturur. Rüya ve gerçeklik arasında bir yere koyabileceğimiz düşsü gerçeklik, idealleştirilmiş dünya ürünüdür. Idealleştirilmiş dünya söz konusu olunca hayal edilen, tasarlanan yeni bir dünyanın anlatımı bize düşsü gerçekliği verir. Düşsü gerçeklik, yazarın hayal gücünün genişliğine göre şekillenir. Çünkü hayal gücü, sadece belli kişilere özgü bir yetenek değildir. Her insanda belirli sınırlarda bulunur. Düşselliğin derecesinin yüksek olması yazarın hayal gücüne bağlıdır. Gerçek dış dünyanın etkisinde kalan yazar, bu dünyayı olduğu gibi değil olmasını istediği gibi yeniden şekillendirir. Bu şekillendirme sürecinde iç dünyasının zenginliğini imgeleme enerjisiyle bütünleştirir. Hayaller ve gerçekler bir bütün hâline gelerek düşsü gerçekliğin zeminini oluşturur.” (Toyman, 2006: 21). Yazarın hayal gücüne dayanan ve onun imgesel dünyasının dokusunu yansıtan düşsel zemin kurgusunun da sağlamlığını gözler önüne serer. Özellikle hayalî unsurlarda istendik, beklenen dünya oluşturulur ki bu da idealleştirilmiş, özlemi çekilen bir evrenin kendisi olma özelliği taşır.

Düşlem bir diğer adıyla karşımıza fantastik olarak çıkar. Fantastiğin kökleri tarihin derinliklerine kadar uzanır (Çeker, 2011: 1). Kavram olarak fantastik türün tanımı üzerine ortak bir anlaşmaya varılamamış, herkes kendine göre bu türü yorumlamaya çalışmıştır. Fransızca “fantastique” biçiminde yaygın olarak kullanılır. Bu anlamlara bağlı olarak tüm düssel etkinlik, olay ve kavramlar fantastiktir. Hatta bir yönüyle kurmacaya dayalı bütün sanatsal yapıtlar birer fantezidir. Bu nedenle

fantastiğin tanımını yapmak ve sınırlarını belirlemek son derece güçleşmektedir. Felsefî bir terim olarak da kullanılan fantastik, “ *Eski Yunan Felsefesinde imge ve tasarımı, imgesel ve resimsel unsurları olan deneyimi; görünümlere dayanan veya aldanan zihin hali*” biçiminde tanımlanır. Bu tanımlamaya göre eski Yunan felsefesinde fantastik üç farklı durumu karşılayan bir kavram olarak açıklanabilir: İlki, “*imge ve tasarım*” boyutunda her türlü sanatsal yaratı; ikincisi, “*imgesel ve resimsel*” unsurları içinde barındıran baygınlık, rüya, hayal kurma, sarhoşluk, narkotik madde etkisindeki bilinç hali, illüzyon ve sanrı gibi deneyimler; üçüncü ise, insanların üzerinde uzlaşmaya vardıkları dış gerçeklerin ötesine geçen “*aldanan*” insan zihninin durumu. Aristoteles’in ortaya koyduğu *phantastiké* kavramı ise gerçek dünyada karşılığı olmayan şeyler hayal edebilme yeteneği olarak tanımlanır (Cevizci, 2002: 73-76). Bir diğer ifade ile “*fantasticus*” sıfatı gerçek dışı, düşsel anlamlarına gelir (Boztilki, 2012: 10).

Fantastiği edebî bir tür olarak ele alan ve bu türe kavramsal yaklaşan Todorov “*neredeyse inandım*” (Todorov, 2004: 37) temel ilkesiyle fantastiği açıklar. “*Kararsızlık*” Todorov’un fantastik kavramının gelişiminin ilk koşuludur.

“*Gördüğümüz gibi fantastik, bir kararsızlık süresi kadardır: algıladıkları şeyin, paylaşılan düşüncenin tanımladığı biçimiyle ‘gerçeklik’ olup olmadığına karar vermek zorunda kalan okuyucunun ve öykü kişinin ortak kararsızlığı. Öykünün sonunda öykü kişisi değil de okuyucu yine de bir seçim yapar, çözümlerden birini benimser ve fantastiğin dışına çıkar. Gerçekliğin yasaları olduğu gibi duruyor ve anlatılan olayları açıklamaya yarıyorsa yapıt başka bir türe girer: tekinsiz türe. Ya da tersine okuyucu, olayı açıklamak için yeni doğa yasalarını kabul etmek durumundaysa olağanüstü türe girmiş oluruz.*” (Todorov, 2004: 47).

Todorov’a göre kararsızlık süresi metnin sonuna kadar sürer ve metnin sonunda olayın aldığı son şekil ile türün yapısı belirlenir. Todorov fantastik kuramı şu alt başlıklara ayırır: saf tekinsiz, tekinsiz-fantastik, olağanüstü-fantastik, saf olağanüstü’dür.

Saf, tekinsiz aklın kurallarıyla açıklanabilecekken bir şekilde inanılmaz, olağanüstü, şoka uğraticı, sıradışı, endişe uyandırıcı, tuhaf olaylar anlatılır ve bunlar bu anılan özelliklerinden dolayı öykü kişisinde ve okurda fantastik metinlerden alışageldiğimiz türde bir tepki uyandırır. Tekinsiz, fantastik olay sonunda mantıklı

bir açıklamaya kavuşur. Olağanüstü fantastik doğaüstünün kabullenişidir. Saf olağanüstünde doğaüstü öğeler ne kişilerde ne de sanal okurda özel bir tepki uyandırmaz ve olayların kendi doğası bu türü belirler (Todorov, 2004: 50-59).

Fantastiği daha geniş olarak ele alan Berna Moran ise fantastiği şöyle açıklar: *“Gerçekliğin mekân, zaman, karakter kavramlarını, canlı cansız ayrımını tanımayan ve bildik dünyamızın ötesinde alternatif bir dünyayı işin içine katan anlatıların tümüne verilen ortak bir ad”* (Moran, 1997: 60). Todorov’un metnin sonuna kadar kararsızlığın devam etmesi fikri Berna Moran tarafından Türk edebiyatında böyle bir yaklaşıma rastlanmaması sebebiyle irdelenir. Moran, bu sebeple fantastiği daha geniş yelpazede tanımlar. Brown ve Tomlinson da Berna Moran gibi olağanüstülüğü içeren tüm eserleri fantastik olarak kabul eder (Aydemir, 2011: 64). Fantastiği ele aldığı konu itibarıyla tanımlayan bir diğer isim Yasemin Olgun Çeker’dir. Çalışmasında vardığı sonuç olarak fantastiği şöyle ifade eder: *“Bir ön kabullenişle okunan, kendi dünyasını kurup orada olan her şeyi normalmiş gibi anlatan eserleri, olağanüstü fantastik türe dâhil ediyoruz. Bu alana masallar, büyülü gerçekçi ve bilim kurgu eserler girer.”* (Çeker, 2011: 17). Uyandırdığı hislere göre de “olağanüstü, şüpheli, tekinsiz” alt başlıklarına ayırır (Çeker, 2011: 27). Fantastik çocuk yazınına ise Selahattin Dilidüzgün Haas’dan şöyle aktarır: *“Bildığımız gerçek ve nesnel dünyanın karşısında düş ürünü bir dünyanın yer aldığı anlatılardır.”* (Haas, 1984: 269’dan akt. Dilidüzgün, 2003: 38).

Fantastik tür insanlıkla doğmuştur denilebilir. İnsan, oluşumu ile ilgili durumları açıklamaya çalışır. Ancak açıklayamadığı durumlarla karşı karşıya kalır. İnsan kendi düş gücüyle sorularına bir cevap bulur. Bu cevapların barındırdığı olağanüstülükler fantastiğin zeminini oluşturur. Bu zemin ise mitoloji, efsane, destandan beslenir. İnsanoğlunda ölünün dirilmesi, ruhun dolaşması, mezardan dirilme, büyülü ormanlar, cennetin güzelliği, cehennemin karanlığı gibi motiflerle fantastik yer eder (Boztilki, 2012: 21). Fantastik türün sınırlarını belirlemek ve bir kalıba sokmak oldukça zordur. Ancak geniş açıdan bakıldığında *“Fantastik edebiyat sadece popüler anlamdaki fantastik kurguyu değil, aynı zamanda bilim kurguyu, peri masallarını, destanları, efsaneleri, gotik eserleri, polisiye romanları, ütopyaları, mitolojileri, söylenceleri ve cinleri, perileri ve hayaletleri içeren korku romanlarını da kapsar. Bu eserlerin hepsi de fantastik niteliklere sahiptir. Fantastik, gerçek*

olmayan şeyleri içeren her türlü eseri içine alabilecek genişliktedir.” (Toyman, 2006: 37) sonucuna varılabilir.

Çocuk edebiyatının birincil türü olan masallarda çocuk okurun veya dinleyicinin en çok ilgisini çeken nokta fantastik unsurlardır (Dilidüzgün, 2003: 25). *“Masallarda karşılaşılabilen ejderhalar, dev gibi bir dudağı yerde bir dudağı gökte gerçeküstü varlıklar, Kaf Dağı gibi bilinmeyen ve gerçekte de var olmayan yerler, Zümrüdüanka gibi insanı bir diyardan başka bir diyara bir çırpıda götürebilen olağanüstü varlıklar, “pirelerin berber, develerin tellal” olduğu belirsiz zamanlarda geçen olaylar, özellikle çocuk okurun imgelem dünyasında fırtınalar yaratarak onu fantastik dünyanın içine çeken öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır.”* (Boztilki, 2012; 33-34).

Masalı oluşturan her öğenin bir açıklaması, nedeni vardır. Özetle düşsellik bir nedenselliktir (Boztilki, 2012: 37). *“Fantastik yazın, çocuğun gerçeklerden kopmasını değil, gerçeklerle yüzleşmesini kolaylaştıran, korkularını yenmesini öğreten bir işleve sahiptir* (Dilidüzgün, 2003: 38). Düşsellik her ne kadar sadece düşle ilgiliymiş gibi algılansa da aslında düşselliğin içinde de verilmek istenen bir ileti, aktarılacak istenen bir düşünce vardır. Önemli olan masalın kurgusallığında düşselliği eritip çocuğun düş dünyasına girebilmesini sağlamaktır. *“Düşsel dünyanın bütün olmazlıklarını olabilir yapmak durumunda olan yazar, olayları olağanmış gibi anlatma yükümlülüğü kazanır.”* (Toyman, 2006: 24).

Çocukların belki de yetişkinlerden daha çok hayal kurmaya, düşle gerçeği birlikte kavramalarını sağlamaya ihtiyaçları vardır. Çünkü *“Fantastik tür, çocuğa, gerçek dünya onun ilgisini yeterince tatmin etmez iken daha ilginç olan bir hayal âlemine bir kaçış imkânı sunmaktadır.”* (Aydemir, 2011: 61). Böylece çocuk hayalini kurduğu veya kurmaya çalıştığı âlemi somutlaştırmış olur. Bu somutlaşmış dünya çocukların keyif aldığı, eğlendiği, kendini bulduğu bir şekle bürünür. *“Çocuklar, özellikle canlı bir hayal gücüne sahip olanlar fantezi kitaplarını okumaya eğilimlidirler. Bu türdeki farklı türler ve konular çocuklara ilham verici ve keyifli eğlenceler sunarlar. Tür içindeki kavramsal zorluğun değişkenlik göstermesinden dolayı modern fantezi eserleri çocuklar için en gencinden en yaşlısına harika eserler sunarlar.”* (Brown ve Tomlinson, 1999: 120, akt. Aydemir, 2012: 64).

Masallar gerçeklik ile düşselliğin harmanlandığı bir yapıdadır. *“Fantastiğin temelini oluşturan masallar, mükemmel bir hayal âleminin ürünleridir ve alıcı bu kurgudaki hayal unsurlarını fark ederek okumayı buna göre gerçekleştirir. Fakat fantastik eserlerde kahraman genellikle okuyucuyla özdeşleşebilen insandır. Masallarda insanın kahraman olması şartı aranmaz.”* (Toyman, 2006: 37). Masallar daha çok simgesel ve alegorik bir anlatım olması sebebiyle fantastiğin temelini oluşturur. Çünkü fantastik kurgu *“masala göre daha gerçekçi ve çağına ait öğeleri içerir.”* (Çetin, 2012: 272). Bu sebeple masallara tamamen hayal ürünü denilemez. *“Masalda fantastik tabî bir malzeme olarak vardır ve zaten olağanüstünün dünyasına kurgulandığı için de varlığı asla yadırgatıcı eğildir, hattâ normaldir”* (Özgül, 2003: 186). Fantastik unsurlar da barındırsa, masallar gerçeklikle iç içedir.

Metin kurgulanırken ve figürler seçilirken tasarlanan dünya tüm yönleriyle ortaya konulur. Tasarlanan düşsel dünya için klasik anlatımlar ve yollar tercih edilmez. Oluşturulan fiktif dünyaya göre bir çizgide ilerlenir. Özellikle geriye dönüşler ve ileriye sıçramalar düşsü gerçekliğin temelini oluşturur. İç diyalog, iç monolog, iç çözümleme ve bilinç akımı da bireyin iç dünyasını yansıtır, yazarın aradan çekilmesiyle dikkatin tamamen karaktere aktarılmasını sağlar (Tekin, 2012: 266). Böylece doğal akış içinde düşsel bir anlatım sağlanır. Bunların dışında zaman, mekân, anlatıcı ve bakış açısının da düşsellik taşıması gerekir. Düşsellikte zaman soyutluk ve bağımsızlığın sembolüdür. Bu da tecridin en üst safhaları olan masal, destan, efsane gibi sözlü ürünlerden kurgulanmış metinlerde mevcuttur (Toyman, 2006: 23-24). Masal daha giriş cümlesiyle bile kurmaca bir yapı olduğunu ifade eder. *“Bir varmış bir yokmuş, bir zamanlar, çok eski bir zamanda”* vb. kalıp ifadelerle zamanın düşselliği ve kurmacalığı okuyucuya aktarılır.

Fantastik türün kurgu yapısıyla oluşan izlekler şu şekilde sınıflandırılır: Rüya, İkizleşme, Dönüşüm, Zaman Algısı, Bakış, Eksilme/Eksiltme, Çoğalma/Bölünme, Olağandışı varlıklar (hayalet, vampir, canavar...) / yetenekler (büyü, düşünce aktarımı, uyuşturucu ile kurulan evren...), Yer değiştirme, Kişileştirme (Çeker, 2011: 43).

Gökduman’ın masalları bu izleklerden “zaman algısı” ve “olağandışı yetenekler”i içermektedir.

Masallarda zaman düşsel bir özellik taşır. Yazar masallarında formel girişleri pek tercih etmez. Masalı doğrudan olayla başlatır ve okuyucuyu metnin içine çeker. Olayla başlatılan masalla çocuk okuyucu masalın dünyasına davet edilir. Zaman algısının genelgeçer yapıda olması, olayın yaşanması muhtemel veya yaşanmış olması özelliğini gösterir. Zaman kavramı ay, gün, yıl gibi ifadelerin yanı sıra sabah, öğle, akşam kavramlarıyla da desteklenerek düşselliğe gerçeklik katılır.

“Zaman kavramı edebî metnin algılanışında büyük rol oynar. Tek bir kelimeyle olayların akışına bakış tarzı değişebilir. Onun dışında anlatılmak istenen duygu da zaman kavramları üzerinden verilebilir. Mesela ortam tasvirlerinde sürekli gece olduğundan bahsedilmesi metne daha kasvetli, karanlık bir hava katarken, sürekli gündüz vakti geçen bir olay da daha umuda yönelik bir bakış getirebilir. Fantastik türde ise genel gidiş gerçek algısını yıkarak anlatılmak istenenin anlatılması şeklinde geliştiği için zaman kavramı da gerçekçi edebî eserlerin dışında daha açık olarak kullanılabilir. Hatta eserdeki kahramanlar adeta bir rüyadaymış gibi zamanın bir cıva gibi dağılıp toplandığına şahit olurlar, zamanda yolculuk ederler, ya da hep aynı zaman içinde sıkışıp kalırlar.” (Çeker, 2011: 87). Gökdoğan'da “çocuğa görelik” ilkesinden dolayı zaman kavramı masallarda yer alır ve olayların ana ekseninde zaman verilir. Ayrıca tek bir zaman dilimi de yazarın kullandığı bir yöntem değildir. Yazar, olayları zaman dilimi bağlamında birbiriyle ilintili olarak ele alır.

Masallarda yer alan zaman ifadeleri “kozmik zaman” olarak adlandırılan zaman dilimleri ile ele alınır. Genel olarak her masalın zamanı kozmiktir. Gökdoğan masallarında geçen zamanlar da şu şekildedir: “bir gün, o sabah, günler sonra, vaktiyle, bütün gün, akşam olunca, o sırada, gün gelmiş, bir yaz günü, bir zamanlar, sair zamanlar, her sabah, sonunda, o gece, aradan günler geçer, eski zamanlarda, o gün, akşamüstü, günlerdir, sonbaharda, birkaç gün sonra, derken bir gün, derken bir gece, uzun zamandan beri, sık sık, tam o gün, günlerden bir gün, bir varmış bir yokmuş”. Yazar ifadelerini soyut şekilde sunar ki okuyucu yaşananları her an her yerde yaşanabiliyor veya yaşanmış olarak algılanabilsin. Zaman kavramının düşselliği yazarın okuyucu ile arasındaki bağın gerçeklikle kurgunun başarılı olarak sunulmasını sağlar. Gökdoğan zaman kavramlarını çocuğa aktarırken genel geçer ifadeler verir. Bu da okuyucunun yaşananların gerçekmiş gibi algılanmasına zemin hazırlar.

Masallarda mekân belirsizdir veya genelgeçerlik gösterir. Kurgunun bir ayağını oluşturan mekân, masalın oturtulmaya çalışıldığı nesnel gerçekliğin simgesidir. Kesin sınırları verilmeyen, ana hatlarıyla okuyucuya sunulan mekânlar Gökdoğan'da çeşitlilik gösterir. Her ne kadar masalın bir kurgu olduğunu bilen bir okuyucu/çocuk olsa da mekânların yapısı gerçeklikle örtüşür. Yani çocuk penceresini açtığında gördüğü sokağı, oynamaya gittiği parkı/bahçeyi, ailesiyle vakit geçirdiği piknik alanını, ağaçlarla örülü ormanı vb. masalda okuyabilir.

Gökdoğan'ın masallarındaki mekânlar şöyledir: “kasabanın ortası, sazlık, tarla, kuş yuvası, göl kenarı, saray, çiftlik, köyün biri, denizin kıyısı, tavşanın yuvası, okul yolu, taşın üstü, park, orman, piknik alanı, kavun tarlası, yayla, balıkçının evi, ıssız bahçe, dağın tepesi, değirmen yolu, sincabın yuvası, hastane, ev, kaşıkçının dükkânı, pazar, bir şehir, han, memleketin biri, çocuk parkı, mağara, vadi, ülke, kasaba, kulübe, pastane, göl, saray, ahır, tarla, deniz, meyve bahçesi, ırmak, mutfak, pencere önü” vb. şeklindedir. Burada dikkat çeken unsur yazarın mekânları hem düşsellikle desteklemesi hem de gerçek mekânları okuyucuya sunmasıdır. Düşsel mekânlar çocukların hayal dünyalarını beslerken, gerçek mekânlar ise olayların algılanışını desteklemektedir.

Yazar genel olarak düşle desteklediği mekânları gerçeklikle bütünleştirerek okuyucuya sunar. Çocuk masalların gerçek olabileceğine ikna olurken aslında bunun bir hayal ürünü olduğunu da aklından çıkarmaz. Gökdoğan ele aldığı konuları öylesine hayattan seçerken ki mekânlar da hayatın her anında görülebilen, yaşanması muhtemel kılınan ve gerçeklikle örüntülü mekânlardır. Bu da ele alınan konunun kurgulama tekniğindeki başarının bir göstergesidir.

Gökdoğan, masallarında gerçeküstü kahramanlara fazla yer vermez. Kahramanlar genel hatlarıyla inandırıcılığı olan ve gerçek hayatta karşımıza çıkabilecek niteliktedirler. Kahramanlardan hayvanaların konuşması, kendi aralarındaki iletişim bağı okuyucuyu fantastik dünyaya çeker. Okuyucu, masalı okurken zaten olağanüstülükleri kabullenerek okuduğu için olayları doğal olarak kabul eder. Ayrıca yazar, masallarının giriş bölümlerinde fantastik dünyayı yansıtmaz. Çünkü masalların, zaten bir hayal ürünü olduğunun kabullenilişini gerçeklikle ilişkilendirerek yansıtır. Gerçeklik bağının verildiği en temel düş ürünleri ise mekân boyutunda ele alınır. Örneğin mekânlarda sıkça tekrar edilen orman

gerçektir ancak ormandaki hayvanların konuşması, aslanın kral olması veya krallık için mücadele edilmesi gibi unsurlarla düşsel bir derinlik kazanır. Diğer açıdan memleketin birinde bir çocuğun başından geçenler gerçekliği yansıtabilir fakat çocuğun eşyalarının konuşması veya çocuğun uçuşması, hayvanlarla konuşabilmesi vb. düşselliği ifade eder.

Masal türü yüzeysel bakıldığında kolay gibi görünse de aslında derinlemesine düşünülmesi ve üzerinde çokça durulması gereken bir alandır. Özellikle çocuk okuyucunun hayal dünyasında yaşadığı dönemlerde, gerçeği anlamlandırması adına düşselliğin kurgusu son derece ehemmiyet taşır. Çocuğu hayal dünyasından gerçek zemine indiremeyen veya gerçeklikle bütünleştirerek çocuğun hayal dünyasına giremeyen her masal, çocuğu okuyucuyu kaybeder. Aynı zamanda gerçeğe mücadele eden ve bu mücadelede nefes almak isteyen yetişkinlerin de saklandığı ve sığındığı alan, masallardır. Yetişkinler, masallarda olmasını istedikleri bir dünyayı kabullenirler (Özgül, 2003: 96).

Gökdoğan, düşsel zemine yerleştirdiği masallarını gerçeklikle bağlantılı olarak verir. Bu yansıtmada zaman, mekân, karakterler, bakış açısı gibi pek çok kurgu temelini bir arada bütün olarak okuyucuya yansıtır. Kurgunun sağlamlığı ile okuyucu, yazarın düşlediği dünyaya ve aktarmak istediği fikirlere ulaşır. Aynı zamanda yazar, okuyucuyu kendi dünyasına çekerken okuyucunun hayal dünyasını da ustaca yansıtarak okuyucu ile masal arasındaki köprüyü kurar. Bu köprü düşle gerçeğin harmanlandığı ve okuyucuya sunulduğu yerdir.

Sonuç olarak yazar, düşle gerçeğin harmanlandığı bir atmosfer oluşturarak okuyucuyu masala çeker. Bu atmosfer yazarın kurguladığı ve hayal dünyasında oluşturduğu dünyayı tüm yönleriyle yansıtır. Bu da yazarın okuyucuyu merkeze aldığı, okuyucunun dünyasını yansıttığı ve kendi düşsel dünyasına okuyucuyu aldığı kanıtıdır.

3.5.6. MASALLARIN DİLİ VE BİÇEMİ

3.5.6.1. Masalların Dili

Çocuk edebiyatını diğer edebî türlerden ayıran başlıca unsur olan dil, çocuğun yaşına ve seviyesine uygun olup onun okuyup anlayabileceği, değerlendirebileceği ve beğeneceği tarzda olmalıdır. Çünkü *“Bir kitap ancak çocuklar ondan zevk alıyorsa iyi bir kitaptır; yetişkinlerin gözünde klasik de olsa eğer çocuklarca okunmuyorsa veya içeriği onların canını sıkıyorsa böyle bir eser, kötü bir çocuk kitabıdır”* (Oğuzkan, 2010: 8). Masalın dili ve biçemi çocuğun dilsel gelişimine uygun olmalıdır. *“Çocuk kitaplarının, çocuğa göre olmasını belirleyen en önemli özelliği dili ve anlatımıdır”* (Sever, 2003: 145). Anlatımın duru, akıcı ve yalın olması başlıca ilkelerdendir. Soyut kavramların yer aldığı masallarda dil kullanımına önem verilmesi çocukta sosyal, duygusal ve zihinsel gelişimine büyük katkılar sağlar. Çünkü konuşarak kendini doğru ve net bir şekilde ifade eden çocuk, kendine güvenecektir. Bu güven hayatının ilerleyen safhalarında da daha nitelikli bir yaşam sunar. Düşüncelerini ifade edebilen, duygularını aktarabilen ve yanlışının farkına varabilen bireylerin yetişmesine zemin hazırlar.

Yer yer kalıpları değiştiren yazar, atasözü ve deyimlere sıkça yer verir. *“ (...) dil dokusunu oluşturan deyim, atasözü, kalp sözler, ikilemeler, terimler, soyut ve somut kavramları oluşturan sözcükler; kısa, yalın eylem tümceleriyse, bir bütün olarak konuşma dilinin inceliklerini ve zenginliği bakımından anadili ediniminin doğal bir gereci durumundadır.”* (Sever, 2003: 146).

Gökdoğan, masallarında halkın birbiriyle iletişime geçerken kullandığı kelimeler, hitaplar ve ünlemlerle örülü olan günlük konuşma dilini sıklıkla tercih eder. Masalların olay örgüsü çoğunlukla günlük hayatta geçen karşılıklı konuşmalara dayanır.

Konuşma Dili

Halkın konuştuğu, sosyal ilişkileri yansıtan ve daha çok konuşulan dildeki canlılığı sunan bir dil özelliğidir. Konuşma dili kişiler arasındaki durumları diyaloglarla destekler ve kişilerin duygu, düşünce gibi özelliklerini açıkça ortaya koyar.

Yazarı en çok tercih ettiği ve olayların canlılığını üzerinde taşıyan karşılıklı konuşmalar, masallarda oldukça yaygındır. Kişilerin yaygın bir biçimde konuşması kahramanların sevinçlerini, öfkelerini, hüznelerini okuyucuya olduğu gibi yansıtılır.

Samimi Hitap İfadeleri

Samimi hitap ifadeleri Gökdoğan masallarında görülür. Bu ifadeler halkın içinde geçen, çocuğun her zaman duyabileceği tarzda ifadelerdir. Bunlar sıklıkla diyaloglar da geçerken bazen de masalların sonunda yazarın değerlendirmelerinde görülür.

“Kim bilir belki de bir gün masal yazmayı öğrenebilirler. Senin de güzel masalların var mı? (Gökdoğan, 2009: 13).

-Aramıza hoş geldin küçük elmacık, demişler. Hep böyle alçakgönüllü kal. Hiç değişme emi!...” (Gökdoğan, 2009: 98).

“O günden sonra Şiba’nın krallığı sona ermiş. Geride ne taç kalmış ne sultanlık. Şimdilerde orman yeni bir seçime hazırlanıyormuş.

Sen olsan kimi seçerdin?” (Gökdoğan, 2013: 106).

“Güneş anne ise gözlüğünü çok sevmişe benziyormuş. Tatil mi yapıyormuş ne? Kim bilir belki de gözlüğünü çıkarmak için şarkıyı hep birlikte söylememizi istiyordur. Başlayalım mı? Ses veriyorum:

-Dooo!” (Gökdoğan, 2013: 226-227).

“-Güvercin hanım! Yavrularım! Nerelerdesiniz?

Sence biraz geç kalmadı mı?” (Gökdoğan, 2014: 270).

“...Bazen bir dostunu görmek, bazen meyveli bir dondurma yemek, bazen de yaptığın bir iyilik sana kendini iyi hissettirir. Tıpkı kardeşinin tahta bir atla mutlu olması gibi...

Senin de yaşamını kolaylaştıracak tahta bir atın var mı?!” (Gökdoğan, 2015: 302).

Yazar, soru sorarak okuyucuyu masala dâhil ederken samimi ifadeleri ile masalı doğal haliyle sunar. İçten anlatımı, sade üslubu ile sanatçı Türkçeyi etkin olarak kullanır. Akıcı anlatımı okuyucuyu sıkmaz ve masalı bir bütün halinde okunmasını sağlar. Bu anlatım tarzı Gökdoğan'ın dile hâkimiyetini kanıtlar. Her masal kendi içinde bütünlük gösterir. Soruların yardımı ile okuyucu aktif olarak masala katılır.

Yazar özellikle kahramanlara verdiği farklı ve çarpıcı isimlerle dilin kıvraklığını ve ifade yetisini kazandırmaya çalışır. Şigibo, Nekibuki, Şiba, Yukimo, Mopi, Şumu, Makuri, Kurbik, Şubi, Şoko, Pufi, Bambul, Uçibo, Nomik, Nunu, Filço, Fıfış, Zıpzip, Tonti, Ponti, Gorbi, Leo, Zezu gibi karakterlerin isimleri dil yeterliliği açısından önemli örneklerdir.

Gökdoğan Türkçeye hâkim bir yazardır ve bunu masallarına yansıtır. Türkçenin yapı taşlarından olan atasözü, deyim ve ikilemeleri de çocuklara aşılamaya, kazandırmaya çalışır.

Atasözleri

Atasözleri halkın deneyimlerinden yola çıkılarak varılan sonuçların kuşaktan kuşağa aktarılmasıdır. “*Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş söz, darb-ı mesel*” (Türkçe Sözlük, 2011: 368) şeklinde tanımlanır.

Bir başka tanım ise şöyledir: “*Atasözleri, geniş halk yığınlarının yüzyıllar boyunca geçirdikleri denemelerden ve bunlara dayanan düşüncelerden doğmuşlardır. Ulusun ortak düşünce, kanış ve tutumun doğruluğu herkesçe kabul edilir.*” (Aksoy, 2007: 37). Görüldüğü üzere atasözleri çok eskilere dayanır ve bir tecrübenin söze yansımaları ifade eder.

Atasözleri az sözle çok anlam ifade etmesi bakımından da oldukça önemlidir. Özellikle bir dilin mirasını oluşturan atasözlerini çocuklar için kullanmak ve onlara aktarabilmek ayrı bir yetenek ve kabiliyet işidir. Çocuklar bazen mecazlı sözleri anlamayarak atasözlerini yadırgayabilecek yapıdadırlar ancak masallardaki olaylardan ve kişilerin tutumlarından okuyucu, atasözünün anlamını tahmin edebilmektedir. Bu da Gökdoğan'ın atasözlerini öylesine değil, bilinçli ve yerinde kullandığını gösterir.

Eserlerde geçen atasözleri ise şöyledir:

•*Masal Saati:*

...tatlı söz yılanı bile deliğinden çıkarır (s.140)

...akıl boyda bosta değil, baştaymış (s.158)

...ne ekersek onu biçeriz (s.330)

...yalan söyleyen yarı yolda kalırmış (s.348)

...ustasına verilmeyen iş, insanı ya candan ya maldan edermiş (s.378)

•*Masal Kitabım:*

...Dost birbirinin en zor anında yardımına gidenmiş. (s.81)

•*Çikolatalı Masallar:*

Yalancının mumu yatsıya kadar yanar (s.188)

•*Masal Kaçını:*

Su uyur düşman uyumaz (s.66)

•*Ağaçtaki Çıngırak:*

Gülme komşuna gelir başına (s.88)

Görüldüğü üzere Gökdoğan, günlük hayatta kullanılabilecek, yaşamımızın pek çok alanına ışık tutan atasözlerini kullanır. Özellikle az sözle çok şey anlatma, masalın sonunda anlamlı ders verme gibi durumları atasözleri üstlenir. Bu üstlenme okuyucunun atasözlerini öğrenmesi, hayatına aktarması ve gerektiğinde kullanabilmesine de zemin hazırlar.

Deyimler

Deyimler kalıplaşmış ifadelerdir. “Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış anlatım, tabir.”(Türkçe Sözlük, 2011: 368) şeklinde tanımlanır.

Bir başka tanım şöyledir: “Bir toplumun gelenek ve göreneklerini, inançlarını, yaşam biçimlerini en önemlisi dil özelliklerini ortaya koyan söz gruplarıdır. Kimisi yaşanmış olaylardan ortaya çıkmıştır. Özlü, kalıplaşmış ve anlatımı çekici kılan

sözlerdir.” (Aksoy, 2007: 52) Ayrıca Aksoy, atasözleri ve deyimlerin karıştırılmaması için uyarır: Atasözleri cümle şeklinde iken deyimler bir kavramı ya da özel bir kalıbı anlatmak için hoş anlatım olarak görülür (Aksoy, 2007: 52).

Deyimlerin kalıplaşmış ve en az iki kelimededen oluşması, ifadeyi güçlendirmesi, kelime gruplarıyla başka bir anlam ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Yazar, masallarında pek çok deyme yer verir. Bu çocuk okuyucuya Türkçe'nin gücünü göstermesi, bir durum karşısında etkili ifadelerin kullanımını yansıtması açısından önem arz eder. Çocuk deyimleri hangi durum karşısında nasıl kullanması gerektiğini masallardaki olaylardan algılar. Böylece deyimler çocuğa kavratılmış olur.

Eserlerde geçen deyimler şöyledir:

- *Masal Saati:*

... yolunu tutmak (s.11)

...özü kabahatinden büyük (s.32)

...bir kulağından girer, diğerinden çıkarmış (s.33)

...dili tutulmuş (s.125)

...laf cambazlığı (yapmak) (s.173)

...ders vermek (s.209)

...yağmurdan kaçarken doluya tutulmak (s.234)

...bin kere düşün, bir kere karar ver (s.312)

...hiç oralı olmamak (s.315)

...akla kararı seçmiş (s.327)

...karnı zil çalmak (s.340)

- *Masal Devi Şigibo:*

...hiç oralı olmamak (s.19)

...selamı sabahı kesmiş (s.21)

...dilini yutmak (s.21)

...vakit su gibi akıp gitmiş (s.29)

...dağlar tepeler aşmış (s.69)

...keyfinden dört köşe olmuş (s.92)

...ayakları yerden kesilmiş (s.112)

...kedi olalı bir fare tutamadın (s.169)

...karnı hâlâ zil çalıyor (s.175)

...aralarında ayrılık gayrılık yokmuş (s.178)

...selamı sabahı kesmiş (s.181)

- *Masal Kitabım:*

...mideye indirmek (s.8)

...ağzı sulanmış (s.72)

...başına iş aşmış (s.73)

...kayıplara karışmış (s.178)

...aklı başına gelmiş (s.224, s.270)

...canı çok yanmış (s.235)

...ağzının payını vermek (s.283)

...kara kara düşünmüş (s.330)

...kasım kasım kasılmıyor mu! (s.335)

...burnunun ucunu bile göremiyormuş ki! (s.341)

...kıt kanaat geçinse de (s.353)

...hüngür hüngür ağlamaya başlamış (s.402)

- *Çikolatalı Masallar:*

...tıpış tıpış yürümeye başlamışlar (s.10)

...başı boş bırakmış (s.19)

...sağa sola savurmuş (s.33)

...yerden göğe kadar haklıymış (s.44)

...uzun uzun düşünmüş (s.47)

...aklı başına gelmiş (s.57)

...kana kana su içmek istemiş (s.65)

...var gücüyle çayıra doğru koşmaya başlamışlar (s.68)

...inim inim inlemiş (s.71)

...gözleri fal taşı gibi açılan şair (s.119)

...kafamı dinler (s.155)

...kasıla kasıla dolaşırken (s.223)

...kapı kapı dolaşarak (s.337)

- *Masal Kaçkını:*

...bir ok gibi delip geçti (s.29)

...hararetli hararetli konuşuyorlardı (s.91)

...sicim gibi yaşlar (s.152)

...hop oturup hop kalktı (s.161, s.181)

...merakla kulak kabarttı (s.165)

...küçük dilini yutmuş gibiydi (s.180)

...iki gözü iki çeşme ağlayarak (s.193)

...yerinde yeller esiyordu (s.194)

...har vurup harman savurmadım ki! (s.194)

- *Ağaçtaki Çıngırak:*

Hava süt liman olmuş (s.86)

- *Aya Uzayan Burun:*

...kasım kasım kasılarak (s.40)

...kestirip atmış (s.82)

...telaşla sağa sola koşuşturmuş (s.84)

- *Sihirli Değirmen:*

Ülkenin dört bir yanından onu ziyarete gelirlermiş (s.12)

...ödü patlamış (s.18)

Toplunun geçmişini ve yaşayışını anlatan deyimler, Gökduman masallarında geniş yelpazede yer almaktadır. Bu da çocuğa aktarılması istenen dilin ana iskeletini sunar ki çocuk bunları farkında olmadan kazanır. Böylece çocuk dilini geliştirir ve dilin en önemli yapılarını öğrenir. Yukarıda da görüldüğü üzere deyimler sıkça karşımıza çıkan, hemen hemen herkesin kullandığı ve söze can katan ifadelerdir. Bunların masallarda da yer alması ve bir örnek durum karşısında dile getirilmesi deyimlerin hayatımızdaki yerini göstermesi adına da çocuk okuyucuyu etkiler.

İkilemeler

İkilemeler aynı veya benzer seslerin yakın ya da karşıt kelimelerin tekrarlanmasıyla oluşur. İfadeyi güçlendirerek anlamı kuvvetlendirir. İkilemeler aynı zamanda kişilerin olaylar veya durumlar karşısında düşüncesini yansıtan özel kelimelerdir. Bu kelimelerin cümle içinde kullanımı anlatıcının ifadesini canlı kılarken, dinleyenin/okuyucunun da durumu net olarak anlamasını kolaylaştırır.

Masallarda yer alan ikilemeler şöyledir:

- *Masal Saati:*

...avuç avuç (s.11)

...tek tük (s.13)

...ona buna (s.16)

...iş güç (s.17)

...üzgün üzgün (s.20)

...uç uça (s.22)

...kaba saba (s.35)

...doğru dürüst (s.53)

...gürül gürül (s.54)

...eninde sonunda (s.122)

...pıtır pıtır (s.216)

...çatur çatur (s.325)

...sık sık (s.361)

...tembel tembel (s.369)

- *Masal Devi Şigibo:*

...nefes nefese (s.16)

...çeşit çeşit (s.80)

...avuç avuç (s.81)

...harıl harıl (s.110)

...buram buram (s.111)

...süslü püslü (s.120)

...köpük köpük (s.124)

...düşe kalka (s.173)

- *Masal Kitabım:*

...ufacık tefecik (s.7)

...hapur hupur (s.7)

...tek tek (s.39)

...pırıl pırıl (s.40,s.75, s.276)

...apar topar (s.56)

...koşa koşa (s.56)

...şaşkın şaşkın (s.57)

...keyifli keyifli (s.71)

...uç uça (s.115)

...fiskos fiskos (s.137)

...harıl harıl (s.178)

...şırıl şırıl (s.263)

...tembel tembel (s.298)

...nazlı nazlı (s.303)

...tatlı tatlı (s.304)

...hoplaya zıplaya (s.386)

...apar topar (s.386)

...harıl harıl (s.393)

- *Çikolatalı Masallar:*

...seve seve (s.11)

...bol bol (s.40)

...tek tek (s.177)

...döne döne (s.195)

...tek tük (s.271)

...sık sık (s.320)

...yırtık pırtık (s.336)

- *Aya Uzayan Burun:*

...püfür püfür (s.60)

- *Sihirli Değirmen:*

...hoplaya zıplaya (s.32)

İkilemeler Gökdoğan masallarında çeşitlilik arz eder. Anlatım gücünü geliştiren ve kavramı zenginleştiren ikilemeler çocuklara masal aracılığıyla sunulurken aynı zamanda dilin zenginliği de gösterilmiş olur. Çocuk ikilemlerle hem gerçek anlamı hem de mecaz anlamı kavramış olur.

Pekiştirmeler

Pekiştirmeler anlamı güçlendirmek, keskinleştirmek veya daha çok dikkat çekmek için yapılır. Yazar da masallarında yer yer pekiştirmelere yer verir. Bu da anlatımı güçlendirir. Pekiştirmeler genel olarak aynı kelimenin tekrarı şeklindedir.

Masallarda yer alan bazı pekiştirmeler şöyledir:

- *Masal Saati:*

...zengin mi zengin (s.17)

...güzel mi güzel (s.27)

...iyi mi iyi (s.102)

- *Masal Devi Şigibo*

...tatlı mı tatlı (s.76)

...geniş mi geniş (s.165)

- *Çikolatalı Masallar:*

...sıcak mı sıcak (s.233)

...sevimli mi sevimli (s.314)

- *Sihirli Değirmen:*

...nazlı mı nazlı, alımlı mı alımlı (s.52)

Görüldüğü üzere yazar, ifadeyi daha etkin kılmak istediği yerlerde ikilemelere yer verir. Anlamı ve anlatımı güçlendirmek için pekiştirmeler tercih edilmektedir.

Ayrıca bir masalda da “Çalışanın hakkını alnının teri kurumadan vermek gerek.” hadis-i şerifi yer almaktadır (Gökdoğan, 2009: 270). Yazarın çocuğa bazı duygu ve kazanımları küçük yaşlarda vermeye çalıştığı görülür.

Dil Sapmaları

Dil sapmaları “kelime, ifade ya da cümle yapılarında bilinen kurallara ve alışılmış yapılara aykırı olarak bazı değişiklikler, bozmalar, türetmeler, uydurmalar yapmak, genel olarak kuralları sabit dile aykırı sapmalar olarak değerlendirilir.” (Çetin, 2012:265) Gökdoğan masallarına bakıldığında Türkçeye hâkim olmaya çalıştığı, kelime gruplarına önem verdiği ve dile önem verdiği görülür. Ancak bazı cümlelerde bazı mantık hataları tespit edilmiştir. Bunlar şöyledir:

“Mırmır köpeğe inansın mı bilememiş.” (Gökdoğan, 2014: 342). İnansın mı inanmasın mı şeklinde olması beklenen cümle yarıda bırakılmış ve anlatımda eksiltmeye gidilmiştir.

“...Evde bir yudum ekmeğimiz yok.” (Gökdoğan, 2014: 395). “Bir lokma ekme” veya “bir yudum su” gibi ifadeler yerine iki kelimedenden yeni bir tanım türetilir.

“...Gaomi böyle başıboş yaşarken, uzaktan uzağa takibe geçen, onu gözüne kestirmiş.” (Gökdoğan, 2017: 78). Zarflar birbirine uyumsuz kullanılırken aynı zamanda cümlede nesne eksiktir. Gaomi’nin gözüne kestirdiği kişi veya nesnenin ne olduğu belirsizdir.

“...Yıldızlar plop plop yandı, gökte pırıl pırıl bir ay göründü.” (Gökduman, 2017: 47). Yıldızların bir lamba gibi olduğu kavratılmaya çalışılırken kullanılan ikileme alışılmışın dışında yeni bir kavramdır.

“...Öfkeyle pike yaparak onun kafasını, gözünü gagalamaya başladı.” (Gökduman, 2017: 108) Pike yapmak deyimi herhangi bir yerde sabit durmak, dikmek anlamında kullanılan kelimedir. Burada da sabit duruşu anlatmak için kullanılması öfke ile kullanılamayan ve çocuğun anlamlandırması zor olacaktır.

Görüldüğü üzere çok dil sapması yoktur ancak bazı ikileme hataları, yeni kelime kullanımı ve mantık hatası mevcuttur. Yazarın gözünden kaçan bunlar, çocuk okuyucu için önem arz eder.

Kelime

Masallarda konuşma dilinde yer alan kelimelere yer verilir. Bu kelimelerin sade ve günlük hayattan oluşu çocuk okuyucunun okumasını, anlamasını ve olayı/durumu anlamlandırmasını kolaylaştırır.

Çocukların masallardaki kişilerle daha çabuk özdeşim kurması, karakterlerin isimlerini daha çabuk kavraması adına yazar, karakterlerin isimlerini kelime tekrarlarından veya çocukların kolaylıkla ifade edebileceği yapıda seçer.

“... Bu ne gürültü! Ben şimdi size gününüzü gösteririm. diyerek üç arkadaşın üzerine birden saldırmasın mı!” cümlesinde konuşma dilinin sadeliği ve içtenliği görülür.

Yazarın çağrışım yöntemini benimsemesi, çocuk okuyucunun masal kişilerini daha çabuk kavraması, isimleri ifade ederken zorlanmaması için masal kişileri son derece önem arz eder. Yazar anlamı göz ardı ederek “Kurbi, Funi, Leo, Neo, Kupi, Şubi, Makuri, Şoko, Nana, Şumu, Nomik, Nunu, Mopi, Şigibo, Nekibuki, Filço, Şiba, Fışfış, Zıpzip, Tonti, Ponti, Gorbi, Cina, Lufi, Zezu, Çınçın gibi ikilemelere dayanan veya sesin yansımasıyla yapılan veya sadece bazı harflerin yanyana getirilmesiyle oluşan isimleri tercih eder.

Masallarda isimlerin dışında farklı veya okuyucunun çok farklı olarak algılayabileceği tarzda kelime görmek pek mümkün değildir. Sadece *Masal Kaçkını* eserinde “müzevirbaşı”ve “Karaburçak” farklı kelime olarak gösterilebilir.

Cümle

Masallarda cümleler genellikle kurallıdır. Diyaloglarda cümleler daha kısa iken, tasvir ve açıklama bölümlerinde cümlelerin daha uzun olduğu görülür. Bu da konuşma dilinin kıvraklığını yansıtır. Çocuk okuyucu için uzun cümlelerden sakınan ve kısa ifadelerle olayları ifade eden yazarın, cümle kuruluşlarına önem verdiği anlaşılır. Gökdoğan kısa, açık, anlaşılır cümleleri ile olayları anlatarak masallardaki iletiyi daha net bir şekilde ortaya koyar.

“Bir zamanlar, Cimri Bekir adında bir adam varmış. Cimri Bekir, parasını hiçbir şeye harcamazmış. Öyle ki kırk yamalı pabuçla dolaşmış. Cimri Bekir, bir gün yine pabuçlarını tamire vermiş...” (2009: 99).

“...Şigi, neden annemi biraz da şehirde aramıyoruz?

Ben şehre gidemem.

Ama neden?

Biz devler, masallarda yaşarız.

Ama biz kediler her yerde varız.

Ne yapayım, masal benim evim. Yok başka yerim...” (2013: 188).

“... Askerlerin oku elinde. Seni de deler geçer, beni de... Şimdi koş ormana, saklansan daha iyi olur. Belki ileride bize bir faydan dokunur.” (2017: 45).

Görüldüğü gibi yazar, masallarında kısa cümleleri tercih eder. Böylece olayları daha net olarak ortaya koyar. Ayrıca Gökdoğan, diyaloglarında uzun cümleler yerine birkaç kelime ile konuşmayı sağlar. Bu da aynı zamanda cümle kurgusunun okuyucuya odaklı olduğunun da bir göstergesidir.

3.5.6.2. Masalların Üslubu

Gökdoğan masallarında çeşitli üslup özelliklerine yer verilir. Nurullah Çetin'in "üslup türleri" esas alınarak aşağıdaki üslup çeşitleri belirlenmiştir:

Yalın Üslup

Masallarda genel olarak açıklamaya dayanan, bilgi verme amaçlı kullanılan, ağırlıklı olarak soru-cevap yönteminin kullandığı üslup türü yalın üslubu yansıtır. Anlatımın doğrudan oluşu, ayrıntıya boğulmayan yapısı masalların dil yapısını gösterir.

Yazar, bir kralın kızlarının ve babalarının içinde bulunduğu durumu tüm açıklığıyla ve yalın halde sunar. *"Vaktiyle, bir kralın on iki tane kızı varmış. Bu kızlar saraydan hiç dışarı çıkmaz, oyun oynamayı bilmezlermiş. Çünkü kral çok ciddi biriymiş. Kızlarının başka çocuklarla oynarlarsa şımaracaklarını düşünürmüş."* (2009: 135). Gökdoğan, bu ve bunun gibi anlatımı olayların sade ve doğal olarak verilmesi açısından sıklıkla tercih eder.

Betimleyici Üslup

Masallarda kullanılan ve sıklıkla başvurulmuş betimleyici üslup; kişiler, mekânlar gibi unsurlar hakkında ayrıntılı bilgi verir.

"Akvaryumun birinde Fısfıs adında bir süs balığı yaşarmış. Pesbembe kuyruklu, eflatun yüzgeçli süslü püslü bir balıkmış bu. Fısfıs bütün gün suyun içinde nazlı nazlı salınır, evin küçük kızının attığı yemlerle beslenirmiş. Neşesi ve rahatı yerindeymiş..." (2013:120) gibi bir karakteri tüm yönleriyle ifade eden betimleyici cümleler masalarda sıklıkla görülür. *"...Çınçın, salonun ortasındaki bembeyaz parlak incilerle süslenmiş, kırmızı kadifeyle döşenmiş, gösterişli mi gösterişli bir koltukta oturan adama gözlerini dikti. Kısa boylu, koca göbekli bu adam, başında değerli yakut ve elmaslarla bezenmiş bir taç taşıyordu. Topuklarına kadar upuzun allı pullu, bir elbise giymişti."* (2017: 52). Yazar, burada hem karakteri, hem karakterin oturduğu koltuğu, hem başındaki tacı hem de karakterin kıyafetini betimleyici üslupla anlatır.

Görüldüğü üzere Gökdoğan, betimleyici üslup aracılığıyla olayları, karakterleri, mekânları somutlaştırarak, bu unsurlara gerçeklik kazandırmaya çalışır.

Tahlilci Üslup

Karakterlerin içinde bulundukları durum anlatılırken tahlilci üsluba başvurulur. Masallarda karakterlerin yapısını çok ayrıntıya inilmeden okuyucuya aktarılır.

Fısfıfş balığının denizle tanışması ve balığın durumu şöyle anlatılır: *“Fısfıfş ilk defa pikniğe geliyormuş. Uçsuz bucaksız denizi görünce çok şaşırılmış. Bu kadar suyun nereden geldiğini anlayamamış. Akvaryumun camına yapışıp öylece bakakalmış.”* (2013: 121).

Cüce’nin içinde bulunduğu durum şu cümlelerle ifade edilir: *“Ama cüce ortalıkta yoktu. Bir köşeye gizlenmiş, kaçmak için fırsat kolluyordu. İçini altın ve mücevherlerle doldurduğu çuval da omzundaydı.”* (2017: 188).

Eleştirel Üslup

Masalların nasıl yazılması gerektiğini anlatan ve üzerinde durulan bu konu hakkında eleştirel üslup tercih edilir. Çünkü yazar, özellikle masalların gerçek bir masal olması gerektiğini ve uydurma masalların da olduğunun altını çizerek. “Satılık Masallar” adlı masal, uydurma masalların nasıl ortaya çıktığı ve niteliksiz olduğunu anlatır. *“...Para kazanma hırsıyla saçma sapan masallar uydurmaya başlamışlar. Bu masalların içinde cinler, periler, büyüler, sihirler cirit atıyormuş. Masalcı amca, bu masalları hiç beğenmemiş. ..Sonunda çocuklar yalnızca para kazanmak için masal yazmanın doğru olmadığını anlamışlar...”* (2009: 13). Böylece yazar, çocukları örnek göstererek masal yazan diğer yazarların masallarını eleştirir.

Mizah Üslubu

Yer yer çocuk okuyucunun hayal dünyasını geliştirmek için başvuru bir üsluptur. Burada ağırlıklı olarak hayal dünyasına hitap eden ve yetişkinleri bir adım geriye atan bir tutum vardır.

“Dükkân sahipleri her yerde Moli’yi arıyor. Bana sorarsanız onu bulmaları çok zor. Çikolata ülkesine gitmek için, çikolata resimlerini koklamaları gerektiğini bilmiyorlar ki!” (2013: 117).

Hitabet Üslubu

Hitabet üslubu yazarın çok tercih etmediği ancak yer yer görülen bir üsluptur. Burada yazar, okuyucunun dikkatini çekmek, duyularını harekete geçirmek adına özellikle *Masal Kaçkını* eserinde bilgelerin ifadelerinde hitabet üslubuna rastlanır. Bilgelerin nezdinde ifadelerdeki samimiyet, etkileyici ifadeler, toplumu yönlendiren cümleler görülür. “...Ah kardeşlerim ülkemizin sıkıntılı günler geçirdiği doğrudur. Ama ne yapalım, kader. Her durumda kralımız bizi idare eder. Birazcık fakirlik hiçbirimizi öldürmez. Kralımızdan başkası yüzümüzü güldürmez!” (2017: 124).

Şiirli Söyleyiş

Yazar, masallarının bazı bölümlerinde ifadelerin gücünü artırmak için şiirli söyleyişlere başvurur.

“Kim demiş bir cüceyim

Hızla büyüyen bir devim,

Bulutlara bile tırmanabilirim,

Kimsecikler boyuma yetişemez

Cücelikten istifa edebilirim

Kral bile olabilirim,

Ama bunları devler anlayamaz.

Çekilin önümden

Çekilin önümden!” (2017: 24).

Görüldüğü üzere Gökdoğan masallarında çeşitli üsluplara yer verir. Masallarda farklı üsluplara yer verilmesi masallardaki anlatımı çeşitlendirir. Okuyucu olaylara ve durumlara farklı bakış açıları ile yaklaşmayı, analiz etmeyi öğrenir.

3.5.7.OTORİTER X ANTİ-OTORİTER YAKLAŞIM BİÇİMİ

Çocuk edebiyatı eğitici niteliğinden dolayı genellikle yazarların kendi doğrularını yansıttıkları ve benimsetmeye çalıştıkları bir düzlemde şekillenmiştir. “(...) kitaplarda sürekli erdemli, tutumlu, söz dinleyen çocuk tiplerini yapılarak çocuğun böyle biçimlenmesi sağlanıyordu. Söz konusu kitaplarda çocuğun gerçek yaşamına göndermeler de elverdiğince gerçekçi bir anlatımla yapılırken ona toplumsal rolleri de öğretiliyordu. Buradaki gerçekçilik anlayışı günümüz çocuk gerçekliğinden ve gerçekçi kitapların anlayışından çok uzak. Çünkü anlatımdaki gerçekçilik ancak biçimsel özellikler taşıdığından, ancak biçimsel bir gerçekçilik çerçevesi çizilmektedir. Çocuğun kendine özgü düşünme, davranış, tepki ve benzetmeleri bu kitaplarda hiç yer almayarak, gerçekçi ama erdemlerin öne konduğu bir biçimde veriliyordu. Bu yüzden, bu gibi kitaplarda çocuğun gerçeklerinden çok, dönemin eğitim politikasından ya da yazarın çocuğa dikke ettiği gerçeklerden söz edebiliriz.” (Dilidüzgün, 2003: 59).

Herhangi bir ahlaksal öğretici çocuğa yazarın etkisi altında zorla verilmeye çalışılır. Otorite “...çocuğun gerçeklerden uzak, çocuğun yanında değil, her zaman onun üzerindedir; ona doğruları gösteren, çocukken ve yetişkin olduğunda nasıl davranması gerektiğini ona belletmeye çalışan”(Dilidüzgün, 2003: 59) bir kavramdır. Otoriter tutum günümüzde üzerinde durulan ancak tercih edilmeyen bir yöntemdir. “Yazarın kendi görüşünü ve eleştirisini okuruna zorla benimsetecek derecede olayları tek yanlı sunması, anlatımında duygusal ve retorik efektler kullanarak kitabın vardığı sonda başka olasılığa yer vermemek, otoriter anlatımın göstergeleridir.”(Dilidüzgün, 2003: 63). Yazar, bu tutumunda okuyucuya fırsat vermez, kendince doğru olan davranışı söz ve örnek karakter aracılığıyla benimsetmeye zorlar.

Otoriter kavramı sözlük anlamı olarak yaptırma, yasak etme, emretme, itaat ettirme hakkı veya gücü şeklinde anlatılır. Otoriterlik bir kitapta dahi kullanılabilen ve pedagojik açıdan son derece üzerinde durulması gereken bir konudur. Sanatı geri plana iten bu anlayış zamanla aşılmış ve çocuğun gerçeklerini tanıyan, çocuğa edebiyat eğitimi vermeyi, sanatsal duyarlılık ve okuma alışkanlığı kazandırmayı amaçlayan eserler üretilmiştir. Anti-otoriter otoriterliğin karşıtıdır. Otoriter yaklaşım tarzında anlatıcı buyurgan bir tavır sergiler. Anti-otoriterde ise çocuğun yaşantısına

uygun olaylar gösterilerek gerçeklik sunulur. Esasen anti-otoriter kavramı yazarın tutumuyla ilgilidir.

Anti-otoriter yaklaşımın ilk örneği Alman yazar Astrid Lindgren’in *Uzun Çoraplı Kız Pipi* kitabı kabul edilir. Bir çocuğun gözünden yetişkinlerin eleştirildiği eser bu anlamda önemli bir yere sahiptir. Bir çocuğa yağdırılan emirlerle başlayan eser son olarak, “*Beni rahat bırak!/Çocuk olmak güzel mi?/Çocuk olmak berbat!*” sözleriyle sonlanır. Bu da eleştirel yaklaşımı meydana getirir. “*Bu doğrultuda oluşan kitaplarda, artık çocuğun kendi toplumsal yaşantıları hem gerçekçi, hem de çok açılı görüşlerin sergilendiği bir düzlemde verilmeye başlandı.*” (Schneider, 1982: 36, akt. Dilidüzgün, 2003: 64). Bundan dolayı özellikle masallarda yazarın tutumu son derece önem arz etmektedir.

Gökduman’ın masallarına bakıldığında genel olarak otoriter tutumu benimsediği görülür. Gökduman masallarında sonları ucu açık bırakır. Bazen çocuğun hayal dünyasına göre masal şekillensin diyerek kendinin de masalın sonunu bilmediğini dile getirir.

Aile bağlarının işlendiği “Islak Buğdaylar” masalının sonu “*Sence biraz geç kalmadı mı?*” (Gökduman, 2014: 270) cümlesiyle biter. Bu, okuyucuyu devreye sokan ve onun düşünce dünyasına hitap eden bir yaklaşımdır. Baba Güvercin’in hatalı davranışının sonu netliğe kavuşmaz. Yalnız kalıp kalmaması okuyucuya bırakılır ki okuyucu buradan yaşanmışlıkla ilgili bir ders çıkarır.

“*...İşte böyle...Babaların kalbi çocukları için aynı çarpar. Hepsini büyük bir sevgiyle severler. Anneler de öyledir... İnanmıyorsan sor!*” (Gökduman, 2014: 378). Burada da yazar, okuyucuyu devreye sokar. “Anne babalar çocuklarını sever” diyerek bitirilebilecek olan masal, bir soruyla son bulur. Okuyucuya zorla bazı duygular kazandırılmaya çalışılmaz. Verilmek istenen düşünceler masalın yapısıyla orantılı olarak, uygulamaya veya düşünmeye yönelik sorularla bitirilir.

“*Şapkasını yakalasa mutlu olur mu acaba*”(2015: 375); “*... Ana-kız o gün bugündür beyaz atlı prensi bekler dururmuş. Gelir mi acaba?!*” (2017B: 82); “*Şimdi ormana sahip çıkacak birileri aranıyor. Sence, kral kim olsun?*” (2017C: 34) cümleleri ani-otoriter tutumu gösterir. Çünkü yazar, okuru doğrudan yönlendirmek yerine okuru düşünmeye ve olayları analiz etmeye iter. Ancak bu sözlerin karakterler

aracılığıyla ele alındığında aslında yazarın okuyucuya aktarmak istediği, karakterlerin zaten masallarda ele alınan yönleri ile nasıl bir tutum sergileyecekleri de alt zeminde kurgulanmıştır. Fakat yazar, okuyucuda baskıcı bir izlenim bırakmaz.

Görüldüğü üzere Gökdoğan, masallarında ağırlıklı olarak otoriter tutumu benimser. Bunu masallarının sonuna okuyucuyu dâhil ederek yapan yazar, vermek istediği mesajlarda baskıcı bir tavır göstermez ama fikirlerini gizlice yerleştirir. Böylece okur, yazarın ekseninde olayları düşünmeye -gizli de olsa- zorlanmış olur.

4. BÖLÜM: ÖYKÜLER

4.1. ÖYKÜ NEDİR?

Çocuk edebiyatı çocuğa hitap eden ve içinde pek çok farklı türü barındıran bir alandır. Bu türler arasında bulunan öykünün tanımı çeşitlilik gösterir. Ancak en geniş tanımıyla öykü: *“Belli bir zaman ve yerde birkaç kişinin başından geçen gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya birtakım kimselerin karakterini çizen ve çoğu kez ancak birkaç sayfa tutan kısa yazılara öykü denir. Bu yazılar bir tasarlama ürünü olabileceği gibi bir gözleme de dayanabilir”* (Oğuzkan, 2010: 98). Buradan da anlaşılacağı gibi öyküler gerçek de hayal ürünü de olabilir. Bir başka ifadeyle öykü, olmuş veya olabilecek olayları ele alır. Bunu anlatırken de zaman ve mekân dâhilinde bir anlatım ortaya çıkar.

Bir başka tanım şöyledir: *“Gerçek ya da gerçeğe uygun olayların anlatıldığı yazınsal nitelikteki yazıların kısa oylumlu sunan (hacim) öykü, ...”* (Kıbrıs, 2010: 125). Anlatılan olayların, kişilerin gerçekle bağlantısı çocuk için son derece önemlidir. Çünkü çocuklar 8-10 yaş aralığından sonra hayal ürünlerinden sıyrılarak gerçek öykülere yönelecek, kendilerini tatmin edecek türlerle karşılaşacaklardır (Oğuzkan, 2010: 99). Bu aşamada ilk olarak çocukları kısa olmaları bakımından öyküler karşılayacaktır. Böylece çocuk aradığı gerçekliği öyküde bularak tatmin olacaktır. Bu nedenle öyküler aslında bir ihtiyaca cevap veren eserlerdir. Genel olarak öyküler zengin bir birikimin yansımasıdır. Özellikle şark toplumunun insanları yansıtır. *“Halk hikâyelerinde, masallarda, menkıbelerde, mesnevîde, kıssalarda bu insanların yaşadığı svinçler, acılar, kahramanlıklar, öğütler, ibretler yer alır. Şark, insanlara ulaşmak özellikle çok değer verdikleri bilgileri, öğütleri ve hikmetleri iletmek, tecrübeleri ve birikimleri aktarmak için hikâye formuna ihtiyaç duymuş, ona başvurmuştur. Dolayısıyla hikâyenin etkili bir form, güzel ve cazip bir anlatım yolu olduğunun her zaman farkında olmuştur.”* (Tosun, 2011: 36). Batılılaşma etkisinde de öykünün temel meselesi batı karşısındaki tutumlar olur. Geleneksel modern anlatıda esas olan birey ve bireyin öyküdeki konumu olur.

Öykülerde olay, ilk ve en temel unsuru oluşturur. Öykünün bel kemiği, iskeleti olan olay öyküde nakış gibi işlenir, örülür. Birbiriyle bağlantılı olan olaylar bir zincirin halkalarını meydana getirir. Her halkanın bir okuyucuya bir sunuluş şekli vardır. Olaylar “zamana bağlı olarak neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde” sunulur.

“Olaylar dizisinin sunulmasında kişiler, mekân ve zaman işlevseldir. Olay dizisi sınırlı olduğundan öyküler, serim, düğüm ve çözüm olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır” (Gürel ve diğerleri, 2007: 108). Klasik anlayışa göre olaylar dizisi üç bölümde incelenir ancak modern öyküde olaylar dizisi kesin çizgilerle ayrılamamaktadır. Önemli olan öykünün sunuluş tarzıdır. Çocuğa öykünün, olay örgüsünün bir sunuluşu olmalıdır.

Öykünün ikinci temel unsuru kişilerdir. Öyküde kişilerin fiziksel ve ruhsal özellikleri verilir. Öyküde kişiler iyi nitelikte olabileceği gibi kötü nitelikte olanlar da vardır. İyilerle kötülerin savaşında, çocuk, kötülerini yenen kişilerle bütünleşmek ister. Kendini onun yerine koyarken içindeki iyi insanı geliştirmeye çalışır. Çünkü çocuk kendine bir örnek ve rehber seçerek okuduklarıyla bütünlük kazanmaya çalışacaktır. Bu sebeple *“çocuk hangi yaş grubunda olursa olsun, öykünme ve özdeşim”* kurarak okuduğundan yararlanır. Çocuk, özellikle bir ana kişi çevresinde açık tanımlarla ilgilendirilerek anlatılan karmaşık yapılardan ve ilişkilerden uzak öykülerden daha çok yararlanır.” (Yalçın ve Aytaş, 2016: 32). Ana karakterin ne kadar önemli olduğu buradan da anlaşılmaktadır. *“Aslında yazar, bir hayatı anlatmayı seçtiği andan itibaren, hikâye de, karakter de ona kendini anlatır. Yazar sadece kaleme alır. Bu nedenle yazar, kendi duygularına ters düşse bile karakterin gerçeklerine uymak durumundadır. Hatta karakterin pek çok özelliğini bu yazma sürecinde keşfeder. Bir anlamda karakteri yazar/anlatıcı biçimlendirmeye çalışsa da karakter bir süre sonra kendini anlatmaya, kendi hikâyesini seslendirmeye başlar”* (Tosun, 2011: 110). Bu nedenle de yazarın ele aldığı kişi/kişiler son derece önem arz eder.

Öyküler, yaşanabilir olayları aktarması ve örnek kahramanlar çizmesi bakımlarından çocukları geleceğe de hazırlar. Böylece çocuğa verilmek istenen temel eğitim sağlanmış olur. Kahramanlar aracılığıyla çocuk, kendi yaş grubundaki kişileri görür ve hangi durumlar karşısında nasıl davranması gerektiğini algılar. Özellikle görgü ve nezaket kurallarını öğrenir, erdemli davranışları okur. Yaşam hakkında ön bilgisi olur, kendini hayata hazırlar ve *“sorunlar karşısında takınacağı tavır ya da geliştirebileceği davranışlara ilişkin ipuçları edinir, insan ve toplum yaşamını belirleyen kural ve değerleri tanıma ve anlama bilincini oluşturur, insan yaşamını anlamlı kılan erdemleri sezmeye başlar”*(Sever, 2003: 65). Bu sebeple öykülerin çocuğun dünyasına hitap edecek ve onu kitabın dünyasına çekebilecek yapıda olması son derece önem arz eder.

Öykülerde işlenen insan faktörünü, kazandırdıklarını, Kaplan, *Hikâye Tahlilleri* adlı eserinde şu şekilde ifade eder:

“Öyle sanıyorum ki öykücü, insanı ilim adamlarından daha iyi anlar. Çünkü onun konusu ‘genel’ olarak insan değil ‘özel’ olarak insandır, yani ‘şahsiyet’ ve ‘fert’ tir. Her insan ayrı bir dünya teşkil eder. Güzel öykülerde biz, belli zaman, belli mekânlarda yaşayan, kendine has bir dünyası olan ‘gerçek insan’ ile karşılaşırız. ... Başarılı küçük öykülerde de ‘gerçek insan’ birçok yönleriyle gözükür.

Her öykücü bize eseri ile hayatın ve insanın ayrı bir yönünü gösterir. Öykü, anlaşılması son derece güç olan hayatın ve insanın içine adeta bir pencere açar. Günlük hayatta biz hayatı ve insanı dıştan görürüz ve pek az anını biliriz. Öykücü, bu dış görünüşün arkasındaki gerçekleri keşfeder. Güzel öykülerin hemen hepsinde, bilinmeyen bir gerçeğin ifşası vardır. Bütün sanat eserlerinde olduğu gibi, öyküde de güzelliği temin eden bütünlük, ana fikir ile ayrıntı arasındaki münasebettir. Dil ve üslup, tek başına bir değer ve mana ifade etmez” (Kaplan 1984: 10). Kişinin her yönlü ele alındığı öyküde, sınırlı bir hayata sahip çocuğun hayal dünyası genişler ve hayat tecrübesi zenginlik kazanır.

Öykülerde yer alan ve üzerinde durulan üçüncü nokta ise zaman ve mekândır. Zaman genel geçer bir zeminde de olsa çocuk üzerinde bir algı oluşturur. Kişilerin ruh hallerindeki değişimler de çoğu kez zaman unsuruna bağlı olarak belirginleşir. Öyküler bir yönüyle zaman unsuru üzerine kurgulanmıştır. Sanat eserlerindeki zaman kavramını iki boyutlu düşünmek ve çalışmaları ona göre yönlendirmek gerekir. Bunlar arasındaki birinci boyut, olayın ve olaylar zincirinin kapsadığı süre, ikinci boyut ise anlatılan tarihi dönem veya çağdır (Gürel ve diğerleri, 2007: 111). Mekânın gerçekliği ve olayın oturduğu düzlemde mekân unsuru da önem arz eder. Olayın ve kişilerin rol aldığı, olaya bağlı olarak değişen ve olaya hazırlayıcı olan temel unsurlardan biri de “mekân”dır. Öyküde mekân, zaman, kişi bağlantısını kurabilen çocuk, öyküyü daha iyi anlar. Mekânı yorumlayarak olayların anlaşılmasını sağlar. *“Mekân, atmosfer yaratmada, bir tip/karakter oluşturmada, öykücünün elindeki en değerli kozu, malzemesidir. Günümüzde, modern öykünün geldiği yerle bu önem daha da artmıştır. Klasik dönemde ‘olayların geçtiği yer’ olarak değerlendirilen mekân, zamanla kahramanların ruh durumunu açıklayan önemli bir araca dönüşmüştür. Artık mekân, görüntüsel bir etkinin oluşturulmasında*

etkin bir argüman olarak kullanılmaktadır.” (Tosun, 2011: 259) Okuyucu ikâyedeki mekân ile yaşadığı mekân arasında mukayeseye girer. Böylece çevre duyarlılığı kazanır. Öyküdeki mekânları anlamaya çalışmak çocuğun dikkat süresini de arttırır.

Öykülerdeki bir diğer unsur ise plandır. Planı sağlam olan bir öykü her anlamda başarılı sayılır. *“Plan, konu, kahraman ve temanın belirli bir düzen içinde çocuk kitabına yerleştirilmesidir.”* (Yalçın ve Aytaş, 2016: 31. Plan kurgulanırken öyküdeki diğer unsurların bir bütün olarak algılanması gerekir. Plan veya bir diğer ifadeyle *“atmosfer, bir arka plan, manzara ve dekordan çok, odak anlatıyı, yazarın niyetini temsil eden, zenginleştiren, derinleştiren bir yaklaşımdır. Bu anlamda çevre, mekân, fotoğraf değil, sadece bu öykü için “inşa edilen”, sesler, fotoğraflar, durumlardır. Öyküye giren her şeyin yeniden yorumu, anlatımın ister(k)lerine göre düzenlenişidir”* (Tosun, 2011: 97-99). Yazar, öyküsünü oluştururken yarattığı atmosfer aslında yazarın hayal gücünü, dünyasını da yansıtır.

Öykülerin işlevleri şu şekilde ifade edilir: *“Çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir; türlü insan tipleri üzerinde düşüncelerine imkân sağlar; geliştirmekte oldukları değer yargılarının daha açıklık kazanmasına yardımcı olur; böylece çocukların içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uymalarını büyük ölçüde kolaylaştır. Bunun dışında, öyküler çocukların kendi ülkelerindeki insanları geçmişleriyle tanımalarını kolaylaştıracağı gibi onlarla başka kıta ve ülkelerde yaşayan insanlar üzerine bilgi ve görüş kazandırır. Okuma alışkanlığı ve zevkinin gelişmesinde, dolayısıyla boş zamanların yararlı biçimde geçmesinde yararlıdır”* (Oğuzkan, 2010: 98-99). Çocukların hayal dünyasını geliştirmesi, hayata bakış açısını sağlam zeminler üzerine kurması, farklı fikirler oluşturmaları ve değişen teknolojinin tehdit ettiği zekâ, algı vb. yetileri daha etkin geliştirmesi adına öykülerin işlevleri son derece önem arz eder.

Çocuk öykülerini ele alınan konu, tema ve kişiler bakımından çeşitli gruplara ayırmak mümkündür. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz: yakın çevreyle ilgili öyküler, hayvan öyküleri, mizahî öyküler, serüven öyküleri, duygusal öyküler, tarihî öyküler, gezi öyküleri, eşya öyküleri, doğa öyküleri, yaşam öyküleri, bilim, buluş ve makine öyküleri, kurgu-bilim öyküleri (Oğuzkan, 2010: 100-109; Dilidüzgün, 2003: 74-77; Sarıyüce, 2012: 269-271). Dilidüzgün “kız kitapları” kavramını da kullanır. Kız

kitapları kızlara özgü sorunları ele alır, onların duygusal, fizyolojik güdülerine yer vererek sorunlara ışık tutar (Dizidüzgün, 2003: 75-76).

Öykü çeşitleri arasında şunlar vardır: **“Hayvan öyküleri”** *“hayvanların hayatını sağlam gözlemlere ve dikkatli incelemelere dayanarak bir öykü çerçevesinde anlatan eserler”*dir (Oğuzkan, 2010: 99-101). Çocuklar bu öyküleri heyecanla, merakla okurken hayvanları tanır. **“Mizahi öyküler”**, çocukların doğal ihtiyacı olan gülmek, eğlenmek ve hoş vakit geçirmek için yazılan öykülerdir. Bu tarz edebî ürünler, *“güldürme özelliğinin yanı sıra düşündürme, yergi, tersini anlatma amaçlarını da taşıyabilir”* (Yivli, 2015: 36) ve çocuğun eğlenme ihtiyacını karşılar, çocuğa ders verir, düşünmeyi teşvik eder. En önemlisi de *“çocuğa okumayı sevdiren kitapların başında mizahi metinler gelir”* (Oğuzkan, 2010: 99-101). **“Mektup öykü”** mektup formundan oluşan, bir başkasına yazılan ve okunması beklenen belgeler şeklindedir (Yivli, 2015: 38). Çocukların hareket ve heyecan ihtiyacını **“serüven (macera) öyküleri”** karşılar. *“Bu tür eserlerde hayale, entrikaya, tehlikeli ve esrarlı olaylara, ruhsal gerilimleri yansıtan durumlara ve beklenmedik sonuçlara geniş yer verilir”* (Oğuzkan, 2010: 102). Çocuklarda yurt ve ulus sevgisini uyandırmaya ve geliştirmeye, ulusal bilinci güçlendirmeye yarayan **“tarihî öyküler”** tarihi kişilerin yakından tanınması ve anlaşılmasına imkân sağlar (Oğuzkan, 2010: 105). Bu tür öyküler çocuğu geçmişe götürür, ona tarih bilinci, milli bilinç, vatan sevgisi, bağımsızlığın ve hür yaşamının önemini telkin eder. Çeşitli ülke ve kentlerin doğal güzelliklerini, türlü insan topluluklarının değişik yaşayışlarını ve önemli uygarlıkların birtakım ilginç yönlerini bir öykü çerçevesinde anlatan eserler olan **“gezi öyküleri”** çocukların değişik yerler ile ilgili merak ve ilgilerini karşılar (Oğuzkan, 2010: 106). Çocuğa doğrudan nasihat vermektense onu fantastik bir dünyanın içine sokup eğitmeyi hedefleyen **“fantastik öyküler”** *“çocukların hayal dünyalarını genişletir ve onların eğlenceli zaman geçirmesini sağlarlar. Çeşitli duyguları açığa çıkaran “duygu ağırlıklı” öyküler, kişilerin davranışları ve tüm insan ilişkileri çocuklarda sevgi, acıma, kızgınlık veya tikslenme vb. duyguları uyandıracak biçimde işlenir ve çocuğa bu tür duyguları tattırır. Bu tür öykülerde “içli ve duygulu bir dil kullanılır”* (Oğuzkan, 2010: 104). Duygunun yansıtılması adına *“Poe’ya göre güzellik yaratmada şiir daha şanslıyken; dehşet, tutku, korku yaratmada öykü daha avantajlı bir türdür. Öykünün asıl amacı olan hakikat, tam da burada yakalanabilir”* (Tosun 2011: 18-19). Duygunun ön plana

çıkıldığı ve hatta hayatın gerçeğini yansıtan öyküler, bu açıdan da son derece önemlidir. “**Anı/Günlük öykü**” kurmaca değil de gerçek olayların bir anlatımı gibidir. Bu elbette kurgunun da etkisiyle kaleme alınır ve güncenin yansıtılması şeklinde karşımıza çıkar (Yivli, 2015: 35).

Ayrıca “**Sorun Odaklı Çocuk Kitapları**” okurun önemli sorunlarını ele alan eserlerdir. ...”*aile çatışmaları, iletişimsizlik, kent yaşamı, toplumsal gruplaşmalar, okul ve meslek yaşamına ilişkin sorunlar bu bağlamda çok açılı bir yolla gözler önüne serilir. Kendi dünyasına, kendi sorunlarına benzer bir dünyayı yazınsal ürünlerde bulmak, çocuk ve gençler için sorunların çözümünde hazır bir reçete anlamı taşımaz. Önemli olan okurun belli konularda bilinçlendirilmesi, benzer gerçeklerin farklı ve çok açılı bir dille ona sunulmasıdır.*”(Dilidüzgün, 2003: 77-78). Sorun odaklı çocuk kitapları yazın eğitime büyük yararı olduğu düşünülen ve tür olarak kabul edilen bir alandır.

Çocuk Öykülerinde Aranacak Nitelikler

Çocuk öykülerinde, çocukların ilgi alanına giren bir konuyu işlenmelidir. Özellikle çocukların yaş gruplarına yönelik öykülerin tasarlanması, gerçeklikten esinlenilerek kurgulanması, yaşam öykülerini ele alması gibi temel unsurlar öykülerin ortak öğeleridir. Bunun yanı sıra farkı özellikler de vardır. Bunlar şöyledir: Konular hedef kitle olarak seçilen çocukların ilgililerine, yaşam deneyimlerine ve kavrayış güçlerine uygun olmalıdır. Çocuğun izleyebilme gücüne uygun bir planları olmalı, giriş, gelişme ve sonuç bölümleri mantıklı bir sıra izlenmiş olmalıdır. Çocuklar için sakıncalı konulara (cinsel, ideolojik, politik ve dinsel) yer verilmemiş olmalıdır. Anlatılan olaylar karmaşık olmamalı, çocuğun ilgisini çekebilecek devinimli olay ve durumlara yer verilmiş olmalıdır. Bölümler ve paragraflar çok uzun olmamalı, anlatım ve betimlemeden çok konuşmalara yer verilmiş olmalıdır. Betimlemeler canlı olmalı, ruh çözümlemelerine gereğinden çok yer verilmemiş olmalıdır. Kitapta yer alacak resimler uygun nitelik, düzey ve sayıda olmalıdır. Güldürü ögesine aşırılığa ve kabalığa kaçılmadan yer verilmiş olmalıdır. Anlatılan kişiler ve olaylar çocuğun dünyasıyla çelişmeyecek, onun aklını karıştırmayacak şekilde kurgulanmalıdır. İlginin canlı tutulması için, olay ve ayrıntılar merak uyandırıcı biçimde kurgulanmış ve sunulmuş olmalıdır (Kıbrıs, 2010: 179-180; Oğuzkan, 2010: 111; Sarıyüce, 2012: 267-268; Aytekin, 2016: 207-208).

Türk Edebiyatında Çocuk Öykücülüğü

Türkçe çocuk edebiyatında ilk akla gelen isim **Gülten Dayıoğlu** (d.1931)'dur. Çocuk öyküsü kaleme alan ve bazı eserleriyle ön plana çıkan isimler şöyle zikredilebilir: **Kemalettin Tuğçu** (1902-1996), **Mükerrem Kâmil Su** (1906-1997), **Kemal Bilbaşar** (1910-1983), **Mümtaz Zeki Taşkın** (1915-2003), **Mehmet Seyda** (1919-1986) , **Talip Apaydın** (1926-2014), **İbrahim Örs** (d.1928), **Erhan Bener** (1929-2007), **Tarık Dursun K.** (1931-2015), **Muzaffer İzgü** (1933-2017), **Sadettin Kaplan** (1944-2016), **Mustafa Kutlu** (d.1945), **Niyazi Birinci** (d.1945), **Mustafa Kutlu** (d.1945), **Hüseyin Yurttaş** (d.1946), **Hüseyin Yurttaş** (d.1946), **Necati Güngör** (d.1949), **Necati Güngör** (d.1949), **Üzeyir Gündüz** (d.1950), **Selim Gündüzalp** (1951-2017), **Fatih Erdoğan** (d.1954), **Mustafa Ruhi Şirin** (d.1955), **Mustafa Ruhi Şirin** (d.1955), **Behiç Ak** (d.1956), **Tacettin Şimşek** (d.1956), **Ahmet Tezcan** (d.1957), **Gökhan Özcan** (d.1965), **Yılmaz Erdoğan** (d.1967), **Sevim Ak** (d.1958) (Şimşek, 2007: 93-94; Oğuzkan, 2010: 109-110; Arıcı, 2016: 108).

4.2. NEHİR AYDIN GÖKDUMAN ÖYKÜLERİNİN OTURDUĞU İZLEKSEL/DÜŞÜNSEL TEMELLER

4.2.1. AHLAKİ DEĞERLER

Öykülerde yer verilen ahlâki değerler okuyucunun hayatına ışık tutacak önemli ilkelerdir. Bu ilkeler inanılan, tercih edilen iyi ve kötü davranış tutumlarıdır. Bu tutumlar sadece davranış değil aynı zamanda duygu, düşünce, ilişki ve önceliklerdir. Özellikle çocuk okuyucuya verilecek bu değerler örnekler dâhilinde, karakterlere iyi ve kötü sıfatlar verilerek aktarılır.

Gökdoğan, ahlâki değerleri öykülerinde ağırlıklı olarak kullanır. Bunlar şöyledir:

Tasarruf Etmek

“Muaz Amca’nın Paraları” (2008: 7-18) *Zeze ve Kumbarası* (2018b: 3-45) öyküsünde Zeze’ye doğum gününde dayısı bir kumbara verir. Zeze o yaşa kadar tüm bozuk paralarıyla bakkaldan alışveriş yaptığı için birikime çok sıcak bakmaz. Dayısı ise kumbaranın nasıl kullanılacağını gösterir ve tasarrufun önemini anlatır. Kumbaranın üzerindeki kurbağayı kendine yakın bulan Zeze komşuları Muaz Amca’nın başına gelenleri anlatır. Muaz Amca’nın evine hırsız girer ve yaşlı adamın tüm birikimini çalarlar. Zeze bunları anlatırken kurbağa yatağa çıkar ve oturur. Kurbağa Muaz Amca’nın son halini merak eder. Zeze ve akrabaları Muaz Amca’ya destek olurlar. Kurbağa bunun ancak birikimle olabileceğini, kumbaranın herkese bir ihtiyaç olduğunu anlatır. Zeze birikim yapmanın başka insanlara faydalı olabileceğini fark eder. Ertesi gün ilk işi kumbarasına para atmak olur.

Hâlimden Memnuniyet

Büyüteç Gözlüklü Kız’da (2008: 19-26; 2018b: 3-45) dokuz yaşındaki kız kendisinden sürekli “küçük kız” diye bahsedilmesinden çok sıkılır. Çocuk hemen büyümeyi düşünür. Bir akşam babası eve büyüteçle gelir. Küçük kız büyüteci çok beğenir ve sürekli yanında taşır. Hatta büyüteci o kadar beğenir ki bir gözlükçüyle konuşarak kendine büyüteçlerden gözlük yaptırır. Kendinin gözlükle büyüdüğüne inanır. Yediği yemekleri büyük gördüğü için az yemek yer. Yazdığı yazıları çok ördüğü için ödevlerini azaltır. Giderek zayıflayan ve derslerinde gerileyen kız, gözlüğünü hiç çıkarmaz. Ancak bir gün arkadaşları dalga geçer. Kız düştüğü hatayı o

anlar. O günden sonra bir daha gözlüğünü takmaz ve kendisine küçük kız diyenlere kızmaz.

Üff Ne Zaman Büyüyeceğim?'de (2012ğ: 2-16) Sincap ailesi ormanda mutlu mesut yaşar. Bir gün Lipo adındaki evin en küçük sincabı büyümek ister. Önce büyüklerin kıyafetini giyer ancak istediği gibi hareket edemez. Daha sonra ağabeyinin kalemlerini ve defterini kullanarak resim yapmaya çalışır fakat yaptıklarını hiç beğenmez. Tek hedefi vardır o da büyümek ve işe yaramak ister. Bir gün annesini dinlerken evlerinin duvarı için resim yapmak ister. Bu kez daha içten ve özveriyle renkli resimler yapar. Anne Sincap resimleri çok beğenir, Lipo'ya teşekkür ederek resimleri duvara asar. Lipo da her halin bir güzellik içinde olduğunu kabullenir.

“Düdüklü Bir Köpek” (2013c: 19-34) öyküsünde Humam Dayı o gün uyanmaz ve ev halkı olarak Humam Dayı'nın uyanması odasına giderler. Fakat Humam Dayı ölmüştür. O andan sonra ortada miras kalır. Humam Dayı mirasını pay ederken köpeğine düdüğü, kedisine pırlantadan bir taş bırakır. Bunu öğrenen köpek ise kediyi çok kıskanır ve bir sabah evden erkenden ayrılır. Zıpkın adındaki köpek gezer, dolaşır ve tek olmanın keyfini sürmeye başlar. Boynundaki düdüğü de işini epey kolaylaştırır. Fakat bir gün bu durumda çok sıkılan kediler Zıpkın'ın düdüğünü gizlice onda alırlar. Zıpkın o günden sonra düdüksüz bir köpek olur ve her kedinin peşine düşerek düdüğünü arar.

“Profesör Dodi'nin İcatları” (2013c: 35-48) öyküsünde Profesör Dodi dersten sonra eve giderken okul yolunu kısaltmak ister. Ertesi gün bu fikri için çalışmalara başlar. Uzun çalışmalar neticesinde yeni bir icat yapar ve okula iki dakikada gider gelir. Dodi bu duruma alıştığı sırada bir gün annesinden şeker isteyen bir çocuk görür. Çocuğun annesi ise çocuğa şeker almaz çünkü maddi durumları hiç iyi değildir. Dodi akşam eve gidince şeker yapan bir robot icat eder ve çocuklar akşama kadar şeker yer. Çöpçülerin yorulduğunu gören Dodi onlar için bir robot icat eder. Birkaç gün sonra insanlar için kaşıma makinesi derken Dodi'nin yaşadığı şehir mekanik robotlarla dolup taşar. Adı da Makkent olur. Ancak Dodi'nin yine canı sıkılır. Fakat Dodi bunun için bir robot bulamaz.

“Gör Beni” (2017h: 50-57) öyküsünde Fahri kâğıdı eline alır ve kişi başına düşen gayri milli hasılayı hesaplar. Fahri Fikri'yi de çağırır ve kişi başına düşen

paydan kendilerince paylarını alamadıklarından yakınır. Kendilerince gör beni temalı bir grev başlatırlar. Bir iki gün grev sürer fakat ikili ısrarcıdır. Bunu üzerine aileler Fahri'yi kasaba, Fikri'yi de manava çırak olarak verir.

Vefa

“Üzümünü Ye Bağını Sor” (2008: 37-44) *Acayip Bir Çikolata* (2018a: 3-45) öyküsünde çikolatanın nasıl yapıldığı ve nasıl toplandığı anlatılırken Afrikalı bir çocuğun çikolata için ne kadar emek verdiği vurgulanır. Afrikalı çocuğun emek verdiği çikolatanın tadını bilmediği ama başka çocuklar için çalıştığı ele alınır. Oysa başka yerlerde sabah kahvaltılarında bile çikolata yenilirken nasıl ve ne şekilde sofralara geldiğini düşünen kimseler yoktur. Bir gün bir çikolata dile gelir ve nasıl, ne şekilde o topraklara geldiğini anlatır. Çikolatanın konuştuğu çocuk bir televizyon programına katılır. Afrikalı çocuklara dikkat çekerler. O günden sonra da herkes Afrikalı insanlar için çabalamaya başlar.

Umut

“Kuyruğu Kopan Uçurtma” (2008: 53-58) *Sarı Burunlu Kedi* (2018h: 3-45) öyküsünde uçurtmanın kuyruğu kopmuş, kömürlüğün bir köşesine atılıvermiş. Uçurtma hep özgür olmayı hayal ederken bir gün küçük kedicik kömürlüğün kapısını aralar. Kedicik her gece uçurtmayla oynamaya başlar. Uçurtma kedicige gökyüzünü ve gökyüzündeki maceralarını anlatır. Hep bir daha gökyüzüyle buluşacağını dile getirir. Bir gün evin çocuğu uçurtmayı fark eder. Uçurtmanın kuyruğunu takıp onu gökyüzüne bırakır. Uçurtma hep olmak istediği yerde çok mutludur ve kedi arkadaşına gökyüzünden selamlar gönderir.

“Moritos Adası” (2013c: 65-79) öyküsünde boyacı çocuk okula gidemediği için çok üzülür. Onu gören herkes okula neden gitmediğini sorar. Boyacı çocuk babasının uzaklarda olduğunu söyler fakat kimse ona inanmaz ve hatta onun hayal dünyasında yaşadığını düşünür. Çocuk babasının Moritos Adasında olduğunu söyler. Çocuk adayı ve oradaki yaşamdan bahsedince herkes çocuğun masal anlattığını düşünür. Bir gece boya sandığı üzerinde uyuyakalan çocuğun bu durumunu bir ressam görür. Onun resmini yaparak sergisinde yayınlar. İlk başlarda çocuğu bulmak isteyen, ona yardım etmek isteyenler olur. Fakat çok geçmeden herkes boyacı çocuğu

unutur. Kimse onu hatırlamaz bile. Çocuksa her şeye ve herkese inat uzaklara bakarak babasının geleceği günü bekler.

Yardımseverlik/Yardımlaşma

Eyvah Kayboldum! (2011f: 5-48) öyküsünde Alican ve annesi birlikte pazara giderler. Alican meraklı halleriyle o tezgâh senin bu tezgâh benim gezerken annesini kaybeder. Aldıkları bir torba kirazla ortada kalakalan Alican'ın karnı acıkır. Simit satan bir çocuktan bir avuç kiraz karşılığında simit alıp karnını doyurur. O sırada simit satan çocukla konuşurlar. Çocuğun adı Ömer'dir ve ailesi yoktur. Hava kararmaya başlar ve Alican Ömer'in davetini kıramaz. Ömer Alican'ı bir inşaata götürür. Odanın birinin çevresi poşetlerle örülüdür. İçinde eski birkaç eşyanın olduğu bir odada üç çocuk daha vardır. Ömer arkadaşını takdim ettikten sonra Alican için yumurta kırar, sofraya hazırlar. Gece olunca hepsi odada, bir yatakta yatarlar. Alican'ın ailesi ise merakla Alican'ı arar. Sabah Ömer ve Alican karakola giderler. Alican ailesine kavuşur, yaşadıklarını anlatır. Ömer'i ailesiyle tanıştırır. Alican'ın babası Ömer ve arkadaşları için güvenli bir ev aramaya başlar.

Kılıç Balığının İnci Kolyesi'nde (2018d: 3-45) Kılıç Balığı Parlak Burun suyun altında tek başına gezer. Keskin kılıçları yüzünden diğer balıklara yaklaşamayan ve hep yalnız gezmek zorunda kalan Parlak Burun bu durumdan çok rahatsızdır. Kendini gezmeye verir. O sırada bir blik diş hastanesine gelir, içeri girer ve etrafı gezer. Bir palamudun dışındaki ağrıyı geçirme işlemini izleyen Parlak Burun, başka diş operasyonlarını da görür. Sürekli diş hastanesine gelerek işlemleri öğrenen Parlak Burun, başkalarına yardım etmeye de başlar. Yolculuk sırasında incilerini kaybeden bir istiridye gördü. Vadinin karanlığından incilerini kaybeden istiridyeler Parlak Burun'dan yardım isterler. Denizyıldızlarına durumu anlatan Parlak Burun istiridyeler için bir şeyler yapmak ister. Denizyıldızlarını istiridyelerin vadisine taşır. İstiridyeler de ışığa kavuşur. Parlak Burun o sırada yine diş hastanesine devam eder. İstiridyeler inciden bir kolye yapıp Parlak Burun'a hediye ederler. Parlak Burun ise hediyeye çok sevinir. Başkalarına yardım etmenin ne kadar mutluluk verici olduğunu yaşayarak öğrenir.

Hırsız Geliyorum Demez'de (2011g: 5-48) Alican mahallerindeki Dudu nineyi anlatır. Bir gün okula giderken Dudu ninenin pencerelerinin kapalı olduğunu gören Alican ve Murat meraklanır. Mahallelerinde hırsızlıktan bahsedilen çocuklar

durumdan çok etkilenirler ve Dudu nine için nöbet tutarlar. Olaydan ailelerin haberi olur ve aileler de çocuklara destek olurlar. Hatta çocuklar o kadar çok birbirlerine kenetlenirler ki eskicilere bile mahalleye girerken şüpheyile bakılır.

“Savaş Çocukları Kampanyası” (2011d: 41-44; “Paralar Nereye Uçtu?”, 2016m: 27-40) öyküsünde Filistin, Irak gibi zor durumda olan ülkelerin ve o ülkelerde yaşayan çocukların hayatları üzerinde durulur. Çocukların orada yaşayanlara yardım etmek adına harçlıklarını biriktirerek onlar için yardım kampanyası düzenlerler.

“Çoraplarımın Teki Nerede?” (2011e: 25-28) öyküsünde Aziz Mahmut Hüdai Vakfı için yardım kampanyası başlatılır. Ailecek bu vakıf için neler yapılabileceği düşünülürken Aziz Mahmut Hüdai’nin hayatı anlatılır. Çocuklar bu anlatılanlardan da etkilenerek giymedikleri tüm eşyaları vakıf için hazırlarlar. Ancak Selami kendini o kadar çok kaptırır ki çekmecesindeki çorapları bile vakfa bağışlar. Ertesi gün ise ayaklarında tek deş çoraplar kalır.

“Benim de Kalbim Var” (2011ğ: 29-32; 2016l: 53-64) öyküsünde bayram alışverişine giden çocuklar, dönüşte bir arkadaşlarını görürler. Çocuğun kıyafetleri eski ve kendisi de oldukça mutsuzdur. Selami arkadaşının durumunun iyi olmadığını anlatır. Kardeşler olarak arkadaşlarına yardım etmeye karar verirler. Selami yeni aldığı bayramlıklarını arkadaşına hediye ederek örnek bir davranış sergiler.

“Allah Rızası İçin!” (2011ğ: 37-40; “Pakistan’a Yardım”, 2016ç: 17-27) öyküsünde çocuklar Pakistan’ın halini öğrenir ve onlar için evde üzgün üzgün dururlar. Babaları durumu duyunca Pakistan için yardım kampanyalarını anlatır. Çocuklar da kendilerince bir kampanya düzenlerler ve ellerindeki eşyalarını satmaya başlarlar. Selami durumu o kadar abartır ki Pakistan için dilemeye başlar.

Lütfen Ağlama Mami’de (2012e: 2-16) Melo ile Lipo ormanda oynarken bir ağlama sesi gelir. Meraka sese doğru giden sincap kardeşler, karşılarında bir maymun yavrusu görürler. Adı Mami olan maymun, kaybolmuştur. Lipo ve Melo Mami’yi eve götürürlər. Durumu babalarına anlatırlar. Babaları bir kayıp ilanı vererek Mami’nin ailesini bulmaya yardım etmeye çalışırlar. Ormanın her yerine Mami’nin resimlerini çizerek, durumu anlatan bir yazıyla el ilanı asarlar. Ormandaki diğer

hayvanlar da olaydan haberdar olunca el birliğiyle Mami'nin ailesi bulunur. Mami'nin ailesi Lipo'ya, ailesine, ormandaki diğer hayvanlara teşekkür ederler.

“Emmaus Sevgi Evi” nde (2013a: 37-44) Avisa anne ve kızı Bedra birlikte yaşarlar. Yoksullardır ve kimseleri de yoktur. Karlı bir gün anne ile kız tam donacakları sırada ambulans gelir. Ambulanstan inen beyaz gömlekli adamlar anne ile kıza yardım ederek onları sevgi evine götürürler. Orada temiz kıyafetler ve sıcak çorbalar ikram edilir. Anne kız orada huzur içinde yaşar.

“Bulut Otobüs” (2013a: 57-79) öyküsünde Tito o gün evde çok sıkılır ve annesi ile parka giderler. Tito parkta trampetin üzerinde en yukarı sıçramaya çalışır. Tito o an bir bulutun üzerinde bulur kendini. Tito dünyaya inmek ister fakat bulut buna izin vermez. Tito'nun dünyaya inmesi için yağmurun yağması gerekir. Bulut da sabit duramaz ve hareket etmelidir. Tito yağmur yağacağı sırada bir denize düşer. Oradan ağaca çıkar. O ağaç bir ormanın ağacıdır ve çevresinde pek çok hayvan vardır. Tito durumunu hayvanlara anlatır. Fil Tito'ya yardım etmek ister ve onu evine götürmeye karar verir. Bir gece yolda yürürken fili insanlar görür. Fili hemen yakalayıp bir hayvanat bahçesine götürürler. Fil onu koydukları parmaklıklar arasındaki yerde dünyaya küser. Tito file yardım etmek ister. Hayvanat bahçesinin müdürü ile konuşur ve hayvanlar için bir trambolin ister. Müdür önce sıcak bakmaz fakat sonra hayvanat bahçesi için trambolin yaptırır. Tito file nasıl zıplayacağını anlatır. Fil sabaha kadar zıplar ve bir anda kendini bir bulutta bulur. Etrafindakiler şaşkın bakarken Tito arkadaşına el sallar.

“Acayip Kaçış Planı” (2016c: 53-76) öyküsünde Fahri okuduğu Bremen Mızıkacıları masalından çok etkilenir. Bir köpeğin bile kendi hayatı için evden uzaklaşması üzerine Fahri de çantasını hazırlar ve Fikri'yi de ikna ederek yola çıkarlar. Yolda Osman'ı görürler ve durumu ona da anlatırlar. Osman başta tereddüt etse de Fikri ile Fahri'nin peşine takılır. Yolda onları gören Nuri de macera severlere takılır. Boş ev arayan gençler kendilerince bir ev bulurlar. Eve girecekleri sırada evin boş olmadığını görürler. Bu durum üzerine kaçmaya başlayan gençler yağmura yakalanır. Bir bakkalcının eşyalarının ıslandığını görürler ve el birliğiyle bakkala yardım ederler. Bakkalcının verdiği kurabiyelerle karınlarını doyururlar. O an hepsi evlerini özlerler ve evlerine dönmek isterler.

“Yeşili Kuru Köfte Ye” de (2016ı: 27-50) Fikri ile Fahri son ders müzik olduğu için çok sevinirler ve bağıra bağıra şarkı söyleyip eve gitmek için sabırsızlanırlar. Ders bitip eve giderler. Fikri eve girerken aldığı pırasa kokusundan çok rahatsız olur. Fen bilgisinde öğrendiği fotosentez, klorofil, kloroplast vb. gibi konuları yeşillikler üzerinden anlatan ve yeşillik yemek istemeyen Fikri, sürekli bilgilerini gündeme getirir. Yeşili kuru, köfte ye projesi başlatan Fikri, Fahri’yi de etkiler. Aileler bu durumu görünce bir taraftan rahatsız olurlar fakat edindikleri bilgileri hayata geçirmelerine sevinirler. Okuldaki müzik yarışmasına katılmak isteyen Fikri ile Fahri aileleri tarafından desteklenir. Ancak birinci olamazlarsa bir ay sadece yeşillik yiyeceklerdir. Bunu duyan Fikri ile Fahri yarışma için var güçleriyle çalışırlar. İkili yarışmada birinci olunca bir ay boyunca kebab ve lahmacun yeme ödülü alırlar.

“Beklenmedik Şeyler Günü” (2017ç: 95-125) öyküsünde okullar kapanınca Fikri ile Fahri kendilerine bir iş ararlar. Uzun uzun düşündükten sonra Fikri ile Fahri bir el broşürü hazırlayıp her işi yapabileceklerini ilan ederler. Ancak aradan birkaç gün geçmesine rağmen iş teklifi gelmez. İkili bu kez evde dondurma yapıp satmaya başlarlar. İyi de kazanırlar. İki üç gün sonra mahalledeki yaşlı Perihan Teyze tatile çıkacağı için çiçeklerin bakımını ikiliye verir. İkili sabah ve akşam eve uğrayarak çiçeklerle ilgilenir. Nuri bir gün şaka yapmak için Perihan Teyze’nin anahtarlarını Fikri ile Fahri gelmeden önce alıp saklar. Fikri ile Fahri bu durum karşısında şaşkına döner, ne yapacaklarını bilemezler. O an Perihan Teyze eve döner. Nuri de o an oradadır ve anahtarı çıkarıp verir. Çiçeklere bakmanın karşılığında Perihan Teyzeden para alan çocuklar çok mutludur. Fakat durumu öğrenen babalar işe el atarlar ve ilanı iptal ederler. Çünkü komşuluğun da bir hak olduğunu, bunun karşılığında para almanın doğru olmadığını anlatırlar.

“Şuradan Bir Dilim Börek!” de (2017c: 50-57) Fahri son zamanlarda duyduğu savaş haberlerinden çok etkilenir. Fikri ile bunu paylaşır ve nasıl bu duruma çare olabileceklerini düşünürler. Durumu aile büyükleri ile de konuşurlar. Aileler de el ele vererek kermes yapmayı önerir. Yapılan malzemeleri Fikri ile Fahri satar. Hatta Fahri harçlıklarını yiyeceklere yatırarak zor durumda olanlara yardım etmeye çalışır.

“Var mı Benden Mutlusu?” (2017g: 22-27) öyküsünde bir cumartesi günü elektrikler kesilir. Çocuklar mahalleye inerek oynamaya başlarlar fakat mahallenin kedisinin olmadığını fark edince kediyi aramaya koyulurlar. Sokak sokak gezerken bir çocuğun kâğıt topladığını görürler. O çocuğa bunu sebebini sorarlar. Çocuk para kazanmak için bu işi yaptığını söyler. Bunun üzerine çocuklar bu durumdan çok etkilenirler. Eve gidip fazla kâğıtları toplayarak çocuğa verirler. Böylece el birliği ile çocuğa birlikte oyun oynayacak vakit kazandırırılar.

“Kardeşlik Gibisi Yok!” (2017f: 12-19) öyküsünde Fikri’nin babası bir gün Fahri ile Fikri’yi Fatih Camiine götürür. İmam Müslüman kardeşler için yapılan yardım kampanyasından bahseder. Fikri ile Fahri bu sohbetten etkilenirler ve eve gelir gelmez fazla eşyalarını toplamaya başlarlar. Kampanyadan diğer arkadaşlarına da bahseden ikili, oldukça eşya toplar. Eşyaları bir Suriyeli aileye bırakan ikili, mutlu eve dönerler. Fakat Fahri babasının iş ceketini de aileye vermiştir ve ne yapacaklarını bilemezler. Akşama doğru kapı çalar ve bir çocuk aranan ceketini getirir. Böylece yardımlaşma daha ilk dakikada meyvesini verir.

“Kimsesizlerin Kimsesi” nde (2017f: 34-41) Fahri’nin babası iyi bir zam alır ve iki aile lokantaya giderler. Fahri gözü dönmüş gibi sipariş verirken lokantanın önünde küçük iki çocuk görünür. Aileler çocukların durumunu merak ederler. Lokanta sahibi ile konuşup çocuklar hakkında bilgi alırlar. Çocuklar yetimdir ve bakmaları gereken bir nine vardır. İkilinin anneleri nineye yardım edip ortalığı toplarken babalar da ihtiyaçları giderir. Böylece güzel bir dostluğun temelleri atılır.

“Bla Bla Kazablanka Gazozu” nda (2016a: 53-74) Bakkal Hasan amca mahallede yüz kapak getirene iki gazoz kampanyası başlatır. Fikri ile Fahri kampanya için ellerine birer poşet alıp mahallede yürüyüşe çıkarlar. Bir ara yolda bir cüzdan bulurlar. Cüzdanı en yakın karakola götürüp verirler. Komiserler süper ikiliyi tebrik edip evlerine gönderirler. Aradan birkaç gün geçer ve bir amca Fahri ile Fikri’yi arar. Bu amca cüzdanın sahibidir. Fikri ve Fahri ile tanışır, onlara teşekkür eder. Cüzdanı nasıl bulduklarını anlatırken cüzdanın sahibi Fikri ile Fahri’nin gazoz ve gofret isteklerini öğrenir. Yaşlı amca bir kasa gazoz ve bir kutu gofreti teşekkür amaçlı çocuklara hediye eder. Onlarda mutlu bir şekilde evlerinin yollarını tutar.

İnandırıcılık

“Zamanı Yiyen Kitap” (2016c: 77-100) öyküsünde Ramazan ayı gelir ve evlerde ramazan için hazırlıklar yapılmaktadır. Fikri orucunu tutarken zamanın su gibi akması için araştırma yapar. Bir kitap bulur ve ilgisini çeker, başlar okumaya. Ajan Nan serisi Fikri’nin çok hoşuna gider ve Fahri’nin kitabı okumasını ister. Fahri kitabı okur ve gerçekten çok etkilenir. Ajan gibi giyinir, ajan gibi hareket eder. Fakat bir gün Ajan Nan olduğunu söyleyen biri gelir ve Fahri ile Fikri’nin kitabının kendisi olmalarını ister. Bu durumdan korkan ikili okudukları seriye göre şekillenirler. Ramazanın sonlarında bir gün Necmi evlerine gelir ve oyun sırasında ajan ve yazarlık oyunundan bahseder. Necmi’nin hareketlerinden ajanın o olduğunu anlayan Fahri, Necmi’yi kovalamaya başlar.

Kardeş Sevgisi

Bir Daha Resim Yapmayacağım (2011b: 5-48) öyküsünde bir gün Alican’ın babası renkli boya kalemleri alır. Alican boya yapar ve ailesi resimlerini çok beğenir. Alican’ın kardeşi Esra da boya yapmak ister. Okulda bir resim yarışması vardır. Alican var gücüyle resim yarışması için hazırlık yapar, çalışır. Esra abisinden hep yardım isteyip, resim yapmak ister fakat Alican Esra’ya kızar. Bir gece Esra Alican’ın yarışma için hazırladığı resmi karalar. Alican sabah durumu görünce şaşırır, kızar ve hatta öfkelenir. O günden sonra Esra ile oynamaz ve konuşmaz. Bir gün Esra babasının tansiyon haplarını şeker diye yutar. Anne, baba ve Esra acil olarak hastaneye gider. Alican teyzesinde kalır. Geçen her zamanda kardeşine yaptığı haksızlığı düşünen Alican hatasını anlar. İki gün hastanede kalan Esra ise en çok abisini özler.

“Yalnız Adam Selami” (2011c: 33 -36; “Yalnız Adam Macit”, 2016i: 17-28) öyküsünde Selami sınıfında tek çocuk olan bir arkadaşına özenir. Bu durumda sonra Selami sürekli kardeşlerinin varlıklarından şikâyetçi olur. Bir gün okul yolunda Selami tartaklanmaya başlanır. Kardeş olarak Selami’yi kavgadan kurtarırlar. Selami’nin sınıf arkadaşı Bülent’te tartaklanır. Cumali ve Ayşe abisine ve Bülent’e yardım eder. Selami o an kardeşlerinin varlığının kıymetini anlar ve haline şükreder.

“Dünya İkizler Günü” (2011g: 45-48; 2016ç: 39-52) öyküsünde İkizler ikiz olmanın mutluluğunu yaşarken Ayşe kendini yalnız hisseder. Ayşe evden çıkıp tek

başına üzgün üzgün gezerken kaybolur. Ayşe polis memurunun yardımıyla evi bulur. Ancak aile Ayşe'yi çok merak eder. İkizler de hatalarını anlarlar ve kardeşlerinden özür dilerler.

“Mızımız Vişne ve Kiraz” (2013a: 23-36) öyküsünde Kiraz abla olmanın zorluklarını yaşamaktadır. Çünkü kardeşi Vişne bir saniye bile susmaz. Sustuğu anda da annesi ve babası sürekli Kiraz'a sus işareti yaparlar. Kiraz kardeşi Vişne'nin sürekli ağlıyor olmasına çok üzülür ve kendince onu güldürmeye çalışır. Kiraz ne yaparsa yapsın Vişne bir türlü gülmez. Bir gün Kiraz Vişne'ye dokunur. Bu dokunuş abla kardeşin ilk temasıdır. O an Vişne gülerek ablasına bakar. Aslında Vişne'nin istediği tek şey ablasının elleridir.

“Biz Dört Kişilik Bir Aileyiz” de (2017h: 58-64) Fahri'nin kardeşi Elif acile kaldırılır. Fahri kardeşine bir şey olacak iye çok korkar. Elif apandisten ameliyat olur. Fahri bu süre zarfında kardeşini ne kadar çok sevdiğini çok iyi anlar. Kardeşi hastaneden çıkacağı gün odayı kardeşi için süser ve heyecanla kardeşini sağlıklı görmek için can atar.

Hayvan Sevgisi

Bir Köpeğim Olsun (2011ç: 5-48) öyküsünde Alican'ın sınıf arkadaşı Murat bir gün okula köpek getirir. Sınıf arkadaşları köpeği çok sever. Alican da eve gelir gelmez ailesinden köpek ister. Ancak ev ortamının buna müsait olmadığı söylenince Alican'ın hoşuna gitmez. Kendince köpekçilik oynar ve sürekli havlamaya başlar. Alican'ın ailesi durumu çözmeye çalışır fakat Alican inatçılık gösterir. Alican okula giderken bir köpek ve iki yavru görür. Yavrunun birini aldığı gibi gizlice eve getirir. Yavru köpek hiç durmadan havlamaya başlayınca ailenin haberi olur. Alican da yavruyu fazla saklayamaz. Alican'ın annesi yavruların anneleri ile birlikte olmaları gerektiğini anlatır. Alican yavrudan ayrılmak istemez. Ertesi gün sokakta çocuklar yavru köpeklerin kuyruğuna teneke bağlar. Alican olaya müdahale eder ve çocuklara yanlış davranış içinde olduklarını anlatır. Karabaş adını verdiği yavruyu, annesinin sözlerini ve o an gördüklerini düşünür. Ertesi gün yavru köpeği aldığı yere bırakır. Ailesinden de arada köpeği ve yavruları sevmesi için izin alır. Böylece hem ailesinin izni olacak hem de Alican köpek sevgisini gidermiş olacaktır.

Kediler de Okula Gider (2011i: 5-48) öyküsünde karlı bir gün dışarıda küçük bir kedicik gören Alican ve babası, kediye eve alırlar. Ona güzel bir yuva yapıp karnını doyururlar. Alican kediye o kadar çok bağlanır ki ondan hiç ayrılmak istemez. Hatta okula bile götürür. Ders arasında çantadan çıkan kedi ortalığı birbirine karıştırır. Pencereden kaçarak kardeşlerinin yanına giden kediye gören çocuklar, kedileri dışarıda bırakmak istemezler. Her biri yavruları sahiplenir ancak eve götürmek yerine birbirlerinden ayırmadan onlara bir kulübe yaparlar. Her biri sırayla kedilere mama getirip, sularını verir. Böylece hem kediler ayrılmaz hem de çocuklar kedileri sevebilirler.

Minik Kuş Fıstık (2011k: 5-48) öyküsünde Alican ve ailesi bir gün parka giderler. Oynarken Alican düşer ve kolunu incitir. Doktora giden Alican'ın kolu sargıya alınır. İki hafta istirahat etmesi gereken Alican, sürekli sıkılgan haldedir. Bir sabah dışarı da otururken bir kedinin kuşa zarar verdiğini görür. Koşup kuşu yerden alır. Babasına haber verir ve kuşu alıp veterinere götürürler. Kuşun kanadı sarılır. Kuşun bir süre korunması gerekince Alican kuşu ailesinin de onayıyla eve getirir. Fıstık adını verdiği kuşuyla ilgilenir, ona yem alır ve onu elleriyle besler. Alican kolunun ağrısını bu şekilde unuttur. Birkaç gün sonra kuşun sargısı çıkarılır, kuş pır diye uçar. Alican'ın da sargısı açılır ve kolunda hiçbir sıkıntı kalmaz. *Kaybolan İnek Çiko* (2011l: 5-48) öyküsünde okullar tatil olunca Alican kasabada yaşayan amcasının yanına gider. Kuzenleri ile beraber kasabada renkli günler yaşarlar. Alican'ın en çok inekler dikkatini çeker. Çiko adındaki inek kuzenlerin ve Alican'ın eğlencesi olur. Meradan kaçırılan Çiko'yu duyan amca, Çiko'yu satmaya karar verir. Bunu duyan çocuklar kendilerince bir karar verip Çiko'yu saklarlar. Amcaları ineği arar ancak bulamaz. Çocukların desteği ile Alican'ın amcası sakinleşir ve Çiko'yu satmaktan vazgeçer. Çiko'yu sakladıkları yerden almaya giderler fakat Çiko kaybolur. İki gün aranan Çiko bir gün akşamüstü kendiliğinden eve gelir. Çiko'yu gören gözlerde bayram havası yaşanır. Böylece amca çocukları hayvanlardan uzak tutmak yerine onlarla vakit geçirilmesine izin verir. Çocuklar da kafalarına göre plan yapmamaları gerektiğini anlarlar.

“Teşekkür Ederim Allah'ım” (2011e: 5-8; “Çok Maceralı Bir Gün” , 2016h: 16-27) öyküsünde Selami ve Cumali okudukları marştan ve dinledikleri tarihten çok etkilenirler. İstanbul'un Bizans'ın elinden kurtuluşunu evde adeta tekrar canlandırırlar. Eyüp Sultan'ı ziyarete giderler ve havuz başında dinlenirken

güvercinler başkaları tarafından taşlanır. Orada bulunan çocuklar güvercinleri taşlar. Selami ve Cumali o an çocuklarla kavgaya girmek için çıktıkları sırada Selami'nin güvercinleri taşlar. Selami ve Cumali o an çocuklarla kavgaya girmek için çıktıkları sırada Selami'nin güvercinleri taşlar. Selami ve Cumali o an çocuklarla kavgaya girmek için çıktıkları sırada Selami'nin güvercinleri taşlar.

“Bir Kedim Bile Yok” (2011c: 37-40) öyküsünde sokakta oyun oynarken küçük bir köpeğin kuyruğuna teneke bağlanır. Selami ve Cumali bunu yapanları bularak yaptıkları davranışı ne kadar yanlış olduğunu anlatırlar. Köpeğin kuyruğu yaralanmıştır. Annelerinden izin alan çocuklar, köpeğe evde bakarlar. Böylece bir hayvanı hayata kavuştururlar.

“Vah Vah, Aysecu Öldü!” (2011a: 13-16; “Elveda Aysacmac”, 2016g: 17-27) öyküsünde babaları eve bir kuş alır ancak kuş çok yaşamaz. Çocuklar bu duruma çok üzülür. O gün elinde yiyeceklerle gelen dayıları Efendimizin zamanındaki Zeyd adındaki çocuğun hayat öyküsünü anlatır. Kuşu ölünce baş sağlığına giden Peygamber Efendimizin (s.a.v.) davranışını dile getirir. Dayıları cenaze evine yemek götürmenin sevap olduğunu anlatarak, getirdiği yiyecekleri ikram eder. Böylece çocuklar Peygamber Efendimizin davranışlarını örnek almaları gerektiğini bir kez daha yaşayarak öğrenir.

“Kuzu Kuzu Mee!” (2011a: 17-20; 2016f: 31-42) öyküsünde bir Mayıs günü ailecek Dudu Halalarının bağ evine giden çocuklar, doğayla iç içe bir gün geçirirler. Bahçede tavuklar, kuzular, karakağan derken hayvanları sevmeye imkânı da bulurlar. Ancak Selami kuzuları çok sever ve onlar için ot toplar. Cumali bu durumu görünce hırs yapar ve o da ot toplamaya başlar. Kendilerine seçtikleri, kuzuları beslemeye çalışırlar. Selami sabaha kadar kuzuya fazla yem yedirince sabah hayvan yerinden kalkamaz. Selami ve Cumali hatalarını anlarlar ve kendi aralarındaki rekabeti sonlandırırlar.

“Korkunç Bir Senaryo” (2016i: 72-98) öyküsünde yarıyıl tatili başlar ve Fikri ile Fahri tatili değerlendirmek isterler. Fahri korkunç bir senaryo yazıp sinemeye girmeyi düşünür. Fikri belgesel girmeyi planlar ve araştırmaya başlar. Fahri çevresindeki her şeyi korkunç bir halde hayal edip senaryosunu yazmaya başlar. Fikri de kelaynak kuşlarını ele alır. Birkaç gün sonra senaryolar tıkanır ve devamı gelmez. Fahri ve Fikri senaryoları için Necmi ve Nuri’den yardım isterler. Nuri ile Fikri’nin hayvan senaryosu için çektikleri filmi çok beğenen gençler, videoyu “hayvan sev” sitesine eklerler. Altı gün sonra siteden bir cevap gelir. Belgeseli

beğenirler fakat kelaynak için değil farklı hayvanlar için çalışmalarını isterler. Fahri bu arada senaryosu için ilham gelsin diye geceleri un çuvalları arasına girer. Fahri'nin ailesi bu durumu çözmeye çalışır. Fikri ise Fahri'yi bu durumdan kurtarmak için belgesel çekmeye parka götürür.

“Fareli Bir Fen Dersi” (2017ç: 7-40) öyküsünde Fen bilgisi dersinde sınıfta fare çıkar. Sınıftakiler çığlık çığlığadır ve Mahmut Efendi fareyi uzun çabalamaları sonucu yakalar. Fikri ile Fahri durumdan etkilenir ve proje ödevi olarak ekolojik dengeyi araştırmaya karar verirler. Hangi hayvanın ne için hayatımızda oluşu ikiliyi meraklandırır. Ancak hangi hayvan üzerinde araştırma yapacaklarına karara veremezler. Bir gün Fikri rüyasında bir dede görür. Dede Fikri'ye kurbağaları araştırmalarını söyler. Fikri rüyasını hemen Fahri ile paylaşır. Sabah bir hızla göle giderler. İkiliyi yolda gören Nuri ile Osman da Fikri ile Fahri'nin peşine takılır. Projeden kimseye bahsetmek istemeyen Fikri ile Fahri tam kurbağaları görecekleri sırada Nuri ile Osman'a yakalanırlar. Fahri sırlarını açığa çıkarmamak için kurbağa avında çok para olduğunu söyler. Osman ile Nuri kurbağa avına çıkarlar ve bu iş günlerce sürer. Birkaç gün sonra ortalıkta çok fazla sinek olur. Sebebi ise avlanılan kurbağalardır. Fahri yaptığı şakayı ağır öder ve mahalleli de bundan nasibini alır.

Saygı Duymak

Upuzun Kuyruklu Masmavi Uçurtmam (2011l: 5-48) öyküsünde büyüklere saygı ele alınır. Alican'ın dedesi torunlarını çok özler ve bir gün onlar için köyden gelir. Alican dedesiyle çok renkli ve güzel vakit geçirir. Hatta hafta sonu yapılacak olan uçurtma yarışı için uzun kuyruklu bir uçurtma yapmaya çalışırlar. Fakat bir türlü Alican'ın istediği şekilde uçurtma olmaz. Hafta sonu gelip çatar ve Alican uçurtması olmadığı için üzgündür. Tam o sırada babası ve dedesi ellerinde kocaman kuyruklu bir uçurtma ile odaya girerler. Alican sabahı zor eder. Havada renkli uçurtmalar süzülürken en uzun kuyruklu Alican'ın olur. Ertesi gün yola çıkacak olan Alican'ın dedesi Alican'a çeşitli öğütler verir.

Bir Trampetim Olsun! (2012ç: 2-16) öyküsünde Lipo evde otururken eski oyuncakları ile oynamaktan sıkılır ve kendisine yeni bir oyuncak hayal eder. Gürültülü ve canının sıkıntısını geçirecek oyuncak trampet olur. Ertesi gün Lipo ve annesi trampet almaya giderler. Lipo yeni oyuncağı ile sürekli oynamak ister ve çevresine verdiği rahatsızlıktan habersizdir. Melo odada uyuyamaz ve mutfakta ders

çalışır. Lipo bu durumdan ilk gün çok etkilenmez fakat diğer günler ağabeyle geçirdiği günler aklına gelir. Yalnız odada uyumak istemez ve trampetini odadan çıkarır. Bir gün okul dönüşü Lipo trampetiyle Melo'dan özür diler. Melo kardeşini affeder ve birlikte ormanda trampet çalarlar.

“Ah Canım Babacığım!” da (2017f: 6-11) Fahri'nin babası hastadır ve evde yatmaktadır. Fahri ile Fikri evde bilgisayar oyunu oynarlar ve aşırı gürültü yaparlar. Fahri'nin annesi sürekli uyarır ancak ikili uyarıları dinlemez. Ertesi gün Fahri hastalanır ve okula gitmez. Eve doktor gelince Fahri'nin yalanı ortaya çıkar. Babasına da iğne verildiğini gören Fahri, o an hatasını anlar ve babası için sessizliği sağlamaya çalışır.

“Her Şeyin Bir Vakti Var” (2017h: 26-33) öyküsünde Fahri kısa yoldan para kazanmak için planlar yapar. Korkuluk kostümü ayarlar ve fotoğraf başına para alır. Evdeki baskülü alıp köşe başında bekler. Kendine bir çadır kurup gösteriler yapar. Kazandıkları ile kendine bir büfe yapar ve satışa başlar. Ancak bakkal amca bundan hoşnut olmaz ve Fahri'yi o an oradan uzaklaştırır. Fahri'nin ailesi de çocuklarını karşılarına alarak konuşurlar ve Fahri okulunu bitirince para kazamaya ikna olur.

“Zeyd'in Kuşu (Ebu Umeyr)” de (2016j: 197-234) Zeyd adındaki bir çocuk sokakta oynarken bir kuş sesi duyar ve sesi takip eder. Bu ses yavru bir kuşa aittir. Zeyd kuşu çok sever ve onu alıp eve getirir. Kuşuna yem ve su verir, onunla ıynar ve onu çok sever. Kuşuna da Umeyr adını verir. Bir gün Zeyd, sokakta oynarken Hz. Muhammed (s.a.v.) ile karşılaşır. Hemen kuşunu gösterip adını söyler. Hz. Peygamber Zeyd'e Umeyr'in babası anlamında “Ebu Umeyr” adını verir. Bir süre sonra kuş hastalanır ve ölür. Zeyd bunu kaldırmaz ve hayata küser. Hz. Peygamber bunu duyunca Zeyd'e baş sağlığına gelir. Ölümün hayat için katlanılması gereken zor bir durum olduğunu anlatır. Zeyd kuşunun cennette olduğunu düşünüp eski neşeli haline döner.

Adalet

“Öyle Tatlı Ki Ramazan Bayramı” nda(2011d: 21-24; 2016g: 52-64) bir Ramazanı uğurlamanın heyecanı ve mutluluğu içinde bayramı karşılayan Ayşe ve ikiz abileri bayram telaşı içindedirler. Bayramda şeker yiyen Selami, babaannesinin tüm şekerlerini yiyerek kardeşlerine şeker bırakmaz. O esnada dişi ağrıyan Selami

doktora gider ve dişi çekilir. Selami bunun üzerine bir daha şeker yemez ve kardeşlerinin şeker hakkını ödemeye çalışır.

“Yalnız Canavar Selami” (2011c: 41-44; “Canavar Macitto”, 2016i: 29-39) öyküsünde Ayşe’nin sürekli yazması Selami’yi sinirlendirir ve Selami bunu kırıcı bir şekilde dile getirir. Ayşe duruma çok içlenir ve ağlar. Ayşe’nin keyfini yerine getirmeye çalışan Selami, o gün hayalet olur. O esnada kapıda görünen komşu çocuğu Murat da Selami’den korkar. Selami ve Cumali durumu çözmeye çalışırlar.

“Mutlu Kızlar” da (2016j: 159-196) Efendimizin zamanında bir kişinin oğlu yanına gelir. Adam çocuğunu kucağına alır ve onu öpüp okşar, kucağına oturtur. Çok geçmeden kız çocuğu gelir ve o da babasının, kardeşinin yanına gelir. Adam bu durumdan hiç memnun olmaz. Kız evladına kızar ve onu bulundukları ortamdaki uzaklaştırmaya çalışır. Hz. Muhammed (s.a.v.) yaşananları görür ve kız çocuklarının ne kadar önemli olduğunu dile getirir. Dam hatasını anlar ve kız çocuğunu da kucağına alır. Bir gün Hz. Aişe evde iken bir kadın gelir ve yiyecek bir şeyler ister. Aksilik budur ya evde de sadece bir tane hurma vardır. Hz. Aişe bunu getirip kadına verir. Kadın hurmayı alır ve iki kızına eşit derecede bölüp verir. Hz. Aişe bu vefakâr anneden çok etkilenir. Bunu Hz. Peygamber ile paylaşır. Hz. Peygamber bu durumun anne ve babalara cenneti vereceğinden bahseder.

Dürüstlük

“Karagözlü Şiir Yarışması” (2011d: 29-32; “Acayip Bir Yarışma”, 2016b: 5-14) öyküsünde Kurban bayramı yaklaşmaktadır ve okulda da kurban bayramı için şiir yarışması düzenlenir. Kurban bayramı nedeniyle Ayşe’nin babası bir koyun alır ve koyunun adı Karagöz olur. Cumali çok güzel şiir yazar fakat Selami aynı başarıyı gösteremez. Selami bir ara kardeşinin şiiriyle yarışmaya katılmayı düşünse de bunun dürüst bir davranış olmadığını bilir. Bir gece Karagözü yatağına alan Selami, koyundan ilham almak adına tüm evi ayağa kaldırır.

“Bıdır Bıdır Makinesi” (2011a: 5-8; 2016ç: 53-64) öyküsünde karne hediyesi olarak Ayşe’ye fotoğraf makinesi, Selami’ye müzik çalar, Cumali’ye cep telefonu alınır. Selami ödülünü beğenmez ve Cumali’nin hediyesini geceleri izinsiz kullanır. Gözlük kullanan Cumali, sabah gözlüğünü ararken Selami’nin yalanı ortaya çıkar. Selami annesinin baskısıyla da gerçeği söylemeye mecbur kalır.

Sorumluluk

“Selami’nin Kurbağaları” nda (2011e: 21-24; “Macit’in Ramazan Kurbağaları”, 2016g: 40-51) Ramazanın ilk günüdür ve Selami sahura kalkamaz. Ailenin tüm fertleri Selami için çabalar ancak Selami uyanamaz. Sahura kalkmadan oruç tutmaya çalışan Selami ertesi gün iftarı zor eder. Böylece sorumluluğunu yerine getirmeyi bir daha ihmal etmez.

“Yok Mu Bu Yokuşun Sonu?” (2011c: 13-16; 2016g: 17-27) öyküsünde yaz okulu başlar ve çocukların her biri çok heyecanlıdır. Okulu gezerken Selami’nin olmadığını fark ederler. Selami temizlik odasında uyuyakalır. Kardeşleri uyandırır ve okul gezisi kaldığı yerden devam eder. Ardından yaz okulunun merakla beklene derslerine geçilir.

“Dinlenme Molası” nda (2011c: 21-24; “Ramazan Programı”, 2016g: 28-39) Ramazan ayı gelir ve bu özel günleri verimli geçirmek adına bir program yaparlar. Selami ise kendisine maç günlerinin listesini yapar. Akşam eve dayıları gelir. Dayıları orucunu tam tutana hediye vereceğini söyler. Bunun akabinde Selami de kendine ramazan programı ayarlamaya başlar.

“Hiçbir Şey Selami” (2011g: 17-20; “Hiçbir Şey Macit”, 2016l: 29-39) öyküsünde bir karne tatili günü teyzeleri gelecek olan, çocuklar hiç oralı olmazlar. Evde her oyuncağı döker, ortalığı da dağıtırlar. Anneleri misafirperverliği anlatır. Selami kuzeni için çikolata almaya gider ancak eve dönmez. Aile meraklanır ve korkmaya başladıkları sırada Selami kapıda görünür. İnternet kafede elektrik kesilince eve dönen Selami babasının korkusundan yaz ortasında ders çalışmaya başlar.

“Sahurdaki Hayalet Kim?” 2011g: 25-28) de bir ramazan günü ilk iftarı açmaya misafirlğe giden aile, teravih namazını kılmaya da camiye gider. Ayşe bu bölümde teravih namazını ve ramazan ayını anlatır. Namaz sonrası yaşlı bir nine şeker dağıtır. Selami o sırada kuzenini bahane ederek bakkala gider ve abur cubur alır. Ayşe ve Cumali şekerlerini Selami’yle paylaşmazlar. Selami gece şekerleri alabilmek için hayalet kılığına girer ve evde dolanmaya başlar.

Sevgi

“Gitti Güzelim Cep Telefonu!” (2011e: 37-40; 2016d: 27-40) öyküsünde Selami odasına kapanır, Cumali de para biriktirmeye başlar. O gün herkes çok acıkır ve Selami’nin fikriyle Güllübaba’ya lahmacun yemeye giderler. Selami hesabı herkes kendisi ödesin derken Ayşe bir Müslümana yakışan davranışları zikreder. Bunun üzerine Selami hatasını anlar ve birikimini kardeşlerine harcar.

Tutumlu Olmak

“Çok Üret, Az Tüket!” de (2011e: 41-44; “Olmayacak Şeylerin Rüyası”, 2016d: 41-52) Selami ve Cumali eşyalarını paylaşamaz. Babaları gelir gelmez bilgisayar, tablet, telefon vb. şeyler isterler. Babalarının ise o gün canı çok sıkındır çünkü çalıştığı iş yerinde altmış kişiyi işten çıkarırlar. Babaları var olan bir şeyi almanın israf olduğunu, her halin şükür gerektirdiğini anlatır.

“Eskisini Getir, Yenisini Götür” (2017g: 28-35) öyküsünde Fahri son zamanlarda elindeki tüm harçlıkları abur cubura yatırır. Fikri ile Fahri yolda yürürken eskisini getir yenisini götür kampanyası yapan bir iş yeri görürler. Bunun üzerine ikili para biriktirip böyle bir kampanya yapmak isterler. Bir hafta sonra birikimleri ile küçük bir stant açan ikili iyi para kazanır. Ancak paraları ile ne yapacaklarını pek bilemezler.

Sabır

“Sabır Testi” (2011c: 45-48; “Sabır Testi Nasıl Geçti?”, 2016i: 40-53) öyküsünde baba eve gizli, paketlenmiş eşyalar getirir. Çocuklarına da bir süre verir. En önce babaları getirdiği hediyeleri açmak için herkes verilen kitapları bitirmeye gayret eder. Hediye için bile olsa Selami ve Cumali’nin kitap okuması takdir toplar. Kitabı bitiren ise sırayla paketini açar ve sabır testini hayata geçirmiş olur.

Benim Neden Bisikletim Yok! (2012b: 2-16) öyküsünde Lipo ile Comcom ormanda oyun oynarlar. O sırada Muli adındaki küçük sincap, bisikletiyle ormanda gezer. Lipo ile Comcom Muli ile tanışmak isterler fakat bu durumdan Muli hiç memnun olmaz. Lipove Comcom bisiklete binmeyi çok isterler. Lipo eve gidince ailesinden bisiklet ister. Annesi Lipo’ya maddi imkânlarının sıkıntılı olduğunu, bisiklet için sabretmesi gerektiğini anlatır. Lipo bu olaya son derece üzülür. Lipo’nun

babası olanlara üzülr ve eldeki malzemelerle ormandaki çocuklar için tekerlekli bir araba yapar. Çok geçmeden çocukların hepsi arabaya biner ve ormanda gezmeye başlarlar.

Duyarlılık

“Paranın Ne Önemi Var!” (2011ğ: 5-8; 2016i: 54-64) öyküsünde okulda öğrencilerin hayallerini kâğıda dökmeleri için bir yarışma düzenlenir. Selami, Cumali, Ayşe yarışma için çalışır ve bir hafta sonra okul kürsüsünde beklemeye başlarlar. Ayşe yarışmada birinci olur ve hediyelerini alıp eve döner. Selami’nin hayalini ise öğretmeni sınıfta sesli okutur çünkü Selami’nin hayali oldukça ilginç ve komiktir.

“55 Kilo Çikolata” da (2016a: 29-52) Fahri son zamanlarda okul derslerine çok yüklenir ve sürekli test çözer. Ancak bu kadar çok ders çalışmasına rağmen Fahri, hala büyüyünce ne olacağına karar veremez. Bir gün telefonu eline alır ve her mesleği aramaya başlar. O sırada halasının oğlu ile konuşan Fahri, kuzeninin etkisiyle de yakında yapılacak çocuk tiyatro seçmenlerine katılmaya karar verir. Elbette Fahri Fikri’siz bunu yapmak istemez ve Fikri ile ayna karşısında oyun için hazırlanırlar. Seçimlerin yapıldığı gün Fikri ile Fahri kendilerinden çok emin yarışmayı kazandıklarını düşünür. Bir hafta sonra ilan edilen sonuçlarda ise Fahri ile Fikri’nin isimleri yoktur. Seçilen çocuklar ortama yirmi kilo olunca Fahri elli beş kilo olmasının bahane olduğunu düşünür. O sırada Fikri’nin babası elinde bir kutu gofretle gelir. Fahri de sıkıntısını unutup gofretlere yüklenir.

Korku

“Kırk Harami Selami” (2011ğ: 21-24; “Kırk Harami Macit”,2016l: 40-52) öyküsünde ailecek köye Ali Dayı’larını ziyarete giderler. Karakağan adındaki eşeğe binme yarışı yapan çocuklara iki küçük kuzenleri de eklenir. Selami Karakağan’a binince kendini çok kaptırıp kırk haramilerle hayali olarak yarışır. Ancak evden o kadar uzaklaşır ki kaybolur. Karakağan Selami’yi eve getirir. Ormanda kaybolmak Selami’ye iyi bir ders olur.

Çalışmanın Önemi

“Mars’ın Öğrencisi” nde (2011a: 41-44; 2016f: 5-17) bir gün okulda Cumali ayın öğrencisi seçilir. Selami çok kıskanır. Anne baba Cumali’ye gurur duyarlar. Selami iyice hırs yapar ve Cumali ne yaparsa Selami de aynısını yapmaya başlar. Cumali bu durumdan sıkılır ve Selami’den saklanır.

“Bir İşin Ucundan Tut” (2017h: 42-49) öyküsünde Fahri evde boş boş durur ve hiçbir işin ucundan tutmaz. Annesi bu durumdan son derece şikâyetçidir. Fahri Nasa’ya mektup bile yazar. Fikri ile Fahri bahçede bu durum üzerine düşünürken park bekçisi ikiliyi görüp onlardan yardım ister. İkili başta duruma sıcak bakmaz ancak can sıkıntısından yardım ederler. Gün sonunda parkın aldığı şekil Fikri ile Fahri’yi çok mutlu eder. Boş durmaktansa yardım etmenin hem kendilerini hem de başkalarını mutlu ettiğini yaşayarak anlarlar.

Her Şeyin Fazlası Zarardır

“Hoşibu’nun Dört Renkli Kalem” (2013c: 5-18) öyküsünde Hoşibu’nun babası kaptandır ve bir gün ona renkli kalemler getirir. Hoşibu u kalemleri çok sever, onlarla sürekli resim yapmak ister. Bir gece kalemler hareketlenir, ona bir gemi ve deniz çizerler. Hoşibu kendini denizi ortasında gemide bulur. Yolculuk bitip dönüş yaptıklarında ise Hoşibu’nun yokluğu fark edilmez. O günde sonra Hoşibu’nun günleri maceralarla geçer. Hoşibu bu maceralı günlerin birinde uzaya gider fakat kalemleri ortada yoktur. Hoşibu eve dönmek için kalemlerini bulmaya çalışır.

Hayal Kurmak

“Ninniden Kaçan Dana” (2008: 27-36; 2018f: 3-45) da bebeklerin uyuması için söylenen “dandini dandini dastana...” ninnisi ele alınır. Bir çocuk pencereden dışarı bakar Çocuğun gözünden gerçekte bir dana hayal edilir. Dana bostana girer, lahanaları yer. Bostancı danayı kovalar ve dana bostandan kaçır. Hatta dana şehre gelir, çocukları evden alır. Danalarla geceler boyu gezerler. Anneler uyanmadan da eve tekrar gelirler. Bir daha çocukların uykusu kaçmaz ve anneler ninni söylemez.

“Hayaller ve Limon Suyu” (2016c: 101-125) öyküsünde bayramda harçlık toplayan Fahri trafikte kalınca kendine bir helikopter almak ister. Fakat elindeki paraya helikopterin pervanesini bile alamayınca kısa yoldan para kazanmak için

düşünmeye başlar. Fikri de Fahri ile aynı fikirdedir. Bir gün mahallelerindeki Gülsüm Nine'nin tavuklarını gören Fikri, tavuk üretimini düşünür. Fahri ile paylaşılan bu düşünce onaydan geçince on civciv alırlar. Apartmanda civciv yetiştirmeye başlarlar fakat civcivlerin sesleri, kokuları etrafı rahatsız etmeye başlar. Bu duruma ikili razı olmasa da ailelerin etkisi ile civcivler bekçi Rüstem'e verilir. Aradan zaman geçer ve yaz sonunda Rüstem Bey sünnet düğünü yapar, mahalleyi de davet eder. Davette misafirlere tavuklu pilav ikram edilir. Fikri ile Fahri dolu dolu yemeklerini yerler. Yemekten sonra aklıklarına civcivleri gelir ancak civcivler kümeste yoktur. Koşarak Rüstem Bey'e giderler. Rüstem Bey'de ikram edilen tavukların onların aldığı civcivler olduğunu söyler. Bunu üzerine Fikri ile Fahri ortalığı birbirine katar.

“Uçak Uçurma Kursu” nda (2017g: 44-49) hayatında ilk defa uçağa binen Fahri, pilot olmaya karar verir. Kendince pilotluk için çabalar. Yaz tatilinde kuran kursu başlar ve kuranı bitirene kamp ödülü verilir. Mahalle aralarında pilotluğa soyunan Fahri, her seferinde başarısız olur. Bunun üzerine kuran kursuna giderek kampa katılmayı hedefler. Kampta ilk pilotluk deneyimi olarak paraşüt açmayı hayal eder.

“İnsanlar, Hayvanlar, Hortlak” (2018g: 93-125) öyküsünde trafik haftası için “masallar konuşsun trafik sussun” temalı bir masal yarışması düzenlenir. Yarışma için tüm okul çabalar ve emek harcar. Fahri ise hortlakların konu edindiği bir masal kaleme alır. Sınıfta masallar okunur ve okulda ilk beşe giren masallar ile gönderilir. Fahri'nin masalı i yarışmasında mansiyon alır. O günden sonra yazar olmaya karar veren Fahri, bilgisayarın başından hiç kalkmaz. Sürekli bir şeyler yiyen Fahri, günden güne kilo almaya başlar. Fahri diyetle başladığı gün, yazmaya ara verir. Çünkü kendine bir yemek sitesi kurarak oradan yazmaya devam etmeyi planlar.

Halden Anlamak

“Matematiğin Olmadığı Yer” de (2016ı: 51-72) matematik sınav sonuçları açıklanır ve Fahri düşük bir not alır. Bu durumu babasına nasıl açıklayacağını düşünen Fahri, Fikri ile kantinde düşünür. O sırada matematik öğretmeni gelir ve matematiğin hayatın her anında olduğunu gösterir. Fahri matematiği yenmeye o an karar verir. Fakat akşam Fahri'nin babası Fahri'nin matematik notunu öğrenince küplere biner. Fahri'yi bakkalın yanına çırak verir. Bakkalın oğlu Nuri Fahri'nin

çıraklığına çok sevinir çünkü her işi Fahri'ye yaptırır. Fahri çıraklık yaparken Fikri onu hiç yalnız bırakmaz. Bir gün Fahri o kadar yorulur ki ayakta duracak hali yoktur fakat Nuri Fahri'nin saniye bile boş kalmasını istemez. O esnada kapıda biri belirir ve bakkalın sahibiyle görüşmek ister. Nuri hemen kendini takdim eder. Adam işletmenin temiz ve hijyen olması gerektiğini vurgular. Nuri hemen Fahri'ye yüklenir fakat adam çalışan çocuğun yasak olduğunu söyleyince Nuri şaka yaptığını söyler. İşlerin hepsini kendi yapar. Adam giderken tekrar geleceğini söyler. Nuri ise Fahri'ye yaptıklarını yaşayarak anlar. Birkaç gün sonra bakkal, Fahri'nin babasına Fahri'nin matematiği öğrendiğini artık işe gelmemesini söyler. Fahri ertesi gün Nuri'yi ziyarete gider ve onun tek başına çalıştığını görünce arkadaşına yardım eder.

“Balık Olmaya Özenen Telefon” da (2016: 99-125) Fikri'nin Fuyumi adındaki Japonya uyruklu kız arkadaşı Türkiye'ye gelecektir. Fuyumi Fikrilerde kalacağı için, bu süre zarfında Fikri Fikrilerde kalacaktır. Fuyumi için karşılama hazırlıkları sürerken Fahri'nin telefonu suya düşer. Fahri gelecek misafirden telefon istemeyi düşünür ve Fikri ile bunu paylaşır. Fikri bu düşüncüyü ablasına söyler. Ablası önce sıcak bakmaz ama getirmeyeceğini düşünerek onay verir. Fahri telefon istemek için kendince bir şiir yazar. Tanıdıkları İngilizce öğretmeninden yardım isterler. Birkaç gün sonra Fuyumi'den mesaj gelir. Fuyumi telefonun balık olmaya özendiğini söyler ve kendinin kitap kampında olduğunu da ekler. Fahri duruma çok üzülür ve telefonun durumunu anlatan bir mail daha atar. İki gün sonra Fahri kitapların arasında bir fotoğraf çekinerek Fuyumi'ye atar. Daha sonra haberleşmeleri fotoğraflar üzerinden gelişir. Fuyumi'nin geleceği gün herkes Bilge ve Elif'e destek olmak için dış hatlarda hazırda beklerler. Fakat Fuyumi son anda hastalanır ve yerine kardeşi Hiroki gelir. Hiroki hemen Fikri ve Fahri'yle arkadaş olur. Hiroki valizinden bir telefon çıkarır ve Fahri çok eski olan bu telefona çok da sevinemez. Hiroki ise ülkelerinde telefonu sadece haberleşmek için kullandıklarını söyler.

“Nefis Kurabiyeler Burada” (2017c: (36-43) öyküsünde yarıyıl tatiline girmeden okulda bir eğlence hazırlanır ve gecenin konuşmacısı Fikri'dir. Fikri konuşma için hazırlık yaparken Fikri'den yardım ister. Fahri ise o gece kurabiye standında olacaktır. Fikri ile biraz dalga geçer. O gece gelince Fikri konuşmasını yapar ve tam o sırada Fahri'yi kürsüye davet ederek ondan bir konuşma yapmasını ister.

Önyargıda Bulunmanın Zararları

“Büyük Gün” (2011c: 17-20; “Büyük Sır”, 2016m: 40-50) öyküsünde Ayşe bir gün Meryem adında bir kızla arkadaşlık kurar. Cumali ve Selami ise Ayşe’nin Meryem’le arkadaşlık etmemesini, kızı yaz kursundan tanıdıklarını ve kızın kendini çok beğendiğini söylerler. Yaz kursunun sonunda Kuran okuma töreni yapılır. Törene aileler de katılır. Meryem Kuran okuyanlar arasındadır ancak onun ailesi yanında yoktur. Arkadaşları o gün anlar ki Meryem kimsesizdir ve bu sırrı açığa çıkmasın diye çevresinde az insan vardır. Selami ve Cumali o günden sonra emin olmadıkları durumlar hakkında ön yargılarıyla hareket etmemeleri gerektiğini yaşayarak öğrenirler.

“Kara Şövalye’nin İzinde” (2016ı: 7-26) öyküsünde bir gün kantin dönüşünde Fikri ile Fahri’nin defterlerinde onları korkutacak tarzda bir şövalyeden not vardır. Diğer günler de bu notlar artarak devam eder. Fikri ile Fahri dedektifliğe soyunarak bunu çözmeye çalışırlar. Her yerde iz süren ikili, okullarında pek kimseyle konuşmayan Cesim’den şüphelenirler. Cesim’i takip ederler. Tam kendilerince baskın yapacakları sırada Cesim’in kapısı açılır. Cesim onları evine davet eder. Durumları iyi olmayan Cesim ve annesi şaşkındır fakat Cesim arkadaşlarının kendini ziyarete geldiğini düşününce mutlu olur. Fikri ile Fahri durumu ailelerine iletirler. Aileler el birliği ile Cesim’e ve ailesine yardım ederler. Yazılar devam eder fakat ikili artık yazıları çok önemsemez. Bir gün yazılı notlara karşılık cevap yazarlar. Bunun üzerine Nuri şaka yaptığını itiraf eder. Fikri ile Fahri önyargıda bulundukları için kendilerinden utanırlar ancak arkadaşlarına yardım ettikleri için mutludurlar.

“Eyvah! Kaçırılıyor Muyuz?” da (2017ç: 71-94) tarih dersinde arkeoloji ve önemi anlatılır. Tarih öğretmenleri arkeolojiyi yerinde öğretmek için bir gezi düzenler. Fikri ile Fahri gezi için oldukça heyecanlıdır hatta Fahri oturup gidecekleri yolları araştırır. Yola çıkarlar ve Aslı’nın elinde de bir harita vardır. Aslı bir taraftan, fahri bir taraftan yanlış yolda olduklarını, şoförün otobüsü kaçırdığını söylerler. Çocuklar o an korkar ve çığlık atmaya başlarlar. Ne olduğunu anlamaya çalışan öğretmen, duruma el atar ve yanlış anlaşılma çözülür. Bir süre sonra bir kalenin eteklerine varırlar ve gezi için gelen ziyaretçiler için belirlenen alanda kazı çalışması yaparlar. Yaptıkları kazı çalışmalarının ardından da kalenin eteklerine ağaçlar dikerler.

“Fahri, Necmi ve Ben” (2017c: 44-51) öyküsünde Fahri elinde elma şekeri ile inerken Fikri bunu görür ve şekerinden ısırarak ister. Fahri var gücüyle kendini dışarı atar. Yoldan geçen bir çocuk Fahri’ye çarpar ve şekerini düşürür. Fahri çok sinirlenir. Şekerini düşüren çocuk Necmi’dir ve apartmana yeni taşınmıştır. Tam kavgaya tutuşmuşlardır ki Adil Amca kavga başlamadan yetişir. Üçünü de evlerine gönderir. Ertesi gün Fahri kendinden emin bir şekilde kum torbası çalışmaya karar ve Fikri’yi de sürükler. Çünkü Necmi çok aslıdır ve belli ki kavgacı biridir diye düşünürler. Akşama kadar kum torbasında çalışan ikili akşam ailelerin ısrarıyla yeni komşularına hoş geldin’e giderler. İlk başta üç erkek pek konuşmaz fakat ilerleyen saatlerde çok güzel vakit geçirirler. Necmi kavgacı bir çocuk değildir sadece spor yapmayı çok sevdiği için kaslıdır. Fikri ile Fahri de bunu duyunca spora başlamaya karar verirler.

Hoşgörü

“Evcilik Oyunu” nda (2016a: 75-98) Fahri okul dönüşü futbol maçı yapan arkadaşlarını görünce koşarak gidip onlarla maç yapmaya dalar. Fikri doğruca eve geçer. Fahrilerin evinde misafir vardır ve eve geldiğinde üstü başı çok kötüdür. Salona o haliyle giren Fahri neye uğradığını bilemez ve hemen salondan çıkar. Annesi kıyafet hazırlar, elini yüzünü yıkatar. Aslı adındaki misafirin kızı ise Fahri’yi öyle görünce ondan soğur. Herkes otururken çocuklarda oyun oynamak için odaya geçerler. Ancak bir türlü ne oyunu oynayacaklarına karar veremezler. O an Fahri evcilik oynamayı teklif eder. Aslı ilk etapta bunu kabul etmez fakat daha sonra hep birlikte oynamaya başlarlar. Aslı’nın oyun oynarken kalbi kırılır koşarak annesinin yanına gider. Üç gün sonra kütüphaneye giden ikili ödevleri için ihtiyaçları olan kitabı bulamazlar. Kitabı Aslı almıştır. Fikri ile Fahri Aslı’ya giderler ancak Aslı kitabı vermeyi kabul etmez. Aradan birkaç saat geçince Fahri elinde bir çiçekle Aslı’dan kitabı tekrar ister. Aslı çiçeği görünce çok sevinir ve Fahri ile Fikri’ye kitabı vermeye karar verir.

Cimrilik

“Cimrinin Susuzluğu” nda (2016e: 28-51) Fesleğen Sokağında cimriliğiyle meşhur Cezmi Efendi, her sabah karısını sıkı sıkıya tembih eder. Cezmi Efendi çok farklı şeylere kızıp köpürebilen biridir. Bir gün Fesleğen Sokağı sakinleri ulu çınarın altına bir mahalleleri için bir çeşme yapmaya karar verirler. El birliğiyle çeşme için

yardım toplarlar fakat Cezmi Efendi çeşme fikrine sıcak bakmaz hatta yardım edenlere de kızar. Bir gün sokağın suyu kesilir. Tüm sokak sakinleri yaptırdıkları çeşmeden su ihtiyaçlarını giderirken Cezmi Efendi gurur yapar ve çeşmeye gitmez. Çocuklar susuzluktan ağlamaya başlayınca sokak sakinleri bidonlara su doldurup Cezmi Efendi'nin kapısının önüne bırakırlar. Cezmi Efendi bidonları görünce çok utanır. Cezmi Efendi bir hafta sonra sokağa bir havuz yaptırır. O günden sonra da Cezmi Efendi sokağın cömerdi olarak tanınır.

Alın Teri

“Helâl Kazanç” (2016e: 94-110) öyküsünde Tahir Efendi iyi bir terzidir ve çalışkanlığı ile bilinir. Tahir Efendi çarşıda bulunan genç meslektaşı Kadir’le yıldızları bir türlü uyuşmaz. Kadir Bey Tahir Efendi’nin yanındaki dükkânı tutar ve her müşteriye Tahir Efendi hakkında iftiralarda bulunur. Bu iftiralar Tahir Efendi’nin kulağına gider. Tahir Efendi birkaç gün sabreder fakat bir gün gidip Kadir Bey’i uyarır. Aradan zaman geçer ve Kadir Bey’de en ufak bir düzelme olmaz. Bu durumu çözmeyen ve ne yapacağını şaşırان Tahir Efendi dükkânını kapatır ve bir düre kapalı tutar. O sırada Kadir Bey’in işleri artar ve yanına kalfa alır. Kafalar ise alınan işleri yapamaz, çoğunu yanlış diker ve ütülerken yakarlar. Kadir Bey hatasını anlar ve Tahir Efendi’yi ziyaret edip af diler. Tahir Efendi genç meslektaşının hatasını anlamasına sevinir ve birlikte iş yerlerinin yollarını tutarlar.

Açgözlülüğün Zararları

“Akşama Yemekte Ne Yeriz?” de (2017e: 6-13) Fahri yemekten başka bir şey düşünmez. Hatta son zamanlarda düşündüğü tek şey yemek olur. Bir gün balkonda çok yemek yediği için bayılır ancak ayıldıktan sonra da yemek düşünür. Ailesi ve Fikri, Fahri’nin bu açgözlülüğü için diyet programı ayarlar.

Kıskançlık

“Gezici Kütüphane” de (2017c: 36-43) Fikri okulların açılmasına yakın bilgilerini unutmamak için kendince bilgi kartları hazırlar ve kartları Fahri’ye gösterir. Fahri bu duruma çok sevinmez. Fikri bu ilgisizlik karşısında sokağa iner ve kartlarını diğer arkadaşlarına gösterir. Kartlar çok ilgi görür. Çok geçmeden Fahri bisikletinin önüne kitaplar yerleştirip gezici kütüphane olur. Bunu gören çocuklar sırayla Fahri’den kitap almaya başlarlar. Kendi fikri çok tutula Fahri ise bu

durumdan son derece memnundur ve kütüphanesini çeşitlendirir. Fakat bunu yaparken annesinin yemek kitapları, babasının iş kitapları da nasibini alır.

Yalanın Kötülüğü

“Dünyayla Bağlantım Koptu” (2017f: 26-33) öyküsünde Fahri’nin bilgisayarı bozulur. Fahri ödev yapmak bahanesiyle izin alır ve dışarı çıkar. Fikri ile karşılaşır ve olanları anlatır. Fahri ailesinden kütüphane için izin alsa da internet kafeye gidecektir. Fikri arkadaşını yalnız bırakmaz. Birlikte bir internet kafeye giderler. Ancak eve dönerken Fahri’nin babasına yakalanırlar. Bir hafta dışarı çıkma cezası alan ikili, yalan söylemenin kötülüğünü anlarlar.

Verilen Sözü Tutmak

“Kırmızı Başkan Koltuğu” nda (2017f: 42-49) Fahri’nin babası akşam Fahri’yi ders çalışması için sıkıca tembih eder. Ertesi gün Fahri, başkan seçimlerine aday olur. Bu başkanlığı o kadar çok önemser ki öğretmenin verdiği bir haftalık sürede koltuklar üzerinde sınıfına vaatlerde bulunur. Seçimi Fahri kazanır ancak sınıf Fahri’den vaatlerin gerçekleşmesini bekler. Fahri ise tutamayacağı pek çok söz vermiştir ve zor durumdadır.

“Kutlu Yolcu (Enes bin Malik)” (2016j: 45-84) öyküsünde Hz. Muhammed (s.a.v.) Medine’ye gittiğinde herkes kendine bir hediye verir. Bir kadın gelerek ona verebileceği bir hediyesinin olmadığını, ona -Enes’i işaret ederek- verebileceği tek şeyin evladı olduğunu söyler. Enes istenmeme durumunu düşünse de Hz. Peygamber (s.a.v.) Enes’i sevip okşar ve kabul eder. Enes o günden sonra bir daha Hz. Muhammed’i (s.a.v.) hiç yalnız bırakmaz. Bir gün Efendimiz (s.a.v.) Enes’i bir yere göndermek ister. Enes gitmek istemez ancak Efendimize de itiraz etmez. Enes yolda giderken oyuna dalar ve verilen işi unuttur. O sırada Hz. Muhammed’e (s.a.v.) Enes’i görür ve verdiği görevi sorar. Enes o an hatasını anlar.

4.2.2. SOSYAL TUTUMLAR

Her canlı bir toplum içine doğar. Her toplumun kendine has bir takım tutumları vardır. Bireyin toplumun beklediği tutumları sergilemesi ve istendik davranışlar göstermesine sosyal tutumlar denir. Bu tutumların geneli toplumun onayladığı, kabul gördüğü olmasını istediği, beklenen davranışlardır.

Gökduman sosyal tutumları genel hatlarıyla ele alır ve okuyucuya toplum endeksli değil evrensel tutumları yansıtmaya çalışır. Ayrıca yazar, öykülerinde sadece sosyal tutumlar üzerine yoğunlaşmaz. Tutumları davranış, ifade veya duygu durumuna göre yeri geldikçe vurgular.

Sağlıklı Beslenmek/Sağlıklı Olmak

“Pastayı Kim Yedi” (2008: 59- 68; 2018ğ: 3-45) öyküsünde Mumu’nun annesi pasta yapar ve Mumu’yu pastayı yememesi için uyarır. Ancak Mumu dayanamaz fakat annesinin sözünü tutmak için kendine söz verir. Fakat mutfakta pasta yoktur. Mumu ne dediyse annesini pastayı yemediğine ikna edemez. Annesi tekrar yapar pastayı. Mumu olayı düşünürken Zuzu adındaki bir zürafayı görür. Zuzu ile Mumu arkadaş olur. Mumu tabağındaki tüm yemekleri Zuzu’ya verir. Zuzu da geceleri Mumu’yu gezdirir. Ancak Mumu o kadar çok zayıflar ki ayakta duracak hali kalmaz. Mumu çaresiz olanları annesine anlatır. Zuzu ise arkadaşına zarar verdiği için kendini yollara vurur. Mumu o an hatasını anlar. Mumu’nun annesi de sadece tek çeşit yemek yapmaması gerektiğinin farkına varır.

“Yağmurdan Adamın İğneleri” (2011d: 33-36; 2016m: 15-26) öyküsünde Selami futbolcu olmak ister ve okul çıkışı arkadaşları ile maç yapar. Ayşe ve Cumali her ne kadar yağmurun geleceğini söyleseler de Selami bu sözleri önemsemez. Yağmurda maç yapan Selami akşama ateşlenir. Aile Selami’yi hastaneye götürür. Selami’ye on tane iğne verilir. Sağlığın önemi ve değeri üzerinde durularak, sağlığın paradan daha değerli olduğu vurgulanır.

“Ver Şekerimi, Al Fırçanı” (2011e: 29-32; 2016d: 5-15) öyküsünde kardeşler şekerlerini birleştirerek sonradan yemek için saklarlar. Ayşe ise daha fazla şeker yemek için fırsat kollar. Cumali kardeşini şekere karşı uyarır ve dişlerini fırçalamasını önerir. Diş bakımını nasıl ve ne sıklıkla yapması gerektiğini anlatır ancak Ayşe bunları pek önemsemez. Gece yarısı şeker yer ve çok geçmeden dişleri ağrımaya başlar. Dişlerini fırçalamak ister ama diş fırçasını bulamaz. Diş ağrısı çeken Ayşe hatasını anlar. Böylece abileri Ayşe’ye güzel bir ders verirler.

“Boncuk Ayşe’nin Faydaları” nda (2011c: 29-32; 2016i: 5-16) akşam yemeğinde fasulye yenir ancak Selami yemeği beğenip yemez. Harçlıklarıyla abur cubur yer. Ertesi gün okulda da Selami canı ne isterse onu yer. Jelibon, şeker, akız,

kola, cips vb. derken Selami midisini bozar ve sabaha kadar sürekli tuvalete gitmek zorunda kalır. O an kardeş olarak sağlıklı belenmenin önemini anlamış olurlar.

“Eyvah iş Krizi” (2011ğ: 41-44; 2016ç: 28-38) öyküsünde Selami sürekli şeker yer. Ele geçirdiği her parayı şekere, çikolataya yatırır. Hatta o kadar yer ki bir gece yarısı diş ağrısıyla uyanır. Kardeş olarak diş ağrısına çözüm bulmaya çalışan çocukları gören baba, hepsini alıp dişçiye götürür. Selami’nin çürük dişi çekilir. Dişçi diş bakımının önemini ve nasıl yapılması gerektiğini topluca anlatır.

“Altı Lahmacun, Bol Salata” (2011a: 37-40; 2016ğ: 52-64) da Selami ve Cumali’nin sınıfı dönem sonunda sınıf olarak etkinlik olarak yemeğe giderler. Selami maça dalar ve yemeğe çok geç katılır. Kendine de oldukça ağır bir sipariş vererek hızlıca yemek yemeye başlar. Ancak o kadar hızlı yer ki yemek yeme edep ve kurallarını yok sayar. Cumali ise ikizini bu konuda uyarır ve ona görgü kuralları kitabı almaya karar verir.

Ah Şu Şuruplar!’ da (2012a: 2-16) Lipo ve Melo ormanda fındık toplarlar ve eve gelince Lipo terli terli soğuk su içer. Akşama çok hastalanan Lipo’yu doktor muayene eder. Doktor Lipo’ya ilaçlar yazar. Eve gelir gelmez ilaçları içen Lipo, şurupların lezzetini acı bulur. En acı ilacını gizlice döker. Anne sincap boşalan şişeyi görünce Lipo ile hastalığı ve sağlığı konuşur. Hatasını anlayan Lipo eczaneye giderek ilacı alır ve düzenli olarak şuruplarını kullanır. Şurupları bittikten sonra sağlığına kavuşan Lipo, sağlığın kıymetini anlar.

“Kuru Üzümlü Doğum Günü” nde (2018g: 7-34) bir gün yolda yürürken vitrinde bir pantolon gören Fahri, o an kendinden geçer. Beğendiği pantolonu almak için ayın örnek öğrenci seçilmek için çabalar. Saçlarını tarar, hep temiz giyinmeye çalışır, sınıfta en ön sırada oturur, öğretmenleri ile arasını iyi tutar vb. Ancak Nuri ön sırayı Fahri’ye kaptırmak istemez ve bir gün sabahın erken saatlerinde gelerek ön sıraya oturur. Fahri sinir olur fakat elinden bir şey gelmez. O ayın öğrencisi ise bir başka öğrenci seçilir. Fahri hayallerine veda eder. Nuri’nin babası da oğlu için bir doğum günü partisi düzenler. Herkes yiyeceği çikolataları, pastaları, şekerleri düşünürken o gün köyden Nuri’nin ninesi gelir. Doğum günü hazırlıkları için hazırlanan tüm ikramları nine beğenemez. Köyden getirdiği üzümleri, cevizleri, kayısıları masaya hazırlayan nine, çocukları etrafına toplayıp masallar anlatır.

“Beni Cips Çıtırdatırken Çek” (2017ğ: 58-64) öyküsünde Fikri ile Fahri yaz tatilinin son günlerinde ailelerinden izin alarak Eminönü’ne giderler. Fikri fotoğraf çekerken Fahri her gördüğünü yemek ister. Gün sonunda ikili parasız kalınca eve yürüyerek dönerler. Ancak sağlıksız yedikleri besinlerden dolayı midelerini bozarlar. O günde sonra da sağlıksız beslenmemeye karar verirler.

“Ömrün Uzun Olsun Dostum” (2017h: 6-11) öyküsünde Fahri, sabah kahvaltıda babasının yedikleri her şeyin suni olmasından yakınmasından, şehrin gürültüsünün zararlarından bahsetmesinden çok etkilenir. Fikri’yi bulup organik yaşam için kolları sıvar. Bahçeye fideleri eken ikili, koyun beslemek isterler. Koyun bulamazlar ama taze süt içmeye başlarlar. Bıçak kullanmadan domates, salatalık, sogan vb. şeyler tüketmeye başlarlar. Asitli yiyeceklerden de kesinlikle uzak durmaya karar verirler.

Tek Düzelikten Kurtulmak

“Mina’nın Günleri Ayırıştırma Projesi” (2008: 69-79) *Günleri Ayırıştırma Projesi* (2018c: 3-45) öyküsünde Mina okul dönüşü her şeyin aynı oluşundan ve hiç değişmeyişiinden şikâyetçidir. Evi, ailesi, odası, dersleri derken her günün birbirine benzediğini, farklı olmadığını düşünür. Kendince farklılıklar oluşturmak adına şarkıları, cümleleri, yolları değiştirir. En son sıra arkadaşına günleri ayırıştırma projesinden bahseder. Arkadaşı da bunu tüm sınıfa söyler. Proje kulaktan kulağa tüm okula yayılır. Mina farklılıkları yapmaya başlar. Çantayı yirmi iki kere açar kapatır, zıplayarak yataktan kalkar, peyniri kürdanla yer vb. Sınıf arkadaşları da oldukça farklı şeyler yapmaya başlayınca veliler okula çağrılır. Mina ve arkadaşları farklılıkları okul dışında yapmaya karar verirler. Mina bir köpeğe kalem tıraşını atar ve köpek Mina’yı ısırır. Kendini hastanede bulan Mina o günü de farklı günleri arasına katar. Aileler de durumu çözmeye çalışır.

Paranın Değersizliği

Kayıp Kedi Zarif (2018ç: 3-45) öyküsünde Zarif adındaki kırmızı kurdeleli kedi, pencereden dışarıyı seyreder. Bulutlar kadar özgür olmayı, uçabilmeyi hayal eder. O sırada bir köpek görür. Bu Petlebi adındaki köpektir. Sokaklar arasında bir kovalamaca başlar. Ancak evdekiler Zarif’i merak eder ve aramaya başlarlar. Evin küçük kızı Zarif için ağlar, üzülür. Zarif’in fotoğrafını bastırıp onu her yerde

aratmaya çalışır. Bir sokak köpeği ise afiştaki para ödülünü duyunca Zarif'i aramaya çıkar. Petlebi ile karşılaşır ve olanları anlatır. Petlebi Zarif'i evine götürür. Onlar da parayı Petlebi'ye öderler. Petlebi sadece kemik için Zarif'i vermesine üzülür ama aldığı kemikleri de tüm arkadaşlarıyla paylaşır.

Arkadaşlık Bağı/ Arkadaşlığın Önemi

Mars'a Tasatort (2018e: 3-45) öyküsünde deve Doni marsa gitmek için ister. Küçük kız Muni de Marsa gitmek ister. İkiisi birlik olurlar. Nasıl gidilmesi gerektiğini araştırırlar. Marsa doğru yol aldıklarında Marstan içeri vize yani tasatort olmadan giremeyeceklerini anlarlar. Dünyaya gelip tasatort edinmeye çalışırlar. Bir muhtara giderler ve kendilerine taasatort talep ederler. Doni'ni tasatortu biraz zaman alır. Ay aracı olur ve Doni ile Muni Marsa geçerler. Marsta her şey farklıdır. Marsın rengi kırmızı, taşı toprağı alt üst şeklindedir. İnsanların Marsa bile verdikleri zararlar ele alınır. Gezip eğlendikten sonra Doni ve Muni dünyaya dönerler. Yeni hedefleri ise Venüs'tür.

Eyyvah Yanız Kaldım!'da (2012d: 2-16) Lipo o gün arkadaşı Comcom ile oynamak ister ve Comcom'un evine giderek ailesinden izin ister. Fakat Comcom ormandadır ve yanında yeni bir arkadaşı vardır. Comcom yeni arkadaşı ile Lipo'yu tanıştırmaz, üstelik oyuna da davet etmez. Lipo tek başına oynamaktan canı sıkılınca evine gider, üzgün üzgün oturur. Annesine durumu anlatan Lipo, arkadaşına hatasını anlatmak için annesinden yardım ister. Lipo evden hiç dışarı çıkmaz. Resim yapar, annesine yardım eder, Melo ile oynar. Aradan bir süre geçer ve Comcom Lipo'ya gelir. Lipo evdeki oyuncakların yenilerini bulunca Lipo'yu ihmal etmediğini söyler. Comcom üzgün kendi evine gider. Biraz sonra Lipo Comcom'a gider ve yaşadıklarını anlatır. Comcom hatasını anlar ve birlikte oyun oynarlar.

Çi Vitamini Peşinde'nde de (2012ç: 2-16) bir bayram günü ormanda herkes birbiriyle bayramlaşır. Ancak Comcom ortada yoktur. Lipo arkadaşını merak eder ve ziyaretine gider. Comcom hastadır ve vitaminsiz kalmıştır. Bunu duyan Lipo ve diğer hayvanlar bayramı bırakarak uzak ir dağdan çiçek toplamaya giderler. Her biri çeşitli çiçekler toplar ve topladıkları çiçekleri buket yapıp Comcom'a getirirler. Comcom vitaminleri alınca hemen iyileşir. Bu duruma en çok arkadaşları ve Lipo sevinir.

“Ha Gayret Fahri?” de (2017c: 44-49) Fahri doktora gider ve doktor Fahri’ye diyet verir. Az yemenin sıkıntısını çeken Fahri, açlıktan geceleri uyuyamaz. Fikri arkadaşını yalnız bırakmaz ve balkonda konuşurlar. Hatta ikili bu konuşmayı hayırlı bir konuşmaya çevirip birbirleri için sırasıyla dua ederler. Bir gece seslere uyanan aileler, önce tedirgin olurlar fakat sonradan olayı çözerler. Balkon kapıları ertesi gün kilitlidir. Birbirleriyle konuşamayan ikili ise birbirleri için dua etmeye devam ederler.

“Dünya Pisiler Günü” nde (2017c: 58-64) Fikri ve Fahri’ye okulda dünyayı kurtaracak bir proje ödevi verilir. Fikri ise bu ödevde birinci olmak ister ve fikirlerini arkadaşları ile paylaşmaz. Fahri ise birlikte bir proje yapmayı ister. Fahri gizlice arkadaşını takip eder. Projelerin sunulduğu gün Fahri gizlice Fikri’nin projesine müdahale eder. Bu durum sonunda arkadaşları ile fikirlerini paylaşmayan Fikri, hatasını anlar ve Fahri’den özür diler.

“Pamuk Kalpli Dostum Benim” (2017f: 20-25) öyküsünde Fikri, Fahri ve Necmi mahalleleri için kendi aralarında harçlıklarıyla bir fon kurarlar. Bu fonda biriken para ile de ihtiyacı olanlara yardım edeceklerdir. Ancak üç gün sonra Fahri bu projeden vazgeçer ve parasını kendi için kullanır. Fikri ile Necmi fonda biriktirdikleri ile yaşlılara, ihtiyaç sahiplerine yardıma başlarlar. Bir hafta sonra Fahri mahalle takımında iken manavın camını kırar. Manav Fahri’yi esir alır. Fahri ile Necmi fondaki son paraları ile manavın camını değiştirirler. Böylece Fahri özgür kalır. O an Fahri hatasını anlar ve cebindeki tüm harçlıkları fona bağışlar.

Maceraya Atılmak

Maceralı Piknik’te (2011j: 5-48) Alican’ın ailesi ve komşuları o gün pikniğe giderler. Eğlenceli bir yolculuktan sonra güzel bir piknik için el ele verip hazırlık yaparlar. Alican, Burak ve Esin etrafı gezmeye çıkarlar. Burak define aramak ister. O kadar çok uzaklaşırlar ki yolu bulamazlar. Tam o sırada üç turist görürler ve olanları anlamaya çalışırlar. Bir mağara görüp ne yapacaklarını çözmeye çalışırken Alican ve Burak mağaraya girerler. Turistler tam mağaradan çıkacakları sırada çocukları fark ederler. Burak ve Alican’ı zorla bir arabaya bindiren turistler, hızla uzaklaşırlar. Esin saklandığı ağacın altında bakakalır. Burak ve Alican uzun bir yolculuktan sonra eve benzeyen bir odaya girerler. Aç ve susuz orada kalan çocuklar çözüm bulmaya çalışırlar. Mehmet adındaki adama yaramazlık yapmamaya söz vererek ellerini

çözdürürler. Mehmet Bey dışarı çıktığında Alican ve Burak hemen bir plan yapıp, pencereden kaçarlar. Bekçiye bulup durumu anlatırlar. Bekçi ve çocuklar karakola giderler. Burak ve Alican'ın desteğiyle hırsılara baskın yapılır. Turistler tarihî eser kaçakçılığından hapse giderken çocuklar da ailelerine kavuşurlar. Bu maceralı ve zorlu günlerin ardından çocuklar ailelerinden habersiz bir daha hiçbir yere gitmeyeceklerine dair söz verirler.

Alay Etmemek

Kaplanlar Dondurma Yemez (2011h: 5-48) öyküsünde okullar kapanınca Alican'ın babası ve annesi Alican'a satranç alır. Alican kuzeni ile satranç oynamak ister ve teyzesini arayarak davet eder. Teyzesi çok geçmeden eve gelir. Alican ile Arda, Esra ile Banu oynarken büyükler de birlikte oturup sohbet ederler. Ancak Arda çok sıkılınca kızları korkutmak adına hayalet kılığına girer. Anneler duruma müdahale edince babalar çocukları hayvanat bahçesine götürmeye karar verirler. Cesaretli erkekler hayvanat bahçesinde biraz ürkerler. Böylece başkalarını korkutmamak gerektiğini yaşayarak öğrenirler.

Paylaşmak

“Sen Okulu Seksek Taşı mı Sandın?” (2011d: 5-8; “Sacit ile Macit” 2016m: 5-19) öyküsünde Ayşe, Selami ve Cumali'nin temel unsurlar verilir. Boncuk Ayşe'nin yazma macerası ele alınır, aile fertlerine has özellikler verilir. Karne gününden ve karne hediyelerinden bahsedilen öyküde kardeşler arasında paylaşmak ele alınır. Ayşe'nin karnesini iyi, Selami'nin karnesi kötü ve Cumali'in karnesi pekiyidir. Cumali karne hediyesi olarak kendine alınan su kaplumbağasının üzerine “hepimizin kaplumbağası” yazarak paylaşmanın önem ve değerini vurgular.

Uçur Beni Salıncağım'da (2012g: 2-16) Lipo'nun ailesi Lipo için ormana bir salıncak kurar. Ormandaki herkes salıncakta sallanmak ister. Ayı sallanmaya başlar fakat salıncak kopar. Herkes bu duruma üzülür. El ele verip yeni salıncak için sağlam bir ağaç ararlar. Daha sağlam bir iple yeni buldukları ağaca salıncak kurarlar. Hepsi güven içinde ve neşeyle sallanmaya başlarlar.

On Yüz Bin Badem İstiyorum (2012f: 2-16) öyküsünde Lipo bir gün odasında sakladığı bademlerini sayar. O an Melo odaya girer fakat Lipo bademlerini hemen saklar ve ağabeyine bu bademlerden bahsetmez. Bu duruma Melo çok kırılır. Lipo

öğleden sora dışarı çıkar ve Comcom ile oynamak ister. Comcom Lipo ile oynamak istemez. Lipo yalnız kalır. Ormanda gezerken Comcom’u badem toplarken görür. Lipo arkadaşı ile badem toplamak ister ancak Comcom Lipo’nun ağaca çıkmasına izin verir. Lipo duruma çok üzülür. Ormanda üzgün üzgün yürürken Ayı Gayu ile Tavşan Tupi’yi görür. Gayu topladığı balını, Tupi havucunu arkadaşlarıyla paylaşmak için ayırır. Lipo kendini onlarla karşılaştırır ve hatasını anlar. Evine gider ve Melo’ya bademlerinden ikram eder. Akşamüstü Comcom elinde bir avuç bademle gelir ve Lipo’ya ikram ederek özür diler. Ormanda hep beraber badem yiyerek mutluluklarını paylaşırlar.

Teşekkür Edebilmek

“Hakkımdan Vazgeçiyorum” de (2011d: 9-12; 2016m: 20-29) Kuran kursundaki maceraların ele alındığı öyküde Hz. Ali’nin “Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum” sözü üzerinde durulur. Bunun yanında yapılan iyilikler için de teşekkür edilmesi gerektiği ve bunun bir insanlık görevi olduğu eğlenceli bir şekilde vurgulanır.

Dayanışma

“Yaşasın Aile İçi Dayanışma”(2011d: 17-20; “Uçtu Uçtu Top Uçtu!” 2016m: 51-64) öyküsünde hep beraber pikniğe giden aile işleri paylaşır. Sofrayı kurmaya yardım etmeyen Selami’ye ders vermek için diğer aile bireyleri kendi aralarında anlaşarak topu saklarlar. Top oynamak isteyen Selami bu kez sofrayı toplamaya yardım ederek topunu alır. Böylece ailecek dayanışmanın, birlik ve beraberliğin üzerinde durulur.

“Dudu Nine’nin Evi Yanıyor!”(2011d: 37-40) öyküsünde mahallede bulunan bir evde yangın çıkar. Ayşe ve kardeşleri sıcak yataktan kalkarken zorlanır fakat tüm mahallenin yanan ev için seferber oluşu çocukları etkiler. Mahallenin birlik ve beraberliği sayesinde ve itfaiyecilerin desteğiyle yangın söndürülür.

“Ah, Futbol Hayatım Bitti!” (2011e: 33-36; “Eyvah Futbol Hayatım Bitti!”, 2016d: 16-26) öyküsünde bir sabah Selami çok dalgındır. Kardeşleri durumu merak ederler ancak öğrenemezler. Parka gittiklerinde Cumali ve Ayşe, Selami’yi başka çocuklarla konuşurken duyarlar. Selami bu kez zorda kalır ve durumu anlatır. Selami katıldığı bir maç takımında yenilir ve sinirinden futbol topunu patlatır. Selami tek

başına futbol topunun parasını ödeyemez sürekli tehdit edilir. Durumu öğrenen Cumali ve Ayşe Selami için harçlıklarını ortaya koyup topu alırlar. Selami de rahat bir nefes alır.

“Çek Bir Şut!” (2011a: 9-12; 2016ğ: 5-16) da Selami ve Cumali bir cumartesi günü top oynamaya giderler. O esnada güzel bir futbol topu olan çocukları görürler. Selami ve Cumali koşarak boş arsayı kaparlar fakat patlak topla çok uzun süre oynayamazlar. Üzgün üzgün eve dönerler. O sırada apartmana yeni taşınan komşu çocukları Selami ve Cumali’yi futbol oynamaya çağırırlar. Yeni başlayan dostluk böylece güzel anıları da beraberinde getirir.

“Kek, Deney ve Hayalet” (2011a: 29-32; 2016ğ: 28-38) öyküsünde anne ve babaları hastaneye giden çocuklar evde yalnız kalır. Ayşe fırsattan istifade kek yapmaya karar verir. İkizler odalarında can sıkıntısından şarkı söyler, hayal kurur ve bol bol düşünürler. Selami sonunda hayalet olmaya karar verir. Cumali banyoda deney yapar. Selami hayalet olunca sigortaları indirir ve Cumali ile Ayşe çok korkar. O esnada babaları ve anneleri eve gelir. Çocukların hatalı davranışları üzerine ailecek oturup konuşulur.

“Ağır Çekim Eğlence” de (2017ç: 41-70) Fikri kendini kitap okumaya verirken Fahri sürekli başka işler yapmak için düşünür. Apartmanlarının yanındaki boş arsa için Fahri daha eğlenceli bir şeylerin hayalini kurar. Bir Cuma günü Fikri’nin babası belediyenin düzenlediği eğlencenin biletleriyle gelir. Fikri eğlence için çok heyecanlıdır ve bunu hemen Fahri ile paylaşır. Herkes belediyenin düzenlediği bu eğlenceye katılır ve çok eğlenceli vakit geçirir. Eğlence sonunda halkın isteklerinin alındığı bir masa vardır. Herkes boş arsa için çeşitli talepte bulunur. Bir hafta sonra isteklere cevap verilir. Arsa için herksin başka fikri olduğu ve bütünlük sağlanamadığı için arsa boş kalır.

“Çekilin Yoldan Geliyor Don Don!” (2017f: 58-64) öyküsünde o gün Fahri’nin canı çok sıkılır ve Fikri ile mahallede yürüyüşe çıkarlar. Birkaç sokak ötede hurdaya çıkarılmış bir araba bulan ikili, araba sürer gibi kendilerini hayal ederler. O sırada Necmi’de gelir ve trafik memuru olarak oyuna katılır. Bunu gören Fahri’nin babası çocukları alarak arabasıyla gezmeye götürür. Çocuklar ise bu durumun hayalini kurarken gerçeği ile karşılaşınca çok mutlu olurlar.

Doğa Sevgisi

“Piknik, Keçi ve Fidanlar” (2011d: 45-48; 2016b:54-64) öyküsünde hep birlikte bir bahar sabahı pikniğe giden aile, doğayla iç içe olur. Çocuklar ağaç dikmek ister. O sırada yeni dikilen fidanların yanında top oynayan çocukları uyaran Cumali, ormanları korumanın ve sevmenin önemini vurgular. O an çocuklar kavga başlatır ve Ayşe ile Selami Cumali’ye yardım etmek için koşarlar. Kavga esnasında bir keçi dikilen bir fidanı yer. Eğlenceli sahneler ortaya çıkar. Doğaya saygı duyulmasının önemi üzerinde durulur.

Örnek Almak

“Güç Bende Artık” (2011e: 17-20; 2016h: 41-51) öyküsünde Selami izlediği bir çizgi filmin etkisinde kalır ve etrafına da bu şekilde davranır. Ayşe bunu görünce gerçek bir insanın ve özellikle Peygamber Efendimizin hayatından kesitler sunarak asıl örnek alınması gereken kişiyi dile getirir. Ailecek Hz. Muhammed’in (sav) hayatını okurlar ve hayatlarına geçirmeye çalışırlar.

Özgürlük

“İşte, Özgürlük Bu!” (2011c: 25-28; Süper İkizler 5, 2016: 5-16) öyküsünde okulun ilk günü tatil dönüşü okula başlayan ikizler sıkılğan, Ayşe ise heyecanlıdır. Okul çıkışı Selami eve dönmez. Akşama doğru aile karakola haber verir. Hava karardıktan sonra Selami polislerle eve gelir. Selami okul çıkışı yoları karıştırır ve kaybolur. Tatili uzatma düşüncesi Selami’ye ağıra mal olur.

Şakanın Dozu

“Şaka Makinesi İş Başında” (2011g: 9-12; 2016l: 5-15) öyküsünde Bir cumartesi günü ödev yapmaktan sıkılan Ayşe, abileriyle konuşmaya çalışır. Annelerinin günü vardır. İkizler markete alışverişe giderler fakat aradan uzun zaman geçmesine rağmen dönmezler. Markette müşterilere şaka yapan ikizler, ortalığı birbirine katarlar. Güvenlik görevlisi tarafından olay çözülür. Selami şaka yapayım derken başını derde sokar. Şakadan dolayı markette düşüp ayağını kıran teyzeye geçmiş olsun demek gitmek akşam ailecek plan yaparlar.

“Bol Proteinli Makarna” da (2017e: 14-21) mahalledeki çocuklardan Fikri, Fahri, Necmi, Hakan ve Murat kampa giderler. İkinci gün yemek aramaya çıkarlar.

Hepsi ormanda yayılır ve farklı yiyecekler aramaya başlar. Fahri ise toprağı eşelerken solucan bulur. Arkadaşlarına şaka yapmak için makarnanın içine solucanları yerleştirir. Tam yemek yerken solucanları gören kampçılar, aç kalırlar. Fahri hem arkadaşlarını hem de kendini aç bırakmanın cezasını yemek aramakla öder.

“Aradığınız Numara Servis Dışıdır” (2017ğ: 6-13) öyküsünde Fahri ailesiyle oturup sohbet etmekten sıkılır. Ev telefonunu ailecek ortak kullanınca Fahri’nin sıkılgnlığı iyice artar. Annesinin teyzesiyle çok konuştuğunu düşünen Fahri, telefon kurumunu arayarak telefonlarını kapatmasını ister. Fahri’nin annesi diğer gün kız kardeşini defalarca aramasına rağmen ulaşamayınca telaşlanır. Acele bir şekilde kız kardeşine gider. O an kendi telefonunun servis dışı olduğunu anlar. Sorumlusunun da Fahri olduğunu öğrenen aile, Fahri’ye telefon cezası verir. Fahri elindekinden de olur.

“Ramazan Mübarek Gün” de(2017h: 20-25) bir ramazan günü Fahri, orucu kolay tutabilmek için kendine dedektif konulu seri kitap alır ve başlar okumaya. Hatta o kitaptan o kadar çok etkilenir ki dedektif olmak ister. Sahurda bir eve el fenerini tutar ancak evin sahibi çıkıp Fahri’yi azarlar. Davulcunun davul sesi duyulmaya başladığı anda davul sesi kesilir. Davulcu şaşkın ve korkmuş bir halde Fahrilerin evine bakar. Fahri’nin babası aşağıya inip olanları anlamaya çalışır. Fahri ışıkları kapatıp el fenerini yüzüne tutarak davulcuyu korkutur. O günden sonra da Fahri, bu tür kitapları okurken iki kere düşünür.

“Küçük Kâtip (Zeyd bin Sabit)” (2016j: 235-270) öyküsünde Zeyd bir gün hendek kazma işine girer ve büyükler işe çalışmaktan çok memnun olur. Bir gün küçük Zeyd, yorgun düşer ve oracıkta uyuyakalır. Bunu gören iki kişi Zeyd’in kazma ve küreğini saklar. Zeyd uyanınca kazma ve küreğini bulamaz. Üzgün bir şekilde durumu Hz. Muhammed’e (s.a.v.) anlatır. Hz. Peygamber kazma ve kürekleri acilen bulunmasını isteyince iki adam hemen sakladıkları eşyaları geri getirir. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.v.) şaka yaparken başkalarını üzmemek gerektiğini anlatır ve onların nezdinde herkesi uyarır.

Büyük Sözü Tutmak

“Öksürük Korosu” (2011ğ: 13-16; 2016l: 16-28) öyküsünde günü nasıl değerlendireceklerini bilemeyen kardeşler en sonunda pikniğe gitmeye karar verirler. Babaları bahar havasındaki güneşe güven olmayacağını söyler ancak çocuklar piknik konusunda ısrarcı davranırlar. Yolda giderken yağmura tutulan aile, yoldan geri döner. Döner dönmez kendilerini dışarı atan ikizler, yağmurda ıslanırlar ve akşama hasta olurlar.

Cesaret

Zıpızplar Ormanında Kayboluş (2012h: 2-16) öyküsünde Lipo ile Comcom ormanda oyun dalarlar. Hatta bir ara birlikte yarış yaparlar. Kazanmanın hırsı içinde ormanda çok uzaklara giden Lipo ve Comcom kaybolduklarının farkına varırlar. Önce ağlarlar fakat sonra eve dönmek için ne yapacaklarını düşünmeye başlarlar. Comcom ağlamaya devam eder. Lipo ise güneşi görünce odası aklına gelerek güneşe doğru yol alır. O sırada hava kararır ve iki yaramaz sincap bir ağacın üstünde beklemeye başlarlar. Çok geçmeden Lipo ve Comcum’un ailelerinin sesleri duyulur. Sevinçle birbirine sarılırlar. Comcom ve Lipo ise hatalarını anlarlar ve bir daha böyle bir hata yapmamaya söz verirler. Lipo ise cesaretli davranışı ile ailesi tarafından ödüllendirilir.

Farklılıkları Kabul Etme

“Tonuşan Tediler Tasabası” nda (2013a: 5-22) Toteta adındaki yerde konuşan kediler vardır ve alfabelerinde “k” yoktur. Dünya hayvanlar gününde kedilerin başkanı bir mektup alır. Mektupta yirmi dört hayvanın ülkelerini ziyaret etmek istedikleri yazmaktadır. Ancak bu yirmi dört hayvanın hepsinin baş harfi “k” ile başlar. Bu yüzden başkan isimleri okuyamaz. Durumu danışma kuruluna iletir. Birkaç kişi itiraz etse de çoğunluk ziyareti kabul eder. “k” harfiyle başlayan isimdeki hayvanlar isimlerinin “t”li hallerini pek sevmezler fakat bu ülkeyi de görmek isterler. Ön yargıyla Toteta’yı ziyarete giden hayvanlar sıcak karşılanma ile şaşırlar. Kedilerin alfabelerindeki “k” harfinin olmadığını anlayan hayvanlar duruma üzülürler. Ancak birlikte o kadar hoş vakit geçirirler ki “k” harfinin yokluğu bile yeni dostluklara engel olamaz.

Düzenli Yaşam

“Eşi Kaybolmuş Çoraplar Müzesi” (2013c: 49-64) öyküsünde Goblek’in sürekli çoraplarının bir eşi kaybolmaktadır. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Goblek’in sırasıyla defterleri, silgisi, satranç takımı kaybolur. Goblek kaybolan eşyalarını bulmak ister. O sırada bir nine ile karşılaşan Goblek, nineye durumu anlatır. Nine Goblek’e bir adres verir. Goblek bu adresi bulmaya çalışır. Adresi ararken kayı eşyaların satıldığı bir dükkâna girer. Dükkân sahibi elinde sadece bir şemsiye olduğunu söyler. Goblek ısrarla eşyalarını tarif eder fakat adam sadece şemsiyeyi gösterir. Goblek dükkândan çıkınca kaybolan eşyalarını aramaya devam eder.

“Eşyana Sahip Çık!” da (2017c: (30-35) Fikri bir sabah okul servisini beklerken Fahri okul kıyafetlerini bulamadığı için servise geç kalır. Servis gelince Fahri pantolonunu bulamaz ve eşofmanla okula gider. İlk ders matematiktir. Öğretmen bir problem yazar ve Fahri’yi tahtaya kaldırır. Fahri’yi o halde gören öğretmen Fahri’nin bu düzensizliği sebebiyle onu dersten çıkarır. Eve erken giden Fahri ise gece geç saatlere kadar odasını toplamakla meşgul olur.

Büyüklerin Haberinin Olması

“Gıdım Gıdım Dondurma” da (2016c: 7-28) Fikri ile Fahri o gün sabahtan görüşürler. Fikri fikirler üretme peşindedir. Bilgisayarda oyun oynarken anneleri bilgisayardan kalkmaları için Fikri ile Fahri’yi uyarır ve kızarlar. Dünyada neler olduğundan haberlerinin olmayışını eleştirirler. Fikri ile Fahri dünyada neler olduğunu internetten araştırırlar. Buldukları her haberi değerlendirip kendilerince çözüm yolu bulmaya çalışırlar. Nasa’ya, Kültür Bakanlığına mail yazarlar. O an kişi başına düşen dondurma payını yazan bir haber okurlar. Bu habere göre gidip kendilerine düşen dondurmaları alıp dolaba saklarlar. Dolaptaki dondurmaları gören anne ve babalar ise durumu anlamaya çalışırlar. Fikri ile Fahri’ye de ceza olarak bir yıl boyunca aldıkları dondurmadan fazlası yoktur.

Büyüme İsteği

“Teyzeleri Kabul Günü” (2016c: 29-52) öyküsünde Fikri’nin annesinin o günü vardır ve evde çok yoğun bir çalışma vardır. Fahri ise bu günlerde neler olduğunu merak eder. Önce babasının kıyafetlerini giyer fakat annesi Fahri’yi hemen

tanır. Fahri bu kez de annesinin giysilerini giyer ve tanınmayacak halde eve girer. Yapılan ikramları yerken annesi Fahri’yi tanır ve evden apar topar kovalar. Fahri kıyafet işini çok sever ve bu kez de parka giderken fularlı havalı bir kıyafet giyer. Fakat parkta bir köpek tarafından kovalanınca yeni kıyafetler havalarda uçuşur.

Dostluk

“Top Oynayanlara Acayip Bir Duyuru” (2016a: 7-28) öyküsünde Fikri çok şiddetli gribe yakalanır. Günlerce evde yatar fakat bir arkadaşı bile geçmiş olsuna gelmez. Fikri ailesine daha da yakınlaşır. Arkadaşlarına hasta ve yalnız olduğunu anlatmak için oldukça fazla çaba gösterir ancak istediği etkiyi oluşturamaz. Bir cumartesi günü sosyal medyadan kendinin öldüğünü yazar. Arkadaşları yazıyı okuyunca telaşla eve gelirler. Fikri de odanın bir yerinde saklanır ve olanları izlemeye başlar. Fakat çok geçmeden Fikri, odadan çıkar. Fikri arkadaşlarından beklentilerini söyler. Arkadaşları hatalarını anlarlar ve bir daha her an birlikte olmaya karar verirler.

Aile Sevgisi

“Zombili Saklambaç Oyunu” nda(2016a: 99-125) Fikri ile Fahri mahallede gezerken Osman’ı görürler fakat Osman onları görmez. Mahalledeki tüm çocuklar güneşli günde dışarı çıkar. Topları olmadığı için zombicilik oynamak isterler. Kızlar bunu istemez ve oy birliğiyle saklambaç oynamaya karar verirler. Saklambaç oynarken Nuri, bakkal dükkânlarına girer. Fikri ile Fahri ve Osman’da aynı yerde saklanır. Ancak Nuri anahtarı bulamaz ve hepsi orada kilitli kalır. Nuri birden yıllar önce kaybettiği annesini ve ona olan özlemini dile getirir. Herkesi sinir eden ve bakkal dükkânlarıyla hava atan Nuri, ilk kez bu haldedir ve arkadaşları bu durumdan çok etkilenir. Saatler sonra aileler çocukları bulur. Çocuklar ailelerine sıkıca sarılırken Nuri’nin babasıyla olan bağı gözler önündedir. Çünkü Nuri’nin babası Nuri’ye sarılırken çok içten sarılır. Nuri’nin babası Nuri’ye hayatında sadece Nuri’nin olduğunu söylemesi üzerine çocuklar çok duygulanır. Hepsi ailesinin olduğuna şükrederek orayı terk eder.

“Piknikli İftar” da (2017c: 30-35) bir ramazan günü Fikri ve Fahri ailecek pikniğe giderler ve iftarı piknikte yapacaklardır. Herkes bir nefes ezanı bekler. O sırada Ali adındaki bir çocuğu ağlama sesi duyulur. Bilge Ali’yi sofraya davet eder.

Ali evden kaçmıştır. Ailesini yakın zamanda kaybeden Ali, amcasıyla kalır. Son zamanlarda amcası Ali’yi ihmal edince Ali de evden kaçır. Onlar sohbet ederken Ali’nin amcası gelir ve yeğeninden özür diler. Ali’ye sıkıca sarılınca Ali de amcasına sarılır ve birlikte eve dönerler.

Dedem Eve Dönüyor (2017d) eserinde bir karne günü Ahmet ve Mehmet karnelerini alıp eve giderler. Ahmet yedinci, Mehmet dördüncü sınıftadır. Ahmet’in dersleri o dönem pek iyi değildir ve bu duruma babaları çok kızır. Böyle kızgın bir anda Ahmet dedesine sığınır. Fakat bu durum babanın öfkesini iyice artırır ve baba dedeye de kırıcı sözler söyler. O günün sabahı dede bavulunu hazırlar ve evi terk eder. Yaz tatili için Ahmet’in babası Ahmet’i kaportacı bir ustanın yanında çırak olarak işe verir. Ahmet hem karnesi kötü olduğu için hem de dedesinin evden gitmesine neden olduğu için üzgündür ve bu duruma itiraz edemez. Ustası o kadar sinirli, iş beğenmez biridir ki Ahmet’in iki günde gözü korkar ve eve çok yorgun gelir. Küçük Mehmet ise dedesini çok özler, ağabeyinin durumuna üzülür. Bir gün torunlar dedelerini görmeye giderler. Dede ise bir huzurevindedir ve ortama alışmaya çalışır. Torunlarına hiç açık vermez. Çok mutlu olduğunu, ortamın ona çok iyi geldiğini söyler. Aradan biraz zaman geçtikten sonra Mehmet kendince dedesi için fikirler üretir. Bir sabah tek başına yola çıkan Mehmet, dedesinin kaldığı huzurevine girer. Kimseye görünmeden dedesinin odasını bulup yatağına gizlenir. Akşama doğru Mehmet’in babası, annesi ve ağabeyi huzurevine gelir. Olanlardan habersiz şaşkına dönen dede, odasına çıktığında Mehmet saklandığı yerden çıkar. Dede torununa fak ettirmeden oğlunu arar. Tekrar huzurevine gelen baba, anne ve Ahmet, Mehmet’i görünce çok mutlu olurlar. Baba hatasını anlar ve Mehmet’in çabasını dile getirerek babasından özür diler. Mehmet bu aşamada dedesinin kıyafetlerini toplamaya başlar. Dede bunu görünce gözyaşlarına hâkim olamaz ve ailesine sıkıca sarılır. Bu duruma en çok sevinen Mehmet olur. Hem dedesine kavuşur hem de babası ile dedesinin arasını düzeltmiş olur.

Emek Vermek

“Paris’e İki Uçak Bileti” nde (2018g: 63-93) okulda resim öğretmeninin çok ünlü bir ressam arkadaşı Türkiye’ye gelecektir. Bunu duyan çocuklar resim yapıp misafiri hoş karşılamak isterler. Fikri ile Fahri ise olayı epey abartır ve her an her şeyin resmini yapmaya çalışırlar. Üç gün sonra beklenen ressam okula gelir. Tüm

gün resim yapacak olan çocuklar, ressamdan çok etkilenirler. Ressam tüm çizilen resimleri değerlendirirken, ressamlığa bürünmek için pipo içen, fular takan ve tüylü şapka takan Fahri komik sahnelere neden olur. Ressam Fahri'nin sadece kıyafetle ressam olunmayacağını, bunun için emek vermesi gerektiğini anlatır.

Komşuluk Hakkı

“Perdeleri Kapalı Ev” (2016e: 4-27) öyküsünde Fesleğen sokağında komşu çok önemlidir. Bir gün bu sokağa yeni bir komşu taşınır ancak komşu çok gizlidir ve kesinlikle perdelerini açmaz. Fesleğen sokağı sakinleri yeni komşuları için ne yapacaklarını düşünürler. Sokağın en yaşlısı Rüstem Dede'dir ve onun bu durumla ilgili bir planı vardır. Gece yarısına kadar plan anlatılır ve ertesi gün uygulamaya konulur. Herkese perdelerini kapatır ve kimse dışarı çıkmaz. Herkesin bunaldığı bir an yeni komşu var gücüyle kendini sokakta bulur. Sokağı o kadar sessiz bulur ki feryat içinde ağlamaya başlar. Tam o sırada fesleğen sokağı sakinleri kadına yardım etmeye koşarlar. Çocuk para yutmuştur ve sokaktaki soğukkanlı biri çocuğu kurtarır. Yeni komşunun adı Necmi Bey'dir. İşinde çok iyiiken birden iflas eder ve tüm mallarını satıp bu sokağa sığınır. Perdelerini de alacaklılar kapılarına gelmesin diye açmazlar. Bu duruma çok üzülen Fesleğen Sokağı sakinleri çok üzülür, Rüstem Bey aileyi karşısına alıp öğütler verir. Gece Necmi Bey rahatlar ve evine döndüğünde son derece huzurludur. Yeni komşularına birden alışır.

Kötü Niyetin Sonu

“Tuzak” da (2016e: 52-75) Ramazan ayı yaklaşırken sokakta tatlı bir telaş başlar. Ramazan davulcusuna bile tahammülü olmayan Recai Bey aksiliği ile bilinmektedir. Çünkü yıllar önce eşi ölür ve Recai Bey yalnız kalır. Yalnızlığı da onu huysuz biri yapar. Ramazan davulcusu Bayram Efendi'ye sinirlenen Recai Bey, köpeğini eğitir ve köpek Bayram Efendi'yi gördüğü yerde ona saldırmaya çalışır. Bayram Efendi canını kurtarmak için koşarken bir kuyuya düşer. Saatler sonra oradan geçen biri Bayram Efendi'ye yardım eder. Bayram Efendi birkaç gün hastanede yatar ve sağlığına kavuşur. Recai Bey ise bir sabah eşyalarını toplayı kimseyle vedalaşmadan çekip gider.

Evlat Sevgisi

“Sabır Nine’nin Yalnızlığı” nda (2016e: 75-93) Sabır Nine adındaki Fesleğen Sokağı’nın yaşlı ninesi, yalnız yaşar ve tüm sokak sakinlerinin sevgisini kazanmış biridir. Sabır Nine’nin çocukları vardır fakat onlar evlenip gider. Sabır Nine bir gün evinden çıkmaz. Bunu gören karşı komşu meraklanır. Hızla Sabır Nine’nin evine gider. Sokaktaki diğer komşuların yardımıyla kapı açılır ve eve girerler. Sabır Nine kalp spazmı geçirir ve komşular sayesinde Sabır Nine hastaneye kaldırılır. Birkaç gün hastanede kalan Sabır Nine sağlığına kavuşur ve çocuklarını dünya gözüyle görmek ister. Ancak çocuklarının işleri çok yoğunudur. Bayram gelir ve Sabır Nine’nin çocukları bayramda ziyaretine gelir. Sabır Nine o gün dünyanın en mutlu annesidir.

Şakanın Seviyesi

“Ayakkabıların Ayakları Yoktur” da (2017c: 24-29) Fikri Fahri’ye alınan yeni spor ayakkabıları çok beğenir ve bu ayakkabı ile Fahri’nin her maçta gol attığını düşünür. Fikri ile Fahri birlikte camide namaz kılarlar. Ancak Fahri’nin yeni alınan spor ayakkabıları camiden çalınır. Fahri o kadar çok üzülür ve ağlar ki Fikri yaptığı şakadan pişman olur. En sonunda akşamüstü ayakkabıları arkadaşına götürür. Fahri ise hafta sonu oynanacak maçta ayakkabılarını arkadaşına vermeyi teklif eder.

Kahramanlık

“Kayıp Asker” de (2017c: 52-57) okulda düzenlenen Çanakkale gezisine Fikri, Fahri ve Necmi de katılır. Necmi yol boyunca çok düşüncelidir. Bunun sebebini soran arkadaşlarına, dedesinin Çanakkale’de şehit olduğunu ancak mezarının olmadığını anlatır. Fahri kayıp askeri bulmak için arkadaşlarını organize eder ve üçlü aramaya çıkarlar. Biraz sonra bir meçhul asker bulurlar. Askerliğin ne kadar kutsal olduğunu bir kez daha anlarlar.

Din Bilinci

“Paranın Ne Önemi Var!” da (2017c: 22-29) kamptan dönen çocuklar yaz tatili için camiye giderler. Kuran, namaz ve çeşitli sureleri öğrenen çocuklar, dinî bilgileri arttıkça çevrelerini de bilgilendirmeye çalışırlar.

“Önümüze Gelene Bir Tekne” (2017ğ: 36-43) öyküsünde Necmi, Fikri ve Fahri okulda önlerine gelene tekme atma oyunu oynarlar. Müdür Bey bunu görünce öğrencileri odaya toplayıp hatalarını anlatır ve onlara Peygamberimiz’i örnek almalarını öğütler. Çocuklar yaptıklarından utanırlar ve Peygamberimiz’in hayatını okuyup hayatlarına geçirmeye karar verirler. Ertesi gün kütüphaneye giderek okuduklarını hayatlarına geçirmeye başlarlar.

Şehir Hayatının Zorlukları

“Devlet Büyüklerine Sesleniyorum!”da (2017f: 50-57) Fikri ile Fahri bir radyo programına konuk olurlar. Radyo programının konusu İstanbul’da çocuk olmaktır. İlk başlarda İstanbul’un güzelliklerini anlatan çocuklar zaman geçtikçe büyük şehirde yaşamının zorluklarını da ele alırlar. Programdan sonra ise bazı durumları durup düşünmediklerini de anlarlar.

4.2.3. KÜLTÜREL KAZANIMLAR

Bireyin varlığını hissetmesi, kimliğini ve yaşadığı toplumu tanıması, kişisel gelişimini sağlaması adına kültürel unsurların kazanılmasıdır. Olayların algılanışı, duyguların ifade edilişi, durumların yaşanılması vb. hayatın her anındaki bireyin sergilediği her şey bir kültür yansımasıdır. Okuyucunun kültürünü artıracak veya bireyin kendini geliştirmesine yol gösterecek örneklerin yansıması öykülerde, yazar bunları bilinçli olarak yapar. Gökdoğan, öykülerinde kültürel kazanımları sezdirme yöntemiyle okuyucuya sunar.

Öykülerde geçen kültürel kazanımlar şöyledir:

Hayatı Tanımak

“Hayatı Tanı Artık” da (2008: 45-52) Melo denizi görünce gözlerine inanamaz. Akşama doğru gördüğü kediye canavara benzetir. Sokak lambalarını kuyruklu yıldıza benzetir. Annesi ise Melo’ya sürekli gerçekleri anlatmakla meşguldür. Bir apartmanı önünde beklerken Melo apartmanları koğuşa benzetir ve kimlerin oturduğunu sorar. Annesi ise onarın bir ev olduğunu anlatmaya çalışır. Kapı açılır ve içeriden yaşlı biri çıkar. Melo kim olduğunu anlamaya çalışırken annesi ihtiyarın elinden öperek “baba” der. Melo etrafı incelerken annesinin hiçbir zaman suçlu olmadığına inanır. Dedesi ise Melo’nun o yaşa kadar hapisanede büyümesine çok üzülür.

Helal Kazanç

“Selami Define Avında”(2011d: 13-16; “Macit Define Avında” 2016m: 30-39) öyküsünde ailecek bir kale ziyaret edilir. Ziyaretin ve temiz hava almanın insanlara yansıması kaleme alınır. Bu sırada define avına çıkan Selami’nin heyecanı, merakı yansıtılırken helal kazancın önemi vurgulanır.

Meslek Seçimi

“Bilgin ile Sihirbaz” (2011d: 25-28; 2016b: 41-53) öyküsünde Cumali bilgi sahibi olmak için ezber yaparken Selami de sihre merak salar ve odalarından çıkmazlar. Ayşe, abilerini izler, takip eder ve ne yaptıklarını babalarına söyler. Babaları çocuklarını karşısına alarak onlara her şeyi bilemeyeceklerini, sihirbazlığın iyi bir meslek olmadığını, daha güzel mesleklerin var olduğu ele alınır.

Bilinçli Olmak

“Kes Şu Oyunu” (2011e: 9-12; 2016h: 5-15) öyküsünde Selami ve Cumali Türkçe sınavına çalışırlar. Ancak çalışırken tüm bilgiler birbirine karışır ve her söylenen kelimeyi yanlış anlarlar. Önceleri hoş bir oyunken sonraları bu oyun sıkıcı ve tatsız bir hal alır. Akşama doğru daha düzgün ve daha bilinçli bir şekilde ders çalışmaya karar verirler.

“Gel Pisi Pisi” (2011a: 21-24; 2016f: 43-53) öyküsünde parkta oynarken Selami le Cumali’nin arasından kara kedi geçer. Selami o gün o kadar muziptir ki durmadan yerli yersiz şaka yapar. Cumali ağır şakaları kaldıramaz ve odasına kapanır. Selami ise bunu sebebini kediye bağlar ve akşam kucağında kediyle eve gelir. Kara kedi inanışını ailesine açıklar. Ailesi de böyle bir inanılın dinen uygun olmadığını, küslüğün sadece özürle geçebileceğini anlatır. Selami hatasını anlar ve kardeşinden özür diler.

“Çöp Adam” (2011a: 25- 28; 2016f: 54-64) da bir gün çocuklar arkadaşlarıyla dışarıda saklambaç oynarlar. Selami bir türlü bulunamaz. Çocuklar oyunu bırakıp Selami’yi ararlar. Çöp konteynırına saklanan Selami’yi çöpçüler alıp götürür ve Selami çaresiz ne yapacağını bilemez. Çöp arabası durunca durumu anlatan Selami’yi çöpçüler evine getirir. Selami de oyun oynarken nasıl davranması gerektiğinin dersini çıkarır.

“Kayıp Çoraplar” (2011a: 33-36; “Çoraptan Top”, 2016ğ: 39-51) öyküsünde Selami ve Cumali evde top oynamak isterler ancak topları küçüktür. Selami çorapların hepsini bir araya getirip bir top oluşturur. Top oynamaya tekrar başlayan ikiz hızını alamaz ve çoraptan top pencereden aşağı düşer. Akşama babalarının patronu çaya davet eder. Çaresiz misafirliğe giden çocuklar evde kalan eski, yırtık, tek deş çorapları giyerler. Olayı o an öğrenen anne ve babaları zor durumdu kalır. Çocuklar hatalarını anlarlar. İki gün sonra babaları çocukları çorap almaya götürür.

“Yapışık İkizler” (2011a: 45-48; 2016f: 18-30) de Selami ve Cumali büyük bir maça çok sevdikleri ama kendilerine küçülen eşofman takımlarıyla giderler. Çevredeki herkes ikizlere güler. Maç başladıktan kısa bir süre sonra Selami’nin şortu yırtılır. Cumali’nin desteğiyle Selami eve gelir. İkizler hemen kıyafetlerini

değiştirirler. Bir daha da kendilerine küçülen kıyafetleri giymek yerine onları etrafındakilere vermeyi hedeflerler.

Akrabalık Bilinci

“Gülşeker Hala” (2011e: 13-16; “Çok Güzel Bir Karne Ödülü” 2016f: 28-40) öyküsünde bir karne günü evin babası çocukları sürpriz bir yere götürür. İlk defa gidilen bu köyde ahşap bir evin önünde arabayı durduran baba, evden çıkan ninenin elini öper. Çocuklar da babalarını takip ederler. Gülşeker Hala geçmişini anlatırken çocuklar da köy havası alır. Akrabalığın önemi ve değeri üzerinde durulur.

Kitap Sevgisi

“Kitap Kurdu” (2011e: 45-48; 2016d: 53-63) öyküsünde Selami’nin ve Cumali’nin öğretmeni okulda kitap okuma kampanyası başlatır. Kitapla hiç işi olmayan Selami ve Cumali de kitap okumaya başlarlar ancak olayı abartarak yemek kitabı, babalarının meslek kitapları, kullanma kılavuzlarını da okurlar. Kampanya sonunda ise ödül olarak verilen altı yüz sayfalık kitabı Selami kazanır fakat ödül pek memnun etmez.

Tarih Bilinci

“Çekilin, Başınıza Geçmesin!” (2011c: 5-8; “Çok Gezen mi Bilir, Çok Okuyan mı?”, 2016h: 52-64) öyküsünde Ayşe ve ailesi bir gün Edirne’nin tarihî mekânlarını gezmeye giderler. Mimar Sinan ve Selimiye Camii hakkında uzun uzun bilgiler verilir. Selimiye Camii’nin arsasının huysuz bir nineye ait oluşu, Mimar Sinan’ın ikna kabiliyeti, minarenin eğriliği gibi konular ele alınır.

Namaz Bilinci

“Haydin Namaza!” (2011c: 9-12) öyküsünde Cumali imam olur ve kardeş olarak cemaat oluşturarak namaz kılarlar. Namazdan sonra vakitlerini boşa geçirmemelerini söyleyen Selami, herkesi şaşırtır. Namazın çocuk da olsa hayata kattığı güzelliği ele alınır.

Spor Yapmanın Önemi

“Ah Şu 2000’liler!” (2018g: 35-62) öyküsünde teyzeler gününde sürekli yeni kararlar alınmaktadır ve bu ay teyzeler günü Fahrilerin evindedir. Bu ayki konu ise iki binlilerin teknoloji bağımlılığıdır. Bağımlılıktan korunmanın en ideal yolu ise spor yapmaktır. Hemen ertesi gün Fikri ile Fahri bir spor salonuna yazdırılır. Başlarda çok sıkıntı çekseler de spor yapmaya alışan çocuklar, çevrelerindeki de bilinçli olarak spora teşvik etmeye başlarlar.

“Dede Olmak İstiyorum” da (2017ğ: 50-57) Necmi’nin dedesi ölür. Necmi bundan çok etkilenir ve sessizce bir köşede oturur. Fikri ile Fahri arkadaşlarını yalnız bırakmazlar ve Necmi’nin yanında olmaya çalışırlar. Necmi konuşurken dedesinin öğütlerinden bahseder. Fahri bu öğütlerden etkilenir ve ertesi sabah güne spor yaparak uyanır. Fikri’yi ve Necmi’yi de yanına çeken Fahri, spor yapmadan ölmek istemez. Amaçları dede olmadan spor yapmak olur.

Kendini Tanıtma

“Fikri Bol Fikri’den Müthiş Fikirler” de (2017c: 6-15) Fikri kendini, ailesini ve en yakın arkadaşı Fahri’yi anlatır. Fahri’nin ismi Fahrettin dedesinden gelir. Fahrettin Dede bir torunu olduğunu duyunca çok sevinir ve torununa kendi adını verir. Ancak yeni doğan beben ağlarken bile çok hızlıdır. Bunu gören dede fikir değiştirerek Fahri ismini torununa verir. Fahri yemek yemeyi çok sever ve Fikri’nin hem komşusu hem de en yakın dostudur. Bilge Fikri’nin ablasıdır ve evin hanım kızıdır. Cime evin kedisidir.

Paranın Değersizliği

“Para Dedikleri Şey” (2017c: 16-23) öyküsünde Fikri odasını çok dağınık bırakır ve ablasından azar yer. Eşyalarının çokluğundan bahseden Fikri, eşyalarını Fahri ile değiştirmeye karar verir. Ancak Fikri ve Fahri eski eşyaları değiştirir. Eşyaları alıp bir gün bakkala giderler ve eşyalar karşılığında top isterler. Bakkal onlara beş kuruş bile vermeyeceğini söyler. Bunun üzerine ikili eskiciye eşyaları satarlar ve karşılığında da bir lira altmış kuruş alırlar. Bu paraya ise kendilerine sadece lolipop alabilirler.

Sevgiyi Hayata Dökmek

“Peygamberimi Seviyorum” (2017c: 58-64) öyküsünde Fikri ve Fahri kendi aralarında Peygamber Efendimizi kimin sevdiği ile ilgili yarışa girerler. Bunu gören Bilge, onlara sevginin sadece sözle olmayacağını, gerçekten Peygamber Efendimizi seviyorlarsa bunu hayata dökmelerini söyler. Fikri ve Fahri bundan pek bir şey anlamazlar. Bilge öncelikle Peygamberimizin hayatını okumalarını ve efendimizin davranışlarını hayatlarına geçirmelerini söyler. İkili her okudukları davranışı hayatlarına uyarlamaya çalışır.

Hayır Konuşmak

“Ya Fahri Bi’ Sus!” da (2017g: 14-21) karneler alınır ve Fahri’nin hiç zayıfı olmadığı için babası ona telefon alır. Fahri bu telefon sahibi olmayı o kadar çok abartır ki gün boyunca sadece konuşur. Bir sabah ikiliyi gören cami hocası onları camiye çağırır. Fahri ile Fikri o gün öğlen camiye giderler ve hayır konulmak üzerine verilen vaazdan çok etkilenirler. Fahri o saatten sonra telefonunu hayırlı sözler söylemek için kullanır.

Sosyal Medya Kullanımı

“Paylaş Benimle!” (2017h: 12-19) öyküsünde Fahri son zamanlara facebook hesabından sürekli paylaşım yapar. Hatta bu paylaşım derecesini o kadar artırır ki dışarı bile adımını atmaz. Bir akşam babasını uyurken sosyal medyaya atar. Fahri’nin babası bunu görünce Fahri’nin hesabına el koyar ve hesabını dondurur. Fahri çok üzgündür fakat Fikri, gerçek paylaşımların hayatın içinde olduğunu arkadaşına anlatmaya çalışır.

Yazmanın Gücü

“Ünlü Yazarlar İş Başında” (2017h: 34-41) öyküsünde Fahri büyükler tarafından dinlenmediklerinden şikâyetçidir. Fikri ile Fahri bunun için bir çözüm bulmaya çalışırlar. O an duygularını yazara ifade etmeyi düşünürler fakat bunun ses getirecek bir yazı olmasını isterler. Bunun için bir gazete çıkarmaya karar verirler. İlk başlarda gazete pek okunmaz ancak gün geçtikçe yazılar dikkat çeker. Hatta bir gün Fahri’nin babası yazılanlardan etkilenir v çocukları ile vakit geçirmek için zaman ayırır.

Kendini İfade Edebilme Yeteneği

Kaf Dağından Mektup Var (2015c) eserinde Tarık Emre adında bir çocuk okulun düzenlediği kampa katılır. İki gün sonra mektup yazmaya başlar. Tarık Emre sırasıyla annesine, babasına, kardeşine, ağabeyine, en yakın arkadaşına, ninesine yazar. Her mektubun cevabı gelir. Karşılıklı birbirlerine özlemlerini, sevgilerini, hayatlarındaki önemlerini dile getirirler. Okullar başladığında bir basketbolcudan etkilenen Tarık Emre, basketbolcu misafire mektup yazar. Ondan uzun boylu olmanın, sporcu olmanın yollarını öğrenir. Afrikalı bir dostuna yazdığı mektupta dünyadaki eşitsizlikten, hayat şartlarından bahseder. Son olarak Hz. İbrahim'e mektup yazan Tarık Emre, Hz. İbrahim'in putlarla nasıl mücadele ettiğini kaleme alır. Peygamberlerin yıllar sonra bile her döneme ışık tuttuğunu vurgular.

4.3. FİKİR/İLETİ

Çocuğa kazandırılacak temel davranışlar, öykülerde özenle seçilir. Öykülerde yer alan ve okuyucuya aktarılan davranışlar örneklemelerle desteklenir. Çünkü çocuklar model alarak öğrenirler. *“Çocukların zevk almak, hayatı, insanları, başka ülkeleri tanımak için kitap okumalarına müsaade etmek, hatta onları buna teşvik etmek lazımdır. Okumanın esaslı hedefleri ise şunlardır:*

1. Bilgi kazanmak
2. Zevk almak
3. Hayatı tanımak” (Oğuzkan, 2010: 11–12).

Öykülerde aile, vatan, millet, doğa, hayvan, dost, arkadaş ve yaşam sevgisi; saygılı, dürüst, kibar, doğru, mert olmanın erdemi; kültüre karşı bağlılık ve duyarlılık gibi değerler ele alınırken kadercilik, saldırganlık, aldatma, yalan, çıkarıcılık, kusursuz insan olma gibi okuyanı yanlış ve kötüye sürükleyecek iletilere yer verilmemelidir.

Öyküler genel olarak ele alındığında pek çok eğitici mesaj ve değeri barındırdığını söyleyebiliriz. Ana hatlarıyla bakıldığında her öyküde aile temel değerdir. Aile içi dayanışma, anne-babaya saygı, eşler arasında anlaşma, aynı fikirde olma, kardeşler arası dayanışma, kardeş sevgisi vb. pek çok önemli değere yer verilir. Anne-babasından habersiz iş yapan karakter mutlaka hata yapar, başına ciddi bir sıkıntı gelir veya kaybolarak yalnız kalır. Bu kötü davranışlar karakteri zor durumda bıraktığı için olması gereken davranışların tersi verilerek okuyucuda etki bırakılmaya çalışılır.

Arkadaşlık ve dostluk ele alınan diğer eğitici kavramlardandır. Arkadaşın değeri, kıymeti ve aralarındaki samimiyet vurgulanır. Fikri ile Fahri arkadaşlığın temel işlendiği iki karakterdir. İkizler arasında da kardeş olmanın yanında güçlü bir arkadaş bağı vardır. Böylece kardeşliğin yanı sıra arkadaş olabilmek ve arkadaşlığın değerini bilebilmek için bazen yalnızlıkla kişiler mücadele eder. Lipo’nun arkadaşı Comcom’un yanlış davranışları ve Lipo’nun arkadaşı için verdiği mücadele, ormanda arkadaş dayanışmasıyla çözülen sorunlar örnek verilebilir.

Hayvan sevgisi pek çok öyküde işlenen bir kavramdır. Hayvanlara verilen zararları da aktaran yazar, hayvan sevgisinin okulda, evde, şehirde nasıl olabileceğini aktarır. Bu hayvanlar genelde kedi, köpek, inek, kuzu ve kuştur. Özellikle Alican karakteri üzerinden hayvanlar için verilebilecek mücadeleler eğlenceli olarak işlenir. Alican'ın kuşu Fıstık ile aynı hâlde oluşu, Alican'ın kuzenleri ile inek Çiko için sabaha kadar uyumadan düşünmeleri vb. durumlar okuyucuya aktarılır.

Saygılı ve dürüst olmak, ana temaların yanında ele alınan diğer bir unsurdur. Saygı hem büyüklere karşı hem küçüklere karşı hem de hayvanlara karşı gösterilmesi gereken bir davranış olarak sergilenmektedir. Dürüstlüğün her kapıyı açması, yalanın mutlaka bir gün ortaya çıktığı da vurgulan konulardır.

Yaşama sevinci ve hayata olumlu bakabilmek okuyucuya verilen diğer önemli bir mesajdır. Karakterlerin hayatlarındaki değişim, umut, heyecan vb. unsurların okuyucuya sunulurken eğlenceli yönlerinin verilmesi de eğitcilik konusuna farklı bir yaklaşım sergilendiğini gösterir.

Öykülerde yer alan bu eğitici kavramların eğitim çağındaki bireye örnek teşkil edeceği açıkça görülmektedir. Çünkü çocuğun hayal dünyasında kahramanla kendini bütünleştirmesi olumlu yönlerini örnek alması söz konusudur. Çocuğun dünyasını derinden etkileyen kahramanlar, taşıdıkları söz konusu özellikler ile çocuğun kişiliğinin olumlu yönde gelişmesine ciddi katkılar sağlayabilir. Bu açıdan düşünüldüğünde Gökduman'ın öyküleri eğitim çağındaki çocuklar için eğitsel işlevleri yerine getirmekte güçlü bir araç olarak kullanılabilecek niteliktedir.

Öykülerde yer alan iletileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

Öykünün Adı	Fikir/İleti
“Bir Köpeğim Olsun”	Hayvan sevmek çok özel bir duygudur.
“Eyvah Kayboldum!”	Toplu yerlerde çocuklar annelerinin yanında olmalıdır.
“Maceralı Piknik”	Bazen maceraya atılmak sadece bir bakışla olur.
“Kediler de Okula Gider”	Hayvanlar sevilip ilgilenilmek içindir.
“Hırsız Geliyorum Demez”	Komşular birbirlerini her anlamda düşünmeli ve yardımcı olabilmelidir.

“Bir Daha Resim Yapmayacağım”	Yarışmaları kazanmak önemlidir ancak kardeşlikten daha önemli değildir.
“Upuzun Kuyruklu Masmavi Uçurtmam”	Hayallerin gerçekleşmesi bazen büyüklerin bir dokunuşu ile olur.
“Minik Kuş Fıstık”	Aynı durumda olanlar her zaman birbirlerini daha iyi anlarlar.
“Kaplanlar Dondurma Yemez”	Cesaret sözlerle değil davranışlarla sergilenir.
“Kaybolan İnek Çiko”	İstedikten sonra başaramayacak hiçbir şey yoktur.
“Sen Okulu Seksek Taşı mı Sandın ?” “Sacit ile Macit”	Çalışmak her zaman kazandırır.
“Hakkımdan Vazgeçiyorum”	Kardeşlik her zaman paylaşmayı beraberinde getirir.
“Selami Define Avında” “Macit Define Avında”	Yaz tatilini iyi bir şekilde değerlendirmek her zaman iyidir.
“Yaşasın Aile İçi Dayanışma” “Uçtu Uçtu Top Uçtu!”	Aile içi dayanışma güzellikleri beraberinde getirir.
“Öyle Tatlı Ki Ramazan Bayramı”	Şeker yemek dişlere zarar verir./Kardeşler her şeyi paylaşmasını bilmelidir.
“Bilgin ile Sihirbaz”	Meslek seçimi çok önemlidir.
“Karagözlü Şiir Yarışması” “Acayip Bir Yarışma”	Şiir yazabilmek bir yetenek işidir.
“Yağmurdan Adamın İğneleri”	Kısa süreli tehlikeli mutluluklar uzun süren sıkıntılara neden olabilir.
“Dudu Nine’nin Evi Yanıyor!”	Birlik ve beraberlik sayesinde tüm olumsuzluklar halledilir.
“Savaş Çocukları Kampanyası” “Paralar Nereye Uçtu?”	Yardımlaşmak her tür imkânları kullanmaktır.
“Piknik, Keçi ve Fidanlar”	Doğayı korumak ve saygı duymak hem yaşanılacak hem de yaşatılacak bir haslettir.

“Teşekkür Ederim Allah’ım” “Çok Maceralı Bir Gün”	Hayatı her anlamda güzel görmek ve güzel bulmak bakış açısıyla ilgilidir.
“Kes Şu Oyunu”	Yanlış anlamak ve anlaşılmak bazen komik bazen kırıcı durumlara neden olur.
“Gülşeker Hala” “Çok Güzel Bir Karne Ödülü”	Akrabalık bağlarını güçlendirmek her zaman önemlidir.
“Güç Bende Artık”	Somut ödüllerden çok duyguya yönelik hediyeler geleceğe iz bırakır.
“Selami’nin Kurbağaları” “Macit’in Ramazan Kurbağaları”	Şakalaşmak her kesin aynı anda mutluluğu yaşamasıyla olur.
“Çoraplarımın Teki Nerede?”	Sorumluluklar yerine getirilmediğinde hayat aksar.
“Ver Şekerimi, Al Fırçanı”	Bazen gizlice çözülmeye çalışılan sorunlar birlikte daha çabuk çözülür.
“Ah, Futbol Hayatım Bitti!” “Eyyvah Futbol Hayatım Bitti!”	Bir şeyi istemek kadar çabalamak da gerek.
“Gitti Güzelim Cep Telefonu!”	Verilen her söz tutulmaya çalışılmalıdır.
“Çok Üret, Az Tüket!” “Olmayacak Şeylerin Rüyası”	Bir şeyler istemeden önce istenilen şeyin gerçekten ihtiyaç olup olmadığı iyi düşünülmelidir.
“Kitap Kurdu”	Kitap okumak büyük bir kültürdür.
“Çekilin, Başınıza Geçmesin!” “Çok Gezen mi Bilir, Çok Okuyan mı?”	Önemli olan kişi için gerekli bilgileri edinmektir.
“Haydin Namaza!”	Ödüller her zaman durumları daha cazip hale getirebilir.
“Yok Mu Bu Yokuşun Sonu?”	Her şeyi yerinde ve zamanında yapan kişi, zarar görmez.
“Büyük Gün” “Büyük Sır”	Önyargılar her zaman yanıltıcıdır.
“Dinlenme Molası” “Ramazan Programı”	Asıl mutluluk bir başkasının mutluluğundaki katkımızdır.
“İşte, Özgürlük Bu!”	Sevgi ve saygı ile tüm engeller aşılr.

“Boncuk Ayşe’nin Faydaları”	Bir işi planlarken çok yönlü düşünmek gerekir.
“Yalnız Adam Selami” “Yalnız Adam Macit”	İnsanın kardeşlerinin olması çok özel bir duygudur.
“Bir Kedim Bile Yok”	Hayvanlar eziyet edilmek için değil sevilmek için etrafımızdadır.
“Yalnız Canavar Selami” “Canavar Macitto”	Mutluluk hep birlikte yaşandığında anlam kazanır.
“Sabır Testi” “Sabır Testi Nasıl Geçti?”	Sabır başta acıdır ancak meyvesi tatlıdır.
“Paranın Ne Önemi Var!”	Para her şey demek değildir.
“Şaka Makinesi İş Başında”	Şaka yapmak seviyeli ve kaliteli olduğu müddetçe eğlencelidir.
“Öksürük Korusu”	Aile desteği mutluluk kaynağıdır ve bireyin kendine güveni demektir.
“Hiçbir Şey Selami” “Hiçbir Şey Macit”	Başkalarına zarar veren durumlar kimseyi mutlu edemez.
“Kırk Harami Selami” “Kırk Harami Macit”	Arkadaşlık her şeyi paylaşmaktır.
“Sahurdaki Hayalet Kim?”	Başkalarının korkusu başkasına mutluluk getirmez.
“Benim de Kalbim Var”	İnsanı insan kılan merhametidir.
“Otuz Üçüncü Sayfa”	Hayat insana farklılıkları da yaşatabilir.
“Allah Rızası İçin!” “Pakistan’a Yardım”	Başkalarına yardım etmek her canlıyı mutlu eder.
“Eyvah Diş Krizi”	Sağlık korunması gereken en önemli hazinedir.
“Bıdır Bıdır Makinesi”	Hayaller gerçeğe dönüştürülmesiyle kişiye anlam katar.
“Çek Bir Şut!”	İnsanlar hedefleri doğrultusunda emek vermelidir.
“Vah Vah, Aysecu Öldü!” “Elveda Aysacmac”	Hayvanlara fazla bağlanmamak gerekir.

“Kuzu Kuzu Mee!”	Hayvanların da bu hayatta bir görevleri vardır.
“Gel Pisi Pisi”	Kendi hırslarımız nedeniyle başka canlılara zarar vermemeliyiz.
“Çöp Adam”	Oyun oynarken oyunun kurallarına göre davranmak gerekir.
“Kek, Deney ve Hayalet”	Evde büyüklerin olmaması küçüklerin kendine güvenine zemin hazırlayabilir.
“Kayıp Çoraplar” “Çoraptan Top”	Bazen anlık çözümler geri dönülmez işler açabilir.
“Altı Lahmacun, Bol Salata”	Toplum içinde yemek yemenin bir kuralı vardır.
“Mars’ın Öğrencisi”	Çalışmak her hayale zemin hazırlar.
“Üff Ne Zaman Büyüyeceğim?”	Büyüne isteği her zaman çocukların en büyük hedefini oluşturur.
“Ah Şu Şuruplar!”	Sağlık en değerli hazinedir.
“Eyvah Yanız Kaldım!”	Yalnız kalmak cesareti güçlendirir.
“Bir Trampetim Olsun!”	İstenilen durumlar başkalarına zarar vermemelidir.
“Zıpızıplar Ormanında Kayboluş”	Yardımlaşma her engeli aşar.
“Lütfen Ağlama Mami”	Başkalarına yardım etmek ve onları mutlu etmek insanlık görevidir.
“Uçur Beni Salıncağım”	Birlikten kuvvet doğar.
“Çi Vitamini Peşinde”	Paylaşmayı bilmek bir erdemdir.
“On Yüz Bin Badem İstiyorum”	Kardeşler arası gizlilik güveni sarsar.
“Benim Neden Bisikletim Yok!”	Sabreden kişi bazen istediğini bazen de istediğinden daha fazlasını elde eder.
“Muaz Amca’nın Paraları” “Zeze ve Kumbarası”	Tasarruf her zaman ve her yaşta yapılmalıdır.
“Büyüteç Gözlüklü Kız”	Hemen büyümek değil sağlıklı büyümek en idealidir.
“Ninniden Kaçan Dana”	Hayat herkese adaletli

	davranmamaktadır.
“Üzümünü Ye Bağını Sor” “Acayip Bir Çikolata”	İnsanlar bazen durup en basit şeylerin bile nasıl yapıldığı ve ne kadar emek verildiğini düşünmelidir.
“Hayatı Tanı Artık”	Hayatı tanımak bazen şartlardan dolayı çok erken yaşlarda olabilir.
“Kuyruğu Kopan Uçurtma” “Sarı Burunlu Kedi”	Özgürlük herkes için çok önemlidir.
“Pastayı Kim Yedi”	Önce kendi sağlığımızı düşünmeliyiz.
“Mina’nın Günleri Ayrıştırma Projei” “Günleri Ayrıştırma Projei”	Zamanı algılamak ve somutlaştırmak kişiden kişiye değişebilir.
“Kayıp Kedi Zarif”	Saklanmak için evden kaçmak bir çözüm değildir.
“Mars’a Tasatort”	İstedikten sonra başaramayacak hiçbir şey yoktur.
“Kılıç Balığının İnci Kolyesi”	Canlılar başkalarına yardım etmek için yaşadıkça yaşanan her yer güzelleşir.
“Tonuşan Tediler Tasabası”	Farklılıkları kabul ederek yaşamak birliktelikleri daha anlamlı kılar.
“Mızımız Vişne ve Kiraz”	Kardeş sevgisi kıskançlığı beraberinde getirir./Kardeşin bir gülümsemesi en özel andır.
“Emmaus Sevgi Evi”	Sevgileri ifade etmek için her zaman sözle olmaz.
“Pembe Gözlüklü Kaplan”	En güzel cevap sessizliktir.
“Bulut Otobüs”	Hayallerin gerçekleşmesi insanların dünyasına bağlıdır.
“Hoşibu’nun Dört Renkli Kalem”	İnsanlar başkaları için değil kendisi için yaşamalıdır.
“Düdüklü Bir Köpek”	Yalan elbet bir gün ortaya çıkar.
“Profesör Dodi’nin İcatları”	İcatlar ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkar.
“Eşi Kaybolmuş Çoraplar Müzesi”	İnsanın yaşadıkları aslında kendi

	düşünce ekseninde gerçekleşir.
“Moritos Adası”	Hayaller başkaları inansın diye değildir.
“Fikri Bol Fikri’den Müthiş Fikirler”	Fikirler sürekli birbirini tetikler.
“Para Dedikleri Şey”	Para sadece bazı şeyleri elde etmeye yardımcı olur.
“Ayakkabıların Ayakları Yoktur”	Korunan göze çöp batar.
“Eşyana Sahip Çık!”	Kişinin özel eşyaları her zaman korunma ve saklanmalıdır.
“Nefis Kurabiyeler Burada”	Yardımlaşma bazen kişinin duygularının önüne geçer.
“Fahri, Necmi ve Ben”	Arkadaşlık duygusu güvenmektir.
“Kayıp Asker”	Tarihteki karakterlerin hayatları çocukları derinden etkilemektedir.
“Peygamberimi Seviyorum”	Herhangi birini değil hayata her açıdan örnek olacak biri rehber olarak seçilmelidir.
“Akşama Yemekte Ne Yeriz?”	Yemek yemek sadece bir eylemdir.
“Bol Proteinli Makarna”	Şakanın bir dozu olmalıdır.
“Paranın Ne Önemi Var!”	En sevilen para gün gelir anlamını kaybeder.
“Piknikli İftar”	Ailecek bir arada olmak sevgiyi ve muhabbeti ortaya çıkarır.
“Gezici Kütüphane”	Okumak bir eylemdir, ondan kazanç sağlamak başka bir eylemdir.
“Ha Gayret Fahri?”	Azim insanın içinden gelir.
“Şurada Bir Dilim Börek!”	İnsanlar sadece yemek yemek için yaşamaz.
“Dünya Pisiler Günü”	Hayvanlar korunmaya muhtaçtır.
“Aradığınız Numara Servis Dışıdır”	Elde edilen her durum bazen kaybedilebilir.
“Ya Fahri Bi’ Sus!”	Konuşmak bir sanat, susmak daha büyük bir sanattır.
“Var mı Benden Mutlusu?”	Başkalarına yardım etmek her zaman

	insanı mutlu eder.
“Eskisini Getir, Yenisini Götür”	Bazen sadece anlık çözümler bizi zarara uğratar.
“Önümüze Gelene Bir Tekne”	Başkalarına zarar vererek bir yaşam sürdürmek mümkün değildir.
“Uçak Uçurtma Kursu”	Hayaller insanların hayata bakış açısını yansıtır.
“Dede Olmak İstiyorum”	Sağlıklı yaşamak bir yaşam biçimidir.
“Beni Cips Çıtırdatırken Çek”	Sosyal medya merakı insanlar arasında mesafeyi oluşturur.
“Ah Canım Babacığım!”	Aynı durumda olanlar birbirini daha iyi anlarlar.
“Kardeşlik Gibisi Yok!”	İnsanın bir kardeşinin olması hayatta en büyük ödüdür.
“Pamuk Kalpli Dostum Benim”	Dostlar birbirinin acısını ve sevincini kalbinde hisseder.
“Dünyayla Bağlantım Koptu”	Bilgisayar hayatın sadece bir kısmında yer almalıdır.
“Kimsesizlerin Kimsesi”	Dua etmek insana güç verir.
“Kırmızı Başkan Koltuğu”	Geleceği şekillendirmek çocukların hayal dünyasına bağlıdır.
“Devlet Büyüklerine Sesleniyorum!”	Çocuklar devlet büyüklerinden çok fazla iş beklemektedir.
“Çekilin Yoldan Geliyor Don Don!”	Yapılan ve kurulan her sistem için anlık çözümler de düşünülmelidir.
“Ömrün Uzun Olsun Dostum”	Dostluk hayatın en güzel ödüdür.
“Paylaş Benimle!”	Paylaşmak insanın kendine olan saygınlığını artırır.
“Ramazan Mübarek Gün”	Ramazan ayı bereket ayıdır.
“Her Şeyin Bir Vakti Var”	Her hedefin ve her amacın bir zamanı vardır.
“Ünlü Yazarlar İş Başında”	Yazar olmak çok kolay bir durum değildir.

“Bir İşin Ucundan Tut”	İşler birlikte daha çabuk hallolur.
“Gör Beni”	İnsanlar kendilerini değil fikirlerini göstererek hayatta varlıklarını ispatlar.
“Biz Dört Kişilik Bir Aileyiz”	Aile mutluluk kaynağının merkezidir.
“Gıdım Gıdım Dondurma”	Geleceği düşünürken geleceği planlamak da önemlidir.
“Teyzeleri Kabul Günü”	Fazla merak başa bela getirir.
“Acayip Kaçış Planı”	Çocuklar evden kaçmayı bir macera olarak görür.
“Zamanı Yiyen Kitap”	Kitapların akıcı ve sürükleyici olması zamanı yok sayar.
“Hayaller ve Limon Suyu”	Hayaller için verilen her mücadele kutsaldır.
“Kara Şövalye’nin İzinde”	Bazen okunan kitapların etkisinde kalınarak hayata o yönde devam edilebilir.
“Yeşili Kuru Köfte Ye”	Sağlıklı beslenmek bir hayat felsefesi olmalıdır.
“Matematiğin Olmadığı Yer”	Matematiğin olmadığı yer yoktur.
“Korkunç Bir Senaryo”	Yazı yazarken başkalarına bir şeyler katmasına dikkat etmek gerekir.
“Balık Olmaya Özenen Telefon”	Önemli olan istenilen şeyleri net olarak ortaya koyabilmektir.
“Top Oynayanlara Acayip Bir Duyuru”	
“55 Kilo Çikolata”	Hedefleri gerçekleştirmek için mücadele verilmelidir.
“Bla Bla Kazablanka Gazozu”	Bazen hayat haklı olanı mükâfatlandırır.
“Evcilik Oyunu”	Kardeşler olarak eğlenmenin bir yolu vardır.
“Zombili Saklambaç Oyunu”	Şakalaşırken birinin değil herkesin eğlenmesi gerekir.
“Fareli Bir Fen Dersi”	Hayatta her canlının bir görevi vardır.
“Ağır Çekim Eğlence”	Çocuklar eğlenmek için her şeyi

	düşünüp planlayabilir.
“Eyvah! Kaçırılıyor Muyuz?”	Çocuklar okudukları kitapların veya izledikleri filmlerin etkisinden uzun süre çıkamayabilir.
“Beklenmedik Şeyler Günü”	Hayat insanlara beklemediği anlarda kapı açar.
“Kuru Üzümlü Doğum Günü”	Sağlıklı beslenmek hayatın her anında tercih edilmelidir.
“Ah Şu 2000’liler!”	Sosyal medya iki binli yıllardaki çocukları egemenliği altına almıştır.
“Paris’e İki Uçak Bileti”	Hayaller için çocukların yapamayacağı yoktur.
“İnsanlar, Hayvanlar, Hortlak”	
“Perdeleri Kapalı Ev”	Komşu evden daha değerli bir hazinedir.
“Cimrinin Susuzluğu”	Cimrilik insanın kendine ve çevresine zarar verir.
“Tuzak”	Kötü karakterli insanlar hatırlanmaz.
“Sabır Nine’nin Yalnızlığı”	Evlat hasreti insanı hasta edebilir.
“Helâl Kazanç”	Helal kazanmak insanın ahlak yapısını sergiler.

Görüldüğü üzere yazar, öykülerinde çok çeşitli ve farklı iletilere yer verir. Burada yer alan ana fikirleri destekleyen ara fikirler de var. Zikredilen fikirleri genişletmek ve artırmak mümkündür. Ayrıca her okuyucunun farklı bir fikir edinebilmesi de mümkündür.

Gökduman’ın çocuk okuyucunun hayatına yön verecek macera dolu öykülerinin fikir dünyasının genişliği ve zenginliği okuyucuyu kitabın dünyasına çekmesi adına da önemli bir etkidir. Her ne kadar Fikri ile Fahri okuyucuya eğlenceli zaman geçirmek için yazılmış gibi algılsa da yazar, her öyküsünde mutlaka bir ana iletiye ver verir ve öyküsünü bu bağlamda şekillendirir.

4.4. KİŞİLEŞTİRME

Öykülerin geneline bakıldığında yazarın ağırlıklı olarak çocuk karakterleri seçtiği görülür. Öykülerinin hepsinde ana karakter çocuklardır. Çocukların etrafında olan ve onların varlığını sürdürecektir yapıdaki kişilere yer verilir. Kişileştirmede gerçekte var olan, genel özellikleri ile bilinenin dışında bir karakter görülmez.

Kişilerin özellikleri tek bir bölümde veya satırda verilmek yerine öykülerin çeşitli kısımlarına serpiştirilir. Pek çok öykü seri kitap şeklinde olduğu için kişi özellikleri de öyküye uygun olarak verilir. Öykülerin hepsini okuyan biri ancak kişi hakkında tüm bilgilere sahip olabilir.

Öykülerde ayrıntı şeklinde bir tane bile karakter görülmez. Öyküde karakter yer alıyorsa doğrudan ana karakterle bir bağlantısı vardır. Bu bağlantı genel olarak öykünün olay şemasını da oluşturmaktadır.

Masallarda kişileştirmede genellik söz konusu iken, öykülerde kişiler bireysel özellikleriyle verilir. Kişiler çocuklara yakınlığına göre isimlerinin sonuna nine, hala, teyze, amca gibi sıfatlar eklenerek tanıtılır.

Öykülerde yer alan kişiler ve özellikleri şöyledir:

Yetişkinler:

İkizlerin ve Ayşe'nin Babası: (*Bitmeyen Macera 1,2,3,4,5 - Süper İkizler 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10*) Mühendistir. Elinde siyah, ağır çantayla dolaşır. Projeler, cetveller, pergellerini taşır. Sabırlıdır. İşini sever ve patronu ile arası oldukça iyidir. Hiçbir şartta çocuklarını cezalandırmaz. Çocukları ile konuşur, onlarla iletişimini güçlendirmeye gayret eder.

İkizlerin ve Ayşe'nin Annesi: (*Bitmeyen Macera 1,2,3,4,5 - Süper İkizler 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10*) Evin tüm yükünü taşıyan, Ayşe'nin tabiriyle ev mühendisi kadındır. Çok güzel yemekler yapar, ev işlerinde çok pratiktir. Tüm çocukları için ayrı ayrı emek verir, onlarla birebir ilgilenmeye çalışır. Çocuklarının gelişimleri ve başarıları için onlara her zaman destekçidir.

Dudu Nine (*Fikri ile Fahri*): Mahallede oturan, tek başına yaşayan yaşlı bir kadındır. Fikri ile Fahri Dudu Nine'yi o kadar çok severler ki, onu korumak ve

kollamak adına nöbet tutarlar. Dudu Nine tek başın olmaktan şikâyet etmez ancak mahalle halkı tarafından sevilme, korunmak hoşuna gider.

Gülşeker Hala (*Bitmeyen Macera*): Ayşe'nin babasının uzaktan akrabasıdır. Yetmiş yaşlarında, kasabada yaşayan, sevimli bir ninedir. Çocukları yanında değildir. Misafirleri çok sever ve onlar için pervane olur.

Tarife Teyze (*Fikri Bol Fikri*): Okulun temizlik işlerine bakan kadındır. Fahri'yi bulan ve onu uykusundan uyandıran biridir.

Kenan Amca (*Bitmeyen Macera*): İkizlerin ve Ayşe'nin amcalarıdır. Tonton, şakalaşmayı ve hediyeleşmeyi seven bir adamdır. Çocukları mutlu etmek için elinden geleni yapar.

Muaz Amca (*Büyüteç Gözlüklü Kız*): Mahallenin yaşlı amcasıdır. Evi yanar ve tüm varlığını bu yangında kaybeder. Mahalle halkı el birliği ile yaşlı adama yardım ederler.

Zeze'nin Dayısı (*Büyüteç Gözlüklü Kız*): Yeğeni ile ilgilenmeyi seven, onu hayata hazırlayan biridir. Büyüteç gözlüklü kızla konuşur ve onun sıkıntılarını çözmeye çalışır.

Melo'nun Annesi (*Büyüteç Gözlüklü Kız*): Cezaevinden yeni çıkan, kızıyla hayata tutunmaya çalışan ve babasına sığınan bir karakterdir. Annenin niçin cezaevine girdiği ve ne kadar süre orada kaldığı bilinmez. Baba evine giderken de çekingen ve tedirgin bir yapısı vardır.

Dede (*Dedem Eve Dönüyor*): Aksakallı, tonton, yaşlı adamdır. Torunlarına çok düşkündür. Alınganlık yapar ve bir süre huzurevinde yaşar. Hayata umutla bakan ve torunları için her şeyi göze alan dededir. İçinde bulunduğu her ortamdan keyif almaya çalışır. Torunlarının hatırına oğluna bile kızmaz.

Baba (*Dedem Eve Dönüyor*): Ahmet ve Mehmet'in babasıdır. Ani öfkelenen, sinirlenince ne dediğini bilmeyen biridir. İnatçıdır ve çocuklarının geleceği için çabalayan biridir. Babasını kıran biridir ve çocukları sayesinde babasını huzurevinden çıkartır.

Rahmi Usta(*Dedem Eve Dönüyor*) : Kaportacıdır ve Ahmet'in ustasıdır. Asık yüzlü, hata ve kusur araştıran, titiz bir adamdır. Ahmet'e işi öğretmeye çalışır. İşinde son derece ciddidir.

Rüstem Dede (*Fesleğen Sokağı*): Fesleğen Sokağı'nın en yaşlı ve en değerli kişisidir. Herkes onun sözünü tutar ve o herkese yol gösterir. Sokağın en sevilen kişisidir.

Necmi Bey (*Dedem Eve Dönüyor*): Bir zamanlar çok zengin olan ancak daha sonra parasını kaybedip Fesleğen Sokağına yerleşen, alacaklıların korkusundan evden çıkmayan aile babasıdır. Komşularının yardımı ile zor günlerini atlatır. Fesleğen Sokağı'na taşındığından mutluluk duyar.

Cezmi Efendi (*Dedem Eve Dönüyor*): Cimriliği ile ünlenen, eşini ve çocuklarını cimrilik konusunda sürekli uyaran kişidir. Ancak susuz kaldığında Fesleğen Sokağı'na su havuzu yaptırır, o günden sonra cömert olarak bilinir.

Bayram Efendi (*Dedem Eve Dönüyor*): Fesleğen Sokağı'nın emektar Ramazan davulcusudur. İşini çok sever ve işini son derece iyi yapmaya gayret eder.

Recai Bey (*Dedem Eve Dönüyor*): Fesleğen Sokağı'nda aksiliği ile bilinen, eşini uzun zaman önce kaybeden, yalnız yaşayan, en ufak sese tahammülü olmayan karakterdir. Mahalleli tarafından kabul edilmez ve bir süre sonra mahalleden ayrılır. Sokakta onu hatırlayan kimse olmamış.

Sabır Nine (*Dedem Eve Dönüyor*): Fesleğen Sokağı'nda tek başına yaşayan, evlat hasreti çeken ninedir. Komşularının yardımı ile hastaneye yatar ve sağlığına kavuşur.

Tahir Efendi (*Dedem Eve Dönüyor*): Emektar bir terzidir. İşini sever ve işini hakkıyla yapmayı ister. Bazen içine kapanarak bazı sorunları çözüme kavuşturur. Kadir Efendi'nin haksızlığına uğrar ve bir süre dükkânını kapatmak zorunda kalır.

Kadir Efendi (*Dedem Eve Dönüyor*): Terzilik mesleğinde yeni olan, hileye başvuran ve sonra hatasını anlayan kahramandır. Pişmanlığını Tahir Efendi'ye açar. Tahir Efendi olgunca bir davranış sergiler ve genç meslektaşını affeder. O günden sonra dost olurlar.

Bakkal Hasan (*Fikri ile Fahri/Fikri Bol Fikri*): Mahallenin bakkalıdır ve oğluna düşkündür. Eşini yıllar önce kaybeder ve oğlunu tek başına büyütür. Mahalleli tarafından benimsenir. Tek arzusu oğlunu en iyi şekilde

Reyyan Teyze (*Fikri ile Fahri*): Fikri ile Fahri'nin çiçeklerini suladığı, bir haftalığına tatile çıkan, mahalle sakinidir. Fikri ile Fahri'ye güvenir. Onlara evinin anahtarını bırakır.

Şoför Hüseyin (*Fikri ile Fahri*) : Geziye giderken okul servisinin şoförüdür.

Nuri'nin Ninesi (*Fikri ile Fahri*): Köyde yaşayan, sağlıklı yaşam için emek veren, çocukları düşünen sevimli bir karakterdir.

Mehmet Bey (*Alican'ın Günlüğü*): Alican ve arkadaşlarının yakalattığı, kaçak tarihi eser satan kişidir.

Dudu Nine (*Alican'ın Günlüğü*): Alican'ın yaşadığı mahallede oturan yaşlı ninedir.

Alican'ın Dedesi (*Alican'ın Günlüğü*): Torunlarını çok seven, onarla vakit geçirmek isteyen anlayışlı biridir. Köyde yaşar.

Humam Dayı (*Moritos Adası*): Erken uyanan, hayvanları seven zengin biridir. Mirasında bile kedi ve köpeğini düşünerek onlara bazı eşyalarını verdirir.

Profesör Dodi (*Moritos Adası*): Buluşlarıyla hayattan zaman kazanmaya çalışan icatçı kişidir. Onun için zaman çok önemlidir ve icatlarını zamanı daha verimli kullanmak için yapar.

Avişa (*Moritos Adası*): Yaşlı bir kadındır ve soğuk bir evde kızını büyötmeye çalışır.

Tarık Emre'nin Babası(*Kaf Dağı'ndan Mektup Var*) : Çocuklarına vakit ayıran, onlarla birebir ilgilenmeye çalışan bilinçli bir karakterdir.

Tarık Emre'nin Annesi (*Kaf Dağı'ndan Mektup Var*): Çocuklarını dinlemesini ve onların ruhuna dokunmasını bilen, güzel yemekler yapabilen bir karakterdir.

Nine (*Kaf Dağı'ndan Mektup Var*): Tarık Emre'nin köyde yaşayan, yaz tatillerinde yanlarına gittikleri, masalları ile ünlü kadındır.

Çocuklar:

Ayşe (*Bitmeyen Macera/Süper İkizler*): Boncuk Ayşe olarak bilinen, Selami (Macit) ve Cumali (Sacit) ikizlerin kız kardeşidir. Afacandır ve ağabeyleriyle vakit geçirmeye çalışır. Yazar olmak ister ve yaşadıkları her şeyi yazar. Dokuz yaşındadır, üçüncü sınıfa gider. Kitap okumayı çok sever.

Selami(Macit) (*Bitmeyen Macera/Süper İkizler*): İkizlerden biridir. Afacan, haylaz ve yaramazdır. Derslerinde başarılıdır. İkizi ile pek çok maceraya atılırlar. Ailesini çok sever ve her şeyi onlar için yapar. Beşinci sınıfa gider. Üşengeçliği ile bilinir.

Cumali (Sacit) (*Bitmeyen Macera/Süper İkizler*): Yakın gözlüğü kullanan diğer ikizdir. Afacan, haylaz ve yaramazdır. Ders çalışmayı pek sevmez. Beşinci sınıfa gider. İkizi ile maceralara atılırlar ve genelde farklı fikirleri üretendir.

Bülent (*Bitmeyen Macera/Süper İkizler*): Selami'nin sınıf arkadaşıdır ve eşyaları ile hava atmayı seven biridir. Kavgacı ve saldırgan bir tiptir.

Remzi (*Bitmeyen Macera/Süper İkizler*): Selami'nin sınıf arkadaşıdır. Çok sessizdir ve maddi durumu iyi olmadığı için her zaman tek başına gezer. Bakması gereken yaşlı bir ninesi ve küçük kardeşleri vardır.

Zeze (*Büyüteç Gözlüklü Kız/Yıldızlı Öyküler*): İlk defa kumbarası olan ve hayal gücü yüksek bir kızdır. Tasarruf kelimesini bilmeyen ve zamanla bunu öğrenen kız, hayal dünyasında yaşadıklarını da içinde saklar.

Büyüteç Gözlüklü Kız (*Büyüteç Gözlüklü Kız/Yıldızlı Öyküler*): Yeşil elbiseli, sarı saçlı bir kızdır. Büyüme hevesi olan ve büyüme hayali yüzünden büyüteç gözlüklerle gezen biridir.

Melo (*Büyüteç Gözlüklü Kız*): Hayatı yeni tanımaya başlayan, hapishanede doğup büyüyen, dokuz yaşlarındaki çocuktur. Annesinin suçlu olduğuna hiçbir zaman inanmaz.

Mumu (*Büyüteç Gözlüklü Kız/Yıldızlı Öyküler*): Kendini yalnız hisseden, kendine arkadaş arayan ve arkadaş için aç kalmayı göze alan bir erkek çocuğudur. Hayal gücü çok kuvvetlidir.

Mina (*Büyüteç Gözlüklü Kız/Yıldızlı Öyküler*): Hayata farklı gözle bakabilen ve hayata başka bir boyut getirmeye çalışan küçük kızdır. Kendini ifade edebilen ve çevresindekileri de etkileyebilen yapıdadır.

Muni (*Büyüteç Gözlüklü Kız/Yıldızlı Öyküler*): Farklı yerleri görmek isteyen ve bunun için çabalayan küçük kızdır.

Ahmet (*Dedem Eve Dönüyor*): Yedinci sınıfa giden, derslerinde çok başarılı olmayan, Mehmet'in ağabeyidir. Kaportacının yanında işe giren, hayatı küçük yaşta öğrenmeye başlayan çocuktur. Kardeşini çok sever.

Mehmet (*Dedem Eve Dönüyor*): Dördüncü sınıfa giden, başarılı ve akıllı çocuktur. Dedesini çok sever. Onun masalları ile hayata tutunur. Ağabeyini sever, onun üzgün ve yorgun olmasını istemez. Dedesini eve döndürmek için elinden gelenin fazlasını yapar.

Fikri (*Fikri Bol Fikri/Fikri ile Fahri*): Farklı fikirler üreten, uzun boylu, zayıf karakterdir. En yakın arkadaşı Fahri'dir. Maceraya atılmayı seven, cesaretli ve gözü pek biridir. Ablası ile çok iyi geçinemez ancak onu çok sever. Hayata farklı bakar, ailesini çok sever.

Fahri (*Fikri Bol Fikri/Fikri ile Fahri*): Fikri'nin en yakın arkadaşıdır. Yemek yemeyi çok seven, göbekli biridir. Fikri'den hiç ayrılmaz. Farklı yapıda düşünceleri vardır. Fikri olmadan hiçbir şey yapmaz. Haylaz, yaramaz, afacan, yer yer sadece kendine düşünen yapısı vardır.

Bilge (*Fikri Bol Fikri/Fikri ile Fahri*): Fikri'nin ablasıdır. Evin "hanım" kızıdır. Annesine her tür işte yardım eder. Ailesini hiç üzmez. Fahri'yi sever ve ona zarar gelmesini istemez.

Necmi (*Fikri Bol Fikri/Fikri ile Fahri*): Pehlivan lakabıyla bilinen, apartmana yeni taşınan ailenin çocuğudur. Spor yaptığı için kaslı ve güçlüdür.

Nuri (*Fikri Bol Fikri/Fikri ile Fahri*): Bakkal Hasan'ın oğludur. Annesi yoktur ve bakkal dükkânları olduğu için hep havalıdır. Fikri ve Fahri ile arkadaşdır.

Ayşe (*Fikri Bol Fikri/Fikri ile Fahri*): Fahri'nin küçük kız kardeşidir.

Fuyumi (*Fikri Bol Fikri/Fikri ile Fahri*) : Bilge'nin Japonya'daki mail arkadaşdır. Kitap okumayı çok sever ve farklı kültürleri tanımaya çalışır, emek verir.

Hiroki (*Fikri Bol Fikri/Fikri ile Fahri*): Bilge'nin Japonya'dan gelecek arkadaşının kardeşidir.

Alican (*Alican'ın Günlüğü*): Sekiz yaşında olan, derslerinde başarılı, sevimli karakterdir. Hayatı dolu dolu yaşamaya çalışır. Cesaretlidir ve macera sever.

Burak (*Alican'ın Günlüğü*): Alican'ın arkadaşdır, cesaretlidir fakat sessizlikten korkar.

Esin (*Alican'ın Günlüğü*): Alican'ın arkadaşdır. Cesaretlidir ve pratik zekâlıdır.

Esra (*Alican'ın Günlüğü*): Alican'ın kız kardeşidir. Ağabeyini çok sever ve hep onunla oyunlar oynamak ister. R'leri tam çıkaramaz ve konuşmaları tatlı bir hal alır.

Banu (*Alican'ın Günlüğü*): Alican'ın teyzesinin kızıdır.

Arda (*Alican'ın Günlüğü*): Alican'ın teyzesinin oğludur.

Hoşibu (*Moritos Adası*): Babası kaptandır. Ayakkabı boyacılığı yapar. Hayal dünyası çok güçlüdür ve hayattan umutludur.

Goblek (*Moritos Adası*): Biraz dağınık olan bir çocuktur. Hayal dünyası ile dağınıklığını birleştirerek eğlenceli yaşam sürer.

Kiraz (*Moritos Adası*): Yeni doğan kardeşini kabullenmeye çalışan, onun mutluluğu için gayret eden çocuktur.

Vişne (*Moritos Adası*): Yeni doğan ve sürekli ağlayan bebektir. Kiraz'ı sever ve onunla eğlenir.

Tito (*Bulut Otobüs*): Parkta oynamayı çok seven, trampetle bulutlara uçan, fil dostuna yardım eden sevimli biridir.

Tarik Emre (*Kaf Dağı'ndan Mektup Var*): Kendini iyi derecede ifade edebilen, etrafına mutluluklar saçan, maceraları seven ve küçük yaşta hayatını dolu dolu yaşamaya çalışan bir karakterdir. Mektup yazmayı ve mektup okumayı çok sever. Hatta hayatta en büyük mutluluğu mektuptur. Herkese ve her şeye mektup yazabilecek kapasitededir.

Sevdenur (*Kaf Dağı'ndan Mektup Var*) : Tarık Emre'nin kız kardeşidir. Ağabeyini çok sever ve başından geçen pek çok olayı ağabeyi ile paylaşır. Kiraz tokasını çok sever.

Furkan(*Kaf Dağı'ndan Mektup Var*) : Tarık Emre'nin ağabeyidir. İl dışında okur.

Ahmet (*Kaf Dağı'ndan Mektup Var*): Tarık Emre'nin en yakın arkadaşıdır. Tarık Emre ile okula gidip gelen, okulda her teneffüs birlikte vakit geçiren karakterdir.

Fuat (*Kaf Dağı'ndan Mektup Var*): Tarık Emre'nin okuluna gelen basketbolcudur. Samimiyetli ve sıcakkanlıdır.

Abdullah (*Kaf Dağı'ndan Mektup Var*): Tarık Emre'nin köydeki dostudur.

Pigme (*Kaf Dağı'ndan Mektup Var*): Tarık Emre'nin Afrika'daki arkadaşıdır. Hayatını zorluklar altında kazanır ve ailesine yardımcı olur. Küçük şeylerden mutlu olmayı bilir.

İnsan Dışı Karakterler:

Hayvanlar:

Karagöz (*Bitmeyen Macera/Süper İkizler*): Selami'nin şiir yazdığı, peşinden ayrılmadığı kurbanlık koyundur.

Aysecu (*Bitmeyen Macera/Süper İkizler*): İkizlerin ve Ayşe'nin kuşlarının adıdır. Uzun süre yaşayan kuş, bir gün hayatını kaybeder.

Zuzu (*Büyüteç Gözlüklü Kız*): Mumu'nun arkadaşı olan Zürafa'nın adıdır.

Zarif (*Büyüteç Gözlüklü Kız/Yıldızlı Öyküler*): Kırmızı kurdele takan bir kedidir. Ailesi tarafından çok sevinir. Bir gün yolunu kaybeder ve eve dönmek için bir ağaca saklanır.

Köpek (*Büyüteç Gözlüklü Kız/Yıldızlı Öyküler*): Zarif için verilen para ödülünü duyup, para ödülüyle kemikler alan ve onları arkadaşlarına veren iyi kalpli hayvandır.

Doni (*Büyüteç Gözlüklü Kız/Yıldızlı Öyküler*): Muni'ye yol boyunca eşlik eden devenin adıdır.

Parlak Burun (*Yıldızlı Öyküler*): Kılıç balığı olduğu için arkadaşı olmayan ve kendini başkalarına yardım etmeye adanmış balıktır. Uzun bir süre dış hastanesine giden ve temel teknikleri öğrenen balık, deniz canlılarına yardım eder.

Cimcime (*Fikri ile Fahri/Fikri Bol Fikri*): Mahallenin sevimli kedisidir. Pek çok macerada yer alır.

Çiko (*Alican'ın Günlüğü*): Alican'ın köyde çok sevdiği, kuzenleri ile baktığı ineğin adıdır. Çiko'nun satılmaması için Alican ve kuzenleri her şeyi yapar.

Fıstık (*Alican'ın Günlüğü*): Alican'ın kuşunun adıdır. Alican kuşunu çok sever, onun için yem alır, su hazırlar, kafes yapar.

Nipo (*Bulut Otobüs*): Pembe gözlükleri takıp ortalığı farklı renkte görünce tüm ormana hükmetmeye çalışan kaplandır.

Fil (*Bulut Otobüs*): Ormanda Tito'ya yardım eden, daha sonra esir düşen ve Tito'nun yardımıyla ormanına geri dönen fildir.

Lipo (*Lipo Değerler Eğitimi Seti*): Sincap ailesinin en küçük üyesidir. Ailesini ve dostlarını çok sever. Ormanda gezmeyi, arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi seven biridir. Çeşitli hayalleri vardır. Macerayı sever ve cesur bir yapıdadır. Çevresindekileri etkileyebilen, başkaları için de çabalayan örnek bir karakterdir.

Lipo'nun Babası (*Lipo Değerler Eğitimi Seti*): Aile babası bir sincaptır. Ormanda yaşarlar ve baba, her şeyini ailesi için yapar.

Lipo'nun Annesi (*Lipo Değerler Eğitimi Seti*): Vefakâr bir tiptir. Ormanda ailesi için elinden gelenin fazlasını yapar. Çocuklarını dinler ve onlarla vakit geçirir.

Melo (*Lipo Değerler Eğitimi Seti*): Lipo'nun ağabeyidir. Melo kardeşini sever ve bazen kardeşine vakit ayırır. Rahatına düşkün bir sincaptır. Okumayı ve ders çalışmayı sever.

Comcom (*Lipo Değerler Eğitimi Seti*): Lipo'nun sincap arkadaşıdır. Comcom farklı bir karakterdir çünkü bir anı bir anını pek tutmaz, menfaatçi ve bencildir. Ormanda oyun oynamayı çok sever.

Mami (*Lipo Değerler Eğitimi Seti*): Ormanda kaybolan küçük maymunun adıdır.

Ayı Gayu (*Lipo Değerler Eğitimi Seti*): Ormanda yaşayan, Lipo ile arkadaşlık kuran, balı çok seven, yardımsever bir ayıdır.

Tavşan Tupi (*Lipo Değerler Eğitimi Seti*): Ormanda yaşar ve havuçları çok sever. Yardımseverdir ve arkadaş canlısıdır.

Muli (*Lipo Değerler Eğitimi Seti*): Ormanda tek bisikleti olan ve eşyalarını başkaları ile paylaşmayan sincaptır.

Görüldüğü üzere yazar, pek çok farklı tip ve özellikteki kişilere öykülerinde yer verir. Kişilerin belli bir hedefi ve amacı vardır. Ana karakterleri destekleyen yardımcı kişiler çok silik değildir. Ana kahramanlar mutlaka yardımcı kişilerle iletişim ve etkileşim hâlinindedir.

Gökduman'ın buradaki yaklaşımında hiçbir karakter idealize edilmiş, kusursuz, hata yapmayan tipler değildir. Çocuk karakter ders çıkarma gayesiyle hata yapabilir ve daha sonra hatasını anlar. Ya özür diler ya da hatasını telafi etmek için çabalar. Çocuk okuyucunun iyiyi-kötüyü ayırt edebilmesi amacıyla kişilerin doğru ve yanlışlarına işaret edilmesi önemlidir.

Kişilerde üzerinde durulması gereken bir diğer nokta ailevi bağlardır. Kişi ister yetişkin ister çocuk ister insan dışı olsun ailevi değerlere sahiptir ve ailesinin önemini bilir, ona göre hareket eder. Yazar, ailelerin çocuklarıyla daha verimli zaman geçirmesine dikkat çeker. Anne-baba olarak çocuklarla kaliteli zaman

geçirmek için nelere dikkat edilmesi gerektiği üzerinde de durulur. Çocuklar için karakterler aracılığıyla örnek davranışlar sergilenmiş olur.

4.5. ÖYKÜLERİN KURGUSAL/ANLATISAL BOYUTLARI

4.5.1. KURMACA

Edebiyat gerçek dünyaya öykünerek öyküler “kurmak”tır. Edebiyat kurmaca bir türdür. Kurmaca, kurgudan oluşur. “*Kurgu, romnda olay birliklerinin, sahnelerin birbirine bağlanış tarzıdır. Öyküleme sistemi içinde ancak anlatıcı tarafından belli niyetlerle planlanıp dizilerek konumlandırılan eylemler kurguyu meydana getirir.*” Kurmaca, kelime anlamı olarak “*edebî metnin içeriğindeki her türlü öğeyi kapsar.*” (Sazyek, 2013: 211-212). Anlatıma dayalı edebî türlerden biri olan kurmaca / fiktif âlemin varlığı, itibari metni ortaya çıkarır. İtibarilik; sanatçının fizikî gerçek dünyadan edindiği izlenimleri kendi anlayışı, bakış açısı ile sentezleyerek yeni bir gerçeklik oluşturmasıdır: “*İtibari âlem, haricî âlemin bir düşünce sistemi etrafında sanatkâr tarafından yorumlanması neticesi vücut bulur*”(Aktaş, 2003: 15). Kurmaca, bir yazarın sanatçılık hünerini gösterir. Hiçbir sanat eseri gerçek hayattan kopuk oluşturulamaz ancak her ele alınan olay da mutlaka yaşanmıştır denemez. Burada asıl olan, yaşanmışlık duygusu verecek şekilde yaşanabilir olayları kurgulayarak okuyucuda gerçeklik hissi uyandırmaktır. Önemli olan kurgunun gerçekliğe yakınlığıdır. Bu konuda Aytaç şunlara değinir:

“*Ülkemizde ne yazık edebiyatta kurmacanın küçümsenmesi, buna karşılık gerçekliğin üstün görünmesi, yaygın bir tutum. Birçok kitle iletişim organlarında bir öykü, bir oyun v.s. ‘gerçek hayattan alınma’ ibaresini adeta bir ‘kalite kontrol belgesi’ gibi övünçle taşıyor. Gerçek uygunluk, edebi eserin mükemmelliğinin ön koşulu olmasa bile bir artı puanı sayılıyor. Seçici kurulunda bulunduğum bir roman yarışmasına katılan adayların birçoğu ‘roman’ının ‘gerçek hayattan’ alındığını, aynıyla olmuş olayları anlattığını belirtmeden edememişti.*” (Aytaç, 1995: 134-135).

Kurmacanın dayandığı ve güç aldığı nokta gerçekliktir. Bir tül perde etkisi yaratan ve olayları kendi gözünden canlandıran sanatçı, gerçeğe mesafelidir ki olayı bütünüyle aktarabilsin. Aktaş bunu şöyle ifade eder:

“*Destan ve masallarda ilahlarla insanlar iç içedir. Yaratıcı, yalnızca naklettiklerinin olabilirliği ile okuyucu veya dinleyici üzerinde gerçeklik duygusu uyandırır. Kendi belirleyici tavrını, okuyucu ile eser arasında kendiliğinden yapılan bir anlaşmanın arkasında gizler. Okuyucu, eline aldığı kitabın itibarî bir eser olduğunu bildiği anda, masal veya destan dinlemeye hazırlanmış dinleyici tavrıyla*

eserle kendisi arasında zımnî bir anlaşma hâsıl olur. Bu anlaşmaya göre okuyucu - biraz da alışkanlıkla - eserde neyin, nasıl ve kim tarafından nakledildiğine değil anlatılanlara dikkat eder, onlar arasındaki münasebet üzerinde, düşünür ve onlarla aynîleşmeye gayret sarfeder.” (Aktaş, 2003: 89).

Yukarıdaki görüşe göre okuyucu ile yazar arasında gizli bir anlaşma vardır ve her iki taraf bunun bilincindedir. Çocuk okuyucu için bu biraz daha zordur. Çünkü çocukların hayal dünyası tarif edilemeyecek genişliktedir. Çocuklar için hem yaşadığı dünyayı içine alan hem de hayal dünyasını kapsayan anlatılarla olaylar kurgulanmalıdır. Çocuk, kitabı eline aldığı anda olayı tahmin edebiliyor ve olay da çocuğun tahmini yönünde geliyorsa kurgunun zayıflığı ortaya çıkacak; çocuk, kitabı okuma gayreti gösteremeyecektir. Bu yüzden kurgu metinler için bel kemiğidir, çocuklar içinse kurgu her şeydir. *“Çocukları anlamak için onların gelişimleriyle yakından ilgilenmek, yetişkinlere ait duyguları hissettiklerini kabul etmek gerekir.”* (Parlak yıldız, 2014: 237). Yani çocuğu yaşı gereği dahi olsa yetişkinlerden ayırmamak, hatta yetişkinlerden bir adım önde tutmak gerekir.

Kurmaca dünyada masallar aslen bir kültürün ürünü olduğundan dolayı yeniden meydana getirmekten ziyade uyarlama çalışmalarının ağırlıkta olduğu görülür. *“Uyarlamalarda önemli olan asıl nokta, konu bakımından anlatılanların aslına sadık kalıp kalmadığı ve o kültüre ait değerlerin korunup korunmadığı ile ilgilidir.”* (Can, 2014: 75). Zaten masal alanında kaleme alınan eserlerde edebiyatın ortak malzemesinden yararlanarak eser vermek, orijinal eser vermekten daha önemlidir (Parlak yıldız, 2014: 238). Bu yüzden yazar, ele aldığı masalı kendi kültürel yapısını temel alarak, çocuğun dünyasına inerek ve gerçeklikle bir bağ kurarak aslına sadık kalmak kaidesiyle yeniden yazmalıdır. Çocukların ilgisini *“...daha çok onların duygularına hitap edebilen, içerisinde kendilerini bulabilecekleri, kahramanların yerine kendilerini koyabilecekleri vb. ilişkiler ağı içerisinde olabilecekleri metinler çekmektedir”* (Arıcı, 2016: 33). Bu bağlamda yeniden hayat bulan masallarda çocuğa görelilik ve güncellik önemli bir yer tutar. Çocuk yaşanabilirlik ilkesi gereği masalı kendine daha yakın hissedecek, hatta yer yer masalla bütünleşecektir. Çocuk masallardan edindiği deneyimleri hayatına uygulamaya çalışır. Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta *“idealize edilmiş yaklaşımlardan kaçınılmalı ve çocuğa belli erdemleri, dünya görüşlerini zorla benimsetmeye çalışılmamalıdır.”* (Dilidüzgün, 2003: 97).

Gökdoğan da masalarında hayal dünyasını gerçeklikle yoğurarak çocuğun dünyasına girmeyi başarır. Yazarın kurguladığı konular oldukça çeşitlidir ve hemen hemen her şey konu olarak karşımıza çıkabilir. Bir kurbağanın şarkısı, kırpinin yoldan geçmesi, tavşanın zıplaması, meyve ağaçları, papatyanın renkleri gibi... Üstelik yazar kurgularını gerçekle örüntülü olarak sunar. Okuyucu bunları sanki hayattan aynen alınmış ve karşısına her an çıkacakmış hissiyle okur. Buradan hareketle yazar, kurgularında oldukça başarılı bir yol izler. Yeniden yazdığı veya kendine ait olan masalarda “çocuğa görelik” ilkesine dikkat eder. Yaş gruplarına göre şekillenen kurgu çocuk okuyucuya hitap etmede başarılıdır. İyi-kötü çatışmasının yanı sıra yer yer sadece iyi veya sadece kötü kişilerle de masal kurgulanmaktadır. Metnin sonunda bazen verilmek istenen düşünce açıkça ifade edilirken bazen de sorularla veya belirsizliklerle çocuğun istenen sonuca varması amaçlanır. Böylece çocuk, gerek merak eksenini üzerinden gerek yaşadığı hayat etrafında kurguyu kendine göre şekillendirebilir.

Kurmacayı oluşturan “*Vak’a, esas karakteri itibarıyla “taklit” ve “yansıtma” eylemleriyle biçimlenen anlatıma dayalı türlerin (masal, öykü, roman gibi türlerin) vazgeçilmez elemanıdır.*” (Tekin, 2012: 62) Vak’a şahıs, mekân, zaman üçgeni ekseninde kurgulanır. Olay örgüsünün kurgulanışı, aktarımı ve ifade edilişi sanatçının hayal dünyası, dil kullanımı ve bilgi birikiminin bir göstergesidir. Çocuk okuyucunun dünyasına girmeye çalışan yazar, ele aldığı unsurları etkili bir şekilde kurgulamalı ki okuyucuyu metne çekebilsin. Burada çocuk okuyucunun ilgisinin ve hayal dünyasının çerçevesi de yazarın dikkat etmesi gereken bir unsurdur.

Gökdoğan, masal yazarı olarak ele alındığında velut bir yazar olarak tanımlanabilir. Şu da var ki masalarında benzerlik yok denecek kadar azdır. Benzer masalarda da mutlaka farklılıklar vardır. Bu da yazarın kurgusal dünyasının sağlam ve çeşitli olduğunun bir kanıtıdır. Yazar için büyük olaylara, durumlara ihtiyaç yoktur. Rüzgârın sert esişi, erik ağacının yalnızlığı, bir kedinin kaybolması, bir yıldızın canının sıkılması gibi basit durumlar kurgulanarak çocuğa masalsı bir yöntemle aktarılmaktadır. Çocuğun dünyasına girmeye çalışan Gökdoğan, ele aldığı konuları kurgularken çocuğun hayal dünyasının yanı sıra gerçeklikleri de ele alarak okuyucuyu masal ekseninde doğruya yönlendirmeye çalışır. Kurgulanan temalar birbirine benzer nitelikte olsa da iletiler farklıdır. Yazar pek çok masalı kurgularken veya uyarlarlarken kendi hayal dünyasını, İslam coğrafyasını ve günceli ön plana

çıkarır. Bu yüzden de kurgu tekniği her masalda özgündür. Yazar kurgusunu sağlam bir temele oturttuktan, yani şahıs, mekân, zaman bağlamıyla çerçeveledikten sonra geliştirir, ekleme yapar. Yazar özellikle şahıs, mekân ve zaman düzleminde kurgusunu sağlamlaştırır ve eserlerinde bunu somutlaştırır.

Birbirini izleyen olayların birbirine eklenerek devam etmesi ile gelişen gerçek veya düşsel yapıdaki tüm olaylar kurmacayı oluşturur. Kurmacanın bir başlangıcı mutlaka vardır ve sonu da bu bağlamda olmak zorundadır. Kurmacayı oluşturan birincil olay ikincil olayın oluşmasını sağlar veya ikincil olay birincil olaydan meydana gelir. Bu tür sıralamalar aynı düzende devam eder.

Kurmaca, edebî eserlerin en önemli özelliğidir ve okurun ilgisini çeken, eserin okunmasını sağlayan temel yapıdır. Eserin akıcılığını ve etkileyiciliğini sağlayan betimlemeler, karakterler, söylemler, düşünceler, imgeler vb. pek çok öğeden yararlanılmalıdır (Can, 2014: 242).

Gökdoğan eserlerini kurgularken sağlam ve dikkat çekici özellikleri olan unsurlar tercih etmeye çalışır. Özellikle bir ninniye ele alma, bir uçurtmanın hayallerinin anlatılması, kedilerin kayboluşu veya kedilere ait bir kasabanın oluşu vb. pek çok farklı soyut durum kurgulama tekniği sayesinde okuyucuya sunulur. Çocuk okuyucu için hayalî gibi gelse de sağlam olmayan kurgu öyküyü okutmaz ve okuyucunun dikkatini çekmez. Yazar, okuyucu yaş gruplarını dikkate alarak onların hayal dünyalarını da yansıtmaya çalışır. Bu yöntem gerçekliği ve “çocuğa görelilik” güçlendirir. Bu da Gökdoğan’ın kurgusal başarısını sergiler.

4.5.2. YAPI/OLAY ÖRGÜSÜ

Konuyu oluşturan olayların birbiri ile bağlantılı bir şekilde sunulmasına olay örgüsü denir. Olay örgüsü olayların belli bir düzen dâhilinde sıralanışı, kurgulanışı ve sunulmasıdır. Olay örgüleri somut olayları ele aldığı gibi soyut kavramları da anlatabilir. Olay örgüsünde gerçeklikle bağlantı kurulmaya çalışır ve bu okuyucuya uygun bir şekilde anlatılır. Olayların sıralanışında giriş çok önemlidir. Çünkü ilk satırlarda kurgu ve olay örgüsü okuyucuyu kendine çekebilir. Bu sebeple öykülerin başlangıçları önem arz eder.

4.5.2.1. Başlangıç

Başlangıç bölümü eserin girişi niteliğindedir. “*Giriş, yazarın, cümle kapısını açarak okuru öykünün dünyasına buyur etmesidir. Bu anlamda atmosfer yaratmada öykülerin girişi çok önemlidir. İyi öyküler daha girişte atmosferini kurar, okurun ruhunu yakalar. Okur ilk cümlelerde öyküyü okuma gerekçesini bulur. Bazen, okur öykünün hemen başında sadece birkaç cümle ya da diyaloglarla yazarın yarattığı atmosfere düşüverir. Giriş öylesine etkileyicidir ki okuru sarıp sarmalar. Okur öyküyü okumaktan kendini alamaz.*” (Tosun, 2011: 100-101). Burada öyküler ve karakterler hakkında genel bilgiler sunulmaya çalışılır. Okuyucu neyi okuyacağını, okurken en azından hangi karakterlerin bulunduğunu ana hatlarıyla bilir. Böylece okuyucu zihinsel olarak kendini buna hazırlar.

Gökdoğan kişilerin özellikleriyle öyküyü başlatmayı yer yer tercih eder.

Bitmeyen Macera 1-2-3-4-5’in ilk sayfalarında Boncuk Ayşe’den, Selami ve Cumali’den, okudukları sınıflardan, yaşlarından ve kısaca macera dolu hayatlarından bahsedilir.

“Bizimkilerle tanıştınız mı?”

Kıpı kıpır yerinde duramayan üç afacandan söz ediyorum. Ayşe, Selami ve Cumali kardeşlerden...

Her şey Ayşe’nin yazar olma hayaliyle başladı.

...

Yani Selami ve Cumali’ye takıl, hiç canın sıkılmasın!

Ama Boncuk Ayşe defterlerini okuduğunuzu sakın duymasın!”. (s.4)

Alican’ın Günlüğü serisinde Gökdoğan, öyküler hakkında genel bilgiler sunar. Burada yazar devreye girer ve okuyucuya ön bilgiler verir.

“...Bazen zamanın çok hızlı geçtiğini düşündüğümüz anlar olur. Sanki günler hızlı bir trenin arkasına takılmıştır da onları kovalar dururuz. Bir bakmışsınız sabah, bir bakmışsınız akşam... Zaman bir su gibi akar, bir kuş gibi uçup gider avuçlarımızdan.

...

İşte Alican’ın günlüğü böyle doğdu.

Günlüğünün sayfaları çok geçmeden sevgi, dostluk ve kardeşlik öyküleriyle dolup taşı. Alican yaşadıklarından pay çıkarmayı ve öykülerini sizlerle paylaşmayı da unutmadı...

Alican’ın günlüğü, anıları biriktirmeyenlere ışık tutacak...

Unutmayalım dünyada en ilginç anılar çocukluk anılarıdır...” (s.4)

Fikri ile Fahri setlerinde de Fikri, Fahri, Bilge ve Cimcime hakkında genel bilgiler sunulur. Bu bilgiler görsellerle desteklenir. Böylece olayların kahramanları okuyucuya sunulur.

4.5.2.1.1. Baştan Başlatma

Olayların baştan okuyucuya sunulması ve kurgunun ilk kısmını oluşturan bölümdür. Bu bölümde genelde zaman ve mekân verilirken ana kahraman da tanıtılır. Ancak dikkat çekici kılmak için olayla başlama, karakterlerin duygu ve düşüncesinin yansıtılması ile başlama daha önem arz etmektedir.

“...İki gündür Selami’yle Cumali’yi ortalıkta göremiyorum. Okuldan gelir gelmez odalarına kapanıp bir şeyler yapıyorlar. Of, meraktan çatlayacağım. Gidip şunlara bakayım. Cumali masasına oturmuş, harıl harıl bir şeyler tekrarlıyor...” (2011ç: 25).

“... Bugün mütiş bir şey oldu. Fen bilgisi dersinde ekolojik dengeyi işliyorduk. Güneş, ağaç, kedi, köpek, börtü böcek hatta sinek... Dünyamızda ne varsa

hepsini masaya yatırmıştık. Biliriniz işte, güneşin faydaları, ya bulutlar olmasaydı, ah şu bitki örtüsü... O sırada dışarıdan bir tıkırtı sesi geldi. Gelen mi var? Bazen sınıfı müfettişler basar. Yine öyle mi diye sormamıza kalmadı, kapının altından iki minik kulak, ardından da o kulakların sahibi görüldü: Bir fare!..” (2017ç: 7).

Gökduman genel olarak öykülerini baştan başlatır. Bu baştan başlatma genelde kahramanın sözleri, davranışları veya duygu ifadeleri olur. Bazen de zaman ve mekân anlatılarak olaylar başlatılabilir.

Soruyla olayı başlatma öykülerin birkaçında görülür. Bu başlatma ile olayın dinamikliği sağlanır ve okuyucunun dikkatleri toplanır.

“İçinizde çikolata sevmeyen var mı? Peki, çikolatanın anavatanını merak ediniz? Peşinen söyleyeyim; “Üzümlünü ye bağını sorma” diyenler bu öyküyü okumadan sayfaları çevirsinler... (2008: 37).

4.5.2.1.2. Ortadan Başlatma

Olayları ortadan başlatma biçimi anlatıcıyı iki koldan etkileyen ve okuyucunun dikkatini daha çok gerektiren bir başlatma şeklidir. Olayların sonucu veya olayların üzerinden belli bir zaman geçtikten sonra olaylar okuyucuya sunulur. Daha sonra olayların nerede, nasıl başladığı geriye dönülerek verilir. Geriye döndüğünde olay kaldığı yerde bırakılır, geçmiş anlatılır ve ardından bırakılan yerden öyküye devam edilir. Yazar veya okuyucu bu aşamada en ufak bir unsuru kaçırdığında olayda aksama görülebilir. Bu sebeple çok tercih edilmeyen bir başlatma biçimdir.

Bu başlatma biçimi birkaç öyküde görülür. Bunlardan en göze çarpan örneği ise şöyledir:

“... Son zamanlarda çok tuhaf şeyler oluyor. Fahri ile büyük bir iz peşindeyiz. Sınıfımızdaki, sokağımızdaki herkesi takibe aldık. Yok canım dedektifçilik oynamıyoruz. Gerçekten dedektif olduk. Bize bunu yapanı bul akta son derece kararlıyız. Neyi mi? Durun, baştan anlatayım.

Geçen hafta ortasıydı. Fen bilgisi dersinde, sınıfça pürdikkat öğretmenimizi dinliyorduk. Konu da “duyu organlarımız ve görevleri”ydi. Tam koku alma organımız olan burnumuza sıra gelmişti ki sınıfa nefis bir koku yayıldı. Sanki birisi

portakal soymuş, suyunu akıta akıta yiyordu. Fahri, portakala hiç dayanamaz...” (2016ı: 7-8).

Bir diğ er ortadan başlayan ve çarpıcı kurgusuyla dikkat çeken  yk  “Hayatı Tanı Artık” olur.

“...Melo, denizi g r n ce büyük bir  ı lık attı:

-Buraya ne çok su dökmüşler! dedi. Dünyanın bütün suları burada mı birikmiş ne!..

Annesinin onu dinlemediğı dalgın gözlerle martıları seyretmesinden belliydi. Melo bir denize baktı, bir uçuşan martılara...” (2008: 45) cümleleri ile öykü başlar. Böylece okuyucu olayın tam ortasında kurguya dâhil olur.

“... O sırada annesinin kısık bir sesle:

-Cezam bitti baba, içeriden bugün çıktık dediğini i itti.

Küçük kız ceza kelimesiyle irkildi. Doğduğı günden beri annesinin yanında, h pishane denen o kapalı yerde b y y ş n n acısını duyumsadı. Ancak annesinin suçlu olduğına hiçbir zaman inanmadı Melo. Hayatla tanıştığında bile!” (2008: 52) sözleriyle de öykü sonlanır.

Sondan başlayan  yk  Gökduman’ın    lerinde görülmez.

4.5.2.2. Kurgulama Biçimleri

Olay bütünlüğü olayların ele alınış biçimini yansıtır, olayların aktarımını ve kurgusunu şekillendirir. Olayların bir bütün hâlinde anlatımı okuyucuyu da kendine çeker ve anlatımı etkin kılar.

Gökduman'ın öykülerini iki farklı açıdan ele almak gerekmektedir. Çünkü öykü kitaplarının pek çoğu kendi içinde ayrı bir bütünlük oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında seri öyküler mekanik yapılaşma; öyküler kendi içinde organik bütünlük göstermektedir.

4.5.2.2.1. Organik Bütünlük

Olayların akışının kesilmeden verilmesi demek olan organik bütünlük, en çok tercih edilen olay bütünlüğü sağlama biçimidir. Çünkü geriye dönüş, hatırlatma, çağrışım, bölümlendirme vb. durumlar görülmez. Bu da yazarın işini kolaylaştırdığı gibi okuyucuyu da fazla yormaz.

Gökduman'ın öykülerinde olay bütünlüğünü organik bütünlüktür genelde. Çünkü olayların başlangıcı macera doludur ve dikkat çekicidir. Ardından yaşanan durum veya olay girişe göre şekillenir. Bu şekilleniş yeni maceraları oluşturur. Bu arada olayların sıralanışı belli bir düzen dâhilinde sunulur. Okuyucu bir duruma merak salar. Bu durum ele alınır ve irdelenir. Ardından bu duruma bağlı kahramanı etkileyen, dikkat çeken ve dinamikliği kazandıran olaylar anlatılır. Daha sonra olay sonlanır ve biter.

Alican'ın Günlüğü'nde yaşananları Alican'ın gözünden okuruz. Alican önce bir maceraya atılır ve ardından bu macerayı destekleyen başka maceralar yaşar. Genel olarak ilk atıldığı macera diğer maceraları doğurur ve Alican hepsiyle mücadele etmeye çalışır. Bazen de olaylar o kadar büyür ki Alican ortada kalır. Ancak öykünün sonunda tüm düğümler çözülerek sonuç mutlu sona bağlanır.

Fikri ile Fahri'nin de tüm maceraları bağlantılıdır. Ana hatlarıyla Fikri'nin aklına gelen bir fikir, Fahri'nin yorumlaması ve hayal dünyasıyla bütünleşince ortaya komik ve farklı olaylar çıkar. İkili bunları çözmeye çalışırken başka olaylar vuku bulur. Ağırlıklı olarak mizahın yer aldığı bu öykülerde ikilinin verdiği mücadeleler ve hayal dünyalarının çeşitliliği öykülerin organik bütünlüğünü yansıtır.

4.5.2.2.2. Çerçeve Anlatım

. Eserlerde bir olayın bitip başka bir olayın başlamasıdır. Her öykü serisinde olaylar biter ve yeni bir olay başlar. Bu olaylar bölümlendirilerek başka bir olaya geçildiği okuyucuya bildirilir. Böylece karakterlerin macera dolu yaşamlarına ayna tutulur.

Bitmeyen Macera'da Ayşe'nin yazarlığı, olayları kaleme alışı ve ifade edişinde mekanik bütünlük söz konusudur. Ayşe yaşadıklarını anlamlandırır, yorumlar ve daha sonra yazıya aktarır. Bu sebeple de olayları başlatır, bilgi verir ardından yaşananları kendince sıralar.

4.5.2.3. Çatışma

Merak ögesini canlı tutan heyecan, korku, gizem vb. gerilim unsurlarını üzerinde taşıyan bir diğer önemli unsur çatışmalardır. Olayların oluşumunu sağlayan, eserin dinamikliğini kazandıran çatışmalar çeşitlidir. Çatışmalarda olaylar veya durumlar karşısında bireylerin sergiledikleri davranış veya tutum karşı karşıya gelir. Bu da çatışma dediğimiz gerilim unsurlarını meydana getirir.

Gerilim unsurları bireyin içine dönük olabileceği gibi iki kişi arasında da gerçekleşebilir. Hatta bireyin topluma karşı da çatışma içine girmesi mümkündür. Görüldüğü üzere çatışma geniş yelpazelidir ve katmanlıdır. Hemen hemen her şey çatışma nedeni olabilir. Çatışmalar sonucunda genelde bir duygu veya bir tarafın tutumu onaylanarak öykü sonlandırılır.

Gökduman'ın öykülerinde farklı çatışmalar görülür. Bu çatışmaların geniş olması okuyucuyu hayata hazırladığı gibi hayatın gerçek yönü de eserlere katılır. Ana hatlarıyla öykülerde geçen çatışmalar şöyledir:

Birikim-Harcama Çatışması

Paraların harcanması ve birikimi arasındaki çatışma Muaz Amca'nın evinin yanmasıyla verilir. Tasarruf yapılıp yapılmaması, tasarrufun nasıl yapılacağı bir kumbara ile anlatılır. Zeze adındaki çocuk parasını kumbaraya atmak yerine parasıyla yiyecek içecek almayı düşünür. Zeze hep bu ikilem içinde kalır. Ancak kumbaranın üzerindeki kurbağa ile tasarrufu hayatına geçirir.

Büyüme-Sağlıklı Olma Çatışması

Büyüme ile sağlıklı olmak arasında kurulan çatışma küçük bir kız ekseninde sunulur. Kızın kendini küçük görmesi ve büyüme isteği çatışmanın bir ucunu oluşturur. Hemen büyüme heyecanı ve sağlık ise çatışmanın diğer kısmını meydana getirir. Böylece sağlığın önemi küçük kız olmanın önüne geçer.

Zengin-Fakir Çatışması

Zengin-fakir çatışması pek çok öyküde yer almaktadır. Özellikle çikolatanın üretiminden yola çıkılarak bir Afrikalı çocuğun verdiği hayat mücadelesinde bu çatışma anlatılır. Fakir çocuğun çikolata için saatlerce verdiği mücadeleye rağmen

tadını bilmeyişi; başka ülkelerdeki çocukların ise kahvaltıda yediği veya bazen beğenmediği durumlar üzerine çatışma kurulur.

Özgürlük-Tutsaklık Çatışması

Özgürlük-tutsaklık çatışması bir uçurtma üzerinden verilir. Uçurtmanın hayali ve hayattan tek beklentisi gökyüzünde uçabilmektir. Uçurtmanın heyecanı ve hayalleri ile bu çatışma vurgulanır.

Arkadaşlık Kurma-Sağlıklı Olma Çatışması

Arkadaşlık-sağlıklı olmak arasında kurulan çatışma Zuzu ile Mumu arasında verilir. Mumu arkadaş edinmek uğruna sağlığından olur. En nihayetinde arkadaşlıkları sürmeye devam etse de sağlık her şeyden önce gelir. Hayvan ile bir çocuğun arkadaşlığı ise farklı ve çarpıcı aktarılır.

Hayal-Gerçek Çatışması

Hayallerin gerçekleşmesi için mücadeleler tek yönlü çatışmayı temsil eder. Muni ile Doni'nin hayalleri için adım adım koşturmaları, emek vermeleri, bir tasatort oluşturmaları da hayallerin önündeki engellerdir. Bu engeli aşma çalışmaları ise arkadaşlığın önemini de vurgular. Alican'ın uçurtma hayali ve uçurtmasının istediği yönde olup olmaması diğer bir çatışmayı gösterir. Alican hayalleri için çabalar ancak ailesinin desteği ile hayallerini gerçekleştirir.

Yardım Etme-Etmeme Çatışması

Başkalarına yardım etmek için verilen mücadele bir çatışma örneğini sunar. Kılıç balığının kendi içinde verdiği mücadele ve başkalarına yardım etmek için çabalaması bunun en güzel örneğini oluşturur.

Ağabey-Kardeş Çatışması

Ağabey-kardeş çatışması öykülerde bolca rastlanan bir çatışmadır. Çünkü genelde kahraman ağabeydir ve kız kardeşleri ile bazen geçim sıkıntısı yaşarlar. Alican yarışmada başarılı olmak için çalışırken kardeşi Esra'nın yanlışlıkla yaptığı bir durumdan dolayı çok kızar. Ancak kardeşi Esra'nın hastalanması ve üzgün duruşu Alican'a kardeşini ne kadar sevdiğini anlamasında yardımcı olur. Fahri ile kardeşi Elif arasında da benzer durum söz konusudur. Elif hastaneye yattığında Fahri

kardeşine yaptığı haksızlığı anlar ve onu görmek için can atar. Hastane dönüşü için evi süsler.

İzin Almak-Hayvan Sevmek Çatışması

İzin alma-hayvan sevgisi çatışması genelde çocuk kahramanların sıkça yaşadığı bir ikilemdir. Ailenin izin vermeyeceğini düşünen çocuklar, çareyi gizlice hayvanları eve almakla çözebileceklerini düşünür. Alican da köpeğini eve getirir ve ailesinden saklamaya çalışır. Bu çabası çok geçmeden köpeğin sesiyle bozulur. Ancak durumu öğrenen aile büyük bir tepki vermez ve Alican ile arkadaşlarına köpekleri sevmeleri için bir yer yaptırırlar. Bu da aileden izin almanın her zaman daha mantıklı bir yol olduğunu gösterir. Alican kapının önünde bulduğu kediye izinsiz okula götürür. Derste ortaya çıkan kedi, herkesi şaşırtır. Ailelerin desteği ile yapılan kulübe ise çocukların kediye besleyip sevmeleri için iyi bir fikir olur.

Güvenmek-Güvenmemek Çatışması

Güvenmek-güvenmemek arasındaki temel çatışma öykülerde görülür. Güven yer yer başkasına olurken yer yer kahramanın kendine güveni de söz konusudur. Alican'ın kaybolması kendine fazla güveni ile olur. Ancak ailesine kavuşması da kendine güveni ile gerçekleşir. Onu cesaretlendiren ve yardımcı olan Ömer'e Alican güvenir. Alican Dudu Nine için meraklanır ve sokaktaki yabancı insanlara güvenmez. Yabancılar güvenmediği için Dudu Nine adına nöbet tutmaya bile başlar.

İyi-Kötü Çatışması

İyi-kötü çatışması edebiyat çatışmalarının bel kemiğini oluşturan ve hemen hemen pek çok eserde ele alınan temel bir çatışmadır. Alican ve arkadaşları maceraya atıldıklarında tarihî eser kaçakçıları görürler. Hâl, hareket ve tavırlardan kötü bir davranış sezen çocuklar, kendilerini tehlikeye atarlar. Hayatlarını kurtardıktan sonra ilk iş karakola gitmek olur. Bu sayede iyi çocuklar kötü adamların yakalanmasında esas kahramanlar olurlar. Alican'ın dayısı Çiko'yu satmaya çalışarak kötü bir karakteri sergiler. Alican ve kuzenleri Çiko için her şeyi yaparlar. İyiliği temsil eden çocuklar, kötülüğü de yener. Fesleğen Sokağı'ndaki Recai Bey davulcuya ve sokak sakinlerine tahammül edemediği ve çok sinirli olduğu için kötü karakterdir. Davulcu Bayram Efendi iyiliği temsil eder. Hatta o kadar ki kendine

çukur kazıp onu hastanelere düşüren Recai Bey hakkında kötü bir sözde bulunmaz. Recai Bey ise Bayram Efendi'ye yaptığı kötülükten dolayı sokağı terk eder. Sokağı terk eden, yaşadığı yerden ayrılan Recai Bey için kimse üzülmaz ve onu hatırlayan da pek olmaz. Böylece kötü karakterlerin toplumdaki konumları ve saygınlık dereceleri de vurgulanır. Fesleğen Sokağı'nda Kadir Bey sahte yollarla para kazanmak ve işinde iyi olmak isterken sergilediği tavır bize kötü karakteri yansıtır. Çünkü yalanla, hileyle yola çıkar. Oysa Tahir Efendi'nin meslektaşına karşı saygısı, ona ilgisi ve yardımseverliği iyi bir karakteri sembolize eder. Elbette öykü sonunda iyilik kazanır.

Cesaret-Korku Çatışması

Cesaret-korku çatışması Alican ile kuzeni arasındadır. Alican ve kuzeni çok cesaretli olduklarına inanarak kardeşlerini korkuturlar ancak hayvanat bahçesinde korkuları açığa çıkar. Korkuları ile cesaretleri arasında kalan ikili ise komik sahnelerle sebebiyet verir.

Çalışkanlık-Tembellik Çatışması

Çalışkanlık-tembellik çatışması çocuk okuyucu üzerinde geleceği tasarımları açısından özellikle üzerinde durulan bir konudur. Çalışkan olan kahraman sevdikleri tarafından ödüllendirilir. Tembellik cezalandırılmaz ancak tembelliğin iyi bir özellik olmadığı vurgulanır. Cumali'nin çalışkanlığı Selami'nin tembelliği ışığında çatışma şeklinde ele alınır. Selami'nin piknikte hazır konmaya çalışması, piknikte sadece oyun oynamak ister. Fakat Ayşe ve Cumali sofraya yardım ederler. Bunu görünce Selami'nin çalışması için plan yapılır. Böylece çalışıp emek vermek davranışsal olarak sergilenir.

Yetenek- Çalışma Çatışması

İlham gelip gelmemesi veya yeteneğin söz konusu edildiği çatışmalar öykülerde görülür. Bu çatışma türü yeteneğin, kabiliyetin kolayca zor işleri çözerken; yeteneği olmayanların çok çalışmasına rağmen istedikleri başarıyı gösterememeleri ele alınır. Selami'nin bayram şiiri çalışması da bu çatışmayı anlatır. Selami'nin Karagöz'ü yatağına kadar alması ancak ilham gelmemesi, Cumali'nin çok güzel bir şiiri hemen yazması çatışmanın ana unsurudur.

Sağlıklı Yaşam-Anlık Yaşam Çatışması

Sağlıklı yaşam- anlık mutluluk çatışmaları Gökdoğan'ın öykülerinde yer yer ele alınır. Özellikle Selami'nin top oynamak uğruna yağmurlu havada maça katılması ve gün sonunda ateşlenmesi bu çatışmayı yansıtır. Yine aynı şekilde Selami'nin bayramda tüm şekerleri yemesi ve sonra dişlerinin ağrması çatışmanın diğer örneğidir. Ayşe'nin hep birlikte biriktirdikleri şekerleri gizlice yemesi aynı çatışma üzerine kuruludur. Ayşe'nin çatışması da şekerler ile dişleri arasında olur.

Sır Tutmak- Paylaşma Çatışması

Sır tutmak-paylaşmak diğer ele alınan çatışma unsurları arasındadır. Selami'nin kardeşlerine söylemeden, başına gelen olayları kendisinin çözmeye çalışması çatışmanın bir kanadını oluşturur. Diğer kanadı ise kardeşlerinin yardım etmesi ve sıkıntının hemen çözülmesidir.

Cimrilik-Cömertlik Çatışması

Cimrilik- cömertlik öykülerde ele alınan bir çatışmadır. Fesleğen Sokağı'ndaki Cimri Cezmi Efendi o kadar kesin hatlarla cimri olarak çizilir ki okuyucu cimriliğin ne demek olduğunu çözer. Aynı mahallede oturan diğer insanlar ise hayır konusunda yarışır ve bir çeşme yaptırırlar. Cezmi Efendi cimriliğini devam ettirir. Bu arada susuz kalan çocuklarına diğer insanların yardım etmesi üzerine Cezmi Efendi karakteri mahallenin cömerti olarak adlandırılacak bir havuz yaptırır. Böylece bir karakter ışığında her iki çatışmada sunularak tercih okuyucuya bırakılır. Fikri ile Fahri ve Boncuk Ayşe ile ikiz abisi de Filistin, Suriye gibi ülkelerdeki insanlar için var güçleriyle çalışırlar. Fahri harçlıklarını, Fikri düşüncelerini, ikizler emeklerini, Ayşe en sevdiği eşyalarını onlar için kullanabilir. Bu da aynı şekilde cömert yardımseverliğin göstergesi olur.

Kuşak Çatışması

Kuşak çatışması genel anlamda ele alınan bir çatışmadır. Özellikle *Dedem Eve Dönüyor* eserinde dede ile baba arasında kuşağı anlayamama, geleceği daha iyi planlama içgüdüğü nedeniyle bir çatışma meydana gelir. Babanın söylediği iki çift söz, dedeyi derinden sarsar ve dedenin evi terk etmesine neden olur. Burada kuşak çatışmasında dede ile torunların çok iyi anlaştıkları da bir gerçektir. Babaların

çocukları üzerinde saygı bakımından etkisi görülmeye çalışılırken, dedeler bunu sevgileri ile meydana getirir. Bu da çatışmaya neden olur. Torunun etkisiyle evine dönen dede karakterinde oğlunun özrü de altı çizilen önemli bir davranıştır. Fikri ile Fahri'nin davranışlarıyla babaları arasında da bir çatışmadan söz edilebilir. Fikri ile Fahri daha çok hayal kuran, her işi yapmaya çalışan isimlerdir. Babaları da çocuklarına yer yer destek olan ancak yer yer de fikir dünyası olarak çatışan nesli temsil ederler. Necmi ile bakkal Hasan arasında da bir çatışma vardır. Bu çatışma özellikle evde olur. Çünkü Necmi okul dışında her zaman babasına yardım eder. Evde annesinin yokluğu nedeniyle bakkal Hasan'ın Necmi'yi ihmal ediyor gibi algılandığı öykülerde Necmi hırçınlaşır ve babasına diş biler. Buralarda kuşak çatışmasından söz etmek mümkündür.

Ana hatlarıyla yukarıda zikredilen çatışmalar öykülerde işlenen belli başlı çatışmalardır. Bunları genişletmek, çoğaltmak mümkündür. Ancak üzerinde durulan çatışma türleri ana hatlarıyla böyledir. Diğer öykülerde ise çatışmadan ziyade davranışlarla sergilenen, düşünce dünyasıyla ortaya konmaya çalışılan ve bireysel olarak ele alınan konular mevcuttur. Bu sebeple çatışmalar öykülerde tek tek değil toplu bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır.

4.5.2.4. Merak Unsuru/Düğüm Noktaları

Ana düğüm, okuyucunun öyküyü okurken baştan sona kadar cevaplanmasını beklediği sorulardır. Bu sorular yazarın merak duygusu uyandırmak için oluşturduğu ana düğümdür. Ara düğümler ana düğümü destekleyen, merak duygusunu üst seviyelere taşıyan düğümlerdir. *“Bu anlamda yazar, okurda devam, merak hissi uyandırmak için kimi arzularını karşılayıp kimini erteleyerek onu anlamın peşinden koşturur. Yazar, metin boyunca okura kapılar açar, kapılar kapatır, aktaracağı duygunun, anlamın etrafını süsler, ışıkları yakar, karartır, kahramanın bilincinde gezinir, böylece bir dünya oluşturur”* (Tosun, 2011: 101). Böylece yazar, merak unsurlarında gizem hünerini ortaya koyar.

Gökduman eserlerine bakıldığında seri öyküler ağırlıktadır. Bunlarda ilk akla gelen merak unsurları şöyledir:

“Fikri ile Fahri kim, ne tür maceralar yaşıyorlar?”, “Büyüteç gözlüklü kız kim ve neler anlatıyor?”, “Alican kim, günlüğüne neler yazıyor?”, “Fesleğen Sokağı nasıl bir sokak?”, “Boncuk Ayşe kim, neler yazıyor?”, “Buluttan otobüs nasıl olur?”, “Moritos adası nerede?”, “Dede nereden eve dönüyor?”, “Kaf Dağı’ndan nasıl mektuplar gelir?”, “Lipo kimdir, neler yaşar?” gibi ana düğümler akla gelmektedir. Bu düğümler setleri ele alınca okuyucunun aklına gelen ilk sorulardır. Bu düğüm noktaları cevap bulmayı beklerken ara düğümler devreye girer.

Her bir öykü serisi kendi içinde farklı öyküler barındırır. Bu öykülerin merak duygusu fazladır. Okuyucu öyküleri okurken ana düğümleri destekleyen ara düğümleri çözmeye çalışır ve öykü sonunda tüm düğümler çözülür. Öykülerin ara düğümlerinin hepsini burada zikretmek oldukça zordur. Ancak burada öykülerde ana düğümleri destekleyen ara düğümleri ana hatlarıyla şu şekilde sıralayabiliriz:

Büyüteç Gözlüklü Kız/Yıldızlı Öyküler serisinde ilk öyküde “Kumbaraya para nasıl atılır?, Kumbara ne demektir ve nelerde kullanılır?, Muaz Amca kimdir, başına neler gelmiştir?, Muaz Amca’nın yaşadığı durumların nasıl üstesinden gelinir?, Yeşil kurbağa neler yapmaktadır?”, gibi düğümler dikkat çeker. Burada esas olan nokta birikimin nasıl yapılacağı ve küçük bir çocuğa nasıl kazandırılacağıdır. Küçük bir çocuğun hayal dünyasında yaşlı ve ihtiyacı olan Muaz Amca ise ana düğümün çıkış noktasını oluşturur. “Küçük kız olmak kötü bir durum mu?, Büyüteç nedir?,

Büyüteçle görmek nasıl bir duygu?” düğümlerinde gözleri görmeyen ve bir gün büyüteçle her şeyi görebilen küçük kızın dünyayı tanıması aktarılır. “Çikolata nasıl yapılmaktadır?, Afrikalı çocuk çikolata için ne kadar emek harcar?, Konuşan çikolata neler söylemektedir?” öykülerinde esas düğüm noktası, Afrikalı bir çocuğun tüm ülkelere dağıtılan çikolata için güneşin altında çalışması ve çikolatanın tadını dahi bilmeyişidir. “Melo kimdir ve neden her gördüğü şeye şaşırılmaktadır?, Melo ve annesi nereye gitmektedir?, Karanlık kömürlüğün kapısı bir gün açılacak mı?, Uçurtma özgürlüğüne kavuşacak mı?, Mumu’nun annesinin yaptığı pastayı kim yemiştir?, Zuzu ile Mumu nasıl arkadaş olabilirler?, Mumu sağlığına kavuşabilecek mi?, Kediler nasıl evden kaçır?, Aile kediye bulmak için neler yapacak?, Köpeklerin düşünceleri nelerdir?, Bir dev ile bir çocuk arkadaşlık kurabilir mi?, Muni ile Doni Marsa gidebilecek mi?, Tasatort nasıl hazırlanacak?, Marsta neler var?, Kılıç balığı okyanusta tek başına neler yapabilir?, Okyanusta diş hastanesinde neler yapılmaktadır?, Kılıç Balığı öğrendiklerini nasıl uygulayacak?, İstiridyelerin isteklerini kılıç balığı gerçekleştirebilecek mi?” gibi sorular akla gelebilir. Öykülerin sonunda tüm sorular cevap bulur. Hiçbir soru havada kalmaz.

Alican’ın Günlüğü öykülerinde Alican’ın maceraları her seride farklılık gösterir. Daha çok kardeşlik, dostluk ve hayvan sevgisinin üzerinde durulan eserlerde, atılan her düğüm çözüme kavuşur. Alican’ın hayalleri, hayalleri için neler yapacağı, kardeşine olan sevgisini anlaması ve hayvanları severken zarar vermemenin neler olabileceği ele alınır. Alican ve arkadaşlarının mücadeleleri de ara düğümlerde atılır. Tüm sorular öykü sonlarında cevaplanır. Alican’ın dilinden öğrenilen bu öyküler macera yüklü olduğundan merak unsurlarını artırmak mümkündür.

Bitmeyen Macera/Süper İkizler öyküler arasında en fazla bölüme sahip eserlerdir. Macera yüklü bu öyküler farklı düğümler barındırır. Okuyucuyu sürüklemesi adına atılan düğümler çok çeşitlidir. Her öykü sonunda cevaplanan sorular ise okuyucunun dikkatini diri tutar. Özellikle “Ayşe, Selami ve Cumali’nin karneleri nasıldır?, Yazın üç kardeş ne yapacaklar?, Teşekkür nasıl edilir?, Piknikte iş bölümümü nasıl yapılmalıdır?, Dayanışma nasıl olur?, Her tür bilgiyi öğrenebilmek mümkün mü?, Sihirbazlık diye bir meslek var mıdır?, Yardım kampanyası nedir ve nasıl hazırlanır?, Fidanlar nasıl ekilecek?, Tarihteki insanlar nasıl önemli hale gelmiştir?, Asıl örnek alınması gereken kişi kimdir?, İsraf nedir?, Kitap okumak nasıl

olmalıdır?, Evde sabır testi nasıl yapılacaktır?, Hayaller nasıl ifade edilebilir?, Dünya ikizler gününde neler olur?... gibi evrensel mesaj veren soruların öyküler içinde atılması ve yeri geldiğinde cevaplanması son derece önemlidir. Burada şunu söylemek gerekir ki yazar, her bir öykünün içine aynı zamanda birkaç merak unsurunu birden atar ve hepsinin öykünün sonunda çözüme kavuşturur. Bu da bölümlendirme olmasına rağmen öyküleri bir bütün olarak algılanmasını sağlar.

Lipo Değerler Eğitim Seti bir hayvanın gözünden yazılan öykülerden oluşur. Lipo'nun kim olduğu ve eler yaşadığı tüm serinin ana düğümünü destekler. Lipo'nun arkadaş çevresi, nasıl yaşadığı, yaşadığı çevre ve Lipo'nun iletişim halinde olduğu insanlar öyküler boyunca devam eden ve desteklenen sorularla verilmeye çalışılır.

Moritos Adası ve *Bulut Otobüs* eserlerinde dikkat çekici öyküler görülür. Bu öykülerde kedilerin k harfini söyleyememesi ve böyle bir kasabanın varlığı ile okuyucu farklı bir dünyaya açılır. Yazarın, uzak ülkelerden edindiği bilgileri kurgulayarak okuyucuya sunması ve bu bilgilerin ara düğümleri birbirine bağlantılı olarak verilir. Tito, Nipo, Hoşibu, Humam, Dodi, Goblek gibi karakterlerin maceralarında atılan düğümler öykülerin sonunda cevaplanır.

Fikri ile Fahri/Fikri Bol Fikri macera öykü serilerinin ara düğümleri çok fazla değildir. Bir ana düğüm ve arada atılan birkaç ara düğümle öyküler neticelenir. Yazar daha çok eğlenceli vakit geçirme, okuma alışkanlığı kazanma, belli erdemleri verebilme gibi temel kaygılarla öyküleri meydana getirir. Eserlerde yer alan bazı merak unsurlarında ise erdemli ve faziletli davranışları nasıl olması gerektiği üzerinde durulur.

Fesleğen Sokağı öykülerinde sosyal bir dayanışma, birlik ve beraberliğin nasıl olması gerektiği üzerinde durulur. Özellikle komşuluk bağları üzerinde durulan öykülerde her sorunun cevabı verilir. Ancak ara düğümler öyle ustaca yerleştirilir ki okuyucunun dikkati her zaman diri tutulur.

Dedem Eve Dönüyor öyküsü tek bir olaydan meydana gelir. Bu eserdeki ara düğümler başarılı bir şekilde örülür. Bu düğümler eserin sonunda çözüme kavuşur. En fazla Mehmet'in dedesi için neler yapabileceği merak unsurunu oluşturur.

Kaf Dağı'ndan Mektup Var eserinde Tarık Emre'nin mektupları eseri meydana getirir. "Tarık Emre kim ve neden mektup yazıyor?, Mektupta sevgi nasıl

dile getiriliyor?, Mektuplar nasıl bitiyor?” gibi temel sorular akla gelebilir. Elbette bu soruları artırmak mümkündür. Tüm soruların cevapları mektupların sonunda cevaba kavuşur.

Görüldüğü üzere merak unsuru bir eseri meydana getiren ve eserin oluşumu açısından son derece önemli unsurlardır. Gökduman’ın öykülerinde çözüme kavuşmayan hiçbir düğüm yoktur. Okuyucu aklında beliren tüm soruların cevabını öykülerde bulur. Ana düğümü destekleyen ara düğümler öykülerin sürükleyiciliğini artıran ve desteleyen unsurlardır. Yazar da öyküleri kısa bile olsa ana düğümü destekleyen ara düğümlere yer verir.

4.5.2.5. Sonlandırma

Okurun dikkatini çekmek için giriş bölümü ne kadar önemli ise sonlandırma da o kadar etkilidir. Çünkü sonucun çocuk okuyucuyu tatmin etme, tekrar okuma ilgisi uyandırma ve teşvik edici nitelikte olması beklenir.

“Çocuk edebiyatı eserlerinde sonuç bölümleri genel olarak şu şekilde kurgulanmaktadır:

1. *Mutlu son bildiren göndergeler*
2. *Başlangıç durumuna dönüş bildiren göndergeler*
3. *Acıklı ama umutlu sonu olan göndergeler*
4. *Devamı olanaklı sonu olan göndergeler*
5. *Düşündürücü sonu olan göndergeler”* (Can, 2014: 249).

Yazarın öyküleri genelde mutlu sonla biter. Kahraman girdiği macerayı sıkıntısız bir şekilde atlatır ve olaydan dersini alır.

Gökduman, öykülerin sonunu bazen okuyucuya bırakır. Bunu soru yoluyla ve düşündürücülükle gerçekleştirir.

“...İlahi Selami! Bu programı yaparken çok yoruldun mu? Göreceğiz bakalım, orucunu yata yata tutana ödül var mı, yok mu?” (2011f:24).

“...Artık Selami'nin kalbi paramparça değil, sapasağlam! Bayramda ne mi giyecek peki? Hiç dert değil canım, Cumali'nin bayramlıklarını gözüne kestirmiş bile...” (2011h: 32).

“... Parayı, onun hâline acıyıp az önce defîne aradığını gören yaşlı amca koymuş olmalı. Ama Selami'ye ne desek boş. Bizi dinlemiyor!”

Aranızda ona, ancak alın teriyle elde dilen kazancın helâl ve bereketli olduğunu anlatmak isteyeniniz var mı acaba?” (211ç:14).

“... Zavallı koyuncuk, ilham kaynağı olamadı... Selami'nin şair olma hevesi bir başka bahara kaldı. Sahi, sizin koyununuz size güzel şiirler yazdırıyor mu?” (2011ç: 32).

Sadece şu örneklerde yazarın sonları belirsizliklerle bitirdiği görülür:

“...Şu annem nasıl da kökünden halletti meseleyi. Şimdi kitabıma devam edebilirim. İşte iham geliyor! Çekilin!” (2011ç: 12).

“... Eğer Zuzu'yla karşılaşırsanız, lütfen Mumu'nun onu hâlâ çok sevdiğini söyler misiniz?” (2008: 68). Burada yazar, sonu okuyucuya bırakır. Ancak okuyucu yazar tarafından bir şekilde yönlendirilmiştir. Çünkü Gökduman, olayları belli bir kalıpta sunar.

Görüldüğü gibi Gökduman öykülerini mutlu sonla bitirir. Bitirmedeği sonlarda düşündürücülük ağır basmaktadır. Olayın olumsuz yanı verildiğinde ise mutlaka umut dolu sözlerden ve cümlelerden yararlanılmaktadır. Böylece yazarın öykü kurgularında sonuca da ayrıca önem verdiği anlaşılır.

4.5.3. ANLATICI VE BAKIŞ AÇISI

Anlatıcı, öykünün anlatılmasında ve şekillenmesinde öykücü tarafından farklı şekillerde kullanılır. Anlatıcının görevi, öykü kaleme alınırken kurgulanmış olan olayları anlatmasıdır. Öykücünün seçtiği bakış açısı, kendisinin değil anlatıcının bakış açısıdır. Dolayısıyla anlatılanların hepsi bu kişinin konumuna göre şekillenir.

Anlatıcı Tipleri

1. Gözlemci Anlatıcı

-Nesnel Tutumlu Gözlemci Anlatıcı

-Öznel Tutumlu Gözlemci Anlatıcı

-Tanrısal Konumlu Gözlemci Anlatıcı

2. Özne (Kahraman) Anlatıcı

3. Çoğul Anlatıcı (Çetin, 2012: 103-114).

Gökduman'ın öykülerinde genellikle olay örgüsünün merkezinde bir ya da iki kişi vardır ve olaylar bu kişiler etrafında şekillenir. Bu yüzden genellikle yazarın öykülerinde “ben” anlatıcı kullanılmıştır.

“... Neyse ne diyordum. Hırsızlar Muaz Amcamın paralarının kokusunu alınca bir gece vakti gizlice evine girmişler. Babam hırsızların kapıyı maymuncukla açtıklarını söyledi” (2008: 11).

“... Ve elindeki çikolataya baktı. Konuşan bir çikolatayı yemeyeceğini tahmin etmişsinizdir. O da yemedi, merak etmeyin.” (2008: 42).

Boncuk Ayşe'nin kaleme aldığı öyküler “ben” anlatıcının hâkim olduğu anlatım şekline sahiptir:

“...Ah bayılıyorum gece sıcak yatağında renkli mi renkli rüyalar görmeye! Dün gece büyümüş, kocama bir kız olmuştum. Çocuklara birbirinden güzel masallar yazıyordum. Rengârenk resimlerle süslü kitaplarım çıkmıştı. Belki bu gece o rüyanın devamını görürüm...” (2011ç: 38)

Alican'ın Günlüğü serisinde öyküleri Alican'ın dilinden okur ve olaylara onun gözünden bakarız:

“... Bugün ne oldu bil bakalım. Sınıf arkadaşlarımdan Murat, okula köpeğini getirdi. Aslında o getirmek istememiş. Fakat evden çıkarken köpeği onu takip etmiş. Okulu kapısına kadar gelmiş... Biz erkekler ise köpeği görünce çok sevindik. Küçük yaramazı okşayıp sevdik.” (2011c: 5).

“ ... Benim gözlerim dolmuştu. Ağlamak üzereydim. Hem büyüklerimden izinsiz iş yapmıştım hem de Karabaş'ı annesinden ayırmıştım. Kendi isteklerim yüzünden herkesi üzmüştüm yani. Galiba Karabaş'tan ayrılma vakti gelmişti...” (2011c: 34)

Fikri Bol Fikri ve *Fikri ile Fahri* serilerinde yaşanan olayları Fikri'nin dilinden dinleriz:

“Heyy! Sizi daha önce görmüş gibiyim. Sizin de beni gözünüz bir yerlerden ısırtıyor mu? Tanışıyor olmalıyız. Öyleyse birbirimizi hatırlayalım. Ben Fikri! Şu namı diğer Fikri bol Fikri! Horoz Şekeri Sokağı'nda, Ördek Gagası Apartmanı'nda oturan, fikir arkeoloğu çocuk.

Fahri'nin arkadaşı mı?

Evet, evet, Oooo! Bakın hatırladınız! Söylemiştim tanışıyor olabiliriz diye. Fahri'yi de unutmamışsınız. O, benim en iyi arkadaşımdır...” (2016c: 7-8) Fikri her ne kadar olaylara kendi gözünden baksa da, Fahri'nin düşündükleri ve onun hayal dünyasını da aktarmayı ihmal etmez.

Gökdoğan, diğer öykülerinde gözlemci anlatımı tercih eder.

“... Goblek, şehirde ilk kez böyle bir sokak adı duyuyordu. Galiba bu nine bir masaldan kaçmıştı ve şehrin koca caddelerinde yolunu şaşırmıştı. Allah'tan Goblek, henüz evinin yolunu biliyordu da kaybettiği şeyler bundan daha önemli değildi...(2013b: 53). Yazar, okuyucunun gözünden Goblek kahramanının durumunu değerlendirir. Gökdoğan, okuyucu ile olay arasına girerek bilgi verir.

“... Recai Bey o gece sabahı dar etti. Yarın gece olacakları düşündükçe içi içine sığmaz oldu. Ancak sabah ezanı okunurken uykuya dalabildi. Rüyasında da

Duman'ı gördü. Oh, Duman Bayram Efendi'yi öyle bir dişliyordu ki...” (2016e: 62). Böylece yazarın olaylara vakıf olduğu ve yeri geldiğinde de bunu okuyucuya aktardığı görülür. Görülen bir rüyanın yansıtılması ilahi bakış açısının etkisidir.

Gökduman'ın öykülerinde yer yer karma anlatıcı görülür. “Zeze'nin Kumbarası”nda ben anlatıcı ve yazar anlatıcı şeklinde karma bir anlatım tercih edilir.

“Tabii annesinin istediği koltuk takımı alınınca kabak Zeze'nin başına patlamasaydı.” (2008: 10).

Görüldüğü üzere yazar, öykülerinde farklı anlatım tarzlarıyla okuyucuya sunar. Böylece okur, her bir öyküde başka yaklaşım tarzlarını yakalar. Gökduman, bu anlatım şekilleriyle okuyu öykülere çekmeye çalışır.

4.5.4. ANLATIM TEKNİKLERİ

4.5.4.1. Anlatma-Gösterme

Gökdoğan, anlatım biçimlerinden genel olarak faydalanır. Anlatma-gösterme tekniğinden de öykülerinden yararlanmıştı. Herhangi bir olayı hem anlatarak hem de olayın zihinde canlanması adına göstererek anlatımını güçlendirir.

Alican'ın karlı bir gününü anlattığı bu bölümde yazar, kartopunun nasıl oynanması gerektiğini anlatırken Alican ve ailesiyle bu anlatımı göstermektedir.

“...Dışarı harikaydı. Aralıksız yağan kardan her yer bembeyaz olmuştu. Evlerin çatıları, balkonları, arabaların üstü sanki beyaz bir battaniye ile örtülmüştü. Başka çocuklar da oynamak için dışarı çıkmıştı. Babam, ben ve Esra kartopu oynamaya başladık. Avucumuzda çok sıkmadan yaptığımız kartoplarını fırlattıkça kendimizi korumak için sağa sola kaçıyoruz. Babam bu oyunda çok iyiydi. Esra ve ben epey kartopu yedik. Oyunumuza başka çocuklar da katıldı. Kartopu oynarken birbirimizin yüzüne atmamaya, dikkat ediyorduk. Böylece kimsenin canı yanmıyordu.” (2011i: 7).

Fikri ile Fahri'nin maceralarında duygular, hisler anlatılırken olayların çarpıcı ve ilgi çekici yönleri gösterilmeye çalışılır.

“...Bugün ne oldu bil bakalım. Resim dersinde öğretmenimiz bize bir haber verdi. Ne haberi mi? Hemen anlatıyorum. Öğretmenimiz elinde bir kâğıtla sınıfa girdi ve:

-Çocuklar size güzel bir haberim var, dedi.

Hepimiz gözlerimizi öğretmenimize dikip merakla bekledik. Öğretmenimiz:

-Okulumuzda bir resim yarışması düzenliyoruz. Resim yeteneğine güvenen herkes bu yarışmaya katılabilir. Size bir hafta süre veriyorum. Yarışmaya katılmanızı bekliyorum, dedi. (2011k: 9).

“ Tarih dersine bayılırım. Sosyal bilgiler öğretmenimiz, okulda en sert öğretmen olarak nam salmıştır ama olsun. O, ders anlatmaya başladı mı sınıfça sanki bir masalın içine düşeriz. Tarihte kim ne yapmış, kim kime kafa tutmuş, kim kimi çökertmiş, kim kimden intikam almış soluksuz dinleriz. Bugün de dersimiz son

derece interaktif geçiyordu. Sınıfça olayların içindeydik. Parmak kaldırmaktan kolum uzadı. Eh sözlü notum yüz gelir artık! Bir ara Fahri'ye baktım uyukluyordu. Ne meraksız bir çocuk...” (2017ç: 71)

Görüldüğü gibi yazar, olayların çarpıcı noktalarını karakterler aracılığıyla gösterirken duygu, düşünce ve olaylar karşısındaki fikirleri anlatır. Böylece okuyucu olayların ana merkezinde kendini bulabilir ve karakterlerle aynı ruha bürünebilir.

4.5.4.2. Tasvir

Gökdoğan tasvir tekniğinden geniş anlamda yararlanır. Çocuk okuyucunun zihnine ulaşabilmek, anlatılanları somutlaştırmak adına tercih edilen bu teknik, özellikle kahramanları anlatırken yaygın olarak görülür.

“... Muaz Amca soğana benzemez. Bana sorarsan Muaz Amcam ancak bir pırasaya benzeyebilir. Çünkü Muaz Amcam çok uzun boylu ve zayıftır. Saçları da pırasa gibi dümdüzdür. Öyle ki alnına dökülür, gözlerinin içine girer...” (2008: 11).

“... Sınıfça ayağa kalktık. Ressam amcamı alkışlarla karşıladık. Doğrusu tam da hayal ettiğim gibi biriydi. Orta boylu, hafif göbekli, başında tüylü bir şapka, boynunda fular... Askılı mavi pantolonuyla sanat kitaplarından fırlamış ressamlar kadar gerçekçiydi” (2018g: 85-86).

Nesnelerin anlatımında ve canlandırılmasında tasvir tekniği yaygın olarak tercih edilir.

“... Paketin içinde yusuvarlak, biraz büyükçe, ortası çukur, kalın bir cam çıktı. Camın etrafı beyaz bir çerçeveye çevriliydi ve ağaçtan yapılmış bir de sapı vardı...” (2008: 20)

“... Oracığa, kömürlüğün karanlık bir köşesine atılmıştı. Kuyruğu kopmuş, çıtalarından birkaçı kırılmıştı. Parlak jelatinleri çürümeye yüz tutmuştu.” (2008: 53)

Bir çocuğun gözünden hayalleri ve kendi dünyası ele alınırken tasvir tekniği kullanılır. Masal özelliklerinden yararlanılan bu durumlarda, tasvir tekniği hayal gücünü de yansıtır.

“...Evde yokuz! Kendimizi ışınladık. Hem de dünyanın öbür ucuna! Kaf Dağı'nın ardına, koyun kuzu arasına... Gök, üstümüzde masmavi yorgan; yer,

ayağımızın altında yemyeşil halı... Başımızda serin rüzgâr, kulağımızda kuş cıvıltısı... Nerededir bu cennet köşesi?" (2011h: 22)

Tasvir yöntemi Gökdoğan'ın kullandığı ve okuyucunun öykülerdeki unsurları somutlaştırmasında en önemli unsurdur. Okuyucu gerek mekânı, gerek kişiyi gerekse olayların durumunu yazarın hayal gücüyle birlikte tasvir aracılığıyla okur. Yazarın kendini sınırlamadığı ve hayal gücünü net olarak ortaya koyabildiği en önemli anlatım tekniği tasvir yöntemi, öykülere gerçeklik katması adına da tercih edilir.

4.5.4.3. Özetleme

Ele alınan konunun ana hatları verilerek anlatım hızlanır. Bu hızlı ilerleyiş bir olayın tümünü vermek yerine özetleme yöntemiyle sağlanır.

Selami'nin ikizi Cumali'ye yaptığı hile uzun uzun anlatılmamış, olay özetlenerek Ayşe'nin gözünden verilir:

"...Eve gelince Cumali, ilk iş olarak gözlüklerini taktı ve elindeki karneye bakıp yaygarayı bastı. Meğer Selami, Cumali'nin karnesini kendine alıp kendininkini Cumali'nin eline tutuşturmuş. Uyanık!" (2011ç: 8);

Tarihî olaylar ve önemli unsurlar özetleme ile okuyucuya aktarılır. Ceneviz Kalesinin öyküsü şu şekilde özetlenir:

"...Çok eski çağlarda Cenevizliler tarafından yapılmış. Sonra Selçuklular'a geçmiş. Osmanlı Devleti tarafından ise onarılarak yeniden kullanılmış. Kim bilir bu sular ne savaşlara şahitlik etti!" (2011ç: 15)

Eyüp El-Ensâri'nin İslam tarihindeki önemi şöyle özetlenir:

"... Eyüp el-Ensâri hayatı boyunca İslâm'a hizmet etmiş, bu uğurda da şehit düşmüş bir sahabe. Ben de onun gibi olmak için öncelikle iyi beslenmeliyim, değil mi?" (2011d: 7)

Fikri ile Fahri'nin maceraları ve yaşadıkları olaylarda da özetleme tekniğine gidilir. Özellikle Necmi'yi tanımaları ve onunla kurdukları arkadaşlıkta bu teknik şöyle kullanılır:

“... Fakat n’olduysa bir anda kendimizi Necmi’nin odasında buluverdik. Fahri, Necmi ve ben. Üff! Ne hoş saatlerdi öyle... Birlikte oyunlar oynadık, uzun uzun sohbet ettik. Meğer Necmi hiç de görüldüğü gibi kavgacı bir çocuk değilmiş. Spor yapmayı sevdiği için böyle pazıları güçlenmiş. Teyzelerin çantalarını, emekli amcaların poşetlerini taşımayı da çok severmiş...” (2017c: 50-51).

Okuyucunun sıkılmasını önlemek ve asıl olayların anlatımını sağlamak adına geçmişteki olayları veya anlatılan olayların meydana gelişini anlamlandırmak için özetlemek tekniği kullanılır. Gökduman özetleme tekniklerini bazen olaylarda kullanır ancak genellikle tarihî bilgileri aktarırken bu tekniği tercih eder.

4.5.4.4. Mektup

Kaf Dağından Mektup Var eser tamamıyla mektup tekniğinin kullanıldığı bir anlatıma sahiptir. Bu teknik vasıtasıyla anlatımda sıcaklık ve samimiyet sağlanmıştır. Bu mektuplar karşılıklıdır. Tarık Emre adındaki çocuğun kendi ailesi ve çevresiyle kurduğu ilişkilerin mektupsal ifadesi ve ele alınışı konu edilir. Yazarın, anlattıklarını okuyucunun daha gerçek kılarak algılaması muhtemeldir. Ayrıca böyle bir yöntem, muhatâp alınan çocuk okuyucunun kendini önemli hissetmesini de sağlamaktadır. Bunun yanı sıra mektupların içinde yer yer tasvirler, yer yer özetlemelerden faydalanılmıştır. Öykülerde tasvirlerin yanı sıra küçük küçük diyaloglara da yer verilir. Özellikle Tarık Emre’nin kampı ve kamptaki yaşantılarında öyküleme ağırlıktadır. Aynı zamanda mektuplarda özlem ve sevgi ifadeleri de ağırlıktadır.

“... Şimdi benden uzaklardasın... Masalımızdaki üç arpa boyu yolu aştım. Kaf Dağı’nın ardına ulaştım. Ayrıldığımızdan beri güneş beş kere doğup battı. Horozlar öttü, köpekler havladı. Kuşlar kuzular birlikte şarkılar söyledi.

Anneciğim, dilerim dualarla, umutlarla süslediğimiz ömrümüzde sevgi çiçeğimiz hiç solmasın. Zamanımız bir şarkı gibi aksın... Bu gece saat dokuzu gösterdiğinde balkona çık. Ve gökteki yıldızlara bak. Selamımı getirecekler sana...

Kampımızın tüm güzelliğine rağmen, senin yerini hiçbir şeyin dolduramayacağını bilmeni istiyorum. Görüşeceğimiz günü iple çekiyorum. Hep mutlu olman, mutlu kalman dileğiyle...

Kuzucuğun

Tarık Emre”

(2015c: 7-11).

Bir eserin baştan sona mektuplarla oluşumu, mektupların kişilerarası olması, duygu ve düşüncelerin kâğıda dökülüşü, imza atılmadan önce edilen kısa ve öz ifadeler mektup türünün çocuk okuyucuya aktarıldığı önemli bir yöntemdir. Çünkü modernleşen çağda tüm eski unsurların unutmaya yüz tuttuğu çağda, mektuplaşma çocuk okuyucunun hem dikkatini çekecek hem de merakını uyandıracaktır. Ayrıca yazar, mektubun tüm özelliklerini çocuk karakterin aracılığıyla okuyucusuna sunar ki, bu da örnek olma açısından önemlidir.

4.5.4.5. Diyalog

Diyalog bir eserin dinamikliğini sağlayan ve anlatımı canlandıran bir tekniktir. *“Diyaloglarla atmosfer yaratma peşindeki öykücü de estetik kaygıyla hareket eder. İyi yazarların elinde diyaloglar, konuşmalar gündelik hayattaki gibi değildir; değişmiş, dönüşmüştür. Karakterin ruh yapısı diyaloglarla ortaya çıkarılırken, diyalogların sıralanışı, kurgunun, atmosfer yaratmanın bir parçasıdır. Bütün insani davranışlar da atmosfer oluşturma amacıyla düzenlenir”* (Tosun, 2011: 99). Yazar da diyalog tekniğinden öykülerinde sıkça faydalanır. Genelde kısa ve net ifadeler içeren diyaloglar, olayların anlatımını da sağlar. Hatta bazı öyküler sadece diyalog üzerine kurgulanır. *Yıldızlı Öyküler*’in geneli diyalog üzerine kuruludur.

“-Haydi Selami, oku!

-Be... Te... Se...

-Aaa öğrendin işte! Gördün mü bak, dikkat edince oluyormuş.

-Eee, adım Selami, öğrenirim tabii!

-Selami, be var şimdi takla atacak?

-Yarın dersimi geçeceğim. Düşünsene...

-Selam, kalk bana bir bardak su getir.

-Aa, nedenmiş o?

-Sana üç tane harf öğrettim ya...

-N’olmuş öğrettiysen? ...” (2011ç: 11)

Alican'ın öykülerinde diyaloga sıkça rastlanır. Alican günlüğüyle konuşurken, başından geçenleri olduğu gibi aktarırken vb. durumlarda diyaloglara başvurur:

“... -Benim adım Ömer, dedi. Ya seninki ne?

-Alican.

-Eviniz buraya yakın olmalı.

-Eee, şey, evimizin buraya yakın olduğunu sanmam.

-Sanmaz mısın? Evinizin yolunu bilmiyor musun?

-Biraz biliyorum, biraz bilmiyorum?

-Nasıl yani?

-Yani şöyle, bizim ev buraya oldukça uzak galiba...

-Eee sen ne arıyorsun burada öyleyse?

-Evimin yolunu arıyorum.

-Hoppala... Evinin yolunu bilmeyen bir çocuk da ilk defa duyuyorum”

(2011e: 20-21)

Fikri ile Fahri'nin öykülerini ve olaylarını genelde bu ikilinin konuşmalarından öğreniriz:

“...Fahri'nin resmini çizen Fikri:

-Kolunu o kadar yukarı kaldırma Fahri, dedi.

-Kolumu indirirsem o heykele benzeyemem!

-hangi heykele?

-Amerika'daki Özgürlük Anıtı'na.

-Daha neler? Sen Fahri'sin. Amerikalı değil.

-Biliyorum. Şöyle onun gibi durayım da havam olsun!

-Ben bu portreyi yapmam!

-Aaaa! Niyeymiş?

-İlla birini taklit edeceksen mesela Nasrettin Hoca'yı taklit et. Bana eşeğine ters binen Nasrettin Hoca pozunu ver. Ama en iyisi özgün olman..."(2018g: 64)

Gökdoğan'ın en çok üzerinde durduğu ve eserlerinin hemen hemen tümünde kullandığı diyalog tekniği, olayların aynen aktarımı için son derece önemlidir. Okuyucu olayları tüm çıplaklığıyla okur ve kendince yorumlar. Kişilerin konuşması ve doğallıkları ayrıca olayın inandırıcılığını ve gerçekliğini de mümkün kılar. Konuşmalar arası samimiyet, içtenlik, doğallık da diyaloglara yansıtılır.

4.5.4.6. Metinler Arasılık

Metinler arası ilgi yazarın öykülerinde görülür. Bunlardan bazıları ninnidir. Bu ninni üzerine kurulan olay, ninninin aslında verilerek üzerinde durulan noktalar belirlenir.

"Dandini dandini dasdana

Danalar girmiş bostana

Kov bostancı danayı

Yemesin lahanayı, hu, hu, hu, hu..." (2008: 28)

Çocukların yaygın olarak bildiği mani, yağmurlu bir günde yapılması gerekenler olarak verilir:

"... Yağ yağ yağmur, teknede hamur, bahçede çamur!" (2011ç: 34)

Selami ile Cumali'nin bir macerası Arif Nihat Asya'nın Fetih Marşı üzerine kurgulanır. Marşı sürekli tekrar eden Selami özellikle şu beyitler üzerinde durur:

"Yelkenler biçilecek, yelkenler dikilecek,

Dağlardan çektiriler, kalyonlar çektirilecek,

Elde sensin, dilde sen, gönülde sin baştasın

Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!" (2011d: 5)

Metinler arasılık son dönemlerde yazarların ağırlıkla üzerine eğildikleri konular arasındadır. Gökdoğan da eserlerinin bazı bölümlerinde metinler arasılığı tercih eder. Burada geleneği aktarmak ve tarih bilincini yaşatmak adına başvurduğu görülen teknik, okuyucunun da bilgi edinmesine zemin hazırlar.

4.5.5. ZAMAN VE MEKÂN

Zaman

Zaman, insana gerçekliği hatırlatan bir kavramdır. Gerçekte olduğu gibi öyküde de zaman önemli ve vazgeçilmez bir unsurdur. Kişilerin arasında gerçekleşen olay veya olaylar belli bir zaman çerçevesinde gelişir. Anlatma esasına dayanan eserlerde anlatılan olaylar insanoğlunun macerasını konu alır. Roman ve öyküde zaman kavramının önemini Mehmet Tekin şu şekilde ifade eder:

“Anlatılan her şey zaman içinde vücut bulduğuna göre, romancı, anlatı dünyasındaki roman kategorilerini mantığa uygun olarak biçimlendirmelidir. En azından biçimlendirmek zorundadır. Çünkü zaman, olayları doğrulayan, olayların, okuyucu zihninde gerçeksi bir izle yerleşmesini sağlayan bir süreçtir.” (Tekin,2012:117).

Belirli bir amaç doğrultusunda inşa edilen bu yapı, zamana bağlı olarak asıl değerini bulur ve zaman içinde idrak edilir. Bu nedenle bir romanda öykü, mutlaka-belirli veya belirsiz- bir zamanda cereyan eder. Bir romanı, zamandan soyutlamak mümkün olamaz (Tekin, 2012: 122-123). Roman veya öyküde zaman mutlaka vardır ve zamanın olmadığı bir olay mevcut değildir. Olayın gerçekleştiği, yazarın bir şekilde okuyucuya verdiği veya vermeye çalıştığı bir zaman kavramı vardır. Bu kavram gerçek zaman olabileceği gibi hayalî bir kavram da olabilir.

Öykü ve roman gibi anlatma esasına dayanan eserler sosyal (dış/aktüel/kronolojik) zaman ve ferdî (iç/psikolojik) zaman üzerine bina edilirler. Eserlerde sosyal (tarihî) zaman ve ferdî zaman ele alınmalıdır. Bunların dışında vaka ve anlatma zamanı da öykü ve roman incelemelerinde zaman unsuru içerisinde göz önünde bulundurulmalıdır (Çetin, 2012: 127-128).

Zaman tahkiyeli eserin “ruhu”dur ve bu ruh, nitelikli eserlerin satır aralarında kendini sürekli hissettirir (Tekin, 2012: 129). Yazar, zamanı tarih belirleyerek ifade etmek yerine cümlelerinin arasında zamansal ifadeleri vererek olayı zaman kavramına oturtur. Zaman mefhumunda ele alınacak diğer bir konu da anlatma zamanı ve vak’a zamanıdır (Tekin, 2012: 130-138). Olayın gerçekleştiği zaman vak’a zamanıdır. Olay o an gerçekleşiyor ve yazar bunu okuyucuya o şekilde aktarıyorsa eserde vak’a zamanı egemen olur. Olay gerçekleştikten bir süre sonra

yazarın kaleme aldığı olaylar veya yazarın ifade ettiği unsur anlatma zamanını oluşturmaktadır.

Zaman unsuru her zaman belirgin ifadelerle yansıtılamayabilir. “...*zaman kavramını, bizzat zamanı ifade eden, hatırlatan iz ve işaretlerle okuyucuya duyurabileceğimiz gibi, zamanın dışında kalan birtakım olgularla da duyurabiliriz.*” (Tekin, 2012: 140). Anlatıcı, olayları zaman kavramlarını ifade etmeden zamansal olgularla anlatabilir. Bu olgular döneme ait nesne veya objeler olabilir. Ancak çocuk edebiyatında nesne veya obje kullanımı çok uygun değildir ve çocuğun dil gelişmesine herhangi bir katkısı olmaz. “*Çocuk edebiyatında genellikle anlatılar, olayların oluş sırasına göre verilmekte; böylelikle, öncelik ve sonralık sırası mantıksal bir ilişki içinde okura sunulabilmektedir*” (Can, 2014: 253). Bu hem çocuğun dil gelişimine destek vermekte hem de mantıksal düşünmeyi gerçekleştirmektedir.

Gökdoğan’ın kaleme aldığı öykülerde zaman kavramı şöyledir:

Zeze’nin doğum gününde, zamanı gelince, bir akşam, o gece, böyle böyle günler geçti, o gece yine sıradan gecelerden biriydi, bir gün, aylardır bu izbedeydi; sabah mı olmuş, akşam mı, o sabah, akşam, ertesi gün, bir sonraki gün, okul dönüşü, önceki gün, bir önceki gün ve her günler, bütün gün, gece gece, günler böylece gelip geçti, dün akşam, haziran ayı, yaz tatili, okulun son günü, her sabah, bu sabah, bu sabah, dün gecedan beri, Ramazan bayramı, iki gündür, okul çıkışları; yine o akşamlardan biriydi, yaz tatili ve yaz mevsimi, güneşli bir aralık günü, bir hafta sonra, güneşli bir cumartesi günü, akşamüstü, iki dakika sonra, iki gün sonra, iki saat sonra, ertesi gün, ertesi günün akşamı, akşam karanlığı çökmek üzereydi, bu hafta sonu, karlar lapa lapa yağarken, derken hafta sonu gelip çattı, güzel ve güneşli bir gün, bugün günlerden Cuma, o gece, okulların kapandığı gün, fırtınalı bir gün, soğuk kış, yolculuk üç gün, iki gün sürdü, o gün, ertesi gün ve daha ertesi gün ve daha da ertesi gün ya da bütün ertesi günler, öğleye kadar, güneş beş kere doğup battı, bir haziran sabahı, kampta on üçüncü gün, sabah, her sabah, bir sabah, havalar sıcaktı, ...aradan zaman geçti. Zaten bu zaman hep geçer, hiç yerinde durmaz! Saatler geçmiyor, diyenlerin saati bozulmuştur, yarıyıl tatili başladığından beri, son günlerde, üç buçuk gün yarım saat sonra, sabah namazının ardından, Pazar sabahı, birkaç gündür, o sabah, ramazan gecesi, sahur vakti, teravih namazı saatleri gibi.

Yazar öykünün önemli üçayağında zamana geniş yelpazede yer vermiştir. Burada alınan örneklerde tekrar edilen zaman kavramları yinelenmemeye çalışılmıştır. Net bir zaman kavramı hemen hemen yoktur. Daha çok kozmik zaman ifadeleri kullanılır. Gökduman, böylece her öykünün gelip geçici olduğunu veya her an böyle bir öyküyle karşılaşılabilceğini okuyucuya aktarmaya çalışır. Okulların tatil olması ve yaz tatili ana kahramanların çocuk olması nedeniyle çokça kullanılmaktadır. Diğer bir zaman kavramı ise sabahtır. Fikri ile Fahri her yeni projeyi sabah hayata geçirir. Boncuk Ayşe yazılarını akşam olayları değerlendirdikten sonra yazar. Bu ve bunun gibi kişilerle bütünleşmiş zamansal ifadeler de mevcuttur.

Zaman genel hatlarıyla ortaya konulmakla beraber zamanın tüm unsurları veya okuyucunun yaşayabileceği tüm zaman döngüleri verilmeye çalışılır. Bu da Gökduman'ın zamanı bilinçli olarak kaleme aldığını gösterir.

Mekân

Edebî eserlerin oluşmasında mekân önemli bir diğer unsurdur. *“Mekân, açıklamaya çalıştığımız üzere, sadece olayın değil, romanın diğer elemanlarının çizim ve tanıtımında rol oynayan önemli, hatta vazgeçilmez bir unsurdur.”* (Tekin, 2012: 150). Roman ya da öyküde mekân unsuru edebi ürünün gerçekliğe uygunluğunun sağlandığı, kişilerin kendilerine yer bulduğu, olayların diğer unsurlarla birlikte vuku bulduğu yerdir.

Mekân, romana özgü olay ya da olayların ve roman kişilerinin hareketlerine ayrılmış bir sahnedir (Çetin, 2012: 133). Okuyucunun zihninde canlanan, anlatıcının oluşturduğu bu özel alan, yaşananların gerçekleştiği yerdir. *“Mekân, tabiri caizse, romanın ayağının yere basmasını sağlar. En geniş anlamıyla mekân, uygarlığın ve uygarlaşmanın vitrinidir.”* (Tekin, 2012: 144-145).

Çevreye hâkim olan şartlar, kişiyi-âdeti- bir kader gibi kuşatır. Kişi, bu çevrenin mutlak hâkimiyeti ve etkisi altındadır. Onun talihi, doğduğu çevrenin etkisiyle biçimlenir (Tekin, 2012: 153). Böylece mekân kişiyi anlatan bir diğer unsur olur. Mekânın yapısı, atmosferi ve özelliği kişiye yansır. Romancılar, kahramanlarının kimliklerini çizmek için mekân unsurundan yararlanırlar (Tekin, 2012: 158).

Mekân unsurundan, kahramanın kimliğiyle birlikte içinde yaşanan ortamın sosyo/kültürel portresinin çizimi yönünden de yararlanılır (Tekin, 2012: 164). Ortamın yapısı kişinin ana karakterini yansıtır. Öykülerde kaleme alınan ve üzerinde özellikle durulan mekânlar belirlenmiş, seçilmiştir. Bu mekânlara diğerlerinden daha fazla anlam yüklenir. Bu anlamlar iyi veya kötü unsurlarıyla kişileri yansıtır. Mekânın etkisini üzerinde taşıyan karakterler ise mekânla bütünleşir.

Mekânları iki ana başlık altında toplanabilir. Bunlar somut ve soyut mekânlardır. Somut mekânlar açık ve kapalı olmak üzere belirlenir (Çetin, 2012: 134-137). Bu bağlamda Gökduman'ın öykülerinde geçen mekânlar şöyledir:

Açık Mekânlar: Denizi gören caddeler, gökyüzü ve bulutlar, Zariף'in kendini korumak adına çıktığı ağacın dalı, Muni ve Doni'nin gezdiği sokaklar; Kılıçbalığı'nın yaşadığı deniz; Sarıyer sırtlarındaki Ceneviz Kalesi ve yakınları; ormanın ortasında geniş bir düzlük, yemyeşil bir ormanlık alan, ıhlamur ağacının altı, Selami ve Cumali'nin maç yaptıkları boş arsa; Cumartesi günü Alican'ın mahallesine yakın kurulan pazar; Alican ve ailesinin piknik için gittikleri kırlar; Alican'ın dedesini karşılamaya gittikleri otogar; Alican'ın ailecek gittiği meralar, kırlar, çayırılar ve kasaba; Zıpızıplar Ormanı'nın derinlikleri; Lipo ve Comcom'un oynadıkları ağaçlar ve dalları; Emmaus Sevgi Evi, Avişa ve Bedra'nın soğuk evleri; Kaplan Nipo'nun yaşadığı orman; Tito'nun gittiği park; Hoşibu'nun ayakkabı boyacılığı yaptığı sokaklar; Balmumu Sokağı; bir ağacık altı; eski sokaklar; Göktepe'deki çamlar; Fesleğen Sokağı, Ulu Çınar Parkı; Hz. Muhammed (sav)'in yaşadığı ve gezdiği sokaklar.

Açık mekânlara bakıldığında yazar, genel hatlarıyla verdiği mekânları yer yer özelleştirir. Öykülerin çoğu seri öykülerden oluştuğu için açık mekânlar ana kahramanın ve onun çevresindekilerin yaşadığı yerlerdir. Özellikle yazarın açık mekânlarda doğaya ayrı bir yer verdiği görülür. Bu da okuyucuyu yeşillikle, doğayla buluşturmaya iter. Burada dikkat çeken bir diğer nokta ise okuyucunun mekânları hayalinde canlandırabilmesi veya rahatlıkla bu alanlarda yaşıyor olabilmesidir. Bu unsur öykülerin inandırıcılık etkisini artırmaktadır.

Kapalı Mekânlar: Zeze'nin evi, mutfakları ve odası; büyüteç gözlüklü kızın evi, sınıfı; ışık almayan, kullanılmayan ve soğuk kömürlük, Mumu'nun annesinin mutfağı, Mina'nın okulunun giriş kapısının önü, sınıfı, evi ve odası; Zariף'in yaşadığı

ev, kasap; Muhtarın ofisi; Muni'nin evi; Boncuk Ayşe, Selami ve Cumali'in evleri, odaları, evin bahçesi, okulları, yaz tatilinde gittikleri cami, babaannelerinin köydeki evleri, Gülşeker Halanın iki katlı evleri, Eyüpsultan Cami ve caminin içindeki havuz, Mahmut Hüdayi Efendi'nin kabristanı, Edirne, Selimiye Cami, Dudu Halanın bağ evi, müdürün evi, Alican'ın okulu, sınıfı, evi, odası, Ömer'in ve arkadaşlarının kaldığı inşaattaki oda, Alican'ın piknikte kaçakçılardan saklandığı mağara; tarihi kaçakçıların çocukları götürdükleri gizemli ev; Dudu Nine'nin evi, porsuk ağacının üzerindeki küçük kulübe, kestane ağacının kovuğundaki yuva, Lipo'nun gittiği hastane, filin tutsak edildiği hayvanat bahçesi, Humam Dayı'nın köşkü; Zıpkın'ın kaldığı çınarık kovuğu; Profesör Dodi'nin şehrin bir ucundaki evi; Goblek'in eşyalarını aramak için girdiği dükkânlar; Horoz Şekeri Sokağı, Ördek Gagası Apartmanı, Fikri ve Fahri'nin evleri, okulları; Reyhan Teyze'in evi; Hasan Amca'nın bakkal dükkânı; perdeleri kapalı, kırmızı boyalı ev, Cezmi Efendi'nin evi, Sabır Nine'nin evi, Tahir Efendi ve Kadir Bey'in terzi dükkânları; Ahmet ve Mustafa'nın evi, dedelerinin kaldığı huzurevi; Hz. Muhammed (sav)'in evi, Hz. Fatıma'nın evi, gecekondulu mahalleleri, türbeler, camiler.

Kapalı mekânlar yer olarak üzerinde durulan, öykülerin mutlaka dayandığı bir diğer önemli unsur olarak çıkar karşımıza. Özellikle kahramanların yaşadıkları ev ve bu evlerin bölümleri üzerinde durulur. Her mekânın kendine has bir yapısı ve özelliği de kimi zaman mevcuttur. Fikri ile Fahri'nin odaları gizli ve özel düşünme alanları olması; Alican'ın odasının ailesinden sakladığı gizli olayların mekânı olmaları; Selami ve Cumali'nin odaları gürültünün en çok çıktığı ve ikizlerin kafa kafaya verip yeni planlar yaptığı yer olması gibi özellikleri vardır. Diğer birkaç mekân öykünün oluşumu için dile getirilmiş, üzerinde çok da durulmayan unsurlar olarak görülebilir. Bu duruma örnek: Humam Dayı'nın köşkü, Zeze'nin odası, mutfak, kömürlük, ev ve diğer odalar gibi.

Soyut Mekânlar: Ay, Mars ve Mars'ın tüm köşeleri; Tonusan Tediler Kasabası (Toteta); beyaz bulutun üstü; Moritos Adası, Kaf Dağı'nın arkası; Masal Dağı.

Çok üzerinde durulmayan ancak birkaç öyküde yer alan soyut mekânlar özellikle yazarın masal dünyasına ışık tutan, hayal gücünü yansıtan ve okuyucuyu farklı iklimlere götürecek yapıdaki mekânları yansıtır. Bu mekânların birkaçı özeldir.

Bunlar Moritos Adası, Toteta, beyaz bulut gibi. Genel kullanılan mekânlar Ay, Mars, Kaf Dağı ve Masal Dağı olur. Bu unsurlar hayal gücünün fantastik boyutlara ulaştığı, okuyucunun hayal dünyasıyla örtüşmeyi amaçlayan öğeler olduğunu gösterir.

Yazar, genel olarak bakıldığında tek tip mekânları seçmek yerine farklı ve çeşitli pek çok mekân tercih etmiştir. Bu öyküyü kuvvetlendirirken aynı zamanda okuyucunun mekân kavramını da geliştirmektedir. Özellikle birkaç öyküde üzerinde durulan tarihî yerler bilgi verici olması nedeniyle önemlidir.

Yazar, ele aldığı mekânları bazen dekor olarak kullanır. Ama genel olarak mekân, vakanın varlık bulduğu yer, şahısların içinde yaşadıkları, kendi oluşlarını fark ettikleri alanı verir. Bununla birlikte kahramanların içinde bulundukları çevreyi algılayış biçimlerini, ruhsal ekonomik durumlarını, karakterlerini açıklama yolunda imkânlar da sunar Şahısları tanııtma yollarının biri olarak şahsın çevresini, algılayış şekillerini, o çevredeki ruh durumunu hatta karakterini etkiler. Karakterlerin çevresinin aktarılması da bunu kanıtlar.

Sıfatlandırılan mekânların birbirlerine göre konumları değişebilir. Ana hatlarıyla mekân, Gökdoğan öykülerinde tarihî, tematik ve sosyolojik bir değer taşır.

4.5.6. ÖYKÜLERİN DİLİ VE BİÇEMİ

4.5.6.1. Dil

Konuşma Dili

Öykülerde konuşma dilinin canlılığı korunur. Konuşma dilinin kısa ve öz ifade yetisi öykülerdeki kurguyu daha içten ve samimi hâle getirir. Konuşma dilinin dinamik yapısı öykülerdeki kurguyu da gerçeklikle örtüştürür.

“...Of!... Ne sıkıcı bir gün!

Hayırdır Fahriciğim? Yine n’oldu?

Daha n’olsun. Babam hasta oldu.

Yaa! Tüh tüh, geçmiş olsun.

Geçmez dostum geçmez! Bizim bugünkü lunapark işi yattı.” (2017f: 6). Duyguların ifade edilişi, hayallerin ve fikirlerin aktarılışı eserlerde konuşma havasında, samimiyete dayalı olarak aktarılır.

Samimi Hitap İfadeleri

Eserlerde kullanılan samimi ifadeler okuyucu ile öykü arasında daha sıcak bir bağ oluşturur. Okuyucu bir eser okumanın ötesinde bir tanıdığı ile konuşma hissiyatı içine girer. Biraz daha konuşma diline yakınlık gösteren hitaplar samimiyete ek olarak güncellik, yakınlık duygusu da oluşturur.

Gökdoğan öykülerinde samimi hitap ifadelerini kullanır. Bunları bilinçli kullanan yazar, okuyucu ile arasındaki mesafeleri yok etmeye çalışır. Özellikle Boncuk Ayşe’nin öykülerinde ve Fikri ile Fahri’nin maceralarında bu ifadeleri yaygın olarak görmek mümkündür. Aynı şekilde Alican’ın günlüğü ile konuşması da kendi içinde samimi hitap ifadelerini barındırır.

“Peşinen söyleyeyim; “Üzümünü ye bağını sorma” diyenler bu öyküyü okumadan sayfaları çevirsinler...” (2008: 37).

“O akşam babam elinde küçük bir kutuyla eve döndü. Karnesi en güzel olan yaşadı. Ah Cumali, karnemdeki dörtlerin birini sana versem, hediye bölüşebilirdik.

...Akvaryumun içinde ise mini minnacık bir su kaplumbağası vardı. Ay! Ne şirin şey!...” (2011ç: 8).

“... Size güzel bir haberim var! Biz İstanbul’da değiliz. Yok canım, uzaya gitmedik! Dünya sınırları içindeyiz.” (2011ç: 17)

“... Ay bilerseniz, nasıl heyecanlıyım! Yo yo, matematik sınavına girmiyorum! Daha önemli bir şey oldu. Babam bize kurbanlık bir koyun aldı. Hem de bembeyaz tüylü, kara gözlü, sevimli mi sevimli bir koyun...” (2011ç: 29)

Atasözleri

Atasözleri bir milletin derin duygu ve düşüncelerini yansıtan, geçmişle köprü kuran ve ataların deneyimlerini sergileyen, her ulusun kendine ait özel cümlelerdir. Yazar da öykülerinde yer yer atasözlerine yer verir. Gene olarak bilinen, herkesin duyduğu ve anlamını bildiği; duyduğunda yadırganmayacak atasözleri seçilmiştir. Ancak anlatıcılar genel olarak çocuk kahramanlar olduğu için çok fazla atasözü görülmez. Bazı eserlerde geçen atasözleri şöyledir:

...“Üzümünü ye bağını sorma” diyenler (2008: 37).

Su uyur, düşman uyumaz (2011d: 6)

Damlaya damlaya göl olur (2011d: 34)

Çoğu zarar, azı karar! (2011d: 40)

Ağaç yaşken eğilir (2011f: 10)

Gülü seven dikenine katlanır. (2011g: 13)

Görüldüğü üzere yazar, öykülerinde çeşitli atasözlerine yer vererek anlatımını kuvvetlendirmeye çalışır. Atasözlerindeki derin anlam ve ifade kuvveti ile az sözle çok şey anlatma da sergilenir. Özellikle çocuk okuyucu için öykülerde yer alan eğitici işleve sahip atasözleri, okuyucunun olayları algılaması ve anlamlandırması için son derece önem arz eder.

Deyimler

Deyimler halkın yaygın olarak kullandığı, az sözle çok şey ifade edilen ve derin anlamlar içeren özel kelimelerdir. Duruma uygun olduğunda kullanılan bu kelimeler dikkatle ve özenle seçilmelidir. Yazar, bu deyimleri yerli yerinde kullanır. Hayatın her anında duyulabilecek bu sözleri kullanan genel olarak anlatıcı yani çocuk kahramanlardır. Bu sözleri bazen kahramanlar, bazen anne-babaları, bazen dedeleri tarafından duymak mümkündür. Sadece Alican'ın Günlüğü'nde deyimlerin ve bazı kelimelerin anlamları açıklanmıştır. Diğer öykülerde böyle bir durum görülmemektedir. Bu kullanım ve deyim zenginliği okuyucunun genel kültür seviyesini geliştirebileceği gibi dil gelişimi de katkı sağlamaktadır.

Eserlerde kullanılan deyimler şöyledir:

... Tabii annesinin istediği koltuk takımı alınınca kabak Zeze'nin başına patlamasaydı (2008: 10)

... Muaz Amcamın soyup soğana çevrildiğini söyledi (2008: 11)

... Dana ve çocuk o gece şehrin altını üstüne getirdiler. Sonra üstünü altına getirdiler. (2008: 32)

... gözünden uyku ırmağı akıyordu (2008: 34)

...Ertesi gün çocuk geceyi iple çekti. Halatla çekecekti ama evde halat yoktu. (2008: 34)

... Halini hatırını soran yoktu (2008: 53)

... kaşla göz arası tabağındaki pırasayı Zuzu'nun ağzına boşalttı (2008: 67)

...olup biteni anlatmak (2008: 68)

... köşe bucak onu aramaya başladı (2011ç: 8)

... kasım kasım kasılıyor (2011ç: 11)

... iş başa düştü (2011ç: 12)

... dut yemiş bülbül gibiyiz (2011ç: 34)

- ... kesik kesik öksürmeye başladı (2011ç: 35)
- ... Çocuklar hem suçlu hem de güçlüler (2011ç: 47)
- ... ormanı dört döndük (2011ç:48)
- ... hayvanına göz kulak olması gerekmez miydi? (2011ç: 48)
- ... Buna kendi kazdığın kuyuya düşmek derler! (2011d: 12)
- ...işine akıl sır ermez! (2011d: 12)
- ... Biz sabır taşına döndük, o sabır küpüne. (2011f: 48)
- ... yüzü beş karış asıktı (2011h: 8)
- ... kıtlıktan çıkmış gibi (2011c: 21)
- ... çil yavrusu gibi dağılmak (2011c: 42)
- ... ayıkla bakalım pirincin taşını (2011e: 12)
- ... yer yarılıp içine girmişti sanki (2011e: 15)
- ... paldır kültür yere yuvarlanıverdi (2011g: 26)
- ... bir dediğini iki etmez (2011j: 5)
- ...hepimiz pusuya yattık (2011j: 36)
- ... adamları gözüm tutmadı (2011j: 37)
- ... oynamanın tadı tuzu yoktu (2012c: 9)
- ... yarışı başa baş götürüyordu (2012ç: 5)
- ... dört nala koşan bir at gibi (2015c: 44)
- ... süt dökmüş kedi gibiydiler (2017ç: 39)
- ... dökme suyla değirmen dönmüyordu (2016e: 42)
- ... kafa kafaya verince (2017c: 53)
- ... uçsuz bucaksız gökyüzü (2017e: 8)

... damdan düşer gibi sormasın mı (2017e: 32)

... pabucu da böylece dama atılmış oldu (2017e: 39)

... iki seksen bir doksan uzanıp (2017f: 11)

... ocağıma incir ağacı mı dikeceksin? (2017h: 32)

Yazar, öykülerinde çeşitli ve bolca deyim kullanmıştır. Yapıları gereği sadece olaylar veya durumlar üzerine söylenebilen deyimler, okuyucunun deyimleri nerede ve nasıl kullanılacağına bir örneğini de teşkil etmektedir. Bu sebeple çocuk okuyucular adına öykülerde deyimlere sıkça yer vermek, onların dil gelişimi adına büyük katkılar sağlar.

İkilemeler

Öykülerde yer alan ve sıkça kullanılan ikilemler şöyledir:

...Ninni minni (Çocuk kulaklarına inanamadı. Minni olmasa da olurdu ama ninni olmalıydı.) (2008: 35)

...Gözleri ıslıl ıslıl, bir çığlık daha attı Melo (2008: 49).

...Tir tir titriyordu (2008: 55)

...pırıl pırıl ışıklar (2008: 57)

...Tiril tiril titriyordu (2008: 69-71)

...Kemik mekik yok (2018ç: 4)

...Şaşkın şaşkın köpeğe baktı (2018ç: 40)

... gece gece boyumu acıttınız (2018e: 5)

... sızlana sızlana bir pisi balığı çıkıp geldi (2018d: 21)

... pırıl pırıl olan (2018d: 36)

... dalga dalga denize yayıldı (2018d: 40)

... ıslıl ıslıl parlıyor (2018d: 42)

- ... tabakları tek tek yerleştirdim (2011ç: 18)
- ... sabah sabah tiyatroyu kurmuşsunuz (2011ç: 23)
- ...çıtır çıtır sesler geliyor (2011ç: 24)
- ... harıl harıl bir şeyler tekrarlıyor (2011ç: 25)
- ... tatlı tatlı gülümseyip (2011ç: 28)
- ... şaşkın şaşkın baktı (2011ç: 28)
- ... paldır kùltür dışarı çıkıyoruz (2011ç: 33)
- ... tatlı tatlı uyumuşum (2011ç: 38)
- ... bağıra bağıra marş söylemek (2011d: 6)
- ... sık sık telefonla arar (2011d: 14)
- ... harıl harıl Peygamberimiz'in hayatını okuyor (2011d: 18)
- ...ayrı ayrı çorap teklerini (2011d: 28)
- ... böyle uslu uslu durun (2011d: 29)
- ... hızlı hızlı yürüyor (2011d: 34)
- ... uzun uzun geldikten sonra (2011f: 7)
- ... minare yamuk mamuk değil! (2011f: 8)
- ... fıskos fıskos ne konuşuyorlar acaba? (2011f: 17)
- ... abur cubur yemekten (2011f: 32)
- ... şaşkın şaşkın Selami'ye baktı (2011f: 43)
- ... tek tek cevapladık (2011f: 48)
- ... yırtık pırtık ayakkabılar (2011h: 30)
- ... eski piski tokalarım (2011i: 12)
- ... melùl melùl oturuyorduk (2011i: 36)

- ... güzel güzel konuşmak varken (2011c: 21)
- ... tatlı tatlı gülümsedim (2011c: 22)
- ... tıpış tıpış odamın yolunu tuttum (2011c: 23)
- ... mışıl mışıl uyuyordu (2011c:26)
- ... iri iri yeşil erik (2011e: 7)
- ... sessiz sakın bir sokak (2011e: 17)
- ...uzun uzun yürüdük (2011e: 42)
- ... sık sık bize gelip gidiyorlar (2011e: 47)
- ... pırıl pırıl görünce (2011g: 5)
- ... iri yarı olanı (2011g: 17)
- ... irili ufaklı vazo (2011g: 24)
- ... kucak kucak kar toplamak (2011ı: 9)
- ... garip garip yüzüme baktı (2011ı: 13)
- ... pırıl pırıl parlamıştı (2011ı: 17)
- ... sallana sallana köşeyi döndüler (2011j: 40)
- ... üzgün üzgün bana baktı (2011k:36)
- ... tek tek suladım (2011m: 6)
- ... oluk oluk akan çeşme (2015c: 44)
- ... foşur foşur nefes aldı (2016c: 11)
- ... güzel güzel sohbet ettiler (2016c: 12)
- ... harıl harıl çalışırken (2016c: 29)
- ...mırıl mırıl şöyle (2016a: 124)

Yazar, ikilemlerle anlatımını güçlendirmeyi tercih eder. Aynı zamanda ikilemler arasında aynı kelimelerin değil farklı kelimelerin seçimi de önemlidir. Çünkü çocuk okuyucu mecaz anlatımı kavrayabilecek seviyededir. Bu da yazarın okuyucusunun yaş aralığına göre dilini çeşitlendirdiğinin bir göstergesidir.

Pekiştirmeler

Genellikle aynı ifadelerin soru kelimesi ile sağlandığı, pek azının belirli bir kural dâhilinde yapıldığı pekiştirmeler ifadeye canlılık katar. Öykülerde yer alan pekiştirmeler şu şekildedir:

...Tüyleri ıslak ıpsıslaktı (2008: 55)

...upuzun el (2018e: 33)

... sevimli mi sevimli (2011ç: 29)

... renkli mi renkli (2011ç: 38)

... tatlı mı tatlı birisi (2011d: 15)

... güneşli mi güneşli (2011g: 5)

... güpegündüz soygun olmaz (2011j: 37)

... değerli mi değerli (2011l: 5)

Yazar, pekiştirmeleri olaylara daha net bir anlam katmak ve inandırıcılığı yükseltmek için tercih eder. Okuyucu pekiştirmelerle beraber olayların zihinlerindeki canlandırmasını daha net olarak algılar ve tamamlar.

Dil Sapmaları

“Tekiz” (2011h: 11) kelimesi yanlış bir kullanımdır. Çünkü “-z, -ız, -iz” ekleri çoğulu ifade eder ki, çoğul iki ve daha fazlasını anlatır. “Tek” şeklinde kullanım daha uygun ve doğru olacaktır.

“Selami’nin yüzü turşu, Cumali’ninki sirke, benimkisi bal satıyor.” (2011h: 14) İfadesine yüzün turşu ve sirke satması kullanılan bir deyim iken “bal satıyor” ifadesi tamlama yanlışlığını gösterir.

... “Üzerinde pembe mi pembe uğurböcekleri var.” (2011h: 30) sözünde uğur böceklerinin pembe olması bir dil sapmasıdır. Çünkü uğur böcekleri kırmızıdır.

... “Sonra siyah siyah düşündük.” (2011i: 11) ifadesinde bir deyimden değiştirildiği görülür. Deyimler kalıp ifadelerdir ve değiştirildiğinde kelimeler aynı anlamı vermekten yoksundur. Çünkü hiçbir ifade “kara kara düşündük” kadar kararsızlığı anlatamaz.

Alican’ın kardeşinin adı “Zehra” olarak geçmektedir. (2011e: 21) Alican’ın günlüğünde yazarın bazı yerlerde Elif, bazı yerlerde Zehra adındaki bir kardeşten bahsedildiği görülür. Oysa Alican’ın bir kardeşi vardır. Bu sebeple kişilerin isimlendirilişinde bir uyumsuzluk mevcuttur.

... “Oysa Zehra daha üç yaşındaydı. Resmimi bilerek karalamamıştı.” (2011k: 42) ifadesinde “daha” ve “bilerek” kelimeleri dil yanlışını gösterir. “Daha üç yaşında” derken bir acıma, merhamet söz konusu iken, “bilerek karalamıştı” suçlama içermektedir.

Görüldüğü üzere yazar, tamlama yanlışlığı, ifade yetersizliği ve isim karmaşası gibi bazı dil hataları yapmıştır.

Kelime

Yazar eserlerinde farklı kelime ve kelime gruplarına yer vermez. Çocuk okuyucunun yaş seviyesini temel alarak olayları sade bir dille yazar. Okuyucu öykülerde bilmediği bir kelime veya kelime grubuyla karşılaşmaz.

Çok fazla olmasa da bazı isimleri söyleyiş kolaylığı açısından ve hatırd tutma bakımından tekrarlı, farklı kelimelerden seçer. “Zuzu, Doni, Nipo, Lipo, Tito, Melo, Comcom, Mami, Gayu, Tupi, Muli” bunlardan bazılarıdır.

Cümle

Gökdoğan cümlelerini uzun kurmaz ancak hemen hemen pek çok cümlesi, kurallı bir yapıya sahiptir. Devrik cümleler veya eksilteli cümleler diyaloglarda yer alır ki bu da konuşmanın doğallığını yansıtmaya adina önemlidir.

“...Sonra babam geldi. Hep birlikte sofraya oturduk. Annem babama olanları anlatacak mı diye merka ediyorduk ki, Selami çorbasını içerken kesik kesik

öksürmeye başladı. Öksürüğü giderek arttı. Çorbasını güçlükle bitirip sofradan kalktı. O gece derin uykumdan Selami'nin inlemeleriyle uyandım.” (2011ç: 35).

“...-Selamiiii!

-Efendim!

-Aile içi dayanışma ne güzel, değil mi?

-Evet, çok güzel!

-Top oynamaktan da güzel mi?

-Ee...Şey...Hımm...

-Selamiiii!” (2017ç:20). Yazar, cümlelerini kısa tutarak olayı tüm çıplaklığı ile okuyucuya bırakır. Cümleler kısa olmasına rağmen sevinç, hüznün, sinirlilik gibi duyguları üzerinde taşır.

4.4.6.2. Üslup

Üslup bir yazarın neyi, nasıl anlattığının ifade edildiği en önemli yerdir. Sanatçılar ele aldıkları konular ve durumlara göre farklı üslup çeşitleri kullanabilirler. Gökdoğan'ın öykülerinde kullandığı üsluplar şöyledir:

Yalın Üslup

Yazar olayları aktarırken çok fazla süslü kelimeler tercih etmez. Bilgi verilen olay, durum, kişi, mekân gibi unsurların anlatımında yalınlık söz konusudur.

“Tek tek büyük halanın elini öptük. İçeri girip sedire oturduk. Gülşeker Hala tıpkı adı gibi güler yüzlü, tatlı mı tatlı birisi. Bizi gördüğüne o kadar sevindi ki, nasıl ağırlayacağını bilemedi. Gül börekleri, nar şerbetleri... Neler hazırlamış neler...Nefis bir sofranın etrafına toplandık. Hem sohbet ettik hem de afiyetle yemeğimizi yedik. Gülşeker Hala'nın kocası yıllar önce ölmüş. Çocuklarının hepsi evlenip uzaklara yerleşince yalnız başına kalmış...”(2011d: 15)

Betimleyici Üslup

Betimleyici üslup anlatılanları somutlaştırmak ve zihinde canlandırmak adına önemli bir üsluptur. Yazar özellikle karakterleri anlatırken betimleyici üsluba başvurur.

“...Aslında Muaz Amca soğana benzemez. Bana sorarsanız Muaz Amcam ancak bir pırasaya benzeyebilir. Çünkü Muaz Amcam çok uzun boylu ve zayıftır. Saçları da pırasa gibi dümdüzdür. Öyle ki alnına dökülür, gözlerinin içine girer...” (2008: 11).

Düşünce Üslubu

Karakterlerin durumlar karşısında analizlerinde ve yorumlarında düşünce üslubuna başvurulur. Fesleğen Sokağı'na yeni taşınan ve bazı sıkıntıları nedeniyle kendi dünyalarına çekinen Necmi Bey ve ailesi sokağın samimiyetini yaşayarak öğrenirler. “Gece serinliğinde evine yaklaşırken sokaktaki fesleğenlerin ilk kez bu kadar güzel koktuğunu fark etti. Durdu. nefeslendi. İçine tatlı bir huzur yayıldı. Doğrusu Fesleğen Sokağı'na ve yeni komşularına bu kadar çabuk alışacağını hayal bile edemezdi.” (2016i: 26).

Tahlilci Üslup

Yazar kişileri ifade ederken ve olayları anlatırken gerekli yerlerde tahlillere girilir. Genel hatlarıyla *Fesleğen Sokağı* eserinde bu üslup görülür. Çünkü sokak özeldir ve orada yer ala herkes özel olarak algılanıp aktarılmaya çalışılır.

Eleştirel Üslup

Yazar, yer yer bazı olay ve durumlara eleştirel bir yaklaşım sergiler. Geçmişten gelen bazı inanışlar, içinde bulunduğumuz yüzyılın getirdiği sıkıntılar eleştirel üslupla okuyucuya aktarılır.

Yazar, “Ninniden Kaçan Dana” öyküsünde baştan sona kadar eleştirel bir üslup takınır. Ninni söyleyen anneler, ninniye dinlemeden uyumak isteyen çocuklar, ninnideki sözler eleştirilir. “...Muhtemelen ninnideki dana da böyle bir şeydi. Ama onun bostanda olması gerekmez miydi? Acaba bostancı kovalarken yolunu mu şaşırmıştı? ...İki yaprak lahana yediğim için cihana nam saldım, dedi. Artık biraz da

başka hayvanlar bostana girsinler de görsünler dünyanın kaç bucak olduğunu.”
(2008: 30-31).

Mizah Üslubu

Yazar, okuyucuyu güldürürken eğitmek adına mizah üslubuna yer yer başvurur.

“Ertesi gün çocuk geceyi iple çekti. Halatla çekecekti ama evde halat yoktu.”
(2008: 34). Deyimlerin değiştirilmesi gibi bazı farklılıklar görülebilir.

Mizah üslubunun en yaygın görüldüğü öyküler *Fikri ile Fahri/Fikri Bol Fikri*’lerdir. Fikrinin farklı fikirleri, Fahri’nin sürekli yemek yeme düşüncesi ve uçsuz bucaksız hayalleri mizahı oluşturur. Hatta bazen evin Bilge ablası bile gülünç hallere düşebilir. Japonya’dan gelecek kız arkadaşını bekleyen Bilge, arkadaşı hastalanınca yerine erkek kardeşi gelir. Bir hafta boyunca Fikri’yi evden uzaklaştırmak isteyen Bilge, bu durum karşısında kendisi evden gitmek zorunda kalır.

“...Haa!.. Bilge ablam mı? Bizim kampımıza katılmak istemiyormuş. Sanırım teyzemlere yatıya gidecek. Hay Allah, ne enteresan bir gün!” (2016ı: 124)

Hitabet Üslubu

Bu üslup çeşidini daha çok Fikri ile Fahri’nin maceralarında görürüz. Fikri ve Fahri, üzerinde durdukları fikirleri açıklarken, fikirlerini hayata geçirirken veya başkalarına bilgi vereceklerinde iyi bir hatip edasıyla konumlanırlar.

“Çok sevgili, biricik sınıf arkadaşlarım! Lütfen beni başkan seçiniz! Hiç pişman olmayacaksınız. Çünkü...” (2017f: 44)

Görölsüğü gibi yazar, farklı üslup tekniklerini kullanarak öykülerinin anlatımını güçlendirir. Tek düzelikten kurtulan yazar, öykülerinin anlatımını da çeşitlendirir.

4.5.7. OTORİTER X ANTİ-OTORİTER YAKLAŞIM BİÇİMİ

Gökdoğan öykülerinde yer yer otoriter yer yer anti-otoriter yaklaşımı tercih eder. Bazı öykü sonlarını okuyucuyu da dâhil ederek bitirir.

“Zeze’nin Kumbarası”nda yazar sonucu şöyle bitirir:

“...Zeze ise onun her göz kırışında kumbarasındaki paraları hayırlı işlere harcamanın hayalini kurar. İyi kalpli çocukların hayalleri bir gün gerçekleşir bilirsiniz...” (2008: 17).

“...Bu çılgınlıkları akıllı ve çalışkan tüm çocuklar duyabilir. Siz de duydunuz değil mi?” (2008: 58)

Yazar öykülerinin bazı bölümlerinde otoriter bir yaklaşım sergiler. Bu, okuyucu üzerinde baskıcı bir tutum gösterir. Sanki okuyucu yazarın yönlendirdiği şekilde davranmazsa veya o şekle bürünmezse kabul edilmeyecek izlenimi oluşturmaya çalışılır.

“...Çocuk sütünü içmiş, dişlerini fırçalamış, yatağına yatıp yorganı kafasına çekmişti.” (2008: 28). Burada ideal bir yaşamın örnekleri verilir.

“...Anneler çocuklarını evde bulamazlarsa telaşlanırlar. Hele bir de gece yarısı bulamazlarsa şehri ayağa kaldırabilirler.” (2008: 32) okuyucu bu sözlerle uyarılır.

Bazı öykü sonları ise okuyucuya bırakılır. Böylece okuyucu olayı sonlandırırken aynı zamanda öyküye de dâhil olur. Bu anti-otoriter tutumu sergilerken aynı zamanda okuyucuyu önemli ve özel hissettirmektedir.

“Bulut Otobüs”te fil trambolin sayesinde gökyüzüne uçar ve hayvanat bahçesinden kurtulur. Yazar, hayvanat bahçesindeki son durumu netliğe kavuşturmadan son kararı okuyucuya bırakır: *“...Diğer hayvanların da trambolin sırasına geçtiklerini fark ettiklerinde, nasıl telaşlandıklarını anlatamam!”*(2013a: 74)

Yazar ideal kavramları okuyucuya sunarken örnek karakter ve olaylardan esinlenir. Bu tür davranışları okuyucuya örnekler şeklinde sunar. Bu da yazarın otoriter bir tutum içinde olduğunu gösterir.

“...Dünya iyisi ağabeyim benim. Paylaşmayı nasıl da bilir.” (2011ç: 8)

“...Aranızda ona, ancak alın teriyle elde edilen kazancın helâl ve bereketli olduğunu anlatmak isteyeniniz var mı acaba?” (2011ç: 16)

“... Yaşasın! Selami sonunda hatasını anladı. Kendimize doğru örnekler seçersek doğru bir ömür sürmüş oluruz, değil mi?” (2011d: 20)

“... Fino o günden sonra sokağımızdan ayrılmadı. Ne zaman bizi görse kuyruğunu sallayıp yanımıza koşuyor. Hayvan deyip geçmemek gerek. Onlar bile iyilikten anlıyor.” (2011f: 40)

“... Olabilir; ama satıcısından izinsiz hiçbir meyvenin tadına bakmak doğru değildir, dedi. He meyveler yıkanmamış olduğu için üzerinde mikroplar barınabilir. (2011e: 10)

“... Benim akıllı torunum, dedi. Etrafına her zaman saygılı ol. Ne çiçeklere ne de hayvanlara zarar ver. İyi kalpli çocukları herkes sever... Hımm, iyi kalpli çocuk, büyüklerini dinleyen, etrafına rahatsızlık vermeyen, herkese iyilik yapmayı seven çocuktur, dedi. Üstelik ben iyi kalpli bir çocuk tanıyorum galiba.” (2011l: 46-47).

Bir çocuğun çocukluk dönemi boyunca istediği şey hep iyi bir çocuk olabilmektir. Doğru davranışlar belirlenip istendik yöndeki davranışlar vurgulanırken iyi çocukluk idealize edilir. Bu da yazarın otoriter tutumunu gösterir.

“...Yalan söylemek ise kötü bir şeydi. İyi çocuklar kötü davranamaz ki...” (2011o: 38)

Görüldüğü üzere Gökdoğan, öykülerinde idealleştirdiği davranışları ele alır. Bu davranışları okuyucuya ağırlıklı olarak otoriter yaklaşım tarzıyla sunar. Ancak bazı bölümlerde yazarın anti-otoriter tutum sergilediği de görülür.

SONUÇ

Çocuk edebiyatı yeni oluşum ile farklı açılımlarıyla çocuğu ve çocuğa göreliği ele alan bir alandır. Bu alan çocuğun zihinsel, sosyal, duygusal ve algı gelişimini, anlama yetisini, edebî ve estetik değer kazanımını, yaratıcı düşünmesini ve çabuk kavramasını sağlar. Tüm bu özellikler çocuğa edebî türlerle kazandırılır. Bu bağlamda Nehir Aydın Gökdoğan çocuk edebiyatı üzerine çalışmaları ile isminden söz ettirir.

Nehir Aydın Gökdoğan kaleme aldığı eserlerin gerek içerik ve gerek biçim özellikleriyle önemle değerlendirilmesi gereken bir isimdir. Edebiyat dünyasına roman ve yetişkinler için yazdığı öykülerle merhaba diyen yazar, zamanla çocuk edebiyatına yönelir. Yazarın özellikle son on yıldaki çalışmalarının geneli çocuklara yöneliktir. Her yaştan çocuk okuyucuya hitap etmeye çalışan Gökdoğan, gerçekte hayali eserlerinde ustaca harmanlar.

Çocuk edebiyatında çocuğa görelik ilkesini rehber edinen yazar, bunu sanatına yansıtmayı başarır. Yazmayı hayatının amacı hâline getiren yazar için sanat, yaşamının beslenme kaynağıdır. Sanatını meydana getirirken öğrenmeyi, bilgi vermeyi ve görülmeyeni göstermeyi hedefler. Farklı alanlardaki bilgi ve tecrübelerini eserlerine yansıtan sanatçı, ele aldığı konularla, konuları işleyişiyle ve ifade etmesiyle, çocuğun dünyasına girmesiyle sanatını güçlendirir.

Çocuklara yönelik özenli üslubu, aşlamaya çalıştığı değerler ve iletiler yazarın çok yönlülüğünü gösterir. Bu yönler dikkate alındığında Gökdoğan, özgün eserler ortaya koymaya çalışır. Olgulara yaklaşımı, masal ve öykülerinde ele aldığı konular, karakterler, zaman ve mekân unsurları yazarın özgünlüğünü sergiler.

Yazar, Anadolu masalları ve dünya masalarının yanı sıra Batı'dan Andersen, La Fontaine, Grimm Kardeşler, Beti Smit, Ferenc Molnar, Eleanor H. Porter, Jonathan Swift, Michael Ende, David Hanry Wilson, Asa Lind, George Orwell, Dostoyevski, Doğu'dan Mevlâna, Seyyid Kutup, Ali Şeriatî, Necip Mahfuz, Halil Cibran; Türk edebiyatından Kemalettin Tuğcu, Ömer Seyfettin, Mevlana İdris Zengin gibi güçlü isimlerin etkisi altında kalır. Çeşitli isimlerden ve farklı kaynaklardan beslenmesi yazarın gelişimini, oluşumunu ve başarısını artırmıştır. Bu etkileniş asla taklit olmamıştır. Sadece bu isimleri örnek alır. Bu da sanatının

özgünleşmesini sağlar. Çocuk edebiyatında kendini geliştiren yazar, hiçbir sanatçının gölgesi altında kalmaz.

Edebiyata ilkokul çağlarında ilgisi olan yazarın, üst üste aldığı dereceleri vardır. Öykü dalında altı kere ikinciliği, şiir dalında üçüncülüğü bulunan yazar, *Haksöz* dergisinin öykü yarışmasında birinci olur. Bu teşvik ve destekler yazarı yazmaya, okumaya ve kendini bu alanda geliştirmeye iter.

Yazarın edebiyata ilk kazandırdığı eseri *Güller Ağlar Ülkemde*'dir. Yazar çeşitli roman ve yetişkin öyküleri kaleme alır. Bunların pek çoğunun basımını yazarlık hayatında tekrar düzenlemek için durdurur.

Yetişkinlere yönelik roman ve öykülerin ardından çocuk edebiyatına yönelen yazar, son zamanlarda ağırlıklı olarak çocuklar için eserler kaleme alır. Çocuk edebiyatı alanında masal, öykü, değerler eğitimi seti ve seri kitaplar yazar. Çocuklar için ilk adımı masalla atan yazar, çeşitli masalları okur, yorumlar ve Türk kültürüne uygun bir şekilde yeniden kaleme alır. Masal üzerine yoğunlaşan Gökdoğan, *Çikolatalı Masallar* eserinde genel olarak anonim masalları yorumlar. Diğer masal kitaplarında ise yazarın hayal dünyası, hayata bakış açısı yansıtılır. Özellikle *Masal Kaçkını* ise türün ilk örneğidir. Çünkü masal özelliklerinden yararlanılan ve roman tarzında sunulan ilk eserdir. Hem çocuklara hem de yetişkinlere yönelik eser, ele aldığı temalarla evrensellik de taşır.

Yazar eserlerini çocuğa yönelik anlatsa da yetişkin-çocuk bağı hemen hemen pek çok eserinde görülür. Çocuğu tek başına bırakmayan, ona sosyal bir yaşam sunan yazarın, bazı öykü ve masallarının aynı zamanda yetişkinlere yönelik olduğu düşünülebilir. Bu eserler yetişkinlere katkı sağlayan ve onlara örnek davranış modelleri sunan bir anlatım sergiler. Yazar anlatımını kısıtlamak yerine katmanlı bir anlatımı tercih ederek okuyucuyu kendine çekmeye çalışır. Bu anlamda *Masal Kaçkını* hem masalsı unsurları hem fantastik öğeleri hem de gerçeklik bağıyla çocuklara ve yetişkinlere yönelik bir eserdir.

Çeşitli öyküler yazan sanatçı, son dönemlerde seri ve eğlenceli eserler vücuda getirir. Fikri ile Fahri ikilisinin öne çıktığı seri kitaplar çocukların ilgisini çeken, onları okumaya teşvik eden sürükleyici öykülerdir. Alican'ın günlük yazarak oluşturduğu seri daha küçük yaşlara hitap eder. İkizler ve kardeşleri Ayşe'nin

maceralarını anlatan öyküler ise ağırlıklı olarak tarihî dönemleri ve aile yapısını yansıtır. Bunların yanı sıra diğer öykü kitapları da iyilik, güzellik, umut, yaşama sevinci gibi erdemleri aktarır.

Yazarın çocuklar üzerine ele aldığı masal ve öyküler çeşitli temalar içerir. Yazar tek bir tema üzerine yoğunlaşmaz. Bu temalar kendi içinde ahlaki değerler, sosyal tutumlar ve kültürel kazanımlar olarak sınıflandırılır. Yazar hem masal hem de öykülerinde ağırlıklı olarak ahlaki değerler üzerinde durur.

Masal ve öykülerde kişileştirme yani karakterler çeşitlidir. Bu kişiler yetişkin, çocuk, hayvan, bitki ve fantastik başlıkları altında incelenir. Masallarda çocuk ve hayvan; öykülerde çocuk ve yetişkin karakterler ağırlıktadır. Masallarda karakterler tek yönlü ele alınmaz. İyi bir karakter bir başka masalda kötü olabilir. Bu sebeple ele alınan masalda karakterin hangi özelliği verildiyse sadece o yönü üzerinde durulur. Çünkü diğer masalda vasıflar değişebilir. Öykülerdeki karakterler ise çok yönlüdür. Özellikle seri öykülerde karakterlerin başından geçen maceralar yansıtılır. Bu maceralar katmanlıdır ve eğlendirirken öğretme özelliği gösterir.

Eserlerde yapı başlı başına üzerinde durulması gereken bir bölümdür. Çünkü bu bölüm hem eserlerin temel özelliklerini hem de yazarın özgünlüğünü sergiler. Yapıda ilk ele alınan edebî eserlerin oturduğu kurgudur. Kurgu ve kurmaca her geçen gün gelişen, farklı yorum ve görüşlere açık bir alandır. Kurgunun oluşumu ve sağlamlığı masal ve öykünün diğer unsurlarını derinden etkiler. Olay örgüsü olayların sıralanışını ve okuyucuya aktarılışını ifade eder. Yazar masalları kalıplaşmış masal formatında başlatmaz. Çünkü yazar masala farklı bir soluk getirmeye çalışır. Sadece bir masal kitabında formelleri toplu bir şekilde sunan yazar, bunu diğer eserlerinde tekrar etmez. Bu sebeple olaylar genelde baştan başlatılır. Yazara has diyalog tekniği, mekân ve kişi tasviri ile başlatma görülür.

Masalların yapısına has arayış yolculuğu kalıbı masallarda rastlanan bir unsurdur. Karakter bir arayış içine girer. Bunun için bulunduğu ortamı değiştirir, mücadeleler verir. Bu mücadeleler sonucu hatasını anlayarak geri döner. Bu dönüş karakter için yalnızlık, üzüntü, pişmanlık gibi pek çok duyguyu barındırır. Organik bütünlük hem masal hem de öykülerde görülür. Olayların belli bir sırası vardır ve bir olay biterken diğer olay başlar. Ancak tüm bu olaylar tek bir olay ekseninde meydana gelir. Çerçeve anlatımda iç içe geçmiş masal ve öyküler sunulur. Özellikle

masalda *Masal Devi Şigibo* bu başlığın ana örneğidir. Şigibo adındaki devin yaşadıkları ve anlattıkları şeklinde iki farklı çerçeveden bahsedilir. Öyküde ise Boncuk Ayşe'nin yazar olma heyecanı ile yaşadıklarını kaleme alması yine çerçeve anlatımı örnekler.

Tüm eserlerin kurgulandığı ve okuyucuyu esere çeken çatışma yani gerilim unsurları Gökdoğan'ın eserlerinde çeşitlilik arz eder. Masallarda yaygın bir tutum olan iyilik-kötülük çatışması bununla yazarda bununla sınırlı değildir. Çatışmalar hem masal hem de öyküde yoksul-zengin, saf-açıkgöz, güzel-çirkin, yardımseverlik-bencillik, bilgelik-cehalet, yalnızlık-dostluk/arkadaşlık, birey-toplum, çalışkanlık-tembellik, cesaret-korku, kibir-tevazu, güçlü-güçsüz, cimri-cömert, kral/-padişah-halk, kuşak çatışması gibi genişlik gösterir.

Bitirme biçimleri de farklılık gösterir. Yazarın alışlagelmiş biçimde bitirdiği masallar oldukça azdır. Masallar daha çok iletilerin dile getirilişi ile sonuçlanır. Öyküler ise ağırlıklı olarak sorularla biter ve sonuç okuyucuya bırakılır. Sonucun böyle bitirilişi okuyucuyu etkin olarak masal ve öyküye dâhil eder.

Gökdoğan masal ve öykülerinde zengin, sürükleyici ve çok yönlü anlatımı benimser. Eserlerinde iç içe geçmiş anlatımlar görülür. Bu anlatımlarda samimiyet ve içtenlik çocukların iç dünyasına nüfuz eder. Çocuktan-çocuğa görelilik ilkesi Fikri ile Fahri, ikizler, Boncuk Ayşe, Tarık Emre vb. karakterler ışığında öykülerde ele alınır. Masallarda hayvanların davranışları da bunu gösterir. Burada dikkati çeken bir diğer yön ise bir hayvanın her zaman yüceltilmiş bir tip olmayışıdır. Örneğin aslan bazen kral, bazen hasta bir hayvan bazen de ormandaki diğer hayvanlar tarafından dışlanmış bir karakter olabilir. Bu da okuyucuya hayatın değişmez kurallarının olmadığını aktarır.

Anlatım biçim ve teknikleri yazarın özellikle üzerinde durduğu ve eserlerde sıkça rastlanan bir unsurdur. Gökdoğan diyalog kurmada alanında oldukça başarılıdır. Hatta bazı öykülerinde olayları diyaloglar üzerinden aktarır. Yazar mektup türüne de ayrıca önem verir. Bir kaç masalda mektup geçerken mektuplardan oluşan başlı başına bir öykü kitabı da mevcuttur. Tasvir tekniği olayların ve kişilerin somutlaştırılması adına çocuk okuyucu için önemlidir. Yazar da bazen kişi bazen mekân bazen de durumların tasvirleri üzerinde durur. Özetleme ve anlatma-gösterme teknikleri de yazarın kullandığı diğer teknikler arasındadır.

Yazarın dikkat çeken bir diğer yönü ise mizahi anlatımıdır. Okuyucuyu sıkmadan ve eğlendirerek aktarılan olaylar yazarın anlatımını güçlendirir. Mizahi anlatım sadece güldürmek için değil okurken düşündürmek, okuyucuda iz bırakmak için seçilmiş bir anlatım tarzıdır. *Büyüteç Gözlü Kız* eserinin bütününde, Fikri ile Fahri'nin pek çok macerasında, Boncuk Ayşe ve ikiz abilerinin hayatlarında esprili ve sembolik anlatım görülür.

Masallarda genel olarak hâkim bakış açısı kullanılır. Yazar olayların dışında kalarak olayları gözlemleyerek okuyucuya sunar. Öykülerin pek çoğunda ise kahraman bakış açısı görülür. Ayşe, Fikri, Alican gibi karakterler ışığında olaylar okuyucuya aktarılır. Bu anlatımlarda samimiyetin varlığı kadar araya girip olaya müdahale de söz konusudur. Yazar bazı öykü ve masallarında anlatının dışında kalır ve olaylar kahramanların gözünden aktarılır. Bu bakış açılarının hâkim olduğu anlatımlarda basit, sade ve akıcı bir dil benimsenir. Eserlerdeki olaylar genellikle çocukların düşünce dünyasının yansıtıldığı, daha çok deneme yanılma yönetiminin sergilendiği günlük davranışlardır. Bu bölümlerde okuyucu öykü kişisiyle kolayca özdeşim kurabilir.

Masalların yapısı gereği zaman ve mekân belirsizdir. Ancak düşlem yani yazarın hayalindeki zaman kozmiktir. Olayların geçtiği yerler ise genel olarak ormanlar ve uzak diyarlardır. Öykülerde yer ev, sokak, mahalle ve okullardır. Zaman ise kozmik olmakla beraber günün herhangi bir vakti dile getirilmektedir.

Mekânların anlatımı ve betimlenmesi yazarın dünyaya bakış açısını ve çocuğa aktarılacak dünyayı ortaya koyar. Mekânlar öykü ve masallarda çeşitlilik gösterir. Bu çeşitlilik hayal ürününe dayalı değil gerçeği yansıtır. Birkaç masal ve öyküde fantastik unsurlar görülse de yazarın başarısı gerçekliği hayal ile harmanlayarak çocuğun dünyasında karakterler ve olaylar ışığında verebilmesidir. Ayrıca yazar, mekânda bilinçliliği ve duyarlılığı da vurgular. Bu bakımdan ele alındığında camiler, Kur'an okunan yerler, evlerin bazı alanları özel olarak seçilir. *Fesleğen Sokağı* da özel olarak seçilen ve belki de gerçekte olması istenen, tercih edilen, özlemi duyulan bir yeri temsil eder. Çünkü o sokak öyle bir yerdir ki, herkesin yaşamak isteyeceği evler ve vakit geçirmeyi tercih edeceği komşular vardır. Burada hem iyi hem kötü karakterlerin varlığından bahsedilir. Çünkü yazar, hiçbir unsuru tek tip üzerinden vermez.

Gökdoğan'ın önem verdiği ve üzerinde titizlikle durduğu konuların başında hiç şüphesiz dil gelir. Türkçe kelimeler kullanmaya özen gösteren, duru ve özgün bir dil oluşturan yazar, kelimelerin seçiminde hassas davranır. Onun için dil, yazarı, dönemi en iyi yansıtan unsurdur. Yazar masallarında günlük ifadeler yer verir, sade bir anlatıma sahiptir. Ağırlıklı olarak kurallı ve kısa cümleler kurar. Yer yer yöresel ifadeler de yer verir. Yazar çocuk okuyucuyu bilgilendirmek, ona dilin güzelliklerini verebilmek adına eserlerinde atasözü, deyim, ikileme ve pekiştirmeleri sıkça tercih eder. Gökdoğan dile önem verir ancak birkaç masalda dil sapmaları da görülür.

Vladimir Propp tarafından geliştirilen ve masalların iskeletini oluşturan sistem Gökdoğan'ın masallarında da görülür. Masallarda kahramanları ele alarak başlanan sistemde başlangıçlar söz konusu edilir. Masalların başlangıçları sınırlandırılabilir veya genişletilebilir. Ancak bu belli bir sistem dâhilindedir. Masallar Propp'un biçembilimi ele alınarak incelendiğinde masalların biçembilimine uyduğu, bunun dışına pek çıkmadığı görülür. Evrenselleşen biçembilimin sembolik ifadeleri yazarın masallarında yerini bulur.

Çocuk edebiyatında önemli bir ölçüt olan otoriter ve anti-otoriter yaklaşım biçimi Gökdoğan eserlerinde her iki şekliyle mevcuttur. Otoriter yaklaşım çocuğa verilen ve aktarılmak istenen düşüncenin ortaya konduğu, alenen okuyucuya sunulan bir tutum içerir. Yazar masallarında ve öykülerinde yer yer otoriter tutumu sergiler. Ama bu çok ciddi boyutlarda değildir. Çocuk edebiyatında geline aşamada öncelenen anti-otoriter tutum ise okuyucuya fark ettirmeden, tercihi okuyucuya bırakan bir yaklaşımdır. Yazar masal ve öykülerinde anti-otoriter tutumun örneklerini de barındırır. Özellikle davranışlar üzerinden yazar, okuyucuyu bilinçlendirmeyi ve kendi tercihini yapmasını sağlar.

Yazarın üzerinde durduğu ve geniş yelpazede eserlerine yer verdiği bir diğer unsur eğitciliştir. Masal ve öykülerde okuyucunun hayatına yön veren, onu geliştiren, hayata hazırlayan, farklı bakış açıları kazandırmaya çalışan ve yaratıcılığını destekleyen pek çok ileti yer alır. Yazar masallarda genelde bir tane ileti üzerinde durarak masalların sonunda ele aldığı temayı belirtir. Öykülerde ise iletiler katmanlıdır ve birkaç tane tema bir arada verilir. Özellikle karakterler ışığında

verilen ve bu davranışların değerlendirilerek sunulduğu öyküler okuyucu açısından son derece önem arz eder.

Gökdoğan mesajlarını ara mesajlarla süsleyerek okuyucuya verir. Yani vermek istediği temel iletinin yanı sıra yan fikirler ve mesajlar yazarda görülür. Eserlerinde ana hatlarla vermeye çalıştığı iletilerde aile sevgisi, kardeşlik, dayanışma, yardımlaşma, büyüklere saygı, merhamet, ilgi, fedakârlık, sorumluluk, akraba ziyareti gibi evrensellik görülürken namaz kılmak, oruç tutmak, dua etmek, şükretmek, iyi bir Müslüman olmak gibi dinî değerler de içerir. Bu da yazarın masal ve öykülerdeki tutumunu sergiler.

Gökdoğan eserlerine bakıldığında genel olarak her yaş grubundan bahsedilebilir. Gökdoğan, yaş seviyelerine uygun eserler kaleme almaya çalışır. Özellikle masal ve bazı öykülerin 4-6 yaş grubuna hitap ettiği açıktır. İçerik kadar duyarak ve görerek öğrenmeye eğilimli çocuklar için yazarın eserleri bu yaş grubu için uygundur denilebilir. Çocuklara az ve öz nitelikte masallar sunar. 6-8 yaş grubunda *Alican'ın Günlüğü*, *Lipo Değerler Eğitimi Seti* sayılabilir. Çocuk bu dönemde kendi ilgisini çeken ancak yine de yönlendirilmeye ihtiyaç duyduğu evrededir. 8-10 / 9-11 / 11-12 yaş gruplarında cinsiyet ayrımına giren çocuklarda kızlar için Boncuk Ayşe'nin başkahraman olduğu *Bitmeyen Macera* serisi; erkekler için *Fikri ile Fahri*, *Fikri Bol Fikri* serileri karşımıza çıkar. 13-15 yaş grubu için *Dedem Eve Dönüyor*, *Fesleğen Sokağı*, *Kaf Dağından Mektup Var* gibi eserler zikredilebilir. Bazı eserlerin ön kapağında herhangi bir yaş grubu verilerek üst yaş grubunun sınırlanmadığı belirlemeler de vardır. *Alican'ın Günlüğü* adlı seride 8+ ibaresi bulunur. Ancak 8 yaş başlama iken, hangi yaş grubunun üst limit olduğu belirsizdir. *Fikri ile Fahri* 9-12; *Fikri Bol Fikri* serisinde 12+ dikkat çeker. Eserler arasında yaş gruplarında sınırlandırma getirilen tek eser *Fikri ile Fahri*'dir. Ancak bunun neye ve kime göre belirlendiği bilinmemektedir. Masal kitaplarını daha çok küçük yaş gruplarına yönelik yazan Gökdoğan, son dönemde kaleme aldığı *Masal Kaçkını* eseriyle okul çağı ve yetişkin okuyucuya yönelmeyi başarır. Öykülerinde okul çağına yönelik eserler kaleme alan yazar, kullandığı dilin, ifadelerin, cümlelerin ve kelimelerin daha derin anlamlar taşıdığı görülür. Tercih edilen atasözleri, deyimler, ikilemler ve hatta pekiştirmeler de bile sağlam bir dil dikkat çeker. Özellikle çocukların dil seviyelerine uygunluk, betimleme cümlelerindeki canlılık, kullanılan dil malzemesindeki kavrayış ilk ele alınması ve üzerinde durulması

gereken konuların başında gelir. Son olarak yazarın, her yaş grubuna uygun eserler kaleme aldığı görülür.

Gökdoğan masal ve öykülerinde “çocuğa görelilik” ilkesini benimsemiş, çocuk edebiyatının temel ilkeleri doğrultusunda yazmaya çalışan ve özgün, nitelikli eserler veren önemli bir isimdir.

Son olarak, Nehir Aydın Gökdoğan çocuk edebiyatına getirdiği yenilikler ve başarılı çalışmalarıyla önemli bir isimdir. Çeşitli türlerde kaleme aldığı eserleriyle edebiyatçı karakterini sergiler. Kullandığı dil, ele aldığı konu ve etkin anlatımıyla okuyucuyu/çocuğu kucaklayarak onu kitabın dünyasına çeker. Çocukların hayal dünyalarını anlama ve geliştirme, hayata bakış açılarını kavrama, eğitimlerini destekleme noktasında nitelikli eserler ortaya koyan bir isimdir.

KAYNAKÇA

İNCELENEN ESERLER

Gökdoğan, Nehir Aydın, (2008), *Büyüteç Gözlüklü Kız*, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2009), *Masal Saati*, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2011c), *Bir Köpeğim Olsun* (3.baskı), Alican'ın Günlüğü 1, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2011ç), *Boncuk Ayşe'nin Defteri*, Bitmeyen Macera 1, İstanbul: Erkam Yayınları.

----- (2011d), *Çoraplarımın Teki Nerede*, Bitmeyen Macera 2, İstanbul: Erkam Yayınları.

----- (2011d), *Eyvah Kayboldum!* (3.baskı), Alican'ın Günlüğü 2, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2011f), *Bir Kedim Bile Yok*, Bitmeyen Macera 3, İstanbul: Erkam Yayınları.

----- (2011g), *Maceralı Piknik* (3.baskı), Alican'ın Günlüğü 3, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2011h), *Hiçbir Şey Selami*, Bitmeyen Macera 4, İstanbul: Erkam Yayınları.

----- (2011ı), *Kediler De Okula Gider* (3.baskı), Alican'ın Günlüğü 4, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2011i), *Bıdır Bıdır Makinesi*, Bitmeyen Macera 5, İstanbul: Erkam Yayınları.

----- (2011j), *Hırsız Geliyorum Demez* (3.baskı), Alican'ın Günlüğü 5, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2011k), *Bir Daha Resim Yapmayacağım* (3.baskı), Alican'ın Günlüğü 6, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2011l), *Upuzun Kuyruklu Masmavi Uçurtmam* (3.baskı), Alican'ın Günlüğü 7, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2011m), *Minik Kuş Fıstık* (3.baskı), Alican'ın Günlüğü 8, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2011n), *Kaplanlar Dondurma Yemez* (3.baskı), Alican'ın Günlüğü 9, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2011o), *Kaybolan İnek Çiko* (3.baskı), Alican'ın Günlüğü 10, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2012a), *Üff Ne Zaman Büyüyeceğim?*, Lipo Değerler Eğitimi Seti 1, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2012b), *Ah Şu Şuruplar!*, Lipo Değerler Eğitimi Seti 2, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2012c), *Eyvah Yalnız Kaldım!*, Lipo Değerler Eğitimi Seti 3, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2012ç), *Bir Trampetim Olsun!*, Lipo Değerler Eğitimi Seti 4, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2012d), *Zipzıplar Ormanında Kayboluş*, Lipo Değerler Eğitimi Seti 5, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2012e), *Lütfen Ağlama Mami*, Lipo Değerler Eğitimi Seti 6, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2012f), *Uçur Beni Salıncağım!*, Lipo Değerler Eğitimi Seti 7, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2012g), *Çi Vitamini Peşinde*, Lipo Değerler Eğitimi Seti 8, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2012h), *On Yüz Bin Badem İstiyorum*, Lipo Değerler Eğitimi Seti 9, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2012ı), *Benim Neden Bisikletim Yok!*, Lipo Değerler Eğitimi Seti 10, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2013a), *Moritos Adası*, İstanbul: Nesil Çocuk.

----- (2013b), *Bulut Otobüs*, İstanbul: Nesil Çocuk.

----- (2013), *Masal Devi Şigibo*, İstanbul: Nesil Çocuk.

----- (2014), *Masal Kitabım*, İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı.

----- (2015a), *Bir Yıldız Tut* (4.baskı), İstanbul: Pınar Yayınları.

----- (2015b), *Çikolatalı Masallar* (15.baskı), İstanbul: Timaş Yayınları.

----- (2015c), *Kaf Dağı'ndan Mektup Var*, İstanbul: Beyaz Panda.

----- (2016a), *Acayip Kaçış Planı*, Fikri Bol Fikri 1, İstanbul: Sedir Yayınları.

----- (2016a), *Uçtu Uçtu Top Uçtu!*, Süper İkizler 1, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2016b), *Gel Pisi Pisi*, Süper İkizler 2, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2016b), *Matematiğin Olmadığı Yer*, Fikri Bol Fikri 2, İstanbul: Sedir Yayınları.

----- (2016c), *55 Kilo Çikolata* (2.baskı), Fikri Bol Fikri 3, İstanbul: Sedir Yayınları.

----- (2016c), *Kek, Deney ve Hayalet*, Süper İkizler 3, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2016ç), *Eyyvah Diş Krizi!*, Süper İkizler 4, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2016d), *Şaka Makinesi İş Başında*, Süper İkizler 5, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2016e), *Paranın Ne Önemi Var?*, Süper İkizler 6, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2016f), *İşte Özgürlük Bu!*, Süper İkizler 7, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2016g), *Eyvah Futbol Hayatım Bitti!*, Süper İkizler 8, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2016h), *Kes Şu Oyunu!*, Süper İkizler 9, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2016ı), *Acayip Bir Yarışma*, Süper İkizler 10, İstanbul: Damla Yayınevi.

----- (2016i), *Fesleğen Sokağı* (2.baskı), İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.

----- (2017a), *Ağaçtaki Çıngırak*, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2017a), *Ayakkabıların Ayakları Yoktur* (4.baskı), Fikri İle Fahri 1, İstanbul: Sedir Yayınları.

----- (2017b), *Aya Uzayan Burun*, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2017b), *Dünya Pisiler Günü* (3.baskı), Fikri İle Fahri 2, İstanbul: Sedir Yayınları.

----- (2017c), *Masal Kaçkını*, İstanbul: Erdem Çocuk.

----- (2017c), *Uçak Uçurma Kursu* (3.baskı), Fikri İle Fahri 3, İstanbul: Sedir Yayınları.

----- (2017ç), *Dünyayla Bağlantım Koptu* (3.baskı), Fikri İle Fahri 4, İstanbul: Sedir Yayınları.

----- (2017d), *Sihirli Değirmen*, İstanbul: Salıncak Yayınları.

----- (2017d), *Ünlü Yazarlar İş Başında* (4.baskı), Fikri İle Fahri 5, İstanbul: Sedir Yayınları.

----- (2017i), *Beklenmedik Şeyler Günü* (2.baskı), Fikri Bol Fikri 4, İstanbul: Sedir Yayınları.

----- (2017j), *Dedem Eve Dönüyor* (3.baskı), İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.

----- (2018), *Paris'e İki Uçak Bileti*, Fikri Bol Fikri 5, İstanbul: Erdem Yayıncılık.

----- (2018a), *Zeze ve Kumbarası* (2.baskı), Yıldızlı Öyküler 1, İstanbul: Erdem Çocuk.

----- (2018b), *Büyüteç Gözlüklü Kız* (2.baskı), Yıldızlı Öyküler 2, İstanbul: Erdem Çocuk.

----- (2018c), *Acayip Bir Çikolata* (2.baskı), Yıldızlı Öyküler 3, İstanbul: Erdem Çocuk.

----- (2018ç), *Kayıp Kedi Zarif* (2.baskı), Yıldızlı Öyküler 4, İstanbul: Erdem Çocuk.

----- (2018d), *Mars'a Tasatort* (2.baskı), Yıldızlı Öyküler 5, İstanbul: Erdem Çocuk.

----- (2018e), *Sarı Burunlu Kedi* (2.baskı), Yıldızlı Öyküler 6, İstanbul: Erdem Çocuk.

----- (2018f), *Günleri Ayırıştırma Projesi* (2.baskı), Yıldızlı Öyküler 7, İstanbul: Erdem Çocuk.

----- (2018g), *Pastayı Kim Yedi* (2.baskı), Yıldızlı Öyküler 8, İstanbul: Erdem Çocuk.

----- (2018h), *Ninniden Kaçan Dana* (2.baskı), Yıldızlı Öyküler 9, İstanbul: Erdem Çocuk.

----- (2018ı), *Kılıç Balığının İnci Kolyesi* (2.baskı), Yıldızlı Öyküler 10, İstanbul: Erdem Çocuk.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Akbayır, Sıddık, Şerife Şahin (2005), “Yaş Gruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat”, *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S.104-105, s.191-194.

Akca, Nural Birden (2014), “Edebiyatla Resmin Buluşması”, *Türk Dili, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 756, Aralık, Ankara: TDK, s.184-185.

Aksoy, Ömer Asım (2007), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-II*, İstanbul: İnkılap Yayınları.

Aktaş, Şerif (2003), *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınevi.

Alpay, Meral (1980), “Türk Çocuk Edebiyatı”, *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Derneği*, C. 167-191, S.8-9, s.167-176.

Alpöge, Gülçin (1997), “Günümüz Çocuk Kitaplarında Çocuk İmgesi”, *I. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Çokaum Yayınları, s.286-300.

Alptekin, Ali Berat (2002), *Taşeli Masalları*, Ankara: Akçağ Yayınları.

And, Metin (1987), “Geleneksel Kültürlerde Çocuğun Yeri ve Anlamı”, *I. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Çokaum Yayınları, s.397-405.

Argunşah, Hülya (1991), “Çocuk Edebiyatı”, *Türk Aile Ansiklopedisi C.1*, Ankara: Aile Araştırma Yayınları.

Arıcı, Ali Fuat (2016), *Çocuk Edebiyatı ve Kültür*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Arkın, Ramazan Gökarp (1981), “Çocuk Yayınları”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.33-36, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Atatüğ, Feridettin (1981), “Çocuklar İçin Yazmak”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.51-56, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Aydemir, Abdullatif (2011), *Gölten Dayıoğlu’nun Romanlarının Çocuk ve Gençlik Edebiyatı ve Fantastik Bilim Kurgu Türü Bakımından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Aytaç, Gürsel (1995), *Edebiyat Yazıları 3*, Ankara: Gündoğan Yayınları.

Balık, Macit (2005), *Nazlı Eray’ın Öykülerinde Düş, Düşlem ve Gerçeklik*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

Bilkan, Ali Fuat (2009), *Masal Estetiği*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Biröl, Ergun (1981), “Çocuk Yayınları ve Yazarları”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.115126, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Boratav, Pertev Naili (1982), *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: Bilgesu Yayıncılık.

Boztilki, Gökmen (2012), *Eğitim Boyutuyla Türk Edebiyatında Fantastik Ve Masalsı Öğeler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Can, Dilek Tüfekçi (2014), *Çocuk Edebiyatı Giriş*, Konya: Eğitim Yayınevi.

Cerrahoğlu, Münir (2011), “Yalanlamalı Destanlar İle Masal Tekerlemeleri Arasındaki Benzerlikler”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.8, S.15, s.281-295.

Cevizci, Ahmet (2002), *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.

Çağırın, Aysel (1981), “Çocuk-Kitap İlişkisi Kurmada Yetişkinlerin Eğitimi ve Sorunları”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.83-88, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Çalapala, Rakım (1981), “Çocuk Yayınları”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.63-70, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Çeker, Yasemin Olgun (2011), *Cumhuriyet Dönemi Fantastik Türk Öyküsü Üzerine bir İnceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi.

Çetin, Nurullah (2012), *Roman Çözümleme Yöntemi*, Ankara: Remzi Basımevi.

Çıkla, Selçuk (2005), “Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler”, *Hece*, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, S.104-105, Ağustos-Eylül, s.89-107.

----- (2012), “Şiirde ‘Tema’ Kavramı Üzerine”, *Yeni Türk Edebiyatı Dergisi*, S. 6, s.71-86.

Çıldır, Burcu, “Bir Masal Dünyasında Yaşamak”: Çocuklar ve Masallar, *Uluslararası Türk Masal Dünyası ve Doğumunun 100. Yılında Oğuz Tansel Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, s. 213-222, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Çiftçi, Ferhat (2013), “Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına Göre Kitaplar ve Özellikleri”, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S.1, s.125-137.

Dayıoğlu, Gülten (1981), “Çocuk Yayınları”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.15-25, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Dayıoğlu, Gülten (2000), “Çocuk Kitaplarında Eğitsellik”, *1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, s.522-535.

Demiray, Kemal (1979), “Çocuk Ruhunu Besleyen Kaynak”, *Türk Dili*, Nisan, S.331, s.251-256.

Demirel, Şener (Ed.), (2011), *Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Dilidüzgün, Selahattin (2003), *Çağdaş Çocuk Yazını*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Dursunoğlu, Halit (2007), “Çocuk-Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı”, *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, (Editörler: Ömer Yılar ve Lokman Turan), Ankara: Pegem-A Yayıncılık, s. 1-36.

Duymaz, Ali (2002), *İrfanı Arzulayan Sözler Tekerlemeler*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Enginün, İnci (2005), “Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Ankara: Dergâh Yayınları, s.392-399.

Eyuboğlu, Sabahattin (1997), “Çocuk ve Sanat”, *Sanat Üzerine Denemeler ve Eleştiriler*, C.1, İstanbul: Cem Yayınevi, s.388-397.

Gökdoğan, Nehir Aydın (2011a), *Eylülle Gelen* (2.baskı), İstanbul: Pınar Yayınları.

----- (2011b), *Öyküye Ağıt*, İstanbul: Pınar Yayınları.

Gökşen, Enver Naci (1985), *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, İstanbul: Remzi Yayınevi.

Gönen, Mübeccel (Ed.), (2013), *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Eğiten Kitap.

Güleç, Havise Çakmak, Geçgel, Hulusi (2006), *Çocuk Edebiyatı* (2. Baskı), Ankara: Kök Yayıncılık.

Güleryüz, Hasan (2002), *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Günay, Umay (1975), *Elazığ Masalları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınevi.

Günaydın, Aygün (1981), “Çocuklar İçin Çocuk Yayınları”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.27-31, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Güneş, Firdevs (2000), “Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Ölçütleri Açısından İncelenmesi”, *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, s.334-349.

Güney, Eflatun Cem (1966), *Folklor ve Eğitim*, İstanbul: MEB.

Gürel, Z., Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. (2007), *Çocuk Edebiyatı*, (1. Baskı). Ankara: Öncü Kitap.

Hughes, Monica (1989), “Çocuklar İçin Yazmak İp Üstünde Yürümektir”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, s.212-219.

Işık, İhsan (2006), *Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi C.4*, Ankara: Elvan Yayınları.

İnceoğlu, Metin (2010), *Tutum, Algı, İletişim*, İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.

Kaminski, Winfred (2009), *Çocuk ve Gençlik Edebiyatına Giriş*, Ankara: MEB Yayınları.

Kanık, Orhan Veli, (2007), *La Fontaine'in Masalları*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kansu, Ceyhun Atuf (1977), “Bir Andersen Masalından Çocukluğa”, *Aylık Dil ve Yazın Dergisi Çocuk Yazını*, Yıl 27, Cilt XXXVI, 1 Ağustos, S.311, s.80-88

Kaplan, Mehmet (1984), *Hikâye Tahlilleri*, İstanbul: Dergah Yayınları.

Karakaya, Zeki (2005), “Çocuk Felsefesi ve Çocuk Edebiyatı”, *Hece, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 104-105, s.338-351.

Kaya, İsmail (2000), “Çocuk Kitabı Resimlerinde Klişe Yaklaşımlar”, *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, s.178-186.

Kaya, İsmail (2014), “Çocuk Kitabında Görsel Katmanlar ve Çizerlerimiz”, *Türk Dili, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 756, Aralık, Ankara: TDK, s.186-192.

Kıbrıs, İbrahim (2010), *Çocuk Edebiyatı (4.Baskı)*, Ankara: Kök Yayıncılık. Süper İkizler 1, İstanbul: Damla Yayınevi.

Kırıçoğlu, Olcay (1999), “Çocuk ve Sanat”, *Cumhuriyet ve II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Çokaum Yayınları, s.261-266.

Kırtunç, Erkan (1981), “Çocuk Yayınlarında Resim ve Estetik”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.109-113, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Koçoğlu, Mustafa (1981), “Çocuk Edebiyatı”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.37-50, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Kolcu, Ali İhsan (2015), *Öykü Sanatı*, Konya: Salkımsöğüt Yayınevi.

Korkmaz, Ramazan (2002), “Romanda Dramatik Aksiyonu Sağlayan Değerlerin Görüntü Seviyeleri Üzerine Bazı Öneriler”, *Scholarly Depth and Accuracy, A Festschrift to Lars Johanson/Lars Johanson Armağanı*, Ankara: Grafiker Yayınları, s.271-282.

Meriç, Cemil (1986), “Çocuk Edebiyatı”, *Kültürden İrfana*, İstanbul: İletişim Yayınları, s.307-323.

Moran, Berna (1997), *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3*, (3.Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.

Naci, Fethi (1992), “Fantastik Edebiyat Üzerine”, *Roman ve Yaşam, Eleştiri Günlüğü 3*, 1991–1992, İstanbul: Can Yayınları.

Nas, Recep (2002), *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları.

Neydim, Necdet (2000), “Çocuğun Hayata Dokunmasında Edebiyatın İşlevi”, *I. İstanbul Çocuk Kurultayı Araştırmalar Kitabı*, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, s.203-209.

Oğuzkan, A. Ferhan (1979), “Dünyada ve Bizde Çocuk Yazınının Gelişmesine Toplu Bir Bakış”, *Türk Dili*, S.331, s.261-283.

Oğuzkan, A. Ferhan (2010), *Çocuk Edebiyatı* (9.Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.

Özdenören, Rasim (2017), *Düşünsel Duruş*, İstanbul: İz Yayıncılık.

Özgül, M. Kayahan (2003), *Kandille İskandil*, Ankara: Hece Yayınları.

Parlakıyıldız, Hayrettin (2014), “Çocuk Gerçekliğinde Masal ve Masalımsı Türler”, *Türk Dili*, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, Aralık 2014, 756.

Propp, V. Ja. (1987), *Masalların Yapısı ve İncelenmesi*, Çev: Hüseyin Gümüş, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Propp, Vladimir (2001), *Masalın Biçimbilimi*, Çev: Mehmet Rifat-Sema Rifat, İstanbul: Om Yayınevi.

Roll, Duğsan (1987), “Çocuk Kitaplarını Resimleme Sanatı”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, s.511-514.

Sakaoğlu, Saim (1973), *Gümüşhane Masalları Metin Toplama ve Tahlili*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

Sakaoğlu, Saim (1999), *Masal Araştırmaları*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Sakaoğlu, Saim (2002), *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Sami, Şemseddin (2004), *Kamûs-i Türkî*, İstanbul: Yeditepe Yayınları.

San, İnci (1981), “Çocuk Yayınlarında Sanat Değeri”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.95-99, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Sarıyüce, Hasan Lâtif (1981), “Masal ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.57-62, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Sazyek, Hakan (2012), *Roman Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Hece Yayınları.

Selçuk, Kemal (2005). “Öyküde Dramatik Yapı”, *Adam Öykü*, s.57. Mart-Nisan: 61-63

Sever, Sedat (2000), “Çocuk Kitaplarında Dilsel ve Görsel Duyarlık”, I. *Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 631-646.

Sever, Sedat (2003), *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: Kök Yayıncılık.

Sınar, Alev (2006), “Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.4, S.7, s.175-225.

Şimşek, Esmâ (2001), *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Arastırması III*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Şimşek, Tacettin (2014), “Çocuk Edebiyatı Tarihine Ön Söz”, *Türk Dili, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 756, Aralık, Ankara: TDK., s.15-58.

Taşdelen, Vefa (2005), “Çocuğu Anlayan Edebiyat “, *Hece, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Ağustos-Eylül, S.104-105, s.319-328

Taşdelen, Vefa (2005), “Çocuk Edebiyatında Yalınlık İlkesi”, *Hece, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 104-105, s.352-361.

Tekin, Mehmet (2012), *Roman Sanatı (Romanın Unsurları I)*, İstanbul: Ötüken Yayınevi.

Tepebaşı, Fatih (2011), *Fabl ile Eğitim*, Konya: Çizgi Kitabevi.

Todorov, Tzvetan (2004), *Fantastik Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım*, İstanbul: Metis Eleştiri.

Tosun, Necip (2011), *Modern Öykü Kuramı*, Ankara: Hece Yayınları.

Toyman, Yeliz Özge (2006), *Nazlı Eray'ın Roman Dünyasında Düşü Ve Büyülü Gerçekliğin Kurgusu İle Fantastik Unsurlar*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

Tuncer, Nilüfer (1981), “Günümüzde Çocuk Kitaplarının Sorunları”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, s.101-107, 11-13 Kasım, Ankara: Kütüphanecilik Dizisi:4.

Türk Edebiyatı Tarihi C.4 (2007), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Türkçe Sözlük (2011), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ungan, Suat, Demir, Elif (2016), “Günümüz Çocuk Edebiyatı Yazarları ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme”, *Türkiye Eğitim Dergisi*, C.1, S.1, s.40-65.

Yalçın, Alemdar, Aytaş, Gıyasettin (2016), *Çocuk Edebiyatı* (8.Baskı), Ankara: Akçağ Yayınları.

Yivli, Oktay (2015), *Kısa Öyküde Yöntem*, Konya: Çizgi Kitapevi.

Yüce, Hasan Lâtif (2012), *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Nar Edebiyat.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://bizimsemaver.com/nehir-aydin-gokduman-ile-cocuk-edebiyati-uzerine/>

(08.01.2018 11.16)

<http://www.dunyabizim.com/mercek-alti/13796/dikkatli-bir-kalem-isciligi-vardi-romanlarinda> (08.01.2018 11.20)

<http://www.haksozhaber.net/cumartesi-gelecektim-anne-27009yy.htm> (08.01.2018 11.07)

<http://www.islamibulten.com/nehir-aydin-gokdumandan-trtye-ve-rafadan-tayfa-cizgi-filmine-suc-uyurusu/> (15.12.2017 12:15)

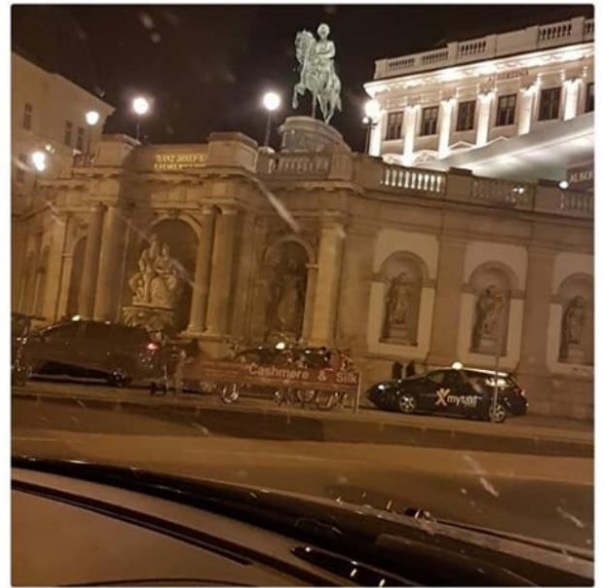
<https://www.turkcesozlukler.com/yerlem-nedir-ne-demek> (25.06.2018 10.15)

2017 yılında Nijer'e yapılan bir gezi sırasında

2017 yılında Nijer’de katarak ameliyatı yaparak, hemşirelik görevini icra ederken

2019 yılında Viyana'da bir kitap fuarına katılan yazarın Viyana hatırası

Gökdoğan'ın çocukları

Yazarın katıldığı bir radyo programı

Yazarın katıldığı bir televizyon programı

**Bugün
günlerden
Pendik...**

YAĞMUR DER

EĞİTİM-KÜLTÜR YARDIMLAŞMA DERNEĞİ

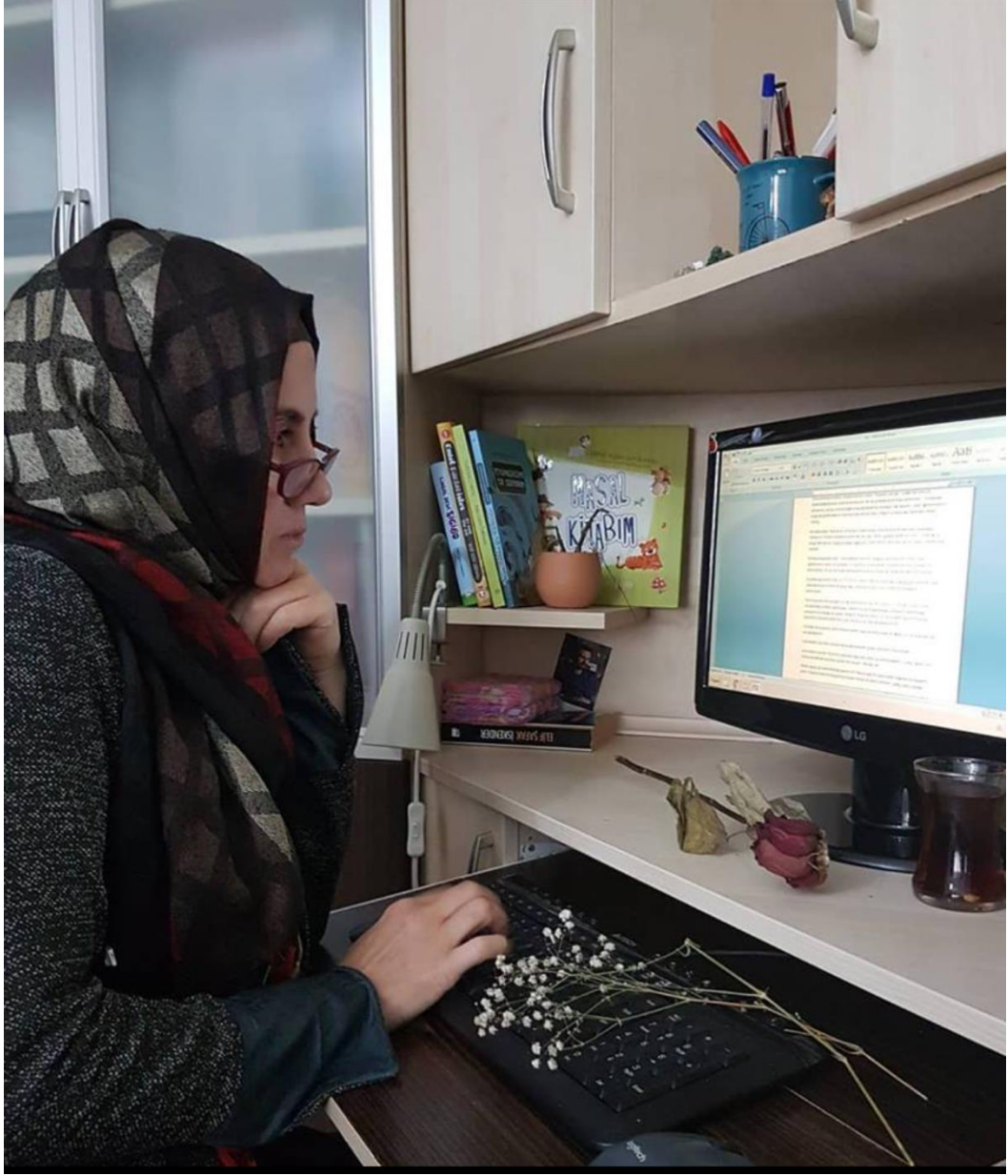
**Söyleşi:
Modern
Toplumda
Aile Yapımız**

**Nehir Aydın
Gökdoğan**

12 Aralık Carsamba
Saat: 14.30-18.00

Gökdoğan'ın katıldığı bir söyleşi ve imza günü

Yazarın çalışma odası ve bilgisayar

Yazarın okullarda yaptığı etkinliklerden kareler

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	AYŞE NUR YAYLACI
Doğum Yeri:	KONYA
Doğum Tarihi:	01.10.1991
Medeni Durumu:	EVLİ
Öğrenim Durumu	
Derece:	Okulun Adı:
İlköğretim:	YUSUF İZZETTİN HORASANLI İLKÖĞRETİM OKULU
Ortaöğretim:	YUSUF İZZETTİN HORASANLI İLKÖĞRETİM OKULU
Lise:	CEMİL KELEŞOĞLU LİSESİ
Lisans.	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ/TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
Yüksek Lisans.	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ/SOSYAL BİLİMLER FAKÜLTESİ/TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
Becerileri:	Microsoft Office programlarına hakim (Word, Excel, PowerPoint)
İlgi Alanları:	Kitap ve dergiler, 4-6 yaş çocuk etkinlikleri, hızlı okuma teknikleri.
Halen Yaptığı İş:	KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ/USTA ÖĞRETİCİ
İş Deneyimi: (Doldurulması isteğe bağlı)	2016 yılında 23 Nisan İmam Hatip Ortaokulu'nda göreve başladı. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Yunus Emre Enstitüsü aracılığıyla Cezayir'de Alger 2- Üniversitesi Doğu Dilleri Bölümü Türkçe alanında okutman olarak bulundu. 2015-2016-2017 yıllarında Yunus Emre Enstitüsü'nde yaz okulu rehber öğretmen olarak görev aldı.
Aldığı Ödüller: (Doldurulması isteğe bağlı)	
Hakkında bilgi almak için önerebileceğim şahıslar: (Doldurulması isteğe bağlı)	

Tel:	05050430936
E-mail:	yaylacaysenur@gmail.com
Adres:	Abdülaziz Mah. İshakiye Sok. No:15 Oduncu Apartmanı Kat:1 Meram/Konya

İmza:

